

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Diplomová práce

2023

Bc. Aneta Folwarczna

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**Mediální obraz političky Dagmar Burešové
v Československém rozhlase**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Aneta Folwarczna

Studijní program: Žurnalistika

Vedoucí práce: PhDr. ThMgr. Mgr. Karol Lovaš, Ph.D.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Aneta Folwarczna

Bibliografický záznam

Folwarczna, Aneta, 2023. *Mediální obraz političky Dagmar Burešové v Československém rozhlase*. Praha. 209 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. ThMgr. Mgr. Karol Lovaš, Ph.D.

Rozsah práce: 172 943 znaků

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje osobnosti právničky a političky Dagmar Burešové. Klade si za cíl představit mediální obraz političky Dagmar Burešové v Československém rozhlasu zasazeného do historicko-politického kontextu doby. Její politický mandát je ohraničen prosincem 1989 až červnem 1992, přičemž nejprve zastávala funkci ministryně spravedlnosti a posléze byla předsedkyní České národní rady. Empirická část zkoumá za pomoci framingové analýzy celkem 29 dochovaných audio nahrávek z archivu Českého rozhlasu v Praze, jež jsou spjaté s Dagmar Burešovou v rámci jejího aktivního působení v politice. Autorka pro ucelenější uchopení a možnost komparace mediálního obrazu obohatila výzkumnou část navíc o analýzu audio nahrávek z období mimo aktivní angažmá v politice v rámci Českého rozhlasu až po nyní nejzazší dobu, konec roku 2022. Během této doby autorka zkoumala dohromady 7 nahrávek. Nadto byly k účelům této magisterské práce provedeny také tři rozhovory s osobnostmi z různých oblastí, jejichž odpovědi nabízí ještě jiný úhel pohledu na JUDr. Dagmar Burešovou.

Abstract

The diploma thesis focuses on the personality of the lawyer and politician Dagmar Buresova. It aims to present the media image of the politician Dagmar Buresova in the Czechoslovak Radio set in the historical and political context of the time. Her political mandate is limited from December 1989 to June 1992. Firstly, she was a Minister of Justice and then a President of the Czech National Council. The empirical part of the thesis examines, with the help of framing analysis, a total of 29 audio recordings from the archive of the Czech Radio in Prague, which are associated with Dagmar Buresova in the context of her active participation in politics. In order to provide a more comprehensive grasp and the possibility of comparing the media images, the author enriched the research part with the analysis of audio recordings from the period outside the active involvement in politics within the Czech Radio until the end of 2022. During this period, the author examined a total of 7 recordings. In addition, for the purposes of this master's thesis, three interviews were also conducted with personalities from various fields, whose answers offer yet another angle on JUDr. Dagmar Buresova.

Klíčová slova

Dagmar Burešová, politička, ministryně spravedlnosti, předsedkyně ČNR, mediální obraz, Československý rozhlas, framingová analýza

Keywords

Dagmar Buresova, Politician, Minister of Justice, Head of CNC, Media Image, Czechoslovak Radio, Framing Analysis

Title

Media Image of the Politician Dagmar Buresova in the Czechoslovak Radio

Poděkování

Na tomto místě bych v první řadě chtěla ze srdce poděkovat celé mé milované rodině za její veškerou podporu. Mé obrovské díky patří mému vedoucímu práce PhDr. ThMgr. Mgr. Karolu Lovašovi, Ph.D. za jeho citlivý přístup a velmi cenné rady. Můj velký dík patří také paní Ivaně Zuranové z archivu Českého rozhlasu za vstřícnost a ochotu při poskytování potřebných podkladů k výzkumu. Na závěr bych ráda poděkovala svým nejlepším kamarádkám Nele a Nele za vřelou podporu a motivaci.

Obsah

ÚVOD.....	3
1 TEORETICKÁ ČÁST	5
1.1 MEDIÁLNÍ REPREZENTACE REALITY	5
1.1.1 Mediální obraz.....	7
1.1.1.1 Agenda setting.....	8
1.1.1.2 Framing a stereotypizace.....	9
1.1.1.3 Gatekeeping.....	12
1.1.1.4 Zpravodajské hodnoty	14
1.2 DAGMAR BUREŠOVÁ	16
1.2.1 Život před rokem 1989.....	16
1.2.1.1 Záchrana politického vězně	19
1.2.1.2 Soudní proces: Jan Palach.....	20
1.2.1.2.1 Hořící keř.....	23
1.2.2 Rok 1989 a nástup do politiky	23
1.2.2.1 Ministryně spravedlnosti	26
1.2.2.1.1 Dopisy Milady Horákové	27
1.2.2.2 Předsedkyně ČNR.....	28
1.2.3 Životní období mimo aktivní politiku	33
1.3 ČESKOSLOVENSKÝ ROZHLAS	34
1.3.1 Začátky až po Pražské povstání.....	34
1.3.2 Osvobození Rudou armádou až po normalizaci	36
1.3.3 Sametová revoluce až po svobodné vysílání.....	40
2 METODOLOGIE A CÍL	46
2.1 FRAMINGOVÁ ANALÝZA	46
2.1.1 Cíl výzkumu	50
2.1.1.1 Výzkumná otázka	50
2.1.1.2 Sběr dat.....	50
2.2 STRUKTUROVANÝ ROZHOVOR.....	51
3 ANALYTICKÁ ČÁST.....	51
3.1 APLIKOVANÉ RÁMCE.....	53
3.2 VÝSLEDKY FRAMINGOVÉ ANALÝZY	54
3.2.1 Mediální obraz političky Dagmar Burešové v Československém rozhlase.....	54
3.2.1.1 Shrnutí.....	61
3.2.2 Mediální obraz Dagmar Burešové v Českém (Čs.) rozhlase mimo aktivní politiku	62
3.2.2.1 Shrnutí.....	66
3.2.3 Osobnost Dagmar Burešové z rozhovorů	67
3.2.3.1 Shrnutí.....	68
ZÁVĚR	69

POUŽITÁ LITERATURA.....	73
KNIHY	73
ČASOPISY A STUDIE.....	76
INTERNETOVÉ A DALŠÍ ZDROJE	78
TEZE DIPLOMOVÉ PRÁCE	81
SEZNAM PŘÍLOH.....	85
PŘEPIS NAHRÁVEK	87
ROZHOVORY.....	177
RÁMCE V TABULKÁCH.....	181
SEZNAM OBRÁZKŮ	209

Úvod

Tématem této diplomové práce je mediální obraz političky Dagmar Burešové v Československém rozhlasu. Oproti původní tezi jsem se rozhodla provést hlavní část výzkumu prostřednictvím audio nahrávek političky Dagmar Burešové v rámci celého Československého rozhlasu, a to v období od prosince 1989 do června 1992¹, kdy zastávala funkce ve vysoké politice.

V teoretické části nejprve nastíním teoretické přístupy, které vysvětlují postupy a zákonitosti doprovázející tvorbu mediálního obrazu. Mezi ně patří agenda setting neboli nastolování témat, jež rezonují všemi směry od médií přes politiku k veřejnosti. Tato témata jsou posléze zarámcovaná, což způsobuje, jak na danou problematiku veřejnost nahlíží. Představím také stereotypy, které se využívají ke snadnějšímu uchopení a pochopení událostí. Hodlám se věnovat také teorii gatekeepingu, jež určuje, k jaké informaci dostane společnost přístup a k jaké nikoliv. Zajímavou úvahou může být, zda se ještě v dnešním multimediálním světě dá hovořit o gatekeepingu, neboť se dá konstatovat, že se ono tradiční pojetí přeneslo na každého jedince s přístupem k internetu. Budu se fokusovat také na potřebné atributy, na jejichž základě se z informace stane zpráva v médiích, jež bude předána publiku. Tato kritéria se nazývají zpravodajskými hodnotami a obecně platí, že čím více jich informace splňuje, tím je vyšší pravděpodobnost, že se dostane do médií.

V další teoretické kapitole této magisterské práce bude přiblížena osobnost Dagmar Burešové a její život, zasazen do historicko-politického kontextu. V první řadě se zaměřím na její dětství, mládí a obecně vše s ní spojené před zlomovým listopadem 1989. Popíši její hrdinství korespondující se záchranou jejího přítele, politického vězně Jana Tumlíře. S odstupem několika let se její odvaha opět projevila, a to při přijetí zastupování Libuše Palachové v soudním sporu o urážku na cti jejího syna Jana Palacha, které se dopustil komunistický poslanec Vilém Nový. Kauza byla námětem k úspěšné třídílné televizní minisérii s názvem Hořící keř. Další zásadní životní etapou Dagmar Burešové byly listopadové události v roce 1989 a její dosazení Občanským fórem jakožto první dámy české justice na post první polistopadové ministryně spravedlnosti. Ve funkci se mimo jiné

---

¹ Do 1. ledna 1992 spadal pod Československý rozhlas i národní Český rozhlas a Slovenský rozhlas. Posléze začaly existovat tři na sobě nezávislé organizace Československý rozhlas, Český rozhlas a Slovenský rozhlas. Československý rozhlas následně zanikl spolu s federací k 1. lednu 1993. Jeho kompetence převzal Český rozhlas, ve kterém poté vznikla mimo jiné i stanice Radiožurnál. Poslední dvě analyzované nahrávky spadající do doby mandátu Dagmar Burešové po roce 1992 pochází z pořadu Radioforum, které se vysílalo v Československém rozhlasu (Moravec, 2003, s. 426).

zasloužila o vydání dopisů Milady Horákové do rukou její rodiny po jejich více než 40letém úsilí. V prvních svobodných volbách do poslanecké sněmovny v červnu 1990 byla zvolena první předsedkyní České národní rady. Během své politické funkce pracovala na přijetí několika zákonů, iniciovala například privatizaci advokacie a podporovala velký lustrační zákon, přičemž kladla důraz na odmítnutí kolektivní viny. Poslední kapitola teoretické části bude věnována historii Československého rozhlasu od svých počátků až do svobodného vysílání, jehož základy podnítila sametová revoluce 17. listopadu 1989.

Další část této diplomové práce se bude zabývat metodologií, kde vysvětlím vybranou framingovou analýzu a postup stěžejního výzkumu této práce. Popíši i metodu strukturovaného rozhovoru, kterou jsem využila při rozhovorech se třemi osobnostmi² k nabídnutí dalšího úhlu pohledu na osobnost Dagmar Burešové.

Poslední kapitola se bude věnovat samotným výsledkům výzkumu. Demonstruje, jaký je mediální obraz političky Dagmar Burešové v Československém rozhlase. Pro získání odpovědi bude zapotřebí stanovit výzkumné rámce a zanalyzovat 29 dostupných nahrávek v archivu Českého rozhlasu, které se týkají političky Dagmar Burešové. Mimo hlavní cíl výzkumu bude navíc analytická část obohacena o prohlubující bádání dalších 7 audio nahrávek v Českém (Československém) rozhlase z období, kdy již Dagmar Burešová nebyla politicky činná. Výsledky stanovených rámců z druhého období umožňují poskytnout odlišnou perspektivu a odpovědět na otázku, zda se její mediální obraz v čase změnil či zůstal totožný. Poslední sekce analytické části se zabývá rozebráním rámců objevujících se v rozhovorech se třemi dotazovanými respondenty, které doplňují možný ucelený obraz JUDr. Dagmar Burešové. Svůj úhel pohledu nabídnou politolog PhDr. Petr Just, Ph.D., novinářka a publicistka doc. PhDr. Barbora Osvaldová, Ph.D. a bývalý předseda Slovenské národní rady, blízký kolega Dagmar Burešové, RNDr. František Mikloško. Poznatky z celé této diplomové práce budou posléze shrnuty v kapitole Závěr. Doslovný přepis veškerých analyzovaných nahrávek včetně rozhovorů bude k dispozici v přílohách.

---

² Původně měla být součástí rozhovorů také bývalá slovenská premiérka prof. PhDr. Iveta Radičová, Ph.D., ta ale v e-mailové korespondenci z 24. listopadu 2022 odpověděla „ďakujem za dôveru, ale vôbec sa necítim dostatočne informovaná a schopná odpovedať na priložené otázky“ (Radičová, 2022)

1 TEORETICKÁ ČÁST

Tato diplomová práce se zabývá analýzou mediálního obrazu političky Dagmar Burešové v Československém rozhlasu. Teoretická část se skládá ze tří hlavních sekcí. V první kapitole je stěžejní se zprvu seznámit s teoretickými přístupy, které vysvětlují postupy a zákonitosti doprovázející tvorbu mediálního obrazu. Mezi ně náleží agenda setting, framing a stereotypizace, gatekeeping a zpravodajské hodnoty. V další kapitole nabídnou ucelený náhled do života osobnosti JUDr. Dagmar Burešové na pozadí historicko-politického kontextu spolu se zásadními mezníky v jejím soukromí i v kariéře. Třetí kapitola teoretické části se zabývá Československým rozhlasem od počátků až po dnes již svobodné vysílání.

1.1 MEDIÁLNÍ REPREZENTACE REALITY

K tomu, aby člověk dokázal co nejuvěrohodněji popsat realitu, používá jako dorozumivací prostředek zejména jazyk. Ten se liší společnost od společnosti, ať už podle demografie, etnicity nebo disability. Proto je pro ovládnutí jazyka zásadní přijetí tzv. společně sdílených významů, neboť věty chápeme skrze jazyk, který nám umožňuje těmto významům slov porozumět. Danou sémantiku nás už od malička učí rodiče na základě společenského konsensu. Jazyk tudíž můžeme chápat jako ústřední nástroj porozumění a zdroj kulturních hodnot i významů, který nám výrazně pomáhá v procesu reprezentace reality neboli zpřítomnit nepřítomné. Nicméně, k reprezentaci reality existuje více způsobů nežli pouhé mluvené slovo. Během procesu dorozumívání používáme symboly a znaky, které dokáží popsat pocity a myšlenky obdobným způsobem. Takovými mohou být například zvuky, objekty, psané slovo, obrázky nebo hudba (Hall, 2001, s. 1).

To je v souladu s konstruktivistickým přístupem k realitě, podle kterého jsou významy uloženy ve věcech samých, budované a zautomatizované lidmi. Sociologické fundamenty konstruktivistického přístupu zasadil ve 30. letech 20. století Američan William Isaac Thomas svou myšlenkou tzv. Thomasova teoremu, a to: „*Jestliže je určitá situace lidmi definována jako reálná, je reálná i ve svých důsledcích*“ (Reifová, 2004, s. 262). K lepšímu porozumění lze uvést následující příklad: rozšíří-li se zpráva, že krachuje burza, lidé začnou v panice a strachu z možné nastupující krize okamžitě vybírat veškeré své peníze (nehledě na to, že tvrzení není fakticky pravdivé), čímž k oné krizi nakonec doopravdy dojde. Informace o negativním vývoji totiž dokáží zapříčinit samotné zhmotnění dané negativní události (Nutil, 2018, s. 82).

Z teorie sociální konstrukce reality přímo vychází koncept mediální konstrukce. V roce 1966 rozšířili tuto teorii sociologové Peter Ludwig Berger a Thomas Luckmann ve své publikaci *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Autoři se zaměřují na fenomenologickou analýzu tzv. reality každodenního života, kterou vnímají jako produkt konstantního lidského výtvaru skrze vnitřní myšlenky i činnosti. Tyto interní a sociální procesy jsou člověkem postupně habitualizované, čímž dochází k přeměně v rutinu. Sociální řád je pouhým výsledkem lidské činnosti při své neustálé externalizaci. Každý z nás se už narodí do společnosti, která zde existovala již dávno před námi. Adaptace na takovou strukturu je v této fázi tak přirozená, že si zprvu neuvědomujeme procesy, kterými společnost prošla až do tohoto dnešního našeho bytí. Přijímané pevné struktury se v našem vědomí transformují do způsobu reálné podoby světa. Jakmile externalizované produkty lidského konání nabývají objektivní charakter, dochází k *objektivizaci*. Jejich osvojení a přijetí pak autoři definují jako *internalizaci* (Berger, Luckmann, 1999, s. 25–26, 55–57, 62–64). Externalizace, internalizace a objektivizace spolu utváří dialektický proces konstrukce sociální reality, který Berger s Luckmannem (1999, s. 64) blíže definují: „*Společnost je výtvořem člověka*” (externalizace), „*společnost je objektivní realitou*” (objektivizace) a „*člověk je výtvořem společnosti*“ (internalizace). Autoři (1999, s. 184) doplňují: „*Sociologie vědění chápe lidskou realitu jako realitu vytvářenou sociálně*“.

Masová komunikace je v dnešní době už tak zautomatizovaná a zakořeněná v naší společnosti, že bychom si bez ní jen těžko dokázali představit být. Je téměř nemožné se tomuto všudypřítomnému fenoménu v moderním světě vyhnout (Burton, Jiráček, 2001, s. 14) (Altheide, Snow, 1979, s. 9). Média mají schopnost přenést nás na místa k událostem po celém světě, kam bychom bez jejich existence možná ani neměli přístup. Lze si vybrat z nepřeberného množství informačních kanálů a je proto snadné nabýt pocitu, že člověk je schopen vnímat svět v celé jeho rozmanitosti a porozumět mu. Mít v médiích přehled pomáhá uvědomit si různé interpretace světa, lidí, hodnot, vztahů a dějů, která média společnosti nabízí. Média zprostředkovávají vzhled do světa kolem nás a v mnoha zemích se stala nástrojem k šíření hodnot a norem, neboť posilují sdílenou agendu. Mají moc ovlivňovat myšlenky, názory, jednání i uvažování svých konzumentů (Burton, Jiráček, 2001, s. 14–16).

Média vytvářejí mínění o lidech, událostech a místech, zatímco však nabízí pouhou interpretaci skutečnosti z pohledu konkrétního média nebo samotného novináře, neboť jde

jen o jednu verzi z několika možných přístupů. Jsou pouhým prostředníkem, je proto v tomto případě na místě říci, že události mediují. Mediovaná sdělení jsou reprezentacemi zkonstruované originální předlohy. Ačkoliv média usilují o zaznamenání co nejspolehlivějšího obrazu, přesto se jedná o uměle sestavené znaky, jež tvoří vybraný kód nebo soubor kódů. Člověk nedokáže mít ať už z geografických či časových důvodů osobní zkušenost s děním ve světě, tudíž masové sdělovací prostředky zastávají mnohdy roli jediného zdroje informací. Konzumací mediálního zpracování lze jednoduše zpracovanou událost vzít za skutečný odraz reality a vyvodit z něj další jednání. Tímto procesem dochází k mediální konstrukci reality (Burton, Jiráček, 2001, s. 123–124). Mediální instituce tvoří značnou část ve struktuře společnosti a jejich technologická infrastruktura je součástí ekonomické a mocenské základny, zatímco mediální obrazy, myšlenky a informace předávané médiu jsou klíčovým aspektem naší kultury. Navíc se ve věku masové sebe komunikace stávají pro člověka média taktéž významným prostředkem k vytváření vlastní identity, a tím dochází ke konvergenci online a offline světů (Deuze, McQuail, 2020, s. 236). Produktem mediální konstrukce reality se poté stává mediální obraz.

1.1.1 Mediální obraz

Označení mediální obraz je sice využíváno poměrně frekventovaně, ovšem jeho definice není v masové komunikaci zcela ucelená. Tento termín je zejména novináři vytyčovaný v řadě odlišných kontextů potažmo cíleného a sofistikovaného budování image instituce či jedince. Může se jednat i o nezáměrný vznik obrazů, jež primárně nemají povahu mediální konstrukce, avšak odrážejí přímo osobnostní či sociální rysy a dispozice daného subjektu (Volek, 2013, s. 6). Takto předávané obrazy konzumentům organizují jejich chápání a porozumění o lidech a událostech, které aplikují v reálném světě (Burton, Jiráček, 2001, s. 191).

Mediální obraz je ve své podstatě všudypřítomný a je schopen pojmout cokoliv. Vyznačuje se zjednodušenou znakovou sestavou, čímž reprezentuje faktické události a objekty, do kterých jeho tvůrci i konzumenti projektují své myšlenky, vize a názory. Dnes nabývá pojem mediální obraz zejména v politické sféře pejorativního významu. Mnohdy je vnímán jako lživý konstrukt vytvořený k účelové manipulaci společenského mínění pro splnění požadavku platícího zadavatele (Volek, 2013, s. 6).

O mediálním obrazu tedy hovoříme jako o výsledném produktu mediální konstrukce reality

tvořeném několika faktory. Patří mezi ně agenda setting, framing, procesy stereotypizace, gatekeeping i zpravodajské hodnoty. Vzhledem k tomu, že mají média obrovský potenciál v ovlivňování veřejného mínění, je proto důležité zabývat se tím, jaké mediální obrazy ve společnosti fungují a rezonují. V následujících podkapitolách rozeberu konkrétní faktory, které se podílejí na vzniku takovýchto obrazů v mediálním světě.

1.1.1.1 Agenda setting

Při procesu nastolování témat jde o prosazování či vylučování různých témat v rámci veřejného diskurzu. Poprvé představil tezi o moci utváření veřejného mínění skrze mediální nastolování témat americký novinář Walter Lippmann (1998, s. 25–26) ve svém díle *Public Opinion* z roku 1922. Teorie nastolování agendy zkoumá, proč se informace o konkrétních událostech stanou předmětem veřejné debaty, kdežto jiné zůstanou bez povšimnutí. Snaží se zjistit, podle čeho jsou některá témata vnímaná společností jako závažnější, nežli ostatní (Reifová, 2004, s. 16). Dle Trampoty (2006, s. 112–113) má agenda setting na konzumenty médií nejen krátkodobý a okamžitý účinek, ale stejně tak je mohou ovlivňovat i dlouhodobě. Je to důsledkem zpracovávání a vybírání událostí, které média zařazují do svých mediálních sdělení konzistentně.

V první polovině 60. let 20. století formuloval americký politolog Bernard Cecil Cohen ve své publikaci *The Press and Foreign Policy* nastolování agendy takto: „*Press mnohdy nemusí být úspěšný ve sdělování lidem, co si mají myslet, je ovšem ohromně úspěšný v oznamování svému publiku, o čem má přemýšlet*” (1963, s. 13). Svět se pak jeví odlišně pro různé lidi. Neliší se kvůli diametrálním osobním zájmům, ale právě na základě okruhu informací, jež jim podsouvají média, ze kterých čerpají a která mají na konzumenty dlouhodobý účinek (Cohen, 1963, s. 13).

Masová komunikace má dle McCombse (2014, s. 22) silný kauzální vliv na veřejnost, neboť se mediální agenda vpíjí do veřejné agendy. Jako příklad lze uvést studii *Chapel Hill Study* (Mccombs, Shaw, 1972), jejímž předmětem zkoumání byla americká prezidentská kampaň v Severní Karolíně v roce 1968. Komparace tematického obsahu médií s představami voličů o důležitosti témat tehdy poprvé potvrdila, že média skutečně mají vliv na to, o čem lidé přemýšlí a mluví. Ve studii se také prokázalo, že nastolování agendy a framing spolu interagují a jeden proces vytváří podmínky pro druhý. Čím častěji se určité téma opakuje v médiích, tím více o něm lidé přemýšlí. Na základě daného orámcování tématu lze zajistit také to, jakým způsobem o něm lidé budou přemýšlet a nakolik si převezmou daný rámec z

médií (McCombs, Shaw, 1972). Zásadní je opakování informací, aby se staly součástí veřejné diskuse. Existují tři hlavní typy agend, které se vzájemně ovlivňují (Trampota, 2006, s. 114):

- **Veřejná agenda** – témata, která se objevují ve veřejnosti.
- **Mediální agenda** – vzájemné ovlivňování médií tématy a jejich intenzitou výskytu v mediálních obsazích.
- **Politická agenda** – témata rezonující v politické sféře (přijímání zákonů).

1.1.1.2 Framing a stereotypizace

Podle McCombse (2014, s. 102) je framing označován za druhý stupeň nastolování agendy. Používá se pro výklad záměru a interpretaci mediálního sdělení. Poprvé tento termín definoval americký sociolog Erving Goffman ve svém díle *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience* v roce 1974. Svě poznání aplikoval na to, jak lidé rámcují své zkušenosti. „*Domnívám se, že definování situace je budované v souladu s principy organizace, kterými se řídí dění – aspoň sociálního rázu – a v nich naše subjektivní angažovanost; rám je slovo, které používám k označení takových základních prvků, které dokáži identifikovat*” (Goffman, 1986, s. 10–11).

Do mediální teorie přivedl rámcování profesor médií Robert Entman ve své studii *Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm* v roce 1993. Podle Entmana (1993, s. 52) zahrnuje rámcování zpravidla *výběr a zvýraznění*. Rámcování popisuje jako výběr z aspektů vnímané reality, které se v daném komunikačním textu zvýrazní tak, aby tím byly podtrženy čtyři funkce: *definice problému, diagnostika příčiny, morální hodnocení a návrh na nápravu*. Rámce tedy slouží jako atributy, jež jsou dodávány k tématům. Mají schopnost zvýraznit vybrané vlastnosti problému nebo události, čímž se dané elementy stanou klíčovými při ovlivňování postojů a názorů jejich konzumentů (Pan, Kosicki, 1993, s. 57). Todd Gitlin (1980, s. 7) tvrdí, že rámce „*pomáhají novinářům rychle zpracovávat velké množství informací a běžně je zpracovat tak, aby je mohli efektivně předávat svým čtenářům*“, podle něj se při rámcování jedná o „*princip selekce, zdůraznění a prezentace*“ (1980, s. 7). Gamson a Lasch (1983, s. 398) přistupují k rámcům jako k něčemu, co „*naznačuje hlavní organizující myšlenku pro pochopení událostí souvisejících s daným problémem*”. Neuman, Just a Crigler (1992, s. 60) na to navazují definicí zpravodajských rámců, které definují jako „*konceptuální nástroje, na které se média a jednotlivci spoléhají při zprostředkování, interpretaci a*

hodnocení informací". Van Gorp (2005, s. 485) k tomu dodává, že „jednou z typických vlastností framingu je vazba mezi přístupem novináře k utváření zpráv v určitém referenčním rámci a podle latentní významové struktury na jedné straně a podněcováním veřejnosti, aby tyto rámce přijala a nahlížela na realitu ze stejné perspektivy jako novináři, na straně druhé”.

Pro lepší pochopení konceptu rámcování navrhuje Erving Goffman vizuální podobu rámu obrazu. Tuto metaforu si propůjčil od antropologa a psychologa Gregoryho Batesona. Rámec si tedy lze představit jako rám onoho obrazu, kdy vnitřek něco zachycuje, naopak vše, co je vně rámu, vylučuje (Reese, 2003, s. 7). Gaye Tuchman (1978, s. 1) zase používá metaforu okna, kdy se skrze zprávy jakožto pomyslného okna dívají lidé zevnitř na vnější svět. Pozorováním z okna se poté dozvídají o institucích, o předních představitelích, ale i o životech jiných národů.

Tím dochází k vytváření přeneseného významu událostí, neboť na základě tohoto procesu následuje přeměna jejich vlastností. Jedná se tedy o zdůraznění nebo naopak potlačení určitého segmentu zprávy. Rámcování má tendenci navigovat člověka světem a formovat jeho názory a postoje. Pomáhá přitáhnout pozornost k tomu, co považuje přenašeč informace pro své publikum za zásadní a odvrátit pozornost od toho, čemu přikládá menší význam (Entman, 1993, s. 52–53, 55).

Obrázek č. 1: Ukázka, jak lze například použitím určitého výřezu fotografie zarámcovat událost rovnou několika způsoby.

Entman (1993, s. 52–53) dodává, že rámce lze nalézt ve čtyřech lokacích:

- **Komunikátor** – vědomě či nevědomě rozhoduje o tom, co a jak bude prezentováno.

- **Text** – výběr slov, frází či vizuálních doprovodů.
- **Příjemce** – jakým způsobem a jak moc se adresát nechá ovlivnit.
- **Kultura** – obecný diskurs a kontext ve společnosti.

Jedna událost se dá zpracovat neboli zarámcovat rovnou několika způsoby (viz předešlá strana, obrázek č. 1). Daniel Kahneman a Amos Tversky ve svém článku *The Framing of Decisions and the Psychology of Choice* z roku 1981 prokázali, že rámcování má značný vliv na kognitivní psychologii. Ve své studii zkoumali, jaký dopad mají na lidi dvě stejné situace, leč zarámcované odlišně. Jedním z příkladů bylo náhlé rozšíření asijské nemoci ve Spojených státech, přičemž měli respondenti možnost výběru ze dvou možností, týkajících se léčby infikovaných. První skupina dostala dvě možnosti zarámcované takto (Kahneman, Tversky, 1981, s. 453):

- A. Pokud vyberete program A, 200 lidí přežije. [72 procent]
- B. Pokud vyberete program B, je zde $\frac{1}{3}$ pravděpodobnost, že přežije 600 lidí a $\frac{2}{3}$ pravděpodobnost, že nepřežije nikdo. [28 procent]

Většina dotázaných zvolila možnost A, jelikož jistá záchrana 200 lidí se pro ně jevila atraktivněji nežli riskantní vyhlídka pouhé $\frac{1}{3}$ záchrany všech životů.

Druhá skupina dostala stejnou otázku i výběr z možností, jejich samotné zarámcování se však lišilo:

- C. Pokud vyberete možnost C, 400 lidí zemře. [22 procent]
- D. Pokud vyberete možnost D, je zde $\frac{1}{3}$ šance, že nikdo nezemře a $\frac{2}{3}$ pravděpodobnost, že 600 lidí zemře. [78 procent]

Ve druhé skupině si většina vybrala možnost zariskovat, neboť jistá smrt 400 lidí pro ně byla méně přijatelná nežli $\frac{2}{3}$ šance, že zemře 600 lidí.

V obou skupinách byl použitý stejný model, ovšem možnost zahrnující zisk často navozuje averzi vůči gamblingu, kdežto možnost zahrnující ztrátu nabádá k chuti riskovat. Jak jsem již zmínila, ačkoliv jsou oba definované problémy identické, rozdíl je v jejich zarámcování. Zatímco v první skupině byl použitý rámeček zachráněných životů, ve druhé skupině byl přítomný rámeček ztracených životů (Kahneman, Tversky, 1981, s. 453). Zarámcování situace či události má neodmyslitelný vliv na to, jak na danou problematiku člověk nahlíží, jak ji vnímá a jak k ní přistupuje. Jaký vliv mají masová média na hodnocení témat veřejnosti poté zkoumá metoda primingu neboli vypíchnutí určitých témat v médiích, která vedou ke změně

postoje jednotlivých příjemců k zobrazovanému tématu. Vypíchnutí toho nejzajímavějšího se stane významným v roli hodnocení témat mezi konzumenty (Trampota, Vojtěchovská, 2010, s. 245). Teorie rámcování souvisí se stereotypizací, neboť si zarámcované události lidé jednodušeji spojují se zakořeněnými konotacemi.

Pod pojmem stereotypy si lze představit zjednodušené, lehce uchopitelné hodnotící názory na individuální i skupinové úrovni, jež jsou zdrojem předsudků. Hovoříme tak o reprezentaci mocenských vztahů, konfliktů nebo napětí (Jirák, 2005). Walter Lippmann (1998, s. 83–84) tvrdí, že realitu nevnímáme přímo, nýbrž skrze naše morální kódy, kulturní filozofii a politickou agitaci. Richard Dyer (1999) rozlišuje čtyři druhy stereotypů:

- **Proces výběru** – způsob výběru z komplexní masy dat o světě, fakta jsou limitovaná, ale ne nepravdivá, hájí naše tradice.
- **Zkratka** – zjednodušená a snadno uchopitelná forma reprezentace, manipuluje lidi myslet si, že stereotypy mají jednoduchou povahu.
- **Odkazování** – odkazování na fikční charaktery a postavy konstruované z bezprostředně rozpoznatelných a definujících rysů, které se v průběhu vyprávění nijak nemění ani nerozvíjí, poukazují na obecné, opakující se rysy lidského světa.
- **Vyjádření hodnot** – stereotypy nabývají účinnosti až na základě společenského konsensu, obecná shoda o sociální skupině, která se jeví, jako by vznikla před samotným ustavením stereotypu a nezávisle na něm.

Stereotypy vytváří společenský konsensus, tvoříme je tedy my všichni. Masová média hrají mimořádnou roli v jejich povzbuzování ve veřejném prostoru. Jako příklad mediální konstrukce může být například jeden ze stereotypů o hloupých blondýnkách. Jestliže je takto někdo označen, nejedná se pouze o odkaz na inteligenci a na barvu vlasů. Nese to s sebou další aspekty – pohlaví dané osoby, spolu s tím postavení ve společnosti, vztah k mužům či neschopnost chovat se nebo přemýšlet racionálně. Stereotypy se vyznačují znalostí sociální struktury v celé své komplexnosti (Dyer, 1999).

1.1.1.3 Gatekeeping

Gatekeeping je proces vybírání a zpracovávání nepřeberného množství informací s cílem utvořit z nich omezené množství zpráv, které neustále proudí k příjemcům. Existuje nespočet informací, ale ne každá se stane zprávou. Rozhoduje o tom gatekeeper, kterého si lze představit jako ochránce pomyslné brány informací neboli vrátného (Trampota, 2006, s. 38).

Na začátku 20. století popsal americký spisovatel Upton Sinclair ve své knize *The Brass Check* z roku 1919, že „žurnalistika je jedním z prostředků, skrze který průmyslové autokracie udržují svou kontrolu nad politickou demokracií“ (Sinclair, 2021, s. 488) a dále myšlenku rozvíjí „ne hyperbolicky nebo pohrdavě, ale doslova a s vědeckou přesností, definujeme žurnalistiku v Americe jako činnost a praxi, která spočívá v předkládání zpráv dne v zájmu ekonomických privilegií“ (2021, s. 488). Dochází k závěru, že média neříkají celou pravdu a slouží primárně k finančnímu zisku. Sociální psycholog Kurt Lewin se nedlouho po druhé světové válce pokusil o definici vlivů působících na lidské chování při výběru potravin (Trampota, 2006, s. 40). V roce 1947 představil teorii gatekeepingu jako košíku v souvislosti s nákupem potravin v supermarketu. Přirovnával propustnou bránu informací k rozhodnutí hospodyně, co při nákupu skončí v košíku a co naopak zůstane v regálech netknuto. Koupené jídlo je ale dále buď uvařeno nebo uskladněno, a tedy v jakékoliv fázi až do finálního sněžení může být odmítnuto. Jedním ze závěrů jeho zkoumání je, že na bázi určitých sociálních a psychických mechanismů se některé faktory vměšují do vědomí, přičemž jiné jsou potlačeny. Tito činitelé jsou gatekeeperi. Každá brána v pojetí gatekeepingu je místem rozhodnutí, zda informace projde dovnitř a stane se zprávou, nebo zůstane před prahem (Trampota, 2006, s. 40) (Shoemaker, Vos, 2009, s. 12).

Na Lewina poté navázal v roce 1950 ve své případové studii *The "Gate Keeper": A Case Study In the Selection of News* David Manning White. V ní se zaměřil na jednoho amerického editora Mr. Gatese, jehož profil byl 40 let, přibližně 25 let praxe v oboru, editor ranních novin se zhruba 30tisícovým obratem ve vysoce industrializovaném středozápadním městě s koncentrací 100 tisíc obyvatel. Jeho úkolem bylo vybrat, z jaké informace ze tří organizací *Associated Press*, *United Press* a *News Service*, se stane zpráva na titulní straně, kterou si u snídani přečte 30 tisíc rodin. Průzkum probíhal po dobu jednoho týdne. K tomu, aby informace neprošla do tisku uvedl dva důvody: *obsahový* – málo zajímavé, nebo *organizační* – nedostatek místa (White, 1950, s. 384–386). White (1950, s. 385–386) posléze došel k tomu, že výběr informací je zcela subjektivní záležitostí danou konkrétním gatekeeperem. Prostupnost informací skrze brány mohou ovlivňovat nestranná a daná pravidla, ale i jedinci a skupiny, kteří disponují mocí o tom rozhodovat (Trampota, 2006, s. 40).

Pamela Shoemaker (1997, s. 57) deklaruje: „Jednoduše řečeno, gatekeeping je proces, při kterém jsou miliardy zpráv, které jsou ve světě dostupné, zredukovány a přeměněny na stovky zpráv, které se v daný den dostanou k dané osobě“. Podle Pamely Shoemaker a Tima Vose

(2009, s. 3) „gatekeeperi určují, co se stane sociální realitou člověka, jeho určitým úhlem pohledu.”

Shoemaker s Vosem (2009, s. 33–107) popsali pět úrovní, na kterých ke gatekeepingu dochází:

1. **Individuální úroveň** – demografické charakteristiky, osobní hodnoty redaktora, sociální zázemí a pracovní zkušenosti.
2. **Úroveň mediálních rovin** – závislá na redakční kultuře (uzávěrka, princip psaní zprávy metodou převrácené pyramidy) nebo například původ informací (oficiální zdroje, tiskové zprávy), zpravodajské hodnoty.
3. **Úroveň organizace** – vlastnická struktura, typ a velikost média, interní pravidla.
4. **Extramediální úroveň** – požadavky trhu, média chtějí prodat svůj produkt ve společnosti, vliv vlády a inzerce.
5. **Ideologická úroveň** – ideologie, kultura, politický a ekonomický systém dané země.

Kvůli každodennímu používání internetu se boří hranice gatekeepingu, protože lidé mají možnost čerpat informace z nepřeberného množství zdrojů. Lze konstatovat, že v dnešním konvergentním světě je gatekeeperem každý z nás (Shoemaker, Vos, 2009).

1.1.1.4 Zpravodajské hodnoty

Zpravodajské hodnoty jsou souhrnem kritérií, podle kterých média stanovují zpravodajskou vhodnost a přijatelnost událostí k následnému zpracování. Čím vyšší počet kritérií událost splňuje, tím je vyšší pravděpodobnost, že bude zpracovaná médii. Poprvé se o zásadních faktorech *důležitosti*, *blízkosti*, *dramatičnosti* a *negativity* zprávy zmiňuje německý autor Kaspar Stieler už v roce 1695 (Burton, Jirák, 2001, s. 240–241) (Galtung, Ruge, 1965, s. 71). Prvenství ve formulaci zpravodajských hodnot se ale připisuje až Walteru Lippmannovi v knize *Public Opinion* z roku 1922. Empirický výzkum metodologie zpravodajských hodnot poté prezentovali norští analytici Johan Galtung a Mari Ruge ve svém článku *The Structure of Foreign News* o struktuře norského zahraničního zpravodajství z roku 1965. Primárně se nesnažili o definici zpravodajských hodnot, ale o vyzdvihnutí informační zkreslenosti o zemích třetího světa. Ve své studii (Galtung, Ruge, 1965) popsali 12 zpravodajských hodnot:

1. **Frekvence** – časový úsek potřebný k tomu, aby se událost rozvinula a získala význam.

2. **Práh pozornosti** – čím unikátnější nebo zajímavější událost, tím více se o ní bude psát.
3. **Jednoznačnost** – čím více nejasností je okolo události, tím více si získá pozornosti.
4. **Etnocentrismus** – kulturní blízkost, událost zasazená do kontextu nám známého prostředí, ale i relevance, kdy událost sice může probíhat v kulturně odlišném prostředí, i přesto může být naplněna významy, které nám jsou blízké.
5. **Souznění** – mentální předobraz, událost zakořeněná na stejných principech z minulosti, člověk předpovídá, že se něco stane, chce, aby se to stalo a ono se to tím směrem vyvine.
6. **Překvapení** – čím méně očekávaná nebo vzácná událost je, tím je vyšší pravděpodobnost, že se o ní bude v médiích referovat.
7. **Kontinuita** – když se událost dostane do médií a je postupem času dále rozvíjena o různé podrobnosti.
8. **Variace** – rovnováha mezi počtem zahraničních a domácích zpráv, i přesto, že zahraniční zpráva může být zajímavější, ale byla by na úkor domácí zprávy, raději se vybere méně zajímavá tuzemská zpráva.
9. **Vztah k elitním národům** – čím více se událost týká elitních národů, tím je vyšší pravděpodobnost, že se stane zprávou.
10. **Vztah k elitním osobám** – čím více se událost týká elitních osob, tím je vyšší pravděpodobnost, že se stane zprávou.
11. **Personalizace** – čím více se událost přibližuje k osobním prožitkům, tím je vyšší pravděpodobnost, že se stane zprávou.
12. **Negativita** – čím negativnější jsou následky události, tím je vyšší pravděpodobnost, že se stane zprávou.

Zpravodajské hodnoty definují, co musí událost obsahovat, aby byla pro média a následně pro konzumenty atraktivní. S tím souvisí pojem infotainment, a tedy spojení slov entertainment (zábava) a information (informace), kdy je zpráva prezentovaná v co nejjednodušší a nejstručnější podobě s účelem rozptýlení na úkor relevance informace k utržení maximálního zisku. Ke zpravodajským zásadám obecně patří *novost, zajímavost, závažnost, střet názorů nebo konflikt, zábavnost, objektivnost, vyváženost, jasnost a srozumitelnost, přesnost* (Osvaldová, 2001, s. 23, 58–61).

1.2 DAGMAR BUREŠOVÁ

Nyní rozeberu život a osobnost Dagmar Burešové, advokátky, ministryně spravedlnosti, předsedkyně České národní rady, starostky Junáka a ženy dalších přívlastků. Její život jsem rozdělila do tří kapitol, tří životních etap. V první kapitole je prezentován její život před rokem 1989 s hlavním fokusem na rodinné a kulturně-politické pozadí, seznámení s manželem, první těžkosti s totalitním režimem, studium i následnou praxi v advokacii. Pozornosti neuniknou ani dva zásadní činy, kterými prokázala svou lidskost a touhu po spravedlnosti.

Další kapitola se věnuje jejímu aktivnímu období v politice, které odstartovalo její zvolení Občanským fórem na post ministryně spravedlnosti, čímž si zasloužila titul první dámy české justice. Během svého mandátu se postarala o předání dopisů mučednice zavražděné během politicky zkonstruovaných procesů v 50. letech, právničky Milady Horákové, do rukou její dcery Jany Kánské. V průběhu této funkce byla navíc zvolena i starostkou znovuobnovené skautské organizace Junák. Milovala skauting, advokacii, čtení knih a lyžování. Mezi její nejoblíbenější hudební skupiny patřili Beatles a ráda hrála bridž, který provázal její život od malička. Vyrostla na hřišti, nejdříve se věnovala atletice, hrála volejbal a později závodně i basket (1990, nahrávka č. 5).

Krátce po vedení resortu spravedlnosti usedla do čela České národní rady, s čímž přišly primárně sáhodlouhé debaty na téma budoucího státoprávního uspořádání České a Slovenské federativní republiky. Během svého mandátu například iniciovala zákon o mimosoudních rehabilitacích, zasloužila se o privatizaci advokacie a podporovala tzv. velký lustrační zákon s důrazem na odmítnutí kolektivní viny. V důsledku prosazování zachování federace spolu s předsedou vlády Petrem Pithartem nakonec v červnových volbách roku 1992 neuspěli, proto je třetí a poslední kapitolou bádání její život po aktivním angažmá v politickém dění.

1.2.1 Život před rokem 1989

Dagmar Burešová, rozená Kubištová, se narodila 19. října roku 1929 v Praze. Její otec byl specialista na pojistné právo, mimo jiné milovník bridže, Josef Kubišta (Pecháčková, 2013, s. 10). „*Tatínek mně ale moje to nejranější dětství velice silně předznamenal. Já jsem ho měla opravdu strašně ráda, on byl pro mě taková hlubina bezpečnosti. Uměl odpovědět na každou mou otázku a o všem se mnou otevřeně mluvil, a tak mě skutečně, myslím, dost*

formoval podle svých představ” (1990, nahrávka č. 5). Její matka byla hospodyní a mladší bratr Josef vystudoval pediatrii a stal se dvojnásobným mistrem republiky v bridži (Pecháčková, 2013, s. 10). Se svým budoucím mužem Radimem Burešem se seznámila v roce 1948 v taneční kavárně Alfa na Václavském náměstí. Při jejich setkání jí bylo 17 let, Radim Bureš, o dva roky starší, tou dobou studoval medicínu. Během prvních dvou let si vykali, ještě během studií Dagmar Burešové se v roce 1950 vzali. Radim Bureš ukončil studium v roce 1949 a narukoval na vojnu. V té době se přihodil incident s Janem Tumlířem, který je podrobněji přiblížen v následující podkapitole (Toman, Šebesta, 2019, s. 175).

Po roce 1945 nastoupila do skauta a spolu s ostatními pomáhali už při Pražském povstání. Skauting a jeho ideály jí byly velice blízké: *“Snad to bylo právě taky tou dramatičností té chvíle, jsem k tomu skautingu dostala takový opravdu velice silný vztah. Mně, když bylo těch 15 nebo 16 let, tak ten skauting pro mě znamenal skutečně životní krédo. Ona taky skautská lilie vlastně znamená ukazatel cesty a já jsem při tom skautování zažila strašnou spoustu legrace, doopravdy krásných chviliek a taky okamžiky štěstí”*, vzpomínala Dagmar Burešová (1990, nahrávka č. 5).

Po maturitě v roce 1948 na Reálném gymnáziu Jana Masaryka v Praze nedostala doporučení ke studiu práv na univerzitě. Jako skautka podporovala diverzitu různých zaměření, tudíž se otevřeně stavěla proti unifikaci organizace Svaz mládeže. Dokonce i její otec jí studium práv v době nejužší totality rozmlouval. I přesto se jí nakonec díky přátelům, kteří se za ni postavili, podařilo na Právnickou fakultu Univerzity Karlovy dostat. Její politický postoj ovšem komunistickým vyučujícím neunikl, často si neodpustili komentář, že se staví proti socialismu a neuznává marxismus jakožto jedinou filozofii. V roce 1952 úspěšně odpromovala (Bratršovská, Hrdlička, 1998, s. 32).

K volbám šla poprvé už vdaná, bylo jí 22 let. Když z revolty za plentou začala škrtat volební lístek, nešikovně jí upadla tužka a komisi bylo jasné, co prováděla. Byla nařčena z proti volební a protivládní demonstrace, žádný větší postih jí za to ale nepotkal. V roce 1968 byla zvolena do výboru Ústřední české advokacie (Bratršovská, Hrdlička, 1998, s. 32).

Po studiích byla přijata do Advokátní komory, kde ji zaučoval JUDr. Otakar Motejl. Ke krutým politicky vykonstruovaným procesům doby neměla přístup, neboť je směli vykonávat pouze vybraní právníci. Od roku 1957 se stala samostatnou advokátkou (Bratršovská, Hrdlička, 1998, s. 31–32) (Toman, Šebesta, 2016, s. 201–202). Specializovala se na občanské a pracovní právo, zejména pak na náhrady škod způsobené na zdraví v rámci

pracovních úrazů. O těchto tématech ráda vedla přednášky. V roce 1963 se stala členkou Městského sdružení advokátů v Praze, o pět let později, ještě před srpnem 1968, získala vedoucí funkci pracovněprávní sekce v Ústředí československé advokacie. V té době se totiž začalo prosazovat mínění, že by v orgánech advokacie neměli působit pouze členové KSČ, ale i advokáti bezpartijní, což Dagmar Burešová splňovala (Renner, 2019, s. 102) (Toman, Šebesta, 2019, s. 176) (Toman, Šebesta, 2016, 202).

Manželům Burešovým se posléze narodily dvě dcery, Zuzana a Lucie. Rodina včetně rodičů Radima Bureše prožila celý život v rodinné vile na Ořechovce, a vzhledem k pracovní a časové vytíženosti Dagmar Burešové se o Zuzanu a Lucii mimo Radima Bureše starala i Dagmarina tchýně Charlotte Burešová (Pecháčková, 2013, s. 8, 10) (Renner, 2019, s. 102). Jako advokátka byla odhodlaná zastupovat lidi, kteří byli postiženi nespravedlností. Vzhledem k politickému pozadí doby se proto neustále dostávala do střetu s účelnou propagandistickou justicí při zastupování zhruba stovky režimem obviněných disidentů. Během tání režimu v 60. letech to ale byla po dlouhé době éra, kdy šlo svobodně uplatňovat právo (Toman, Šebesta, 2016, s. 203). „*Chodili za mnou lidé s tím, že chtějí se postavit tomu státu. Kdo tady jako vlastně socialistický řád narušuje nejsou oni, ale právě navopak ty normalizátoři, a že teda voni chtěj u toho soudu říct svý*” (2018, nahrávka č. 34). Klienty obhajovala z velké části pro bono, a jelikož majoritu sporů vyhrávala, náklady právního zastoupení platila protistrana. Díky svým úspěchům měla od advokátní poradny velmi slušný příjem (Pelikán, 1995, s. 20–21).

Koncem 60. let, po okupaci našeho území, začínaly být soudy čím dál méně nezávislé, a naopak se řídily především rozkazy shora. Dagmar Burešové pomalu začalo přibývat prohraných soudů. Přestože u soudu obvinění neuspěli, těšil je aspoň pocit z toho, že se veřejně ozvali. Mezi obviněnými disidenty, kteří využili jejích služeb, byli například Milan Kundera, Ivan Medek nebo Karel Kyncl. Mnohdy přerostl pracovní vztah mezi Dagmar Burešovou a klienty, kteří se znelíbili režimu, v přátelství. V roce 1968 vyšel v Rudém právu článek, v němž se psalo o advokátce, která urputně obhazuje lidi, jež se domnívají, že utrpěli nějakou křivdu. Nějaký čas hrozilo, že zpráva ovlivní její kariéru, ovšem nedlouho poté otiskl plátek navazující článek, ve kterém se Dagmar Burešové zastal jeden z jejích klientů. V něm tvrdil, že se stejným nadšením hájila i lidi z proletářských rodin (Renner, 2019, s. 102) (Toman, Šebesta, 2019, s. 155–156, 204). Dagmar Burešová bývala mnohdy vyslychaná i kvůli svým klientům. Během sezení opakovala, že ze svého přesvědčení musí

dodržovat advokátskou mlčenlivost. Když jednu noc před obhajobou Jiřího Lederera stálo před vilou Burešových auto Státní bezpečnosti, pochopila, že nemá příliš na výběr. Rozhodla se, že svou práci musí dělat, jak nejlépe umí, aby nedostala výpověď a následně se neocitla za mřížemi. Kvůli tomu přešla několik let před revolucí do jiné advokátní poradny, i přesto, že v té předešlé měla s kolegy velmi přátelské vztahy (Bratršovská, Hrdlička, 1998, s. 33). Jejím nejznámějším soudním procesem se stalo zastupování matky Jana Palacha v roce 1969 proti komunistickému poslanci Vilému Novému viz následující strany této diplomové práce. Řešila v sobě také konflikt advokátky a matky. Její právní činnost se v době tuhého totalitního režimu neobešla bez následků a postihů, jenž se běžně dotýkaly i členů rodiny. Například její mladší dceři bylo znemožněno dostat se na gymnázium. Kvůli dcerám proto nepodepsala Chartu 77, věřila, že svou prací dokáže lidem pomoci efektivněji (Bratršovská, Hrdlička, 1998, s. 33).

1.2.1.1 Záchrana politického vězně

Dagmar Burešová studovala na právnické fakultě s Janem Tumlířem. Ten se kvůli celospolečenské situaci totalitního režimu rozhodl se svou rodinou v květnu 1948 emigrovat. Přeshraniční převaděč měl tehdy pomoci jemu, jeho sestře a rodičům dostat se bezpečně za hranice země. Jejich hospodyně trvala na tom, že chce utéct s nimi. Pro převaděče byl však převod pěti lidí najednou velice rizikový a odmítl jej za takových podmínek provést. Z toho důvodu se rozdělili na dvě skupiny, první tvořili jeho rodiče se sestrou a druhou Jan Tumlíř s hospodyní. Při rozhodující noční akci Jan Tumlíř zabloudil a s hospodyní padli rovnou do náručí pohraničnicků. Okamžitě byl převezen do komunistického lágru (Toman, Šebesta, 2019, s. 166).

V červenci 1949 se mu díky kamarádovi podařilo uprchnout. Aby svému zachránci nezpůsobil nesnáze, nikdy neprozradil jméno toho, kdo mu nachystal díru ve vězeňském plotě a civilní oblečení. V 6 hodin ráno vyskočil z okna věznice, prolezl dírou a příkopem proklouzl až k lesu. Neměl úkryt a potřeboval pomoci. Po 30kilometrové cestě se v Praze rozhodl zavolat Dagmar Burešové. V telefonátu se představil jako Honza Tůma, svou totožnost pro jistotu nechtěl prozradit. Během hovoru různě měnil tón hlasu a mumlal, aby jej nebylo lehké poznat. Dagmar Burešová přesto po chvíli poznala, kdo je na druhé straně sluchátka. Dohodli se, že se setkají na Václavském náměstí pod sochou sv. Václava, neboť se říká, že pod lampou bývá největší tma. V tu dobu už bylo po Janovi Tumlířovi vyhlášeno celostátní pátrání. Po cestě na schůzku si v tramvajovém vagónu všiml Petra Kopty, se

kterým se taktéž velmi dobře znali. Oba předstírali, že tomu tak není. Za Dagmar Burešovou vyrazili spolu (Toman, Šebesta, 2019, s. 165–166).

Devatenáctiletá Dagmar Burešová ubytovala Jana Tumlíře v bytě známých, kteří byli v té době na dovolené. „*Ukrývat v roce 1949, v době stupňujícího se běsnění komunistické moci, uprchlého vězně, vyžadovalo hodně odvahy. Pokud by se to provalilo, hrozilo jí několikaleté vězení, vyloučení z právnické fakulty, společenská dehonestace a česká advokacie by přišla o jednu ze svých nejzářivějších hvězd*”, okomentoval událost advokát Petr Toman (2020, nahrávka č. 35). Za přechovávání člověka tehdy hrozil až 10letý trest odnětí svobody „*Nosila jsem Honzovi jídlo, konzervy, vzpomínám, jednou chilli con carne, hrozně pánilo. Doma jsem předstírala, že se učím na zkoušku, vracela jsem se denně po druhé v noci*”, vyjádřila se k tomu později Dagmar Burešová (Toman, Šebesta, 2019, s. 167). Stěžejní bylo sehnat 40 tisíc korun pro dalšího převaděče, který by Janu Tumlířovi pomohl přejít přes hranice za jeho rodinou. Po měsíci se mohl znovu pokusit o emigraci, a jeho druhý pokus byl opravdu úspěšný. Později uvedl, že čas strávený se dvěma jeho kamarády se řadí mezi jeho nejpěknější vzpomínky (Toman, Šebesta, 2019, s. 167). „*Zachovala se tak úžasně, to byla pravá síla přátelství. Dáša mu zachránila život, o tom není pochyb*” (Toman, Šebesta, 2019, s. 174) prohlásila o Dagmar Burešové Marie, sestra Jana Tumlíře. O statečném činu Dagmar Burešové se tehdy ještě přítel Radim Bureš dozvěděl v době, kdy byl Jan Tumlíř bezpečně za německými hranicemi, jelikož byl na vojně v Košicích. Jejich dcera Zuzana Špitálská o tom slyšela dokonce až po letech. „*Hodně tím riskovala, ale taková ona byla. Statečná a obětavá*”, řekl o ní manžel Radim Bureš (Toman, Šebesta, 2019, s. 166, 176).

1.2.1.2 Soudní proces: Jan Palach

Do veřejného povědomí se poprvé dostala v souvislosti s obhajobou Libuše Palachové, matky Jana Palacha. Jan Palach, 20letý student historie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, se ve čtvrtek 16. ledna 1969 na pražském Václavském náměstí polil hořlavinou a zapálil. Svým konáním hodlal vyburcovat národ z pětíměsíční rezignace od invaze okupantů v srpnu 1968. Jediné, co po sobě zanechal, byly dopisy spolu s jeho věcmi odloženými kousek od místa, kde na sebe vylil benzín a škrtl smrtelnou sirkou. Označil se za Pochodeň číslo jedna. Další údajní členové skupiny měli následovat jeho kroky, pakliže nebudou do pěti dnů splněny požadavky, které přednesl v dopise. Opakoval, že není sebevrahem, ale že svůj čin spáchal na protest. Po převezení do nemocnice s druhým a třetím stupněm popálení na téměř 85 % těla svým zraněním po třech dnech podlehl. O jeho činu referovala domácí i

zahraniční média. Jedním z projevů součinnosti společnosti byla například čtyřdenní hladovka nebo několik živelných demonstrací. Den po Palachově smrti se na jeho počest konal pietní průvod s účastí několika desítek tisíc lidí. Během smutečního obřadu zdůraznili tehdejší rektor Univerzity Karlovy Oldřich Starý nebo děkan Filozofické fakulty Jaroslav Kladiva a další, mravní podstatu jeho činu a obrovské hrdinství. Z hlavních státních stranických představitelů se pohřbu nezúčastnil nikdo, vedení komunistické strany se snažilo především o uklidnění situace. Prvním následovníkem Jana Palacha byl hned den po jeho činu Josef Hlavatý. Po Palachově vzoru se o měsíc později, k 21. výročí únorového puče, upálil i Jan Zajíc a následně například i Evžen Plocek. Ačkoliv Janem Palachem zmíněná skupina patrně neexistovala, od ledna do dubna roku 1969 se uskutečnilo na území Československa 29 pokusů o sebeupálení (Blažek, 2022).

V únoru 1969, v době tvrdých sovětských represí, pronesl poslanec, člen Ústředního výboru komunistické strany Vilém Nový, lživé a vykonstruované teorie o Palachově smrti. Poprvé zmínil svou konspiraci při rozhovoru se zahraniční agenturou AFP, které tvrdil, že student chtěl původně použít tzv. studený oheň. Palach podle něj měl věřit, že bude polit substancí, která sice viditelně hoří, ale údajně neměla pálit. Snažil se o překroucení jeho skutku, dehonestaci a zpochybnění jeho hrdinství. Žádná taková látka tehdy neexistovala. Svou tezi o Palachově domnělé nepovedené akci poté Vilém Nový dále šířil na shromáždění Svazu československo-sovětského přátelství, které se konalo v Libni 19. února 1969. Další den pronesl totéž na veřejné schůzi poslanců s voliči v českolipském hotelu Merkur, kde poprvé konkrétně jmenoval několik osobností s odvoláním na neexistující dokumenty ministerstva vnitra, kteří k tomuto činu Jana Palacha měli donutit. Objevili se mezi nimi například Emil Zátopek, Pavel Kohout nebo Vladimír Škutina, kteří Viléma Nového později žalovali pro ochranu osobnosti. O tom, že bylo vystoupení Viléma Nového několikrát přerušeno nesouhlasným křikem a pískotem lidí, další den informoval článek v deníku Práce. Dne 14. dubna 1969 podala Libuše Palachová žalobu na Viléma Nového pro urážku na cti jejího syna (Toman, Šebesta, 2016, s. 206) (Toman, Šebesta, 2019, s. 158–159).

Když za tehdy 39letou Dagmar Burešovou přišla Libuše Palachová do advokátní kanceláře, přála si s ní mluvit na chodbě. Nechtěla ji vystavit nebezpečí, bála se, že v kanceláři může mít odposlouchávací zařízení – které posléze opravdu za obrazem našly. V tu dobu chtěla vědět jediné, a to, zda měl skutek jejího syna význam. Při pozdějších návštěvách ji Dagmar Burešová neustále ubezpečovala v tom, že šlo o opravdu význačné gesto ve formě sebeoběti.

Úvod žaloby obsahoval citace z Palachových dopisů, v nichž popisoval důvody svého konání a prohlášení české vlády, jež vyšlo den po Palachově činu. Obsahovalo soustrastný telegram od nejvyšších státních a stranických představitelů, jako byli Ludvík Svoboda, Alexandr Dubček a další. K tomu byly přiloženy i výroky poslance Viléma Nového, že Palachův čin byl projevem pravicových extremistických sil a slova o teorii studeného ohně, které byly dohledatelné v československém tisku.

Dagmar Burešová neváhala dlouho, zda případ přijme či ne. Cítila, že si matka Jana Palacha zaslouží, aby se za ni někdo postavil. Tím však způsobila těžkosti sobě i své rodině. Příslušníci Státní bezpečnosti vyslyšali nejen ji, ale také jejího muže Radima Bureše. Byli odposloucháváni, perzekvováni a na dobu sedmi let jí odebrali cestovní pas (Toman, Šebesta, 2019, s. 156). *“Zajímavé je, že na ni v roce 1978 zavedla Státní bezpečnost svazek podezřelé osoby a dala jí krycí název Dáma, a v tom se Státní bezpečnost nemýlila, Dagmar Burešová skutečně dámou s velkým D pro mě byla”*, uvedl Petr Toman (2020, nahrávka č. 35).

Vilém Nový se nejprve dlouhé týdny snažil soudní řízení protahovat tím, že opakovaně odmítal převzít předvolání k soudu. Podle něj šlo vůči němu o nátlakovou akci, jež stojí na nepodložených a zkreslených výrociích uvedených v tisku, a navíc se na něj jakožto na poslance vztahuje imunita. Tento přístup mu byl zamítnut, poněvadž žádný jiný orgán není pravomocný ve věci sporu o ochraně osobnosti nežli soud. Nový proto zaujal novou taktiku a pokoušel se přesunout místo soudu v Praze spor na soud v České lípě, jenže vyvstalo podezření z předpojatosti, neboť působil jako poslanec za tamní okres. Postupně byli k výslechům zváni svědci, kteří se Nového vystoupení tehdy v České lípě zúčastnili. Důkazem byl i jeho projev, který se podařilo zaznamenat na magnetofon. O výsledku soudu rozhodla 30. července 1970 soudkyně Jarmila Ortová³ i přes veškeré důkazní materiály ve prospěch Viléma Nového. Byl to další z příkladů ohýbání práva ideologicky kontrolované justice. Odůvodněním bylo nejen jeho právo, ba dokonce povinnost, ke kritice Palachova jednání (Toman, Šebesta, 2019, s. 161–162).

Dagmar Burešová a Libuše Palachová spolu ale zvítězily na lidské a morální rovině. Toho, že případ vzala, nikdy nelitovala. Stala se z toho její nejslavnější kauza, v níž dokázala svou odhodlanost pro boj za pravdu. Následovala své celoživotní motto, že zbabělost by měla být trestná. Palachův čin je dodnes vnímán jako hrdinný symbol boje za ztrátu osobní a národní

---

³ Podle všeho byla její kvalifikace z Právní školy pracujících pochybná (Toman, Šebesta, 2016, s. 206).

svobody (Renner, 2019, s. 102–104) (Toman, Šebesta, 2016, s. 203, 206).

1.2.1.2.1 Hořící keř

Proces týkající se Jana Palacha se stal námětem pro televizní minisérii s názvem Hořící keř. Úspěšný třídílný seriál vznikl v roce 2013. Práce na scénáři zabrala Štěpánu Hulíkovi zhruba čtyři roky a po dokončení plánoval spolupracovat s Českou televizí, ta ale jeho projekt nepodpořila. Proto vznikla spolupráce s polskou režisérkou Agnieszkou Holland. Třídílná minisérie byla inspirovaná skutečnými událostmi a vystupují v ní reálné postavy. Hlavní roli advokátky Dagmar Burešové ztvárnila herečka Táňa Pauhofová. Snímky obsahují například autentickou zvukovou stopu komunistického poslance Viléma Nového z českolipského setkání. Před samotným natáčením dostali manželé Burešovi scénář ke schválení, stejně jako bratr Jana Palacha, Jirí Palach (Hulík, 2015). Dagmar Burešová byla s výsledným projektem spokojená. Překvapilo ji, že je podle ní po všech stránkách dobře a věrně zpracovaný. Známi jí dokonce potvrdili, že ji herečka vystihla velice věrohodně (Toman, Šebesta, 2016, s. 204).

V roce 2013 v soutěži Český lev získala série titul Nejlepšího filmu a dalších 10 sošek Českého lva, k tomu 2 ceny České filmové a televizní asociace (ČFTA, 2013). Ivan Trojan získal za svůj herecký výkon cenu Zlatá Nymfa na mezinárodním filmovém festivalu v Monte Carlu (ČT, 2013). Snímek byl oceněn také cenou Světové katolické asociace pro komunikaci SIGNIS na Mezinárodním filmovém festivalu v Hongkongu (MZV, 2014). Rozpočet minisérie vyšel na více než 71 milionů korun (Fila, 2022).

1.2.2 Rok 1989 a nástup do politiky

Děni v Československu se během totalitního režimu odráželo od situace v Sovětském svazu. Poznamenaly jej také dopady kvůli soupeření dvou světových velmocí, kdy došlo k oslabení sovětského systému. Americký prezident Ronald Reagan v roce 1983 oznámil, že plánuje vyvinout protiraketový obranný systém v kosmu v rámci tzv. strategické obranné iniciativy. Na to Sovětský svaz nebyl schopen kvůli nedostatku finančních prostředků reagovat. Zásadní změny ve společnosti nastaly v roce 1985, kdy byl zvolen generálním tajemníkem ÚV KSSS Michail Gorbačov, který předznamenal nový směr budoucímu dění. Zasloužil se o větší otevřenost vůči světu a pokoušel se demokratizovat společnost. Tím započal éru tzv. perestrojky, která dala základ postupnému uvolňování normalizačních tlaků v Československu, vznikala různá nonkonformní sdružení a neoficiální tiskoviny (Bouček, Hubička, 2003, s. 349–350).

Disidenti čelili náročnému postavení v československé společnosti. Jakožto intelektuálové se často stáhli z veřejného prostoru, neboť už nadále neměli chuť čelit pasivitě obyvatel, kteří v opozici nespatořovali příliš velký potenciál. Změna nastala tehdy až když lidé reálně začali důvěřovat možnosti účinné politické reformy (Bureš, 2007, s. 38). Míra celospolečenských nepokojů se od 17. listopadu 1989 stupňovala. Občanské fórum vzniklo v neděli 19. listopadu 1989 jakožto demokratické občanské hnutí, společenství všech lidí dobré vůle. O den později demonstrovalo na Václavském náměstí přes 100 tisíc lidí. Jednání výboru Občanského fóra přineslo zásadní rozhodnutí. Občanské fórum se odhodlalo postavit do čela masových demonstrací a pokusilo se o zahájení věčného dialogu se státní mocí přes předsedu federální vlády Ladislava Adamce (Moravec, 2003, s. 398) (Suk, 2009, s. 37–38). Na zprostředkování debaty mezi opozicí a vládními strukturami se zasloužila iniciativa MOST, založená v srpnu 1989 hudebníkem Michaelem Kocábem a novinářem nejčtenějšího československého časopisu Mladý svět Michalem Horáčkem. Pro velkou část opozice byl od začátku neoficiálním lídrem Občanského fóra Václav Havel (Bureš, 2007, s. 38).

Během listopadových a prosincových jednání se OF snažilo o úplnou demisi vlády, po níž podle Václava Havla veřejnost naléhavě volala. Za splnění požadavku demise navrhl člen OF Petr Pithart tehdejšímu předsedovi vlády Františku Pitrovi, že ho v době od demise sice nebudou podporovat, nicméně se od nich nedočká ani negativního ovlivňování společnosti vůči jeho osobě. Vztahovalo se k tomu také to, že nebudou připomínat jeho stanovisko k 17. listopadu, kdy se vyjádřil, že s násilným potlačením demonstrace souhlasí. Dále mu OF přislíbila možnost znovuzvolení do funkce českého premiéra. Premiér Ladislav Adamec spolu s předsedou vlády Františkem Pitrou demisi napříč návrhům odmítli. V té době ještě OF neuvažovalo o obsazení ministerských křesel ze svých řad. OF také neaspirovalo na angažmá v sestavení nové vlády. Podle fóra měla schopnost rozhodovat způsobilé o takové věci Národní fronta⁴. Ovšem požadavky na novou vládu byly jasně stanovené: mladí, svěží a nezkompromitovaní lidé, co budou tvořit vládu občanskou, odbornickou a profesionální (Bureš, 2007, s. 80–81). Dne 24. listopadu odstoupil z funkce generální tajemník ÚV KSČ Miloš Jakeš. O pět dní později schválilo Federální shromáždění změny v Ústavě ČSSR, přičemž jedním z hlavních bodů bylo odstranit čtvrtý článek o vedoucí úloze KSČ. Změny začaly platit oficiálně 30. listopadu 1989 a tím byl formální konec 41leté vládnoucí éry komunismu (Moravec, 2003, s. 398–399).

---

⁴ I když k 1. prosinci téhož roku navrhl Václav Havel Národní frontu zrušit (Bureš, 2007, s. 81).

Složení nové federální vlády bylo oznámeno 3. prosince 1989 na tiskové konferenci Úřadu Předsednictva vlády. První místopředseda vlády Bohumil Urban uvedl, že bylo obměněno na 40 % členů vlády, stoupla míra odbornosti a došlo k redukci věkového průměru na 51 let. Dále místo 100 % zastoupení členů Komunistické strany Československa se nyní ve vládě vyskytli představitelé Československé strany lidové, Československé strany socialistické, 3 nestraníci a 6 Slováků. I tak zůstal průměr zastoupení komunistů vůči jiným stranám relativně vyšší. K tomu uvedl premiér Ladislav Adamec, že s vybranými členy vlády ještě lze hýbat, aby byla výsledná vláda co nejkvalitnější⁵ (Bureš, 2007, s. 84–85).

OF se složení nové federální vlády úplně nezamlouvalo. Jeho členové se však obávali vyostření konfliktu veřejnosti. Požadovali proto po premiérovi Ladislavu Adamcovi nikoliv demisi, ale aby sestavil novou kompetentní vládu. Studentská stávková pod Celostátním koordinačním stávkovým výborem studentů i přes složení nové vlády pokračovala, neboť ani oni s takovým složením nesouhlasili. OF tak pořádalo další poradou, při níž vznikla tzv. komise pro alternativní vládu. Produktem komise mělo být sestavení návrhů OF a VPN pro rekonstrukci federální vlády. Přestože se OF dlouho nechtělo stavět do pozice dlouhodobého politického hnutí, z něhož se před volbami vyvinou autonomní politické strany, situace se vykristalovala jinak. Na odpolední manifestaci na Václavském náměstí bylo ohlášeno, že se OF i VPN zúčastní svobodných voleb s vlastními kandidátkami a umožní tak občanům své politické angažmá (Bureš, 2007, s. 87–89).

V úterý 5. prosince se rozhodlo o strategii tzv. předsunutých hlídek. Šlo o dosazení ministrů za Občanské fórum, jenž měli plnit pouze dočasné funkce ve vládních křeslech. Takto provizorně sestavená vláda měla být funkční do oficiálního jmenování další vlády. Pro připojení jmen k ministerským postům bylo zásadní, aby se tak vytvořilo buněčné jádro budoucího lepšího kabinetu s kvalitní reprezentací (Bureš, 2007, s. 91). Dne 7. prosince se svého mandátu vzdal předseda vlády Ladislav Adamec. Během tří dnů byla rekonstruována federální vláda. V neděli 10. prosince 1989 odvolal prezident Československé socialistické republiky Gustáv Husák na návrh designovaného předsedy vlády Mariána Čalfy z funkcí členy své vlády a ihned poté sám rezignoval. Předsedou Federálního shromáždění se stal Alexander Dubček. Jedním z prvních úkolů, jenž si dala nová vláda, bylo uspořádání svobodných voleb. Dne 29. prosince byl do prezidentského křesla jednomyslně zvolen

---

⁵ Tato vláda mimo jiné označila invazi vojsk Varšavské smlouvy z roku 1968 za porušení norem vztahů mezi suverénními státy (Bureš, 2007, s. 86).

Václav Havel, který byl oficiálním lídrem přelomového Občanského fóra. Jeho hlavním požadavkem na funkci ministra spravedlnosti bylo uvést do ní řadového advokáta, jenž je denně ve styku s právem a je erudovaný v celém právním systému. Za Občanské fórum se proto uvažovalo o dvou kandidátech, o JUDr. Dagmar Burešové a o JUDr. Tomáši Sokolovi (Moravec, 2003, s. 398–399) (Bureš, 2007, s. 81).

1.2.2.1 Ministryně spravedlnosti

„Moje osobní krédo je vrátit justici její místo, které dříve ve společnosti s tak hlubokými humanitními a demokratickými tradicemi měla. Slibuji, že napříště Ministerstvo spravedlnosti nebude zasahovat do rozhodovací pravomoci soudu, že se naopak bude starat jenom o to, aby soudům byly vytvořeny takové podmínky, aby mohly dobře a podle zákona soudit”, zněla slova čerstvě zvolené ministryně spravedlnosti Dagmar Burešové v rozhovoru z 16. prosince 1989 (1989, nahrávka č. 2). Dagmar Burešová jako první žena byla do čela resortu spravedlnosti jmenována Občanským fórem 5. prosince 1989 (1989, nahrávka č. 1). Nenadálou životní etapu jí předznamenal telefonát z 18. listopadu 1989, den před oficiálním vznikem Občanského fóra. *„U aparátu byl Pavel Rychetský a ptal se mě, jestli si myslím, že by Dáša vstoupila do politiky, a jestli bych proti tomu nic neměl. Řekl jsem mu jen: ‚Samozřejmě, že ne, já ti ji předám’ a podal jsem jí sluchátko”*, popsal svou reakci na tenkrát nenadálou situaci Radim Bureš (Toman, Šebesta, 2019, s. 176–177). Dagmar Burešová na oznámení reagovala zaskočeně, ač bylo jejím jediným odporem, že nemůže dorazit ihned, poněvadž nemá hotový účes. Věděla, že přijmout tento post je její občanská povinnost (Toman, Šebesta, 2019, s. 179). Po letech se svěřila se svými prvními pocity *„Václav Havel mi dal pusu a řekl: ‚Ministryni jsem ještě nikdy nelíbal.’ Potom mě odvezli za tehdejším premiérem Františkem Pitrou a dostala jsem dekret, na němž, a teď se podržte, bylo napsáno: Soudružka Dagmar Burešová, ministryně spravedlnosti... Víte, ‚soudružko` mi nikdo nikdy neříkal. V minulém režimu jsem bývala oslovována, byť někdy s jakýmsi despektem, paní doktorko`”* (Bauer, Říhová, 1999). Dagmar Burešová byla na ministerstvu velice spokojená, neboť práce ministryně spravedlnosti byla vesměs pokračováním její původní advokátní agendy (1989, nahrávka č. 5).

Ve své funkci ministryně spravedlnosti se zasloužila o přeměnu české justice. Pracovala na přípravě několika nových zákonů a podílela se na reorganizaci soudnictví s demokratickým a nestranným základem: *„Soudce musí být při výkonu své funkce nestranný, objektivní, nepředpojatý, soudcovský talár jej však neprodyšně odděluje od společnosti, je občanem*

státu a má svá práva a nikdo by ho jich neměl zbavovat, má právo na vlastní politický názor” (Burešová, 1990, s. 123). Dále participovala na reformě trestního práva, včetně zákona o výkonu vazby, jednalo se například o nově zavedený systém přípravy vězňů během posledních měsíců jejich pobytu v nápravných ústavech, jenž jim po propuštění pomůže zapadnout do života na svobodě (1990, nahrávka č. 3). Prosadila přijetí zákona o mimosoudních rehabilitacích: *„Jistě se děly křivdy celé řadě z nás, ovšem ty křivdy, které se děly lidem, kteří byli nevinny postaveni před soud a nevinni odsouzeni, ty musíme odčinit v první řadě. Ať už to tedy bude na úkor nás všech jako společnosti”* (1990, nahrávka č. 4). Zavázala se za schválení devíti nových předsedů krajských soudů a zasloužila se o přijetí nového zákona o advokacii č. 128/1990 Sb., který se zasadil o demokratický základ svého budoucího zřízení (Toman, Šebesta, 2019, s. 156–157).

„Šestáho prosince 1989 se Dagmar Burešová stala první polistopadovou ministryní spravedlnosti, což pro českou justici byla ohromná výhra, ale nejen pro justici jako takovou, ale i pro českou advokacii, protože celý život v advokacii pracovala, rozuměla jí a byla to právě ona, která se velmi, velmi zasloužila o to, že se advokacie již v roce 1990 privatizovala a od 1. července 1990 se začala psát novodobá historie české advokacie podle zákona, který ona připravila”, uvedl advokát Petr Toman (2020, n. 35). Pokoušela se také o zveřejnění jmen příslušníků Státní bezpečnosti a členů Komunistické strany, jež StB přímo řídili, ovšem bezúspěšně (ČT, 2018). Politolog Petr Just zhodnotil její přínos jako zásadní (2022, rozhovor č. 3): *„Jednalo se o období zásadních politických a společenských změn, a aktéři tehdejšího vývoje tedy měli výrazný podíl na formování demokratického politického zřízení. Zejména vezmeme-li v potaz, že jedním ze znaků minulého režimu bylo ohýbání práva, politicky motivovaná justice a podobně, je jasné, že role nového vedení ministerstva spravedlnosti v čele s Dagmar Burešovou byla klíčová.”* V roce 1990 se znovu obnovila skautská organizace Junák a Dagmar Burešová byla zvolena do funkce starostky, posléze i čestné starostky (Toman, Šebesta, 2019, s. 157). Ve stejném roce se stala také členkou nepolitického občanského sdružení Masarykovo demokratické hnutí (ČAS, 2021, 133–3). Během své funkce se také postarala o předání dopisů Milady Horákové do rukou její rodiny.

1.2.2.1.1 Dopisy Milady Horákové

Milada Horáková byla právničkou, političkou a na základě svých názorů také obětí politických zkonstruovaných procesů v 50. letech minulého století. K trestu smrti byla odsouzena 27. června 1950. Její poslední slova před oprátkou na popravišti zněla: *„Padám,*

padám, tento boj jsem prohrála, odcházím čestně. Miluji tuto zem, miluji tento lid, budujte mu blahobyt. Odcházím bez nenávisti k vám. Přeji vám to, přeji vám to” (Dvořáková, Doležal, 2001, s. 75). Napsala tři dopisy adresované členům své rodiny, přičemž poslední dokončila ve dvě hodiny v noci před osudným ránem. O jejich existenci se rodině svěřila během jejich poslední návštěvy. V průběhu let rodina opakovaně žádala o vydání dopisů, například i v době uvolněnější společensko-politické situace koncem 60. let, pokaždé bezúspěšně (Dvořáková, Doležal, 2001, s. 313).

Teprve díky politickému převratu a začínajícímu nástupu demokracie obdržela, tou dobou krátce v čele ministerstva spravedlnosti, Dagmar Burešová 28. prosince 1989 dopis od sestry Milady Horákové Věry Tůmové. V něm mimo jiné stálo: *„Ve Vaší osobě, vážená paní ministryně, vidím záruku, že pochopíte naši prosbu, a učiníte všechna opatření, aby překážky jejího splnění, pokud by ještě trvaly, byly odstraněny a aby dopisy Dr. Milady Horákové byly vydány těm, jimž byly určeny a aby také bylo zjištěno, kam byla uložena urna s jejím popelem”* (Dvořáková, Doležal, 2001, s. 315). Dagmar Burešová začala okamžitě pátrat po jejich nalezení: *„Brečela jsem, když jsem je četla. Cítila jsem k Miladě Horákové takový obdiv! Jak neskutečně vyrovnaná a smířená byla, když je psala, jak se vůbec nelitovala”* (Toman, Šebesta, 2016, s. 208). Dopisy se dochovaly díky několika statečným lidem, například doktoru Lubomíru Štěpánkovi, jenž dopisy opatroval jako poslední v řadě. Bezpečně je předal Dagmar Burešové, která je poté svěřila do rukou svých adresátů po jejich 40letém úsilí (Dvořáková, Doležal, 2001, s. 315).

1.2.2.2 Předsedkyně ČNR

První svobodné volby připadly na 8. a 9. června 1990. Celkem v nich kandidovalo 22 politických hnutí, stran a koalic. Zúčastnilo se jich 96,79 % voličů (Moravec, 2003, s. 400). V prvních svobodných parlamentních volbách zvítězila dvě prodemokratická hnutí, a to Občanské fórum a jeho slovenská odnož Verejnost' proti nasiliu. Tyto dva koncepty vytvořily na federální rovině koaliční blok. Verejnost' proti nasiliu ovšem nezískala potřebnou většinu, a proto se koaličním partnerem stalo slovenské Kresťanskodemokratické hnutie. Federální vláda byla jmenována prezidentem republiky Václavem Havlem 27. června 1990. V ten samý den nabyla činnost i vláda na Slovensku. Jejím předsedou se stal Vladimír Mečiar za VPN, místopředsedou Ján Čarnogurský za KDĽ. O dva dny později, 29. června 1990, byla vláda jmenovaná i předsednictvem České národní rady ČR v čele s Petrem Pithartem (Bureš, Charvát, Just a Štefek, 2012, s. 114).

Předsedou Federálního shromáždění byl zvolen Alexander Dubček za hnutí Verejnost' proti nasiliu, předsedou Sněmovny lidu Federálního shromáždění se stal Rudolf Battěk a předsedou Sněmovny národů Federálního shromáždění Milan Šútovec. Předsedkyní národní rady v České socialistické republice byla vybrána jakožto první žena v této funkci Dagmar Burešová za Občanské fórum: „*Jako prioritní úkol vidím vypracování nové Ústavy. V tom ovšem nespátřuju jenom tvorbu zákonné normy, nýbrž domnívám se, že se vzděláváním nové Ústavy proběhne i proces našeho národního sebeuvědomění. My o té České otázce jsme si už dlouho nepovídali, navazujeme na Palackého a Masaryka dnes a musíme si uvědomit, že národ sám o sobě vlastně nemá žádný smysl. Smysl dostává až svým vkladem do kulturního a do humánního vkladu ostatního lidství, ostatních národů a v tom směru sice máme veliké tradice, ale také velký dluh*” (1990, nahrávka č. 6) (Bureš, Charvát, Just a Štefek, 2012, s. 114). Slovenským protějškem, v národní radě Slovenské socialistické republiky, se stal František Mikloško za Verejnost' proti nasiliu. Premiérem se stal Marián Čalfa, místopředsedy vlády Pavel Rychetský, Jozef Mikloško, Jiří Dienstbier a Václav Valeš. Ve vládě zůstal i ministr financí Václav Klaus (Bureš, Charvát, Just a Štefek, s. 114).

Kvůli práci bývala Dagmar Burešová často časově velice vytížená: „*Nebudu si stěžovat na nedostatek času, to asi je jasné, ale já prostě doma nestihnu vůbec nic. U nás doma zázemí mojí vlastní rodiny zatím funguje, nestávkuje, ale už mám moc trestných bodů. Odcházím ráno, přicházím večer, někdy v noci. Můj muž, který je dětský lékař, tak taky to zas nemá tak úplně jednoduché, tak měla bych říct, že mně pomáhá, ale snad teď neposlouchá, on vlastně dělá v té rodině za dva a já si toho skutečně vážím*”, ocenila Dagmar Burešová péči svého muže (1990, nahrávka č. 5). Byla jí blízká také ženská otázka. Stála si za tím, že česká advokacie a justice obecně potřebuje více žen. Ženy podle ní mohou poskytnout poškozeným více soucitu než muži a jsou empatičtější (Toman, Šebesta, 2016, s. 203).

Dagmar Burešová velice podporovala velký lustrační zákon, jenž měl dřívějším kolaborantům s komunistickou stranou zamezit přístup k funkcím ve státní správě (Procházková, 2018). Na rozdíl od většiny poslanců trvala na tom, aby byl přijat s úpravami, neboť byla zásadně proti principu kolektivní viny. Vyjádřila se k tomu například v Radiofóru (1991, č. n. 21): „*Víte, já vycházím z toho, že nejen komunisti jsou vinni tím stavem naší společnosti. Já znám celou řadu nestraníků, kteří se například chovali stejně zbaběle nebo dokonce někdy i hůř než ti členové strany. To je důvod, který mě vedl k té úvaze a potom já jsem zásadně proti principu kolektivní viny. Byla řada lidí, kteří vstoupili do té Komunistické*

strany z důvodu idealistických. Z některých z nich se potom stali ti nejtvrďší vykonavatelé zla a násilí. Někteří, když pochopili, o co jde, tak začali proti komunismu, proti těm následkům, které komunismus tady působí, bojovat. Ti lidé mají právo na to, abychom jim odpustili. Někteří si odseděli dlouhé roky v kriminále. Někteří skutečně se zasloužili o to, že listopadová revoluce zvítězila. Ale pak je tady řada těch komunistů, o kterých právě se tady dnes vede tato konference, a to jsou ti lidé, kteří jsou vinni těmi zločiny v těch 40. a 50. letech, kteří mají na svědomí tu spoustu lidí, kterým už nikdo život nevrátí. Tu spoustu lidí, kterým zničili život. Ale nejde jenom o procesy, jde o to, že devastovali naši společnost morálně, že ji zdevastovali ekonomicky, že ji zdevastovali ekologicky. To všechno je odpovědnost těch lidí, kteří skutečně by měli být pohnáni k odpovědnosti.” To se jí ale nakonec nepodařilo prosadit a zákon č. 451/1991 Sb. byl přijat v původním znění. Snažila se také o změnu v zákonu o poslancích „Dnes jsme se na této schůzce dohodli, že je zapotřebí tuto otázku zevrubně znovu probrat, uvážit postavení poslance v naší společnosti. Ta práce poslance je velice náročná, takže společnost se bude muset taky trošku připravit na to, že ti poslanci, kteří jsou dnes už svobodně zvoleni, budou muset být také podle té své odpovědnosti vůči společnosti honorováni” (1990, nahrávka č. 7). V říjnu 1990 byl při sněmu OF zvolen na post předsedy Václav Klaus, v dubnu vznikla Občanská demokratická strana, které se stal lídrem. Předsedou druhé strany, Občanského hnutí, byl zvolen Jiří Dienstbier (Moravec, 2003, s. 401)

Zhruba půl roku trvala diskuse na téma kompetenčního zákona o přerozdělení kompetencí z federální vlády na národní vlády v návrhu novely zákona o československé federaci. Novela ústavního zákona o československé federaci byla přijata Federálním shromážděním 12. prosince 1990 (Moravec, 2003, s. 400). Zároveň se diskutovalo o budoucím státoprávním uspořádání České a Slovenské Federativní republiky, přičemž Dagmar Burešová spolu s celou ČNR prosazovala zachování federace „Skutečně jde, nebo šlo o to, abychom zachovali federaci, protože kdyby tento kompetenční zákon nebyl schválen, dostali bychom se do ústavní krize a nastaly by dlouhé a těžké dohody” (1990, nahrávka č. 9).

Koncem roku 1990 se proti dosavadnímu složení předsednictva ČNR vyslovila více než jedna třetina poslanců, zejména pravicově orientovaných členů Občanského fóra. V lednu 1991 se proto projednávaly možné změny otázky související se složením nového předsednictva České národní rady. V tajných volbách poslanci vyjádřili svou důvěru Dagmar Burešové a postavili ji znovu do vedoucí funkce Národního sněmu (1991, nahrávka č. 10).

Rozepře probíhaly i na slovenské straně. Kvůli neshodám mezi Fedorem Gálem a Vladimírem Mečiarom ve Verejnosti proti násiliu vzniklo v květnu 1991 v čele s Mečiarom Hnutí za demokratické Slovensko (Moravec, 2003, s. 401). V červenci 1991 zhodnotila předsedkyně ČNR Dagmar Burešová práci svého aparátu: *„Za volební období, ve kterém pracuje po dlouhých desetiletích první český parlament zvolený ve svobodných volbách, schválili poslanci 40 zákonů a 13 novel, a projednali 70 zákonných předloh Federálního shromáždění”* (1991, nahrávka č. 15), rozpravy o státoprávním uspořádání stále neustávaly. Česká národní rada opakovaně vysvětlovala důvody, na jejichž základě prosazovala federaci a nikoliv konfederaci, o které se začalo spekulovat na slovenské straně: *„Jsou to důvody vojenské, geopolitické a ekonomické, ty především. Stále více renomovaných ekonomů zastává stanovisko, že by rozdělení státu bylo krajně nevýhodné nejen pro Slovensko, ale i pro českou stranu, protože vzájemná hospodářská, dopravní a technická provázanost je tak silná, že by její absence pro nás znamenala dlouhodobou a těžko nahraditelnou újmu. Vybudování nových a fungujících struktur by nám trvalo celá léta”* (1991, nahrávka č. 27).

Oba předsedové národních rad spolu měli velice dobrý vztah: *„Od začiatku našich rokovaní sme sa spriatelili a hneď vtedy sme si povedali, že budeme pred sebou pravdiví, že v našich stretnutiach a rokovaníach sa navzájom nepodrazíme”* (Mikloško, 2022, rozhovor). Strávili spolu dva roky trvající debaty o budoucím státoprávním uspořádání v demokratických federativních republikách. Charakterizoval ji takto: *„Nebojácna obhajkyňa chartistov pri súdnych procesoch, ich priateľka, ktorá sa s nimi stretávala v lesoch na poľsko-československých hraniciach pri stretnutiach poľských, českých a slovenských disidentov. Tým, že sa Václav Havel stal prezidentom, Alexander Dubček sa stal predsedom Federálneho parlamentu, Dagmar Burešová sa prirodzene stala predsedníčkou ČNR, tým pádom najvyšším ústavným činiteľom v Českej republiky”* (Mikloško, 2022, rozhovor). Dne 12. září 1991 se uskutečnil historicky první mobilní hovor v Československu mezi Prahou a Bratislavou. Byl v přímém televizním vysílání Československé televize zprostředkovaný Eurotelem. Z budovy ČNR volala předsedkyně Dagmar Burešová s předsedou SNR Františkem Mikloškem. Začal hovor slovy: *„Haló, Dášo, počujeme sa?”* A z druhé strany se ozvalo: *„Nazdar, Fero”* (Mikloško, 2022, rozhovor).

V lednu 1992 zablokovali poslanci ve Federálním shromáždění prezidentovu iniciativu, zákon o referendu. Jednalo se o bojkot slovenské strany, konkrétně HZDS a SNS byly proti. Hlasování se zdrželi i poslanci KDĽ, což ve výsledku splnilo stejnou funkci, jako kdyby

hlasovali proti. Stejně se postavili členové HZDS, SNS A SDL proti schválení nové Ústavy Československa. Tímto postupem dali jasně najevo, že jakožto jedinou přijatelnou formu budoucího státoprávního uspořádání vnímají samostatnou Slovenskou republiku, aniž by brali v potaz názor občanů, který by se zrcadlil ve všelidovém hlasování (2017, nahrávka č. 33).

Na začátku června 1992 proběhly na území České a Slovenské Federativní republiky druhé svobodné volby, ve kterých bylo na kandidátce 40 politických stran, hnutí a koalic. V České republice zvítězila koalice Občanské demokratické strany a Křesťansko-demokratické strany (ODS-KDS) s počtem zhruba 30 % hlasů. Na druhém místě skončila koalice Levý blok, Komunistická strana Čech a Moravy a Demokratická levice s celkovým počtem 14 % hlasů. Na Slovensku získalo první místo HZDS s více než 37 % hlasů, za ní se umístila Strana demokratické levice s necelými 15 % hlasů. Dne 8. června se setkali vítězové obou stran, ODS a HZDS. ODS referovala o České a Slovenské Federativní republice jakožto o funkční federaci, zatímco HZDS stále projevovala snahy o prosazení konfederace. Měsíc po volbách byla sestavena nová federální vláda s omezeným působením do rozpadu federace v čele národních vlád s Václavem Klausem a Vladimírem Mečiarom. Od července do prosince 1992 probíhalo dělení Československa a přípravy na osamostatnění obou republik (Moravec, 2003, s. 401).

Česká a Slovenská Federativní republika se k 1. lednu 1993 rozdělila z rozhodnutí vítězů voleb Václava Klause a Vladimíra Mečiara i přes nevoli občanů doloženou dlouhodobými dotazníky. Svou újmu na tom nesou i politické elity, které se spolu nedokázaly dohodnout. Česká národní rada už 16. prosince 1992 schválila Ústavu České republiky a 26. ledna 1993 byl do prezidentského křesla na místo prvního českého prezidenta zvolen Poslaneckou sněmovnou Václav Havel. Nová vláda se soustředila na budování samostatného státu a zejména na ekonomickou reformu, spolu s tím i na privatizaci státních podniků (Moravec, 2003, s. 401). Dagmar Burešová tímto z vysoké politiky odešla. Zastávala vládu Václava Havla a později se svěřila, že nesla nelibě, když se postupem času dostávali do funkcí lidé, u kterých převládaly osobní výhody nad zájmy občanů (Toman, Šebesta, 2016, s. 207).

„Byla z generace, která vnášela do politiky nějaké skutečné hodnoty, což bylo i díky jejímu angažmá v protikomunistických aktivitách. Dnešní generace politiků však si již na hodnoty příliš nehrají (čest výjimkám). Myslím, že Dagmar Burešová by asi moc spokojená se současnou politickou garniturou nebyla. Samozřejmě, že její osobnost je součástí širšího

povědomí dnešních politiků a rétoricky se k ní a jejímu odkazu hlásí, ale reálně se od toho odkazu spíše odklánějí” vyjádřil se k politické kariéře Dagmar Burešové politolog Petr Just (Just, 2022, rozhovor). Její pamětník František Mikloško (2022, rozhovor) k tomu dodal: „Prvé roky po páde komunizmu boli rokmi nadšenia a „čistých“ vzťahov a postojov. Dagmar Burešová bola popri Václavovi Havlovi, Petrovi Pithartovi a mnohých ďalších vzorom tejto politiky. Jej politika nebola politikou marketingu, reklamných agentúr a facebookových statusov. Bola naplňaním hesla Václava Havla o „nepolitickej politike“ založenej na svedomí a vzájomnej úcte. Dagmar Burešová síce po voľbách 1992 odišla z vrcholnej politickej scény v Čechách, ale je tam už navždy zapísaná”.

1.2.3 Životní období mimo aktivní politiku

Dagmar Burešová založila v roce 1992 svou vlastní advokátní kancelář (Toman, Šebesta, 2019, s. 157). Po její smrti ji převzala dcera Zuzana Špitálská, která je samostatnou advokátkou od roku 1987. Po stopách maminky se specializuje na náhradu škody a újmy na zdraví. Tým advokátní kanceláře sestává ze čtyř advokátů, přičemž jedním z nich je vnuk JUDr. Dagmar Burešové JUDr. Jakub Špitálský, jenž je advokátem od roku 2008 (AK Špitálská, 2022).

V roce 1996 kandidovala za KDU-ČSL do Senátu za volební obvod 20 – Praha 4. Dostala se až do druhého kola, nakonec ale získal větší počet hlasů Zdeněk Klausner za ODS (Senát, 2022) (Volby, 2022). Od roku 1998 až do roku 2003 se zprvu jako předsedkyně, a posléze jako místopředsedkyně věnovala Česko-německému fondu budoucnosti. V roce 2002 dostala od prezidenta Václava Havla Řád T. G. Masaryka IV. třídy, jenž se uděluje osobám, které se vynikajícím způsobem zasloužili o rozvoj demokracie, humanity a lidská práva. V roce 2007 byla uvedena do Právnické síně slávy Českou advokátní komorou. V roce 2019 jí tehdejší slovenský prezident Andrej Kiska při příležitosti 30. výročí připomínky sametové revoluce udělil in memoriam nejvyšší slovenské vyznamenání pro cizince, Rad Bieleho dvojkříža. Obdržela jej za mimořádné zásluhy o rozvoj v oblasti práva a za rozvoj vztahů mezi Českem a Slovenskem. V 90. letech absolvovala dvě operace krční páteře (Toman, Šebesta, 2019, s. 157).

Od roku 2010 se zhoršil její zdravotní stav a byla upoutaná na lůžko. Její muž Radim Bureš se o ni staral, ostatně svou odhodlanou ženu podporoval celý život: „Nikdy jsem neměl komplexy, že jsem jenom „pan Thatcher”. Byli jsme spolu 68 let bez jakýchkoliv problémů

nebo námětů na bulvár. Ona byla naprosto čistá bytost. Její velká kamarádka Jaroslava Moserová mi ještě před svatbou řekla: „Neboj se, s Dášou se nikdy nudit nebudeš!, A měla pravdu” (Toman, Šebesta, 2019, s. 176–177). Dagmar Burešová byla nejen v očích veřejnosti, ale také svých známých často skloňovaná jako elegantní dáma. O Dagmar Burešové jakožto půvabné ženě se mimo jiné zmínil i JUDr. Jindřich Skácel při vyprávění o české advokacii: *„Sekce měla pracovněprávní větev, vedenou velmi půvabnou i jakoby nestárnoucí JUDr. Dagmar Burešovou”* (Toman, Šebesta, 2016, s. 132) a JUDr. Zdeňka Ferbrová: *„Byla to inteligentní, statečná, charakterní a krásná holka”* (Toman, Šebesta, 2016, s. 298). Petr Pithart o ní řekl *„Byl jsem s ní a vedle ní skoro půl století. Svědčím, že se v české politice tak krásná dáma s tak čistým štítem a s takovými schopnostmi už neobjevila. A to nemluvím o jejím nezapomenutelném úsměvu”* (Toman, Šebesta, 2019, s. 181). Dagmar Burešová zemřela 30. června 2018 ve svých 88 letech.

1.3 ČESKOSLOVENSKÝ ROZHLAS

1.3.1 Začátky až po Pražské povstání

Během první poloviny 20. století došlo k zásadní revoluci v přístupu k rozhlasu. Běžně totiž sloužily rádiové vlny zejména k šíření diskrétních informací a jejich únik byl nežádoucí. S nástupem pravidelného vysílání bylo jeho masové šíření naopak záměrem. To je i rozdíl mezi slovy rádio a rozhlas. Ač jde na první pohled o synonyma, diference je právě v jejich specifiku šíření. Rádio účelně sloužilo pro tajnou komunikaci například námořníkům, zatímco rozhlas aspiruje expandovat do všech profesí i domácností (Čábelová, 2014, s. 16–18). Slovo rozhlas bylo poprvé použito redaktorem Richardem Durdilem dne 21. května 1924 v jeho stejnojmenném článku v Národních listech. Význam do té doby hojně využívaného anglicismu broadcasting vnímal jako rozsévání nebo rozhození (informací). Veřejnost i zaměstnanci rozhlasu přijali nové české slovo rozhlas rychle za své (Kessler, 2015). Hlavní specifikum rozhlasu vyplývá z jeho akusticko-auditivního principu, vše, co přesahuje hranici zvukovosti (sluchovosti) je prostřednictvím rozhlasu nesdělitelné (Osvaldová, 2001, s. 61–62).

Historicky první radiotelefonické vysílání v Československu proběhlo přes vysílačku z Petřínské rozhledny v roce 1919 (Maršík, 2003, s. 9). O čtyři roky později, dne 18. května 1923 ve 20.15 hodin, začalo oficiálně pravidelné vysílání československého rozhlasu Radiojournal. S myšlenkou založit rozhlasovou společnost přišli podnikatel v oboru

filmového průmyslu Miloš Čtrnáctý a referent kulturní rubriky Národní politiky Eduard Svoboda, ředitelem se stal Ladislav Šourek, člen správní rady společnosti Radioslavia na výrobu radiopřijímačů (Maršík, 2003, s. 14, 17–19).

První provizorní studio bylo zasazeno do plátěného stanu poblíž vysílací stanice ve Kbelích u Prahy. Zúčastněným chyběly zkušenosti i finanční prostředky, nadšení ale měli dostatek. Je to právě Československo, které začalo vysílat jako druhé v Evropě, půl roku předtím zahájila vysílání jen britská stanice BBC. Rozhlas byl zprvu vnímán zejména jako nová technická atrakce, jeho hlubší potenciál jakožto mocného nástroje k šíření osvěty si lidé začali uvědomovat až později. Stanové studio se při příchodu zimních měsíců muselo přestěhovat do snesitelnějšího prostředí, a tak mu tvořila nový domov budova poštovní nákupny ve Fochově třídě, dnes Vinohradská v Praze (Maršík, 2003, s. 16–17, 21, 24). Již v září 1924 oslavoval Radiojournal své první mimopražské studio v Brně, o rok později odvysílala společnost první přímý přenos koncertu České filharmonie, první přímý přenos bohoslužby a také první přímý přenos projevu prezidenta T. G. Masaryka. Ve stejném roce se do vysílání dostala i premiéra rozhlasové reportáže. Jednalo se o přenos z boxerského zápasu z 2. srpna 1924. Specialista na box se tehdy z místa telefonicky hlásil redaktorovi Adolfu Dobrovolnému, který dění simultánně tlumočil do vysílání. V roce 1925 se stal majoritním vlastníkem společnosti Radiojournal stát, jelikož koncesionářské poplatky nestačily na pokrytí dalšího rozvoje vysílání (Krupička, Křížová, 2017) (Votavová, 1993, s. 12).

Světová hospodářská krize 30. let neminula ani Československo, které postihla v letech 1930–1934. Její dlouhé trvání, delší než kdekoli jinde v Evropě, těžce zasáhlo pracující vrstvy nezaměstnaností a propadem výroby v odvětví průmyslu. Současně probíhala národnostní otázka a s ní začleňování německého obyvatelstva do československých poměrů. Počet koncesionářů rozhlasu zatím rostl. V roce 1938 byl Radiojournal přejmenován na Česko–Slovenský rozhlas (Hraše, 2003, s. 94, 96, 98). V důsledku blížící se nacistické okupace podepsal slovenský ministerský předseda Jozef Tiso dne 13. března 1939 v Berlíně prohlášení o nezávislosti slovenského státu. Pokud by daný dokument nepodepsal, hrozilo rozdělení slovenského území mezi Polsko a Maďarsko. Následující den došlo k oficiálnímu roztržštění Česko–Slovenské republiky, vznikly Česká republika a první samostatná Slovenská republika, spolu s tím také Český rozhlas a Slovenský rozhlas. V ten samý den došlo k okupaci České republiky (Pacner, 2012, s. 133–139). Státní Česko-

Slovenský rozhlas se vrátil zpět k prvotní organizaci i názvu Radiojournal, o tři měsíce později se název změnil na Český rozhlas, spol. s.r.o. (Ješutová, 2003, s. 607). V průběhu nacistické okupace převzali Němci informační monopol a brutálně trestali všechny, jež se tajně snažili získat přístup ke zprávám z exilu. Český rozhlas byl ovládán pro účely říšského protektora. Na dodržování pořádku v Protektorátu Čechy a Morava se podíleli i domácí kolaboranti. Souběžně s tím však probíhaly i ilegální odbojové aktivity disidentů. Stoupenci nacismu chtěli tvrdou cenzurou a šířením vlastní ideologie přesvědčit národ o pozitivním přínosu invaze. Většina československého lidu ovšem zůstala vůči propagandě zcela rezistentní (Končelík, Večeřa, Orság, 2010, s. 109–110).

Rozhlas pomohl k úspěchu Pražského povstání, ke kterému dal 5. května 1945 sám impuls. Na budovu byla pověšena americká a československá vlajka, vyvěšení té sovětské zabránila střelba. Rozhlas nepřetržitě informoval o dění, podporoval bojovníky na barikádách i v celé zemi (Hrdlička, 2003, s. 178). Český a Slovenský rozhlas byly dvěma samostatnými subjekty až do srpna 1945, kdy byla českým ministrem informací a pověřencem Slovenské národní rady podepsaná dohoda o ustanovení Československého rozhlasu, s. r. o. (Ješutová, 2003, s. 608).

1.3.2 Osvobození Rudou armádou až po normalizaci

Zákon o postátnění Československého rozhlasu v roce 1948 ustanovil veškerá práva a závazky Českého a Slovenského rozhlasu se převádí na Československý stát, čímž vznikl státní podnik Československý rozhlas (Ješutová, 2003, s. 608). Po válce si rozhodující místa ve znovu obnoveném československém rozhlase rozdělovali členové KSČ, kteří se pomalu připravovali na převzetí moci. Spousta dosavadních hlasatelských osobností musela rozhlas opustit nebo přejít na podřadnější pozice. Komunistický převrat v roce 1948 spolu s sebou přinesl další tvrdou cenzuru. Pro věčné projevy státníků ztrácel rozhlas postupně své posluchače, z vysílání zmizel pestrý program a bylo potřeba najít nové formy k jeho oživení. Vrátily se proto četby na pokračování nebo nedělní divadelní večery, a posléze i rozhlasové hry (Ješutová, 2003, s. 232) (Běhal, 2003, s. 235). V září 1953 vznikl cenzurní orgán Hlavní správa tiskového dozoru a začalo také televizní vysílání, které programově i hospodářsky spravoval Československý rozhlas. V roce 1957 se Československý rozhlas a Československá televize stali dvěma samostatnými organizacemi (Ješutová, 2003, 598–599).

Šedesátá léta znamenala pro rozhlasovou tvorbu renesanci. Zpravodajové měli možnost

působit v demokratické cizině a hlásat zprávy přímo z terénu. Redaktor Karel Kyncl byl prvním, kdo takto ze zahraničí improvizoval ve vysílání. Při pohřbu Johna Fitzgeralda Kennedyho dne 25. listopadu 1963 přiblížil metodou bezprostředního komentáře zpravodajství Československého rozhlasu realitě (Černý, 2020). V červnu roku 1968 došlo přijetím novely tiskového zákona ke zrušení cenzury, den poté vyšel aktivizační manifest *Dva tisíce slov* prozaika Ludvíka Vaculíka volající po reformě ve společnosti. Rozhlas se stal svobodomyšlnou tribunou nezávislou na zdrojích ČTK nebo TASS. Plnil funkci hlavního celospolečensky vlivného intelektuálního centra v tehdejší Československu. Zvyšoval se i počet vyvezených uměleckých a publicistických pořadů. Události pražského jara dovršily rozkvět rozhlasové publicistiky a staly se jedním ze zásadních momentů v historii Československého rozhlasu (Rykl, 2003, s. 289, 291, 334).

Po invazi vojsk Varšavské smlouvy na území tehdejšího Československa dne 21. srpna 1968 byli vedoucí představitelé země odvečeni a hrozilo, že stát zachvátí chaos. V tomto okamžiku rozhlas převzal jedinečnou a vůdčí roli nejen organizátorskou, ale také integrační. Podobný vrcholný okamžik lze připodobnit k situaci v květnu roku 1945. Redaktoři se nevzdali a snažili se lidu předat informace i přes snahu armády o jejich naprosté přerušení. Rozhlas odvysílal stanovisko ÚV KSČ odsuzující invazi o půl páté ráno v den okupace. Následovaly výzvy ke klidu a k disciplíně. K prohlášení se připojil i předseda vlády Alexander Dubček a žádal, aby lidé běžně nastoupili do práce. Mezitím už přicházely zprávy o prvních zastřelených civilistech a o střetech okupačních vojsk s lidem. Záměrem těchto zpráv posílaných do éteru bylo především předejít dalším tragédiím (Bouček, Hubička, 2003, s. 338, 340). K tomu používali zpravodajové tajné pohotovostní pracoviště přímo před zraky okupantů – budova tzv. Péčka na Vinohradech vypadala na první pohled opuštěně. Navíc se zapojil rafinovaný řetěz krajských a mimopražských studií. Protestující ze sebe tvořili lidské barikády a snažili se jakkoliv zabránit pohybu tanků. Zmatek a napětí ve společnosti ustaly až podepsáním Moskevského protokolu, mimo jiné z něj vzešlo i usnesení vlády ČSSR o mimořádných opatřeních týkajících se kontroly hromadných informací. Návrat k běžnému vysílání byl pro rozhlas obtížný, neboť z mnohé původní techniky zbyly jen trosky a redaktoři nadále setrvali pod přísným dohledem sovětských vojsk. Do exilu tehdy odešlo na 86 rozhlasových pracovníků. Za svou odvahu byli hlasatelé řádně oceněni 4. listopadu 1968 Cenou míru od Mezinárodního svazu novinářů, o rok později jim byla odebrána (Bouček, Hubička, 2003, s. 341–342, 351).

S usednutím Ludvíka Svobody do prezidentského křesla přišla také přeměna z Československé socialistické republiky na federativní uspořádání. Od 1. ledna 1969 se tak Československo skládalo ze dvou federací, a to z České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky. V návaznosti na federativní státoprávní uspořádání bylo nutné zvážit také organizační členění rozhlasu. Vedoucí funkce byly spravedlivě rozděleny dle národnosti, a tedy pokud byl do čela Československé televize zvolen Čech, místo ředitele v rozhlasu obsadil Slovák (Bouček, Hubička, 2003, s. 353). Z původního Československého rozhlasu vznikl Český rozhlas a Slovenský rozhlas. I přes veškeré snahy propagandy o potlačení nepokojů se společnost nadále dělila na dva myšlenkové tábory. Dne 16. ledna 1969 se proti režimu snažil vyburcovat národ k radikálním změnám Jan Palach svým upálením na Václavském náměstí, o kterém jsem se zmínila již v kapitole Soudní proces: Jan Palach. Den po jeho upálení došlo k porušení tvrdé cenzury, když v živém vysílání přečetl Palachův dopis hlasatel Ivan Ruml bez vědomí svých kolegů, za což byl posléze potrestán vyhazovem. Palachův pohřeb byl jedním z posledních momentů veřejného masového projevu rezistence vůči normalizačním poměrům na několik let (Bouček, Hubička, 2003, s. 346, 364–365).

V zemi bylo potřeba změnit pohled společnosti na normalizační vpád vojsk za hranice československého území. V květnu 1969 zveřejnilo Rudé právo článek *Slovo do vlastních řad*, které mělo za úkol změnit narativ invaze v bratrskou pomoc. Mezi prvními signatáři byli i pracovníci rozhlasu, jenž si tím posléze na jeho půdě zabezpečili vysoké posty (Bouček, Hubička, 2003, s. 353).

Na začátku 70. let začaly v rozhlase stranické prověrky na jejichž základě byla vyloučena řada pracovníků z KSČ. V důsledku masových odchodů bylo zapotřebí nabrat nové zaměstnance dle přesných kritérií, kterými byly primárně kádrové předpoklady. Profesní schopnosti měly při selekci až sekundární váhu (Bouček, Hubička, 2003, 354–355). Došlo také k přestavbě vysílacích okruhů. Stanice Československo I. byla přejmenovaná na stanici Hvězda, třetí program nahradily dva nové národní okruhy. Ve federativním uspořádání Čs. rozhlasového vysílání fungovalo 5 profilově odlišných a vyhraněných stanic (Bouček, Hubička, 2003, s. 366):

- **Praha** – hlavní český národní okruh vysílající na středních vlnách (střední dosah); vysílala se zpravodajská relace Rozhlasové noviny a předtočené pořady; dnes stanice Dvojka; během federace byla součástí Českého rozhlasu.

- **Hvězda** – celoplošná federální zpravodajsko-publicistická stanice (dosah na celém území Československa); původně okruh Československo I., který vznikl těsně po válce jako druhý program Čs. rozhlasu, s nástupem normalizace, od 31. srpna 1970, byl nahrazen stanicí Hvězda. Vysílala každou hodinu přehled zpravodajství a pravidelné pořady (*Mikrofórum, Pozor, Zákruta*). Nejen její název, který byl brán jako rudá hvězda, ale i znělku tvořily budovatelské takty písně Směr Praha, odkazující na Husákův socialismus. Respondenti dávali najevo budovatelské nadšení, příspěvky měly za úkol vykreslovat Československo v nejlepším světle (Kindlová, 2020).
- **Vltava** – český národní kulturní okruh vysílaný na VKV (velmi krátkých vlnách, malý dosah), kulturní program, třetí vysílací program Českého rozhlasu.
- **Bratislava** – slovenský národní okruh vysílající na středních vlnách (střední dosah); během federace byl součástí Slovenského rozhlasu.
- **Děvín** – Slovenský národní kulturní okruh vysílaný na VKV (velmi krátkých vlnách, malý dosah), kulturní program, třetí vysílací program Slovenského rozhlasu.

Vysílání tvořila zvláštní studia pro Prahu a Bratislavu, 10 krajských studií a Zahraniční vysílání Radio Praha (Bouček, Hubička, 2003, s. 365–366). Postupná likvidace tzv. ideologicky nevyhovujících pořadů, zejména literárních kousků a rozhlasových her, nenapravitelně poškodila rozhlasový archiv. Jen u málo z nich byla možná úspěšná rekonstrukce. Některá díla uschovali v tajnosti v těžkých časech oddaní zaměstnanci rozhlasu (Bouček, Hubička, 2003, s. 358). V červenci 1973 vznikla Hlavní redakce armády, brannosti a bezpečnosti (Ješutová, 2003, s. 601). Rozhlas plnil funkci nejvyššího stranického aparátu, o zachování si vlastní profese i klidného života se postarala všudypřítomná funkční autocenzura. Vysílání se vyznačovalo především stranickostí, proletářským internacionalismem a v neposlední řadě třídní nenávisí ke všemu kapitalistickému. Poslechovost postupně opět rostla, neboť zde měly kromě ideologického zpravodajství a tendenční publicistiky v programu své místo i zábavní a další kvalitní pořady. Velice oblíbeným formátem se stal rodinný seriál s názvem *Jak se máte, Vondrovi?*, který se začal vysílat 25. prosince roku 1975 na stanici Praha (Bouček, Hubička, 2003, s. 346, 357–359, 373).

Během 80. let bylo z celkového počtu 4700 zaměstnanců Československého rozhlasu skoro 30 % členy nebo kandidáty KSČ. Nejvíce členů KSČ (více než 50 %) bylo zastoupeno ve

zpravodajství, nejméně v umění. Vysílání se svou stranickou angažovaností podobalo první polovině 50. let (Bouček, Hubička, 2003, s. 361, 366). Statistiky poslechovosti si nechával Československý rozhlas vypracovat Výzkumným oddělením. Probíhalo to tak, že osoby, tzv. tazatelé, obstarali kontakt s reprezentativním vzorkem posluchačů ve společnosti, kteří zodpověděli položené otázky formou dotazníkového šetření. Z průzkumu vyšlo, že nejvyšší míru poslechovosti měla v roce 1987 národní stanice Praha (dnes Dvojka), a to až 500 000 aktivních posluchačů. Téměř obdobně na tom byla i stanice Hvězda (dnes Radiožurnál). S nejnižší poslechovostí se potýkala stanice Vltava s 50 000 posluchači (Bouček, Hubička, 2003, s. 361, 366).

1.3.3 Sametová revoluce až po svobodné vysílání

Ve zlomovém roce 1989 referoval rozhlas o napjatém dění ve společnosti velice opatrně a zdrženlivě. Zásadní momenty jako například Palachův týden, petice za propuštění Václava Havla nebo Několik vět a další kritické události měly dva druhy scénářů – buď se neodvysílaly vůbec, anebo se silným důrazem na odsouzení klíčových představitelů či zapojených iniciativ (Bouček, Hubička, 2003, s. 361–362). V prosinci 1988 zmizely z Československého prostoru rušičky. Zapříčinila to nutnost dodržet mezinárodní dohodu o lidských právech, proto si občané mohli jednoduše naladit rozhlasové stanice ze zahraničí. Vzhledem k tomu, že byl Čs. rozhlas evidentně propagandistický, čímž postupně ztrácel svou kredibilitu ve společnosti, se publikum raději ubíralo ke sledování tuzemské situace skrze zahraniční stanice Hlas Ameriky či Svobodná Evropa (Bouček, Hubička, 2003, s. 361–362).

Zásadním mezníkem v historii Československa se stal 17. listopad 1989, kdy bezpečnostní složky brutálně potlačily vzpomínkovou studentskou demonstraci. První zprávu o dění v pražských ulicích se veřejnost dozvěděla z rozhlasu teprve deset minut před půlnocí téhož dne, přičemž zpráva neobsahovala žádnou zmínku o použití policejního násilí nebo o zraněných. V obsáhlejší měřítku referovala o dění 17. listopadu pouze stanice EM⁶ dne 20. listopadu v pořadech *Magazín Mikrofóra* a *Kontinenty*. V aktuálním zpravodajství nechali reportéři zaznít i názory mladých lidí a požadavky stávkujících studentů nebo herců. Podařilo se jim také zachytit dobovou atmosféru na několika fakultách VŠ (Moravec, 2003,

---

⁶ Okruh EM jakožto stanice pro mladé vznikl začátkem prosince 1989 spojením slovenské stanice Elán a českého Mikrofóra. I přesto, že byla stanice populární na českém i slovenském území, došlo mezi lety 1990–1991 k jejímu zrušení. Slovenská strana rozhodla, že její vysílací síť použije k šíření jiných rozhlasových okruhů (Moravec, 2003, s. 417).

s. 398, 405).

V neděli 19. listopadu bylo v sále Činoherního pražského klubu založeno hnutí Občanské fórum v čele s Václavem Havlem. V pondělí 20. listopadu 1989 iniciovali režiséři Českého rozhlasu protestní shromáždění odsuzující poměry ve státním rozhlase. O den později proběhla schůze za účasti zhruba 300 zaměstnanců, kteří otevřeně zaujali protestní stanovisko proti zkreslování zpráv a požadovali bezprostřední objektivní informování veřejnosti, o což usilovalo okamžitě i OF. Posléze žádali o odstoupení dosavadního ústředního ředitele Čs. rozhlasu a rehabilitaci bývalých zaměstnanců rozhlasu, kteří museli odejít z politických důvodů (Moravec, 2003, s. 398, 406–407). V rozhlase se bez ohledu na jeho stálé vedení začalo s reformami. Od 30. listopadu 1989 se na celostátním československém okruhu Hvězda spustilo pravidelné vysílání Občanského fóra. Brzy si získalo svou oblibu a spolu s ním se do vysílání vrátily živé přenosy, zpravodajství bez cenzury a publicistika. Neoddělitelnou součástí byla hudba dosud zakázaných autorů i interpretů, například Karla Kryla nebo Marty Kubišové (Moravec, 2003, s. 408–409).

Novým zvoleným ústředním ředitelem Čs. rozhlasu se stal Karel Starý, který uvedl: *„Rozhlas musí být sdělovacím prostředkem, který má své nezastupitelné místo v systému informací a zajistí vysílání pro všechny politické strany a hnutí. Už se nesmíme nechat strhnout k minulosti, ale je třeba se dívat dopředu“* (Moravec, 2003, s. 409). Postupně došlo k několika institucionálním i programovým transformacím. První z nich bylo zrušení znělky hlavní zpravodajské relace Čs. rozhlasu, Rozhlasových novin Kupředu levá od 14. prosince 1989. O dva dny později byl federální okruh Hvězda přejmenovaný zpátky na před normalizační okruh Československo, zrušena byla i původní budovatelská znělka Směr Praha. Do vysílání se postupně začaly vracet zakázaní autoři spolu se svými díly (například Havlova *Audience*). Dále byly zařazeny přímé přenosy, aktuální pořady nebo besedy o víře. Na stanici Československo se začal vysílat například pořad Radiofórum, tedy publicistický rozhovor moderátora s pozvanými hosty na určité téma (Moravec, 2003, s. 410) (Turek, 2022).

Začátkem 90. let se začala objevovat otázka změny právního rámce, jelikož zásady rozhlasu platily neměnně od roku 1964. Rozhlas byl závislý na financování ze státního rozpočtu a zásadní pravomoc spadala pod vládu. Padl proto návrh o navýšení rozhlasového poplatku z původních 10 na 25 korun, čímž by byl rozhlas soběstačný a nepotřeboval by dofinancovávat ze státní kasy, návrh podporovala i ČNR. Ze státního rozhlasu by se stal rozhlas veřejné

služby. Federální vláda nakonec zvýšení poplatku odhlasovala s úpravou, s účinností od dubna 1991 si tak posluchač za rozhlasové vysílání zaplatil 20 korun. Stoprocentní navýšení bylo ale pro Československý rozhlas udržitelné jen krátce, kvůli růstu nákladů na rozšiřování signálu už v roce 1992 míra poplatků nestačila na pokrytí výdajů. Na kýžených 25 korun se výše poplatku za rozhlasové vysílání vyšplhala až v roce 1995 (Moravec, 2003, s. 413, 416–417). Novelizoval se tiskový zákon o periodickém tisku a dalších hromadně sdělovacích prostředcích z 28. března 1990. Novela očišťovala původní zákon od ideologického patosu a byla prvním projevem demokratizace mediálního prostoru po listopadu 1989. Došlo i k obnovení zákona z 26. června 1968 o nepřijatelnosti cenzury v Československu. K účelu demonopolizace rozhlasového a televizního vysílání bylo vytvořeno oddělení státní informační politiky při odboru vzdělanosti, kultury, zdraví a informací na Úřadu předsednictva federální vlády. Narůstalo množství žádostí o povolení k soukromým rozhlasovým a televizním stanicím, proto zřídila federální vláda meziresortní konkurzní komisi pro výběr uchazečů o nestátní rozhlasové a televizní vysílání na území ČSFR (Moravec, 2003, s. 399). Už v lednu 1990 ale ředitel francouzské soukromé stanice Europe 2 podepsal dohodu o spolupráci s ústředním ředitelem Československého rozhlasu, čímž obešli oficiální povolení vlády. K dalšímu prolomení monopolu Československého rozhlasu došlo 14. června 1990, kdy federální vláda odhlasovala povolení rozhlasové stanice Svobodná Evropa šíření svého signálu na volných vysílačích v Československu (Moravec, 2003, s. 400). V červnu 1990 se Čs. rozhlas stal přidruženým členem Evropské vysílací unie EBU (Ješutová, 2003, s. 603).

Spory o státoprávní uspořádání federativního Československa a ve věci kompetenčního zákona brzdily přijetí nové mediální legislativy, a tedy novou transformaci elektronických médií. Pomalé vyřizování mediálních zákonů a netrpělivost žadatelů daly za vznik nelegálnímu, tzv. pirátskému vysílání. Koncem roku začalo bez patřičného povolení vysílat Rádio Stalin (později Rádio 1) a Rádio Podzemí (později Rádio Faktor) v jižních Čechách. Meziresortní komise navíc ještě před řádným přijetím zákonů o provozování rozhlasového a televizního vysílání udělily 36 licencí k experimentálnímu lokálnímu rozhlasovému vysílání, a tím se Československý rozhlas ocitl uprostřed konkurenčního soukromého rozhlasového vysílání a přišel tak o své dosavadní výsadní postavení (Moravec, 2003, s. 400).

K 1. dubnu 1990 byla zrušena Hlavní redakce armády, brannosti a bezpečnosti. Rozhlas v

té době plnil funkci média, které nabízelo prostor ke konfrontaci myšlenek a volebních programů jednotlivým stranám a hnutím. Poskytl stejně vyměřený čas ke kampani všem zúčastňujícím se politickým stranám (Moravec, 2003, s. 412). Místo pravidelného vysílání Občanského fóra se od 16. dubna 1990 začal vysílat pořad Radiofórum s náplní aktuální publicistiky a rozhovorů. Od 1. května 1990 se redakce Radiofóra stala součástí ústředního vysílání politického zpravodajství a publicistiky. 14. března 1990 vznikl také půlhodinový pořad Hovory z Lán, vysílaný formou rozhovorů o aktuálních záležitostech a ve společnosti s Václavem Havlem. 31. července 1990 byl zrušen Federální úřad pro tisk a informace jakožto cenzurní orgán komunistického režimu (Moravec, 2003, s. 399, 413).

Koncem roku 1990 se začínala transformace Československého rozhlasu ubírat směrem k vytvoření dvou samostatných národních rozhlasů a zachování jednoho federálního. 20. března 1991 podepsalo Federální shromáždění tzv. kompetenční zákon o tisku a jiných sdělovacích prostředcích o rozdělení pravomocí mezi ČSFR, Českou republikou a Slovenskou republikou. Došlo tak k transformaci na Český rozhlas a Slovenský rozhlas, Českou televizi a Slovenskou televizi, Československou tiskovou kancelář České republiky a Československou tiskovou kancelář Slovenské republiky. Tím bylo pokryto například naplňování zásad státní informační politiky vůči médiím, výkon státní správy ve smyslu udělování licencí rozhlasovým a televizním organizacím s působností na území České republiky a Slovenské republiky. Dále i pravomoc zřizovat a spravovat rozhlasové a televizní organizace nebo možnost vzniku elektronických médií obou republik. Federaci tak zůstala kompetence médií s působností na území celé ČSFR a určování zásad státní informační politiky ve vztahu k masovým informačním prostředkům v kooperaci s orgány republik. Přijetím malého kompetenčního zákona odstartovala federální exekutiva práci na vzniku zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Národní vlády mezitím začaly řešit vznik zákonů o médiích veřejné služby obou republik (Moravec, 2003, s. 400, 415).

Dne 2. ledna 1991 začala vysílat stanice Regina, jejímž úkolem byl dlouhodobý rozvoj regionálního vysílání v českých a moravskoslezských regionech. Okruh byl zrušen 31. května 1993, jednotlivá regionální studia nicméně v té době začínala získávat větší autonomii a rozšiřovala své působení. Na tradici okruhu pro mládež EM navázalo vysílání Rádio Mikrofóra 7. října 1991 prostřednictvím signálu stanice Praha. V souvislosti s rozpadem federace zaniklo i Rádio Mikrofórum kvůli přerozdělení rozhlasových sítí

(Moravec, 2003, s. 417–418).

Na podzim roku 1991 byly přijaty zákony o provozování rozhlasového a televizního vysílání, Českém rozhlasu a České televizi. Slovenská národní rada schválila zákony o Slovenském rozhlasu a Slovenské televizi už koncem května téhož roku. Federální shromáždění přijalo 30. října 1991 nový rámec pro fungování elektronických médií na území celé České a Slovenské Federativní Republiky. Jednalo se o provozování rozhlasového a televizního vysílání, který mimo jiné vymezil jeho smíšený duální systém. Tím vedle sebe začala koexistovat média veřejné služby a soukromá média (Moravec, 2003, s. 400, 420).

Spolu se zánikem federace byla zrušena k 31. prosinci 1992 i Federální rada pro rozhlasové a televizní vysílání. Nedlouho po schválení federálního zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání byla přijata i právní norma o vzniku autonomního Českého rozhlasu. Zrození Českého rozhlasu se datuje na 7. listopad 1991, kdy Česká národní rada přijala zákon o Českém rozhlasu, na jehož základě vznikl k 1. lednu 1992 Český rozhlas jako samostatná organizace zcela oddělená od státního rozpočtu. Zákon dále určil i devítičlennou Radu Českého rozhlasu, členy kontrolního orgánu odvolávala a jmenovala na 5 let nejprve Česká národní rada, po rozdělení tuto funkci zastávala Poslanecká sněmovna. 8 prosince 1994 byl přijat zákon o rozhlasových a televizních poplatcích, novelizován byl potom k 5. srpnu 2005 a je dosud platný. Měsíční výše poplatku za rozhlas je stanovena na 45 korun a televizní poplatek činí 135 korun (Moravec, 2003, s. 421) (Zákony pro lidi, 2005). Na autonomní Český rozhlas bylo přesunuto bezmála 2 500 zaměstnanců Čs. rozhlasu k 1. dubnu 1992. Český rozhlas operoval se čtyřmi programovými stanicemi: Praha, Vltava, Regina, Rádio Mikrofórum (Moravec, 2003, s. 424). Jakmile byly oba národní rozhlasové sítě soběstačné, pod kompetence federálního rozhlasu spadaly například programové útvary federálního okruhu Československo, zahraniční vysílání nebo oddělení mezinárodních styků. Vztahy mezi národními a federálním rozhlasem se za dobu působení neobešly bez konfliktu. Po rozpadu federace se zvažovaly možnosti, jak naložit s federálním rozhlasovým vysíláním. Diskutovalo se například o jeho transformaci na soukromou akciovou společnost, z této myšlenky nicméně posléze sešlo a Čs. rozhlas se rozdělil mezi obě republiky podle území. Spolu se zánikem federace zanikl i Čs. rozhlas a federální okruh Československo. K 1. lednu 1993 vznikla samostatná Česká republika a novým zpravodajsko-publicistickým okruhem Českého rozhlasu se stal Radiožurnál⁷ (Moravec, 2003, s. 423–424).

---

⁷ Radiožurnál byl od 4. listopadu 1991 pojmenovaná hlavní zpravodajská relace okruhu Praha (dříve

Programově se Radiožurnál naladil na vlnu bývalého okruhu Československo. Součástí Českého rozhlasu, schváleného Radou ČRo k 16. prosinci 1993, byly tři okruhy (Moravec, 2003, s. 429):

- **Radiožurnál** – hlavní zpravodajsko-publicistický okruh ČRo, plní zejména funkci nejširšího zpravodajského servisu, hudba až sekundární, dříve Československo I., Československo nebo Hvězda.
- **Praha** – univerzální celoplošný okruh ČRo, tzv. rodinné rádio, snaží se svou programovou náplní vyhovět co nejširšímu publiku od dětí až po seniory, dnes Dvojka.
- **Vltava** – kulturní okruh ČRo, prezentuje vrcholná díla českého i uměleckého umění.

V souvislosti s rozpadem federace zanikly také zákony o zániku federálních sdělovacích prostředků a přeměrování jejich majetku na národní vysílatele veřejné služby, u nás na Český rozhlas a Českou televizi. K 1. lednu 1993 vznikla Česká republika a Slovenská republika. Součástí Ústavy ČR přijaté 16. prosince 1992 se stala i Listina základních práv a svobod, která mimo jiné ustanovuje také svobodu tisku a slova (Moravec, 2003, s. 401). Spolu s ekonomickou reformou státu a privatizací se v letech 1992–1996 rapidně navýšil počet soukromých rozhlasových stanic. V roce 1995 vlastnilo licenci k provozování soukromé rozhlasové stanice 87 provozovatelů z původních 36 z roku 1991. 18. října 1993 započala své vysílání stanice Frekvence 1. 4. února 1994 v Česku zahájila vysílání první soukromá televizní stanice TV Nova. Expanze soukromých podniků v mediální sféře vedla k postupné nevýhodné a upozaděné pozici veřejnoprávních médií. V roce 1998 vznikl na Radiožurnálu dvacetiminutový pořad Duel Radiofóra, kde se dal prostor dvěma osobnostem odlišných názorů ohledně aktuálního dění ve společnosti. Další novinkou byly portrétní rozhovory se zajímavými lidmi v pořadu Host Radiofóra (Moravec, 2003, s. 402, 449).

S novým tisíciletím přišla digitalizace a usnadnila práci se zvukovými záznamy. Digitální nahrávky byly uloženy na digitální nosiče (harddisky, kompaktní disky, CD) narozdíl od klasických magnetofonových páسů a kazet (Turek, 2022). K prvním projevům digitalizace v rozhlasovém prostředí došlo už začátkem 90. let. Od 90. let se také začala rozšiřovat síť regionálních studií (Moravec, 2003, s. 437). V roce 1997 byla vytvořena doména Českému rozhlasu na internetu včetně Radiožurnálu a dalších stanic. Momentálně má Český rozhlas

---

Rozhlasové noviny), kterou připravovala hlavní redakce zpravodajství a publicistiky ČRo. Nový okruh si tak převzal pojmenování Radiožurnál a původní hlavní redakce tímto zanikla (Moravec, 2003, s. 426).

přes 10 regionálních studií a 5 hlavních programových stanic: Radiožurnál, Plus, Dvojka, Vltava, Wave, všechny lze přehrát živě na internetu. Zpravodajská relace Radiožurnálu obsahuje informace z domova i ze světa, sportovní zprávy a dopravní situaci Zelená vlna. Ve 12 hodin a v 18 hodin si pak posluchač může naladit Hlavní Zprávy. Oblibu si získal publicistický pořad Host Lucie Výborné (Moravec, 2003, s. 443) (Český rozhlas, 2022). Od druhé poloviny roku 2020 se stal Český rozhlas po 15 letech znovu nejposlouchanějším rádiem v České republice. Stanicí s nejvyšším počtem posluchačů je právě Radiožurnál, za druhý a třetí kvartál roku 2022 si podle průzkumu poslechovosti Radioprojektu pustilo Radiožurnál denně až 835 tisíc lidí. Na druhém místě je stanice Impuls a třetí příčku obsadila Evropa 2 (Duchková, 2021) (Polák, 2022) (ČTK, iDnes, 2022).

2 METODOLOGIE A CÍL

V následující kapitole přiblížím dva metodologické přístupy aplikované pro výzkum této diplomové práce, kterými jsou framingová analýza a strukturovaný rozhovor. Popíši také cíl práce, výzkumnou otázku a sběr dat k vypracování následné analytické části.

2.1 FRAMINGOVÁ ANALÝZA

Framingová analýza je kvalitativní metoda výzkumu, která je narozdíl od kvantitativního přístupu vhodná tehdy, jestliže chceme jevům spíše porozumět, než je změřit či spočítat. Její výhody spočívají v tom, že se díky ní dá zkoumat lidské vnímání a přijímání komunikačních zkušeností a schopností. Dokáže interpretovat význam i různé neprozkoumané dimenze komunikace (Wood, 2004, s. 69). Kelle, Prein a Bird (1995, s. 3) k tomu dodávají, že ke korektnímu uchopení kvalitativního výzkumu je zapotřebí zejména porozumět významu textů. Reese (2007, s. 10) uvádí, že: *„Kvalitativní přístup k analýze rámcování pomáhá odolávat nutkání k redukci tříditi mediální texty a diskurz do nádob a počítat jejich velikost nebo četnost. Někteří totiž definují rámce jako inherentně kvalitativní konstrukt. V tomto případě je třeba zachytit významy obsažené v textech ve vnitřních vztazích, které by se jinak zhroutily do zredukovaných měřítek“*.

Samotný koncept framingové analýzy se stal v posledních dekáдах oblíbenou metodou zkoumání nejen mediálních, ale i dalších komunikačních obsahů. V 80. letech tuto metodu zkoumání vyvinuli angličtí výzkumníci Ritchie a Spencer, podle kterých je nejdříve zapotřebí organizace ve smyslu rozřídění dat, a následně interpretace, tedy popis zkoumané

oblasti (Hendl, 2005, s. 217). Pro postup analýzy nabízí Ritchie a Spencer následující kroky (Hendl, 2005, s. 218–219):

1. **Identifikace počátečních témat a konceptů** – důkladné seznámení s materiálem.
2. **Označení dat** – indexace frází, vět a odstavců.
3. **Vytvoření tematických tabulek** – zaznamenávání jednotek do přehledných tabulek.
4. **Sumarizace a syntéza dat** – klasifikace získaných dat.

I přesto nadále setrvává nejednoznačnost vymezení rámcové analýzy, nekonzistence a nedůslednost v jejím zkoumání (Semetko, Valkenburg, 2000) (Van Gorp, 2005) (Scheufele, 1999). Na druhou stranu D'Angelo (2002, s. 871) chápe tuto nejednotnost jako pozitivum, neboť se i díky tomu vytváří ucelený pohled na samotný proces rámcování. Reese (2007, s. 148), pokládá rámcování za multidimenziální výzkumný koncept, nežli jasně definované a ucelené paradigma, „*Hodnota rámování nespočívá v jeho síle coby jednotné výzkumné metodě, ale právě ve schopnosti tohoto modelu spojovat části výzkumného pole, které potřebují být ve vzájemném kontaktu: kvantitativní a kvalitativní přístupy, empirické a interpretační, psychologické a sociologické, akademické i profesní.*“ S konceptem rámcování jakožto multimediálním procesem pracuje i Scheufele (1999, s. 1), který tvrdí, že existují čtyři různé procesy, během nichž rámcování probíhá. Jsou jimi: *vytváření rámců, nastolování rámců, procesy rámcování na individuální úrovni a smyčka zpětné vazby od publika k novinářům.*

De Vreese (2005) rozděluje typologii rámců na dva druhy, podle něj jsou rámce:

1. **Specifické** – unikátní, vztahují se pouze k jednomu mediálnímu tématu, při zkoumání lze jít do hloubky a přistupovat k danému tématu detailně.
2. **Obecné** – mohou být aplikovány na početnější škálu témat v čase i v různorodosti médií.

Shanto Iyengar ve své studii z roku 1991 s názvem *Is Anyone responsible? How Television Frames Political Issues* poukazuje na to, jaký vliv mělo na veřejné mínění i přiřazování odpovědnosti referování amerických médií o chudobě, nezaměstnanosti a rasové nerovnosti. Na základě toho rozlišuje dva druhy obecných rámců (Iyengar, 1991, s. 14):

1. **Epizodické** – odpovídají konkrétní události či konkrétnímu případu (například bombový útok letadla, teenager na drogách).
2. **Tematické** – odkazují na události v obecném, analytickém, kontextuálním nebo

historickém pokrytí (změny ve výši vládních výdajů za sociální péči, politické nebo sociální nepokoje vůči teroristickým skupinám).

Základní rozdíl mezi epizodickým a tematickým rámcováním spočívá v tom, že v případě epizodického rámcování je zobrazována konkrétní skutečnost, která tím ilustruje související otázky nebo problémy. Zatímco tematické rámcování prezentuje skutečnost na základě kolektivního nebo obecného svědectví, nejčastěji formou rozpravy moudrých hlav (Iyengar, 1991, s. 14). Ač se běžně epizodické i tematické rámce prolínají, Iyengar (1991, s. 14) poté dochází k závěru, že epizodický rámec v médiích převažuje. Svou tezi podkládá třemi důvody, neboť epizodické rámcování je:

- atraktivnější pro konzumenty svou konkrétností a jasností nežli složité rozborů.
- objektivní, neboť daná reportáž nemůže být nařčena z předpojatosti, jelikož nabízí např. příběh konkrétního člověka bez dalších komentářů a rozborů.
- časově úspornější, nežli odprezentovat např. komplexní vyjádření více lidí ke každé reportáži.

Je třeba zmínit, že i epizodická zpráva bývá často novinářem uvedena do obecnějšího kontextu (Iyengar, 1991, s. 14). Avšak převaha epizodického rámce není pouhou senzací, nýbrž jasně ovlivňuje percepci odpovědnosti za politické záležitosti. Studie prokázaly, že vystavení veřejnosti epizodickým rámcům má za následek jejich sníženou schopnost označit za odpovědné situace politické autority, anebo že odpovědnost za zmírnění problému budou politickým autoritám přičítat. To znamená, že kvůli schopnosti médií zkreslovat tyto počiny jakožto odpovědnost politickým aktérům se snižuje schopnost lidu ohledně kontroly práce činitelů, které svobodně volí do funkcí (Iyengar, 1991, s. 2–3).

Tuchman (1978) od Goffmana přejala rámcování jako metodu, kterou lze zkoumat zprávy jakožto sociální konstrukty působící na konzumenty (viz Kahneman, Tversky, 1986) (Iyengar, 1991). I přesto, že se vědci shodují v tom, že neexistují přesná kritéria identifikace rámců v mediálních sděleních, popsali výzkumníci Capella a Jamieson (1997, s. 47, 89) čtyři vlastnosti, které by měl mít každý zpravodajský rámec:

- identifikovatelné pojmové a lingvistické charakteristiky.
- běžná dohledatelnost v žurnalistické praxi.
- spolehlivá odlišnost všech rámců.
- reprezentativnost, zřetelná definice rámce, který nevychází pouze z fantazie výzkumníka.

Gamson a Lasch (1983, s. 399–400) definují prostředky, skrze které můžeme nahlížet na rámce. Patří mezi ně:

- **Metafory** – vždy se skládají ze dvou částí: hlavní část, kterou má metafora osvětlit a přidruženou část, jež metafora evokuje pro snadnější pochopení.
- **Exempláře** – jsou použity skutečné události z minulosti nebo ze současnosti.
- **Hlášky** – tematické slogany, prohlášení nebo heslo, které se snadno uchytí a naznačí obecný rámec věci.
- **Znázornění** – hravě modifikované metafory nebo exempláře.
- **Vizuální obraz** – ikony a další vizuální zobrazení jádra věci.

Alozie (2005, 66) popisuje trojfázový postup při analýze rámcování:

1. Obecné vícenásobné čtení článků a pořizování popisných poznámek k obsahu.
2. Druhé čtení za účelem identifikace určitých opakujících se témat, rámců, hodnot a tematických kategorií.
3. Hlubková interpretace článků.

K samotné analýze rámců lze ze zásady přistupovat dvěma způsoby (De Vreese, 2005, s. 33):

1. **Induktivním přístupem** – bez předchozího stanovení rámců, rámce postupně vystupují až při analýze z textu.
2. **Deduktivním přístupem** – předem definované rámce, které výzkumník posléze hledá v textu.

Induktivnímu přístupu se vytýká, že je svým unikátním cílením na malý vzorek nereplikovatelný na další výzkumy. U deduktivního přístupu se pak kritizuje jeho nemožnost přistupovat k textu specificky, což může vést k zanedbání některých rámců (Semetko, Valkenburg, 2000, s. 94–95). Semetko a Valkenburg (2000, s. 94–95) navazují na studii Iyengara (1991) a Neumana, Justa a Criglera (1992), na jejichž základě definovaly pět základních rámců, které se vyskytují v mediálním prostoru:

1. **Konflikt** – vyjadřuje konflikt mezi jednotlivci, skupinami či institucemi, jakožto nástroj k upoutání pozornosti publika⁸.

---

⁸ Tento rámec se dle závěrů Semetko a Valkenburg (2000, s. 95) vyskytoval v amerických médiích nejpočetněji. Kvůli důrazu na konflikt v mediálních sděleních pak média bývají často předmětem kritiky, že ve společnosti vzbuzují pocity cynismu a nedůvěry vůči politickým autoritám.

2. **Lidský zájem** – využívá k prezentaci události či problému lidskou tvář nebo emotivní úhel pohledu⁹.
3. **Ekonomické důsledky** – informuje o události nebo problému přes ekonomické dopady, jež se budou dotýkat jednotlivců, skupin, institucí, regionu nebo státu.
4. **Morálka** – popisuje událost nebo problém v kontextu mravních či náboženských zásad.
5. **Odpovědnost** – představuje událost nebo problém v souvislosti s odkazem na viníka jeho příčiny nebo řešení, tím je vláda, jednotlivec nebo skupina.

2.1.1 Cíl výzkumu

Dagmar Burešová byla první ženou v roli ministryně spravedlnosti v polistopadové době v roce 1989. Cílem práce je představit mediální obraz političky Dagmar Burešové v Československém rozhlasu, a z něj vycházející její politický a společenský odkaz. Ten je do značné míry spjat s dobou před rokem 1989, kdy se v období normalizace angažovala jakožto právnička v mnoha případech obětí totalitního režimu.

2.1.1.1 Výzkumná otázka

Nejdůležitějším výzkumným cílem této práce je zjistit, **jaký byl mediální obraz političky Dagmar Burešové v Československém rozhlasu?** Pro získání odpovědi byla stanovena tato hlavní výzkumná otázka:

HVO1: Jaké rámce se nejčastěji pojí ve vysílání Československého rozhlasu s osobností političky Dagmar Burešové?

K uvedení do širšího kontextu se výzkum rozšířil o výzkum rámců během její neaktivní politické funkce k porovnání těchto dvou mediálních obrazů. Následně se výzkum obohatil o rozhovory se třemi osobnostmi z různých oblastí k ucelenějšímu obrazu o osobnosti Dagmar Burešové.

2.1.1.2 Sběr dat

Sběr dat k celému výzkumu této diplomové práce proběhl na základě **36 archivovaných nahrávek** dostupných v badatelně Českého rozhlasu v Praze. Z toho **29 dostupných nahrávek** bylo z požadovaného období k výzkumu mediálního obrazu političky Dagmar

---

⁹ Neuman, Just a Crigler (1992) uvádí, že se vzhledem ke konkurenčnímu prostředí stává tento druh rámce nevyhnutelný pro udržení pozornosti publika.

Burešové, ze stěžejní etapy její aktivní politické kariéry. Jednalo se o dobu **od 5. prosince 1989**, kdy byla zvolena na post ministryně spravedlnosti, až **do 29. června 1992**, kdy ukončila svůj aktivní politický mandát ve funkci předsedkyně České národní rady. Pro výzkum jsem využila k možné komparaci mediálních obrazů dvou životních období také **7 nahrávek, jež vznikly po ukončení její politické funkce**. Připojení porovnání s mediálním obrazem před politickým angažmá není možné, neboť se valná většina nahrávek tehdy nearchivovala vůbec nebo sporadicky. Obrovské množství přenosů bylo v průběhu let a vzhledem k divokému historicko-politickému pozadí nenávratně zničeno. Úplná archivace přišla až s nástupem digitalizace od podzimu 2003 (Turek, 2022).

Následně byla analýza obohacena o rozhovory se třemi osobnostmi, přičemž každá z nich byla vybrána z jiné oblasti. Rozhovory byly iniciovány za účelem ucelení nejen definice mediálního obrazu Dagmar Burešové, nýbrž i percepce reálných lidí na tato mediální tvrzení.

2.2 STRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami je metodou kvalitativního výzkumu pečlivě sestavených otázek, na něž mají jednotliví dotazovaní odpovědět. Techniku interview lze snadno kombinovat s dalšími postupy sběru dat a využívá ji spousta sociálně-vědních a humanitních oborů. Aplikuje se v případě, kdy je zapotřebí minimalizovat variaci pokládaných dotazů respondentovi. Jde o soubor přesně zadaných otázek s předem určeným průběhem. Dochází tím k redukci pravděpodobnosti, že se budou data získaná z jednotlivých rozhovorů strukturálně odlišovat. Respondent přitom volně formuluje své odpovědi na stanovené otázky. Metodě se vytýká, že tazatel ani respondentovi neposkytuje příliš prostoru k prosazení vlastního tématu, nicméně je účelná právě v rámci doplňkové komparace odpovědí na určité téma (Hendl, 2005, s. 173) (Sedláková, 2014, s. 207, 209–210).

3 ANALYTICKÁ ČÁST

Ke své framingové analýze mediálního obrazu političky Dagmar Burešové v Československém rozhlase jsem přistupovala dle následujících kroků. Po stanovení výzkumného vzorku následoval přepis celkového počtu 29 audio příspěvků týkajících se političky Dagmar Burešové do textové formy ke kýžené relevantní a přehledné analýze rámců. Důkladný přepis audio nahrávek odpovídá přesnému mluvenému přednesu včetně

parazitních slov, anakolutů, opakování a dalších lingvistických jevů.

Po transkripci byl na řadě pilotní výzkum, kdy jsem pročetla veškeré příspěvky a na základě prvotní induktivní metody jsem stanovila 10 tematických rámců: *politická a úkoly s tím spojené, doktorka práv, demokracie, kladné lidské vlastnosti, všeobecný přehled, feminismus, konflikt, kompromis, federace, skauting*, které jsem posléze aplikovala při deduktivním hloubkovém výzkumu. Pro přehledné zpracování jsem využila 4 tabulky¹⁰, do nichž jsem vždy zaznamenala 3 názvy tematického rámce (poslední tabulka obsahovala pouze 1 sloupec). Pod každý odpovídající rámec jsem zapsala konkrétní příklad z nahrávky a číslo dané nahrávky. Na konci výzkumu bylo tak zřetelně vidět, kterých rámců se v nahrávkách objevuje nejvíce.

Ke komparaci ohledně možné změny výskytu rámců během období v politické funkci Dagmar Burešové a mimo ni jsem poté analyzovala dalších 7 dostupných audio příspěvků z Českého (z toho jeden ještě z Československého) rozhlasu. V této analytické části jsou zahrnuty příspěvky od července 1992, kdy již oficiálně nezastávala funkci předsedkyně ČNR až do roku 2020, kdy jí byl věnován zatím poslední příspěvek. Pro tuto část výzkumu byly použity totožné tematické rámce, jež byly opět zaznamenány v tabulkách.

Doplňující metodou mého výzkumu byl strukturovaný rozhovor se třemi osobnostmi, jichž jsem se zeptala na čtyři předem dané otázky. Pro širší záběr byli vybráni respondenti z různorodých typů oblastí. Jedním z nich je politolog, PhDr. Petr Just, Ph.D., který působí na Karlově Univerzitě. Dále novinářka a garantka studijního oboru Žurnalistika na Karlově Univerzitě, doc. PhDr. Barborou Osvaldová. Třetím dotazovaným je bývalý politik a bývalý předseda Slovenské národní rady, RNDr. František Mikloško. V těchto třech rozhovorech jsem znovu analyzovala výskyt 10 stanovených rámců. Všem dotazovaným byly položeny čtyři totožné otázky:

1. Co se vám vybaví, když se řekne jméno Dagmar Burešová?
2. Jak byste popsal/a její osobnost a přínos pro československou, následně i pro českou nebo slovenskou politiku?
3. Jaký význam nebo jak velkou důležitost hrálo ve veřejném prostoru roli to, že byla ženou?
4. Jaký odkaz zanechala ve veřejném prostoru pro současnou generaci političek a

---

¹⁰ Tabulky jsou součástí přílohy.

politiků?

3.1 APLIKOVANÉ RÁMCE

Předem definovaný tematický rámec byl zaznamenán do tabulky, pokud se alespoň jednou vyskytl v dané nahrávce. Jedna nahrávka tak obsahovala až několik rámců. Ve dvou případech se stalo, že byly k Dagmar Burešové během jedné nahrávky dva příspěvky během relace (nepočítá se studio). Do dvou samostatných příspěvků pak byla nahrávka rozdělena tehdy, pokud se jednalo o dvě odlišná témata. Jestliže se jednalo jen o rozvinutí stejného tématu, vyhodnotila jsem tyto dva příspěvky jako jeden. Ve svém výzkumu jsem analyzovala těchto 10 tematických rámců:

1. **Politická a úkoly s tím spojené** – Dagmar Burešová zastávala post první polistopadové ministryně spravedlnosti. Poté byla jako první žena zvolena i do funkce předsedkyně České národní rady. Spolu s těmito politickými mandáty souvisí i úkoly dané pozice.
2. **Doktorka práv** – Dagmar Burešová byla vystudovanou advokátkou, tento rámec zaznamenává její odbornou znalost v oblasti práva.
3. **Demokracie** – Zastávala svobodu, západní smýšlení a odporovala totalitnímu režimu.
4. **Kladné lidské vlastnosti** – Spravedlivá, morální, empatická a další přívlastky, které se s Dagmar Burešovou hojně pojí.
5. **Všeobecný přehled** – Dagmar Burešová ráda četla a zajímala se o dění ve světě, bavila ji také filozofie, to vše pojímá tento rámec.
6. **Feminismus** – První žena české justice. Půvabná a elegantní žena, matka nebo občanka státu.
7. **Konflikt** – Tento rámec pramení z tehdejší otázky týkající se státoprávního uspořádání dvou republik, které po cestě doprovázela spousta zvrátů.
8. **Kompromis** – Dagmar Burešová se vždy pokoušela uzavřít dohodu a docílit toho, aby byly obě protistrany v rámci možností spokojené.
9. **Federace** – Odhodlaná následovat kroky první republiky, neboť vyrostla na masarykovských ideálech. Správnou cestu proto viděla v zachování České a Slovenské Federativní republiky.

10. **Skauting** – Od mala byla srdcem i duší skautkou. Skautské ideály následovala po celý život a přenášela je rovněž do výchovy svých dvou dcer.

3.2 VÝSLEDKY FRAMINGOVÉ ANALÝZY

V následující části představím mediální obraz Dagmar Burešové. Nejdříve se bude práce zabývat mediálním obrazem političky Dagmar Burešové v Československém rozhlase. Druhou částí pak bude její mediální obraz mimo aktivní politiku v Českém (Čs. rozhlase). Ve třetí části se zaměřím na osobnost Dagmar Burešovou z rozhovorů se třemi vybranými respondenty.

3.2.1 Mediální obraz političky Dagmar Burešové v Československém rozhlase

V archivu Českého rozhlasu (stanice Praha, Hvězda/Československo) je z let 1989–1992 během politické kariéry Dagmar Burešové k dispozici celkem 29 nahrávek, které se jí týkaly. Nyní představím dané rámce seřazené dle nejvyššího po nejnižší počet výskytů v nahrávkách v tomto analyzovaném období.

1. Politička a úkoly s tím spojené

Bezesporu nejčastěji, respektive ve 28 nahrávkách, byla Dagmar Burešová rámcovaná jako politička a s tím související úkoly dané pozice. Během svého angažmá vystřídala dvě křesla vysoké politiky, a to funkci ministryně spravedlnosti a funkci předsedkyně České národní rady.

V souladu s funkcí ministryně spravedlnosti byla takto rámcovaná v prvních 5 příspěvcích, poprvé byla takto zarámcovaná ve zmínce z 5. prosince 1989 v souvislosti s jejím zvolením. Rámec ministryně se objevoval i v následujících zvukových stopách: „*Slibuji, že napříště Ministerstvo spravedlnosti nebude zasahovat do rozhodovací pravomoci soudu, že se naopak bude starat jenom o to, aby soudům byly vytvořeny takové podmínky, aby mohly dobře a podle zákona soudit.*” Ve funkci ministryně spravedlnosti mimo jiné projednávala i zákon o rehabilitacích, jenž se vztahoval na osoby odsouzené v trestním řízení od 25. února 1948 až do 31. prosince roku 1989. V nahrávce se jednalo o otázku finančních prostředků na odškodnění lidí, kteří byli odsouzeni za trestné činy výlučně politické povahy, a činy, které obsahují prvky násilí, hospodářských deliktů a podobně. Jednalo se o výši odškodnění ve výši zhruba 1 miliardy korun: „*Myslím si, že o tom musíme uvažovat všichni, že činit*

otázku rehabilitace závislou na finančních možnostech, není možné.” Poslední zmínka o fungování Dagmar Burešové v čele ministerstva spravedlnosti v analyzované době padla už v době její funkce předsedkyně České národní rady: *„No vidíte, je to jinak, pak jsem se stala ministryní spravedlnosti, a to vlastně bylo pokračování v té mé původní práci, protože na to, a to jsem byla připravená, protože jsem celý život dělala justiční právo a na ministerstvu spravedlnosti jsem byla velice spokojená.*” Nyní se přesunu do období, kdy plnila funkci předsedkyně České národní rady.

Jako předsedkyně České národní rady a s úkoly s tím spojenými byla zahrnována v největším počtu příspěvků z celkem 29 nahrávek, a to ve 24. Poprvé je tento rámec k nalezení v 5. příspěvku, kdy byla do této funkce čerstvě zvolena. Spolu s uvedením do funkce však započalo i řešení otázky budoucího státoprávního uspořádání České a Slovenské Federativní republiky: *„Je to otázka, se kterou se doopravdy do hloubky zabýváme, chystáme teď setkání poslanců České národní rady a Slovenské národní rady.*” Svou funkci brala vskutku vážně: *„Je to pro mě skutečně velký závazek a беру výkon této funkce jako své poslání.*” V čele České národní rady řešila nespočet zákonů: *„Máme ještě tedy několik drobných úkolů. Domnívali jsme se, že možná se bude jednat o zákoně o poslancích. Dnes jsme se na této schůzce dohodli, že je zapotřebí tuto otázku zevrubně znovu probrat.*” V lednu roku 1991 vyvstal od zejména pravicově orientovaných poslanců většinový názor, že se dosavadní složení předsednictva ČNR neodvívá od stavu politických sil ve společnosti: *„Poslanci pak odhlasovali odvolání předsednictva Českého parlamentu en bloc. Když byla vytvořena nová kandidátka a schválen návrh volebního řádu, v tajných volbách poslanci vyjádřili svou důvěru Dagmar Burešové a postavili ji znovu do čela Národního sněmu.*” V návaznosti na funkci předsedkyně ČNR se také prokázala jako úspěšný lídr, například při návštěvě *„předsedy zemské vlády Severního Porýní-Vestfálska Johannes Rau. Dagmar Burešová ho seznámila se současnou činností a úkoly České národní rady a s hlavními úkoly, před kterými teď stojí naše společnost.*” K této návštěvě uvedla: *„Myslím si, že teď půjde o skutečně pracovní kontakty, pro které jsme vytvořili doopravdy, myslím, podmínky, které budou fungovat.*” Ve druhé polovině roku 1991 Dagmar Burešová zhodnotila práci ČNR: *„Česká národní rada včera rekapitulovala svoji činnost za čtvrté volební období. Za nejdůležitější úkol současnosti označila předsedkyně Dagmar Burešová, jak jinak než tvorbu Ústav.*” Jako úspěšný lídr se osvědčila v roli předsedkyně i při návštěvě v Maďarsku: *„Hodnotím tuto návštěvu jako mimořádně úspěšnou. Podle mého názoru se splnilo naše očekávání, že totiž vzájemné setkání s reprezentací parlamentu země, která se potýká s podobnými problémy*

jako my bude pro nás daleko užitečnější než setkání s reprezentací parlamentů v zemích vyspělé západní demokracie". Ovšem nadále setrvaly diskuse v otázce zachování federace: „*Pokud by se nám jednalo zítra v Bratislavě tak, jako se nám jedná dnes v Praze, tak bychom mohli mluvit o velkém úspěchu.*” K příležitosti konce roku 1991 a začátku nového měla předsedkyně Českého sněmu Dagmar Burešová proslov, ve kterém mimo jiné hodnotila úspěchy celé ČNR: „*Přijali jsme četné zákony politické a ekonomické povahy, které postupně odčiňují hlavní křivky a chyby minulosti. Musíme vidět také to, že nikdy v minulosti neměly naše parlamenty tolik práce, že nikdy před nimi nestály tak ohromné úkoly, jako po listopadu 1989.*” V únoru roku 1992 se situace začala vyobrazovat v konec federativního uspořádání dvou republik. Ve hnutí KDĽ, které bylo členem vládní koalice, došlo k rozštěpení názoru, a to se poté odrazilo v rozhodnutí předsednictva Slovenské národní rady, jenž kvůli tomu nepřijalo původní návrh státoprávní smlouvy. Krátce předtím ale došlo k dohodě v Milovách, kterou Dagmar Burešová interpretovala takto: „*Dohody v Milovách mají podle mého názoru obrovský význam, zejména pokud jde o stanovení kompetencí, pokud jde o ten prvý blok. Tam za pomoci exekutivy, pomoci ministrů tří vlád, se nám skutečně podařil velikánský kus práce a ten by neměl být zpochybňován.*” Takto zněla slova v posledním příspěvku Dagmar Burešové v Českém rozhlase coby předsedkyně České národní rady, poněvadž v následujících volbách již OF nevyhrálo a na jeho místo nastoupila ODS Václava Klause. Poté došlo k definitivnímu rozpadu České a Slovenské Federativní republiky na dva autonomní celky. Dá se konstatovat, že nejčastěji byla v době svého politického mandátu spojována Dagmar Burešová s rámcem političky, konkrétně předsedkyně České národní rady, neboť tuto funkci zastávala déle nežli post šéfky resortu ministerstva spravedlnosti.

2. Kladné lidské vlastnosti

S Dagmar Burešovou se velice hojně pojí rámeček kladných lidských vlastností. Ostatně svou empatii prokazovala v průběhu celého svého života, dá se uvést například záchrana kamaráda Jana Tumlíře nebo obhajování matky Jana Palacha u soudu. Těmto kauzám jsem se důkladně věnovala v předchozích stránkách této diplomové práce. Nicméně zarámcovaná v Československém rozhlase za dobu svého politického angažmá v letech 1989–1992 byla takto dohromady v 17 nahrávkách. Jedná se tedy o druhý nejčastější výskyt tematického rámce. Jako morální a odhodlaná se zarámcovala hned ve druhé nahrávce: „*Moje osobní krédo je vrátit justici její místo*” a i později v souvislosti s přijetím odpovědnosti: „*Myslím*

si, že by vina měla být pojmenována a že by je společnost měla aspoň mít možnost morálně odsoudit, o to jde.” Dále se s kladnými lidskými vlastnostmi spojuje jako milující například ve vztahu ke svému otci: „*Já jsem ho měla opravdu strašně ráda*”. Mnohokrát je rámcovaná jako pracovitá: „*Skutečně jsme využili každou chvíli*”. Také se objevoval rámeček optimismu: „*Já se domnívám, že ta změna by mohla být dokonce pozitivní*” či „*Já vím, že už občané, když nás poslouchají, mají pocit, že po každém zasedání přijedeme mírně optimisticky naladěni a než dojde k dalšímu, zase náš mírný optimismus se změní ve skepsi. Domnívám se ale, že přece jenom určité důvody k optimismu tu jsou.*” Opětovně se vyskytoval rámeček empatie, například ohledně bouřlivého rozhodování o státoprávním uspořádání: „*Já bych se nejdříve ráda omluvila našim posluchačům, kterým mnohdy už trochu jdeme na nervy*”, nebo vůči slovenské straně „*Čili to nemůžeme mít slovenským partnerům za zlé, že ani oni nebyli s tou federací spokojeni*”. Svou empatii projevila, i když došlo v září 1991 k únosu malého chlapce: „*Chci věřit tomu, že jste podlehla pokušení vyřešit svůj vlastní životní problém, že třeba sama nemůžete mít děti, které byste strašně chtěla. Mohou tu být i jiné důvody. V každém případě jste si už však musela uvědomit, že svou vlastní bolest nemůžete řešit tak, že strašně ublížíte druhému člověku.*” S rámcem kladných lidských vlastností se pojí i rozum: „*Všichni jsme totiž přímo povinni uvědomovat si, že nejen naše svoboda je omezována svobodou druhých, ale že dost podobně je tomu i s našimi názory. Nikdo nemá, lidově řečeno patent na rozum*”. Zároveň se objevuje i snaha o integraci společnosti „*zásadně je naším, naším vstupním přístupem občanský princip*”.

3. Kompromis

Dagmar Burešová si vždy kladla za cíl se dohodnout, což projevovala od první chvíle ve své funkci předsedkyně ČNR: „*Musíme projevít pochopení pro sebe navzájem, my pro ně a oni pro nás. To je problém, který mě teď nejvíc tíží, ale já jsem přesvědčená, že když bude mít dobrou vůli, že ho zvládneme*”. Rámeček kompromisu lze ohledně Dagmar Burešové nalézt v 17 nahrávkách z archivu Českého rozhlasu v letech 1989–1992. Jde o stejný výskyt tematického rámce v nahrávkách jako předešlý rámeček kladných lidských vlastností. Snahu o vzájemnou dohodu prezentuje i později: „*Takže se domnívám, že ta budoucí jednání se budou odvíjet v duchu vzájemné tolerance, a že bychom mohli být schopni se k něčemu dopracovat.*” Ve druhé polovině roku 1991 už k několika dohodám došlo: „*To, že se podařilo sblížit původně velice rozdílná stanoviska slovenské a české strany k této otázce, zejména pokud jde o názor na státní smlouvu, pokládá Dagmar Burešová za největší úspěch*” a v

tomto duchu jednání dále pokračovala: „*Za velice důležitý považuje závěr z Kroměříže, tedy vytvoření dohody mezi Českou národní radou a Slovenskou národní radou o zásadách státoprávního uspořádání ČSFR.*” Později opět apelovala na dosažení společného blaha obou republik: „*Nám ovšem velice mnoho záleží na tom, aby státoprávní uspořádání, které si zvolíme, vyhovovalo nám všem, aby vyhovovalo oběma republikám.*” Ani ve svém projevu na konci roku 1991 nevzdala úsilí o nalezení společné řeči „*Pro to všechno jsme přesvědčení o nutnosti dalších jednání se slovenskou stranou o společném státu.*” O nutnosti kompromisu se zamýšlí i na začátku roku 1992: „*V kolébce občanské svobody ve starém Řecku se prostě všichni nakonec museli domluvit. To neznamena, že by byli museli odstupovat od svých zásad, měli však společně hledat nejlepší možné řešení. Opak totiž mohl znamenat i zkázu obce.*” Poslední tendence o kompromis proběhla zároveň v posledním příspěvku z února 1992, kdy byla v čele ČNR: „*Samozřejmě, že je zapotřebí to se slovenskou stranou projednat, o tom už jsem mluvila. Domnívám se, že, vůbec nevidím žádný důvod, proč by s ním slovenská strana neměla souhlasit, protože jak říkám, národní princip zůstane zachován, občanský princip už tam je. Tady jde jenom o jinou systematiku, která je v tom návrhu obsažena.*”

4. Konflikt

Rámec konfliktu se vyskytuje celkem ve 14 nahrávkách, pojí se zejména v kontextu státoprávního uspořádání dvou republik: „*Na první pohled, pro nezasvěcence, by se mohlo zdát, že jde pouze o problém procedurální. Vůbec nejde o problém procedurální, jde o problém zásadní*” nebo „*tak dlouho mluvíme o státoprávním uspořádání a pořád nejsme schopni najít společnou řeč.*” Dále pak: „*Ty alternativy, které jsou uvedeny pod číslem 2 nebo 3, místy přijatelné nejsou vůbec. Na rozdíl od našeho návrhu, slovenský návrh neupravuje všechny kompetence, tedy neobsahuje celý ten obsah, kterým jsme se zabývali my.*” Konflikt se postupně začal vyostřovat: „*Takže tady není, nepřichází v úvahu, že bychom v tomto bodě mohli ustoupit*” nebo „*nikdo z nás přece nechce žít v těžko definovatelném prostoru dvou sousedních nezávislých republik, které budou společnou státnost vágně předstírat. Ve svých důsledcích by podobný hybrid vedl k neprospěchu všech bez ohledu na to, na které straně řeky Moravy žijeme. Zmínila jsem se o vztazích mezi našimi národy, ale naše hašteření se promítá do celkového obrazu politického života obou republik.*” Těsně před finálním rozhodnutím o budoucnosti České a Slovenské Federativní republiky Dagmar Burešová pronesla: „*Obávám se totiž, že teď se skutečně objevují na Slovensku některé*

politické síly, které jsou zásadně proti všemu, že ani nedovedou zcela přesně artikulovat, co jim například konkrétně na té dohodě z Milov vadí.” Dagmar Burešová zastávala federaci jako jedinou správnou možnost budoucího soužití dvou republik, nesla proto nelibě, když se bez uznání referenda nakonec republiky rozdělily na dva autonomní celky.

5. Doktorka práv

Zarámcovaná jako doktorka práv byla Dagmar Burešová v celkem 12 příspěvcích. Tento rámec se vyskytuje hned ve druhém příspěvku: *„Podle dosavadní Ústavy jsou soudy vázány právním řádem. Za právní řád se pokládají nejen zákony, ale i podzákonné normy. Tyto podzákonné normy jsou mnohdy vypracovány nekvalitně a jsou dokonce v rozporu s Ústavou, případně tedy s těmi vlastními zákony.*” Advokacii milovala a přiznávala se k tomu otevřeně: *„Já jsem si nikdy nepředstavila, že bych mohla dělat něco jiného než advokacii. Advokacie doopravdy byla moje velká láska a taky až na takovou tu krátkou dobu, kdy jsem nevěděla, jestli v advokacii vydržím jsem nikdy nepočítala s tím, že bych změnila zaměstnání.*” Svou znalost práva uplatňovala i v souvislosti s řešením budoucího státoprávního uspořádání: *„Státní smlouvu mohou totiž mezi sebou uzavřít jen suverénní státy, které jsou z hlediska norem mezinárodního práva samostatnými subjekty mezinárodního práva. Ani Česká republika ani Slovenská republika takovými suverénními státy nejsou*”. Jako právníkovi z praxe jí nedělalo potíže odkazovat se na konkrétní paragrafy: *„Ovšem tu smlouvu jako Ústavodárnou iniciativu připouští paragraf 142 zákona ústavního 143 z roku 68.*” Sama několik zákonů ze své praxe iniciovala *„občanský zákon sám o sobě neupravuje dost podrobně všechny ty vztahy, které budou přicházet, pokud jde o obce, v úvahu, a bude takový zákon podle mého názoru potřeba.*”

6. Federace

Rámec konfliktu i kompromisu se úzce pojí s rámcem federace. Do tohoto rámce spadají pokusy Dagmar Burešové o zachování federace jakožto tehdejšího budoucího státoprávního uspořádání České a Slovenské republiky. Jako bojovnice za uchování federace je rámcovaná v 10 příspěvcích. *„Skutečně jde, nebo šlo o to, abychom zachovali federaci, protože kdyby tento kompetenční zákon nebyl schválen, dostali bychom se do ústavní krize a nastaly by dlouhé a těžké dohody*” a později: *„Jsme pro společný stát, a to pro federaci.*” Posléze se začaly objevovat návrhy o vytvoření konfederace, s čímž Dagmar Burešová ani celá ČNR nesouhlasili: *„Pro tu proceduru je rovněž podle našeho názoru, i tedy podle mého osobního názoru jednoznačné, že jediným subjektem mezinárodního práva musí být Česká a Slovenská*

Federativní republika”. Tento názor zastávala z mnoha důvodů: „Znamenalo by to diskontinuitu našeho státu, a to nemůžeme připustit z důvodu, o kterých jsem taky už mockrát mluvila. Z těch důvodů, že by bylo zapotřebí uzavírat všechny možné smlouvy znova mezinárodní, naše, naše přijetí do Rady Evropy by bylo zpochybněno a tohle to všechno.” Snahy o zachování federace upevňuje i dále: „Já jsem skutečně na jeho výslovný dotaz, co si představuji pod pojmem společný stát uvedla, že si představuji federaci, totiž skutečně jenom federace je společný stát.” V posledním příspěvku, kde se nachází tento rámeček, Dagmar Burešová uvádí: „To, co jsme společně v Milovech stvořili je materiál, se kterým se dá dál pracovat, zejména pokud jde o ty kompetence a to je, myslím, obsah společného státu, to je to nejdůležitější. Pokud bude Federální shromáždění chtít čekat na případné uzavření smlouvy mezi národními radami, pak teda se nejeví reálným ten termín 17. února, ale je tady ještě možnost na schůzi 3. března.”

7. Demokracie

Rámeček demokracie odkazuje na její lásku ke svobodě, smýšlení na západ a odpor vůči totalitnímu režimu. Objevuje se už ve druhém příspěvku: „Zásada naší Ústavy, která v budoucnu musí být úplně dodržována je, že všichni občané jsou si rovni. Nikoli, že někteří občané jsou si rovnější” a dále ve tvrzení: „Všichni musíme učit se demokraticky chovat. Vyměňovat si názory znamená především naslouchat jeden druhému, nezacpávat si uši. Takovými souběžnými monology se ještě nikdy nic nevyřešilo.” Vyskytuje se i v souvislosti s novými zákony: „Jsme toho názoru, že samosprávnou demokracii je zapotřebí budovat zdola, že to je velice důležitý zákon.” V rámci demokratického rámce je obsažen i její despekt vůči komunistickému režimu: “Po dlouhých letech diktatury se musíme v tomto směru učit z historie demokratických tradic.” Rámeček demokracie se nachází celkem v 9 příspěvcích z analyzovaného období v archivu Českého rozhlasu.

8. Feminismus

Rámeček feminismu se objevil v celkovém počtu 6 nahrávek v archivu v období 1989–1992. Patří zde například Dagmar Burešová jakožto půvabná žena: „Ale myslím si, že není předčasné, vy už jste vlastně na začátku krédo své práce vyjádřila, ale nicméně teď bych se vás ptala nejen jako ministryně, ale i jako ženy a velice půvabné ženy” a: „Zemský Maršálek, hrabě Albert Nostitz-Rieneck, který poprvé zahájil svůj úřad na nejvyšším místě historického sněhu by se určitě divil, že na jeho místě po desítkách let vlády mužů usedla vzdělaná, a navíc půvabná žena”. Poté i občanka státu „ted' mluvím ale jen jako občanka tohoto státu”.

Dále se vyskytl i rámec rovnoprávnosti: „*V nové České národní radě, jak jsem spočítal, je ze 200 poslanců jenom 27 žen, tedy žádná rovnoprávnost*” anebo rámec dámy: „*Dal bych přednost jediné dámě ve studiu*” či matky i babičky: „*Mluvím k vám ale ne jako předsedkyně České národní rady, ale jako matka a babička, která jako všechny matky a babičky miluje své děti.*”

9. Všeobecný přehled

Do tematického rámce všeobecný přehled se řadí vzdělanost a přehled o historickém i současném dění političky Dagmar Burešové. Objevuje se v 5 audio nahrávkách. Odkazuje se například na spisovatele: „*jak říká Orwell ve svém známém románu*” nebo na filozofy a další známé osobnosti: „*Voltaire kdysi řekl jednomu svému současníkovi: S vašimi názory hluboce nesouhlasím, ale udělám všechno pro to, abyste je mohl veřejně vyslovit. Angličané mají také jedno pěkné přísloví: Poctivost je nejlepší politika*”. Dále se obrací třeba na legendu: „*přímo mezi Mefistofeleskou příležitostí sejít na scestí vášní a hnát se pouze za oním pověstným účelem, jenž světí prostředky. Jezuité se však řídili jinou zásadou: Fortiter in re, suaviter in modó, to je pevně v podstatě věci, jemně a zdrženlivě ve způsobech.*”

10. Skauting

Rámec skautingu se v době její politické kariéry objevuje sice jen ve 2 příspěvcích, ale své skautské ideály prosazuje i právě svými kladnými lidskými vlastnostmi a přístupem k životu. Skautkou ostatně byla od malička. O její lásce ke skautingu se lze přesvědčit v 5. příspěvku: „*Ona nám vypravovala o skautských ideálech a snad to bylo právě taky tou dramatičností té chvíle, jsem k tomu skautingu dostala takový opravdu velice silný vztah. Mně, když bylo těch 15 nebo 16 let, tak ten skauting pro mě znamená skutečně životní krédo. Ona taky skautská lilie vlastně znamená ukazatel cesty a já jsem při tom skautování zažila strašnou spoustu legrace, doopravdy krásných chvílek a taky okamžiky štěstí.*” V roce 1990 byla zvolena do funkce starostky znovu obnoveného Junáka: „*Pana prezidenta vítá starostka českého Junáka paní doktorka Dagmar Burešová.*”

3.2.1.1 Shrnutí

Mediální obraz političky Dagmar Burešové v Československém rozhlase během její politické kariéry tvoří 10 tematických rámců, přičemž jej lze obecně zhodnotit za velice kladný. S jejím mediálním obrazem se nejčastěji pojí rámec političky, kladných lidských vlastností a kompromisu. I přesto, že čtvrtým nejvíce se objevujícím rámcem je konflikt, je

to proto, neboť byla v roli předsedkyně ČNR vystavena bouřlivým debatám o státoprávním uspořádání, při nichž se až do úplného konce snažila se svým protějškem dohodnout. Dagmar Burešová byla i v době své politické funkce advokátkou srdcem i duší a znalost práva se jí nedala upřít, proto je také spojována s rámcem doktorky práv. Přála si následovat ideály první republiky a viděla velký potenciál v zachování federativního uspořádání dvou republik, o což během svého celého mandátu předsedkyně ČNR pracně usilovala, a proto se v příspěvcích často vyskytuje také rámec federace. To se jí a ani celé ČNR nakonec nepodařilo.

Dagmar Burešové byla blízká svoboda a demokratické smýšlení, ostatně jednou z jejích oblíbených skupin byla The Beatles a už v mládí dávala najevo svůj postoj vůči totalitnímu režimu. Není proto divu, že se s političkou pojí i rámec demokracie. Je zářivá také jako žena přezdívaná první dámou české justice. Její ženskost a elegance neunikla mužům, ale ani ženám, pro které byla vzorem i inspirací. To je důvodem, proč se s političkou Dagmar Burešovou skloňuje i rámec feminismu. Sama tvrdila, že advokacie potřebuje více žen a že jsou ženy svým způsobem citlivější a empatičtější než muži. Dagmar Burešová byla vzdělaná v několika ohledech, ráda se při diskusích odkazovala na filozofy a spisovatele, v očích konzumentů tak byla zářivá v příspěvcích Československého rozhlasu, jako žena s všeobecným přehledem. Od útlého věku byla skautkou a skautské ideály jí byly blízké po celý život. Předávala je poté i svým dcerám. Mimo to byla v roce 1990 zvolena starostkou znovu obnovené skautské organizace Junák, proto je politička Dagmar Burešová spojovaná i se skautingem.

3.2.2 Mediální obraz Dagmar Burešové v Českém (Čs.) rozhlasu mimo aktivní politiku

V této podkapitole jsem zkoumala mediální obraz Dagmar Burešové v době, kdy už nebyla politicky aktivní. Celkem se jedná o 7 příspěvků z archivu Českého rozhlasu v období od července 1992 až do prosince 2022. V rámci Československého rozhlasu je pouze první nahrávka vysílaná v Radiofóru, od ledna 1993 se už jedná čistě o autonomní Český rozhlas.

1. Kladné lidské vlastnosti

V 6 příspěvcích se objevuje rámec kladných lidských vlastností, kupříkladu v souvislosti s rozdělením České a Slovenské Federativní republiky, jež Dagmar Burešovou zasáhlo: „*Jakýsi smutek, jaká, jaká, taková ta listopadová pochmurná nálada*“. Poté ukazuje svou

morálku a lidskost v návaznosti na vyhlášku o jednorázovém odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění v Duelu Radiofóra z roku 2017: „*Ale víte, víte mně jde o to, že přece jenom to auto rozbité, to vlastně tu škodu utrpí někdo, kdo si ho případně může koupit, ale jestliže někdo utrpí škodu na zdraví takového rázu, že ochrne na nohy a je do smrti upoután na invalidní vozíček a dostane potom důchod 6000 korun a od pojišťovny tedy dostane nějakou náhradu, tak ten člověk už se nikdy nezmůže na to, aby si ten svůj životní standard zlepšil nějakým, nějakým zásadním způsobem, protože ten člověk většinou je odkázán na pomoc dalších osob, ty ho musejí mýt, ty mu musí podat jídlo, ty ho musí vozit, když chce jít mezi lidi, tak ho, většinou mají dokonce ty, pokud získají auto, tak to musím mít na ruce, protože ty nohy jsou úplně bezvládné, tak mně jde o to, aby tihle ti lidé, který jsou nejméně postižený, tak oni, aby, aby nakonec nedoplatili na tu novou vyhlášku*”. Rámkuje také svou střídmost v příspěvku, který opět využívá její recyklované prohlášení: „*Právě proto bych si moc přála, aby i naši vedoucí činitelé měli tuto starou pravdu na zřeteli. Vášně je krajnost, která do demokratické politiky nepatří*”. Ukázka k přiblížení jejího zastupování Libuše Palachové ve sporu o urážku na cti Jana Palacha ji rámkuje jako odvážnou a nebojácnou: „*Bránit Libuši Palachovou proti prolhanosti tohoto režimu je přece správný, nebo ne? Co bych jednou řekla svým dětem*”, stejně tak je rámcovaná i v příspěvku z roku 2020: „*Pro všechny šlo o zlomovou dobu, ve společnosti panoval strach, co bude dál, takže převzít právní zastoupení Libuše Palachové proti komunistickému poslanci a členovi Ústředního výboru bylo velkým hrdinstvím a Dagmar Burešová ho přijala zcela vědomě.*“ V posledním příspěvku označil investigativní novinář Jan Klíma ukrytí politického vězně Jana Tumlíře za hrdinský čin „*a ta Dagmar Burešová to nikdy ani neřekla. Vona byla tak skromná. Kdyby ji chytli, tak dostala 10 let jo*“.

2. Demokracie

Po své politické kariéře je v 5 zkoumaných audio příspěvcích z dané doby spojovaná s rámcem demokracie. Potvrzuje to například svým výrokem: „*Já si myslím, že by to měly být tedy ty demokratické tradice, na kterých, které pokládám za nesmírně důležité, a které bychom si měli pěstovat, neměli bychom uhnout ani o kousíček, protože není možné ubrat kousíček svobody. Jakmile se ubere kousíček svobody, zničí se svoboda celá*”. V roce 2008 si od prezidenta Václava Havla vysloužila Řád Tomáše Garrigua Masaryka IV. třídy „*udělovaný osobám, které se vynikajícím způsobem zasloužily o rozvoj demokracie, humanity a lidská práva.*” V souvislosti s tímto příspěvkem bych chtěla zmínit, že mě

překvapilo, že Dagmar nebyla uvedena žádnou ze svých funkcí, ale pouze svým jménem. Dále v pořadu *Leden 1992, začátek posledního roku Československa* zazněla recyklace jejího výroku: *„Žijeme ve svobodném státě, to však ještě neznamená, že bychom se měli chovat, jak se říká, jako utržení ze řetězu. Svoboda není anarchie, ale především závazek a odpovědnost.“* I v další audio nahrávce se nachází rámec demokracie při vpuštění do éteru jejích dřívějších slov: *„Moje osobní krédo je vrátit justici její místo, které dříve ve společnosti s tak hlubokými humanitními a demokratickými tradicemi měla.“* A naposled se tento rámec objevuje v poslední nahrávce: *„Z toho příběhu, který před chvílí zazněl, vyplývá neskutečný cit pro spravedlnost a především demokracii, protože ona opravdu málem nebyla přijata na vysokou školu, a právě svazáci se jí tehdy zastali, jak říkali a ona sama vzpomíná, protože měla sociální cítění.“*

3. Politická a úkoly s tím spojené

Po svém aktivním politickém angažmá byla Dagmar Burešová prezentována jako politička ve spojitosti *„předchozí předsedkyně České národní rady“*. I v další nahrávce je rámcovaná v čele ČNR: *„Předsedkyně České národní rady Dagmar Burešová a její promluva do nového roku 1992, volebního a jak se později ukázalo, i posledního Československého“*. Po své smrti je připomínáno, že *„vedla i Českou národní radu“* nebo její funkce: *„První polistopadová ministryně spravedlnosti“*. Také *„je považována za první dámu české justice“*. Celkem je rámec političky a úkoly s tím spojené označen v 5 příspěvcích z analyzovaného období.

4. Konflikt

Rámec konfliktu se objevuje také ve 4 příspěvcích, znovu v souvislosti s rozpadem federace: *„Kdybych měla mluvit na téma zrodu budoucího Českého státu tak bych byla trochu na rozpacích, protože se netajím tím, že aspoň tak, jak já to chápu, my na české straně jsme byli do tohoto postavení vlastně vnuceni.“*, dále ve spojitosti s již zmíněnou vyhláškou o jednorázovém odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění: *„pokud pan ministr vyhověl našim připomínkám, tím myslím tedy nejenom českou advokátní komoru, ale také pracovně právní komisi, legislativní a občanskoprávní komisi, tak v tom případě, bude-li tam převzato to ustanovení, o které jsme bojovali, tak je to posun dopředu. Pokud nikoli, tak je to naopak zabrzdění dosavadního vývoje.“* V další nahrávce se hovoří o dřívějším zachování či rozpadu federativního uspořádání: *„Je dobře mít stále před sebou ten obraz shromaždiště, na kterém stojí vedle sebe řekněme, pan Čarnogurský s panem Pithartem a vedle nich pan Klaus s panem Mikloškem. Při všech programových rozdílnostech“*. Nakonec

je s tímto rámcem spojen i odpor vůči totalitnímu režimu: „*Vždy byla ochotna pustit se do jakéhokoliv sporu s jakoukoli mocí, když byla na straně práva.*”

5. Všeobecný přehled

Rámec všeobecného přehledu lze nalézt ve 4 příspěvcích. Jedná se například o situaci rozdělení federace, kde se Dagmar Burešová odkazuje na slavného francouzského filozofa Jean–Paula Sartrea: „*Myslím si, že jsme byli vhozeni, vlastně trošku existenciálně, po Sartreovsku řečeno*”. Dále dokládá svůj přehled o dění ve světě: „*Přebírá sazebník WHO, tedy světové zdravotnické organizace, kde ty sazby jsou pochopitelně vysoké, protože tam už jsou zohledněny ty sazby v těch státech, kde už jsou o kus dál než my*”. Poté se tento rámec objevuje také v následném opět recyklovaném příspěvku: „*To je mimochodem řečeno, obsaženo v základu slova politika neboli polis značí obec. Mimochodem, starý tradiční nápis na budově Českého sněmu zní: Nejvyšším našim zákonem budiž prospěch věcí veřejných. V základu politiky není tedy pojem moci, ale spíše správy, rozumí se správy věcí veřejných a kultivovaný politik v sobě vášně mocichtivosti dokáže potlačit. Krotit své vášně bylo ostatně vždy devizou osvícených osobností*”. A naposled její znovu použitá slova i v příspěvku nekrologu Dagmar Burešové: „*Lidské poznání je omezené, za hranice vesmíru ani za hranice smrti nikdo nedohlédl*”.

6. Doktorka práv

Jako doktorka práv je rámcovaná ve 3 audio nahrávkách v archivu Českého rozhlasu z celkového počtu 6. Tento rámec se vyskytl znovu v souvislosti s vyhláškou o jednorázovém odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění: „*Čili tu individualizaci, tu možnost postihnout ten konkrétní případ, tu dává právě ten dřívější paragraf 7 odstavec 3, že v mimořádných případech soud může zdvihnout to, tu, to odškodnění, tu bodovou sazbu i nad ten dvojnásobek, teď jenom, jenom vlastně..*”, dále v kontextu sporu Libuše Palachové s tehdejším komunistickým poslancem ÚV KSČ Vilémem Novým: „*Prohlásil, že to nebyla hrdinná oběť, že to byl všecko podvod, tak jsem to žalovala, že je povinen odvolat tohleto tvrzení*.” Během reminiscence Petr Toman uvedl, že: „*Ona se advokacii věnovala od vlastně samého začátku až do úplného konce svého profesního života a nasazení, které tomu věnovala a snaha, péče, odbornost, přenášení svých odborných zkušeností potom mladší generaci, bylo opravdu velice významné*.”

7. Kompromis

Rámec kompromisu se objevuje ve 3 nahrávkách. Prvně v souvislosti se smiřováním Dagmar Burešové s rozdělením republik: „*A nyní, když jsme tedy pochopili a respektujeme Slovenskou snahu o emancipaci, vytváříme si svou Českou státnost jako cosi nového,*” poté opět s přijetím nové vyhlášky: „*Já chválím vás, že jste uznali včas, že, že je zapotřebí to změnit a opravdu jsem ráda, že to ministerstvo zdravotnictví takhle samo udělalo*”. V posledním případě je opět použita recyklace staršího výroku k její snaze o to se vždy umět dohodnout: „*V kolébce občanské svobody ve starém Řecku se prostě všichni nakonec museli domluvit. To neznamena, že by byli museli odstupovat od svých zásad, měli však společně hledat nejlepší možné řešení.*”

8. Feminismus

Rámec feminismu se objevuje celkem ve 2 příspěvcích. „*Já musím musím hned na začátku přehrát míč na stranu elegantní dámy*”, takto ji rámcuje někdejší mluvčí ministerstva zdravotnictví Otakar Černý. V dalším příspěvku je zarámčovaná takto: „*Byla neohroženou a statečnou ženou s jasným mravním rámcem a tyto vlastnosti ji provázely celým jejím dalším životem. Byla ženou s neopakovatelným úsměvem a dáma každým coulem.*”

9. Skauting

Rámec Dagmar Burešové spojené se skautingem se objevuje celkem ve 2 příspěvcích. Nejdříve v příspěvku, který ji označuje za „*starostkou obnovené organizace Junák*”. V dalším zazní, že „*Dagmar Burešová se v roce 1990 také vrací ke své dětské a mládežnické zálibě, kterou byl skauting, je dokonce zvolena starostkou Junáka.*“

10. Federace

K rámci federace se vrací hned ze začátku, kdy byla situace ještě poměrně čerstvá. Od jejího konce politické kariéry se tento rámec objevuje jen v 1 příspěvku: „*My jsme před třemi lety, by nás vůbec nenapadlo dělat rozdíl mezi Českou a Československou státností*”.

3.2.2.1 Shrnutí

Mediální obraz Dagmar Burešové mimo aktivní politiku v Českém (Československém) rozhlasu se pojí zejména s rámcem kladných lidských vlastností. Druhým a třetím nejvíce se vyskytujícím rámcem jsou pak demokracie a politička a úkoly s tím spojené. Čtyřikrát se objevuje rámec konfliktu a všeobecného přehledu. Třikrát je Dagmar Burešová v době od října 1992 až do roku 2020 rámcovaná v Českém rozhlasu jako doktorka práv, se shodným počtem je k nalezení rámec kompromisu. Ani v této její životní éře není přehlížena její

ženskost a elegance, ani její skautská příslušnost. Dvakrát ze 7 nahrávek se objevuje rámec feminismu a skautingu. Jednou se vyskytl i rámec federace, a to krátce po ukončení jejího politického mandátu.

3.2.3 Osobnost Dagmar Burešové z rozhovorů

Třem osobnostem byly položeny čtyři shodné otázky. Jedním z nich je bývalý politik a bývalý předseda Slovenské národní rady RNDr. František Mikloško. Další je žena–novinářka, garantka magisterského studia žurnalistiky na UK doc. PhDr. Barbora Osvaldová, Ph.D. Třetím respondentem je politolog PhDr. Petr Just, Ph.D., který působí na Karlově Univerzitě. Celé znění odpovědí respondentů je k dispozici v příloze. Rozhovory byly zařazeny do samostatné tabulky, jež je také součástí přílohy.

1. Politická a úkoly s tím spojené

Ve všech výpovědích respondentů se objevoval rámec političky a úkoly s tím spojené: „*Dagmar Burešová sa prirodzene stala predsedníčkou ČNR, tým pádom najvyšším ústavným činiteľom v Českej republike*”, řekl o ní její slovenský protějšek František Mikloško. Novinářka Barbora Osvaldová pronesla: „*Dnes už se to tolik neví, ale byla iniciátorkou zákona o mimosoudních rehabilitacích a také podporovala lustrační zákon. I když prý v trochu jiné podobě, než nakonec vznikl*”. Politolog Petr Just označil Dagmar Burešovou jako „*první polistopadová ministryně spravedlnosti a následně předsedkyně České národní rady*.”

2. Doktorka práv

Stejně často ji orámcovali jako doktorku práv, konkrétně: „*Obhajkyňa chartistov pri súdnych procesoch*” a „*obhájkyňe disidentů*”, nebo jako úspěšnou advokátku: „*Téměř všechny případy vyhrávala, protože pracovní právo bylo její zaměření a skvěle ho ovládala*.”

3. Kladné lidské vlastnosti

Stejný výskyt měl i rámec kladných lidských vlastností, kdy ji respondenti popsali jako: „*Nebojácna*”, „*statečná*” a „*charismatická*”.

4. Feminismus

Dvakrát se v rozhovorech objevil rámec feminismu: „*Jedinou ženou vo vrcholovej politike pri štátoprávných rokovaniach bola šarmantná a vzdelaná žena*” a dále: „*V době, o které mluvíme, bylo v exekutivních funkcích výrazně méně žen než dneska. Takže skutečnost, že se*

ve vysoké exekutivní funkci objevila charismatická žena, neunikl pozornosti”.

5. Demokracie

Objevil se dvakrát i rámec demokracie: „Boli to chartisti, disidenti a ich podporovatelia, ktorí vytvorili v Československu, v Čechách a na Slovensku po voľbách 1990 prvé vlády.” V dalším rozhovore zaznělo: „Aktéri tehdejšího vývoje tedy měli výrazný podíl na formování demokratického politického zřízení”.

6. Skauting

Zbylé rámce si získaly v rozhovorech jediný výskyt. V konotaci s jejím jménem byla mimo jiné označena jako „skautka”.

7. Všeobecný přehled

Získala si přívlastek „vzdělaná”.

8. Konflikt

V rozhovorech přišlo i na rámec konfliktu: „Ale v predsedníctvach sedeli zástupcovia všetkých, aj opozičných politických strán v parlamente a dosiahnúť tak pri rokovaníach rýchly a jednotný postup bolo prakticky nemožné. Okrem toho, česká strana necítila vážnu potrebu meniť daný stav rozdelenia kompetencií medzi republikami a federáciou a tak len reagovala na požiadavky slovenskej strany, ktorá bola navyše veľmi nejednotná.”

9. Kompromis

Mezi rámci byl přítomen ale i kompromis: „sa snažila na českej strane vyvažovať a hľadať spoločný prienik jednotlivých názorov a postojov v ich predsedníctve.”

3.2.3.1 Shrnutí

V rozhovorech byla Dagmar Burešová nejčastěji spojována s rámci politička a úkoly s tím spojené, doktorka práv a kladné lidské vlastnosti. Dvakrát se poté vyskytl rámec feminismu a demokracie. Jednou se v rozhovorech objevily rámce skautingu, všeobecného přehledu a kompromisu. Ani jednou se v rozhovorech neobjevil rámec federace.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, jaký je mediální obraz političky Dagmar Burešové v Československém rozhlasu. Nejprve bylo zapotřebí seznámit se s teoretickými přístupy k samotné tvorbě mediálního obrazu, kterou provází řada východisek. Dále bylo nutné zasadit život osobnosti Dagmar Burešové do historicko-politického kontextu. V návaznosti na to jsem představila historii Československého rozhlasu. K výzkumu jsem využila metodu framingové analýzy, kterou jsem v části metodologie a cíl také důkladně vysvětlila.

Výsledkem mé magisterské práce je, že mediální obraz političky Dagmar Burešové v Československém rozhlasu, který byl určujícím médiem, je spojen v nejhojnějším počtu s rámci političky a úkoly s tím spojenými, kladnými lidskými vlastnostmi a kompromisem. Vypovídá to o jejím celoživotním charakteru, kdy od mala následovala skautské ideály a masarykovskou výchovu. Už v 19 letech se nebála zachránit svého kamaráda, politického vězně. Koncem 60. let v době tuhé totality zastupovala matku Jana Palacha v soudním procesu proti poslanci ÚV KSČ, přestože věděla, že tím způsobí těžkosti sobě i své rodině. Byla empatickou ženou, která milovala advokacii.

Přezdívaná první dáma české justice působila ve vysoké politice od prosince 1989 jako nestranička za Občanské fórum ve funkci ministryně spravedlnosti. Poté v červnu 1990 nastoupila do čela předsednictva České národní rady. Během svého politického mandátu pracovala na přijetí řady zákonů, iniciovala zákon o mimosoudních rehabilitacích a zasadila se zejména o privatizaci advokacie. Právě díky Dagmar Burešové je justice dnes taková, jak ji známe. Zasloužila se o předání dopisů mučednice Milady Horákové do rukou její rodiny. Podporovala lustrační zákon, přičemž trvala na odmítnutí kolektivní viny. Její dvouleté působení v čele ČNR primárně provázely, spolu s jejím slovenským protějškem Františkem Mikloškem, debaty na téma tehdejšího budoucího státoprávního uspořádání. Dagmar Burešová, zastánkyně první republiky, odhodlaně prosazovala zachování České a Slovenské Federativní republiky. Právě to se stalo důvodem, proč v červnu 1992 skončila její politická kariéra spolu s vládou Petra Pitharta. Republiky se nakonec rozdělily bez referenda k 1. lednu 1993. Ještě v roce 1996 kandidovala za KDU-ČSL jako nestranička do Senátu. Dostala se až do druhého kola, ovšem první místo neobhájila.

Její mediální obraz se v čase příliš nezměnil. Z analýzy příspěvků z období od července 1992 až do prosince 2022, která byla zařazena navíc pro možnost komparace mediálních obrazů a ucelenějšího uchopení Dagmar Burešové, byla v Českém (Čs.) rozhlasu nejčastěji

spojovaná s rámci kladné lidské vlastnosti, demokracie a politička a úkoly s tím spojené. Rovněž v rozhovorech s bývalým politikem RNDr. Františkem Mikloškem, novinářkou doc. PhDr. Barborou Osvaldovou, Ph.D. a politologem PhDr. Petrem Justem, Ph.D. se odráží totožné hodnoty. Nejhojněji byla respondenty spojována s rámci politička a úkoly s tím spojené, kladné lidské vlastnosti a doktorka práv. V 90. letech založila vlastní advokátní kancelář, o kterou se nyní stará jedna z jejích dvou dcer, také advokátka se specializací na náhradu škody a újmy na zdraví Zuzana Špitálská. Manžel Dagmar Burešové, pediatr Radim Bureš, jí byl oporou po celý život. Dagmar Burešová byla ženou všeobecně vnímanou jako dáma, stejnou přezdívku si získala také od příslušníků StB. Podle okolí byla elegantní, charismatická a usměvavá. Z jejího vystupování i z činů lze usoudit, že se pokoušela dosáhnout dobra za všech okolností. Byla ženou kompromisu a diskuse. Právu se věnovala celý život, až do chvíle, kdy už jí to zdraví nedovolilo. Úspěšná žena, skautka, politička, první dáma české justice odešla 30. června 2018 ve svých 88 letech. Odkaz, který po sobě zanechala, je věčný.

Summary

The aim of this diploma thesis was to find out what is the media image of the politician Dagmar Buresova in the Czechoslovak Radio. First of all, it was necessary to get acquainted with the theoretical approaches to the actual creation of the media image, which is accompanied by a number of assumptions. Next, it was necessary to place the life of Dagmar Buresova's personality in a historical and political context. Following this, I presented the history of the Czechoslovak Radio. For the research I used the method of framing analysis, which I also explained thoroughly in the methodology and aim section.

The result of my master's thesis is that the media image of the politician Dagmar Buresova in the Czechoslovak Radio, which was the defining medium, is most abundantly associated with the frame of the politician and the tasks associated with it, positive human qualities and compromise. This speaks of her lifelong character, where she followed the ideals of the Scouts and Masaryk education from a young age. Even at the age of 19 she was not afraid to save her friend, a political prisoner. At the end of the 1960s, during the period of harsh totalitarianism, she represented Jan Palach's mother in a trial against a member of the Communist Party of Czechoslovakia, even though she knew that she would cause difficulties

for herself and her family. She was an empathetic woman who loved advocacy.

The former First Lady of the Czech justice system was in high politics since December 1989 as a non-party member of the Civic Forum as Minister of Justice. Eventually, in June 1990, she became the head of the Presidency of the Czech National Council. During her political mandate, she worked on the enactment of a number of laws, she initiated the law of extrajudicial rehabilitation and, in particular, the privatisation of advocacy. It is thanks to Dagmar Buresova that the justice system exists as we know it today. She had an essential role in getting the letters of the martyr Milada Horakova into the hands of her family. She supported the lustration law, insisting on the rejection of collective guilt. Her two-year tenure as head of the CNR was primarily accompanied, together with her Slovak counterpart Frantisek Miklosko, by debates on the future state structure. Dagmar Buresova, a supporter of the First Republic, resolutely advocated the preservation of the Czech and Slovak Federative Republic. This was the reason why her political career ended in June 1992 with the government of Petr Pithart. The republics eventually split without a referendum on 1 January 1993. In 1996, she ran as a non-partisan candidate for the Senate on behalf of the KDU-CSL. She made it to the second round, but did not defend her first place.

Her media image has not changed much over time. From the analysis of the recordings from July 1992 to December 2022, which was included for the possibility of comparing media images and a more comprehensive grasp of Dagmar Buresova, she was most often associated in the Czech (Czechoslovak) Radio with the framework of positive human qualities, democracy and politician and the tasks associated with it. Also, in interviews with former politician Frantisek Miklosko, journalist doc. PhDr. Barbara Osvaldova, Ph.D. and political scientist PhDr. Petr Just, PhD reflect identical values. The respondents most frequently associated the framework politician and the tasks associated with it, positive human qualities and doctor of law. In the 1990s, she founded her own law firm, which is now managed by one of her two daughters, Zuzana Spitalska, also an attorney specializing in compensation for damages and personal injury. Dagmar Buresova's husband, paediatrician Radim Bures, has been her support throughout her life. Dagmar Buresova was a woman generally perceived as a lady, she also earned this nickname from StB officers. According to those around her, she was elegant, charismatic and smiling. From her demeanour and actions, one can conclude that she tried to achieve good for everyone. She was a woman of compromise and discussion. She devoted herself to the law all her life, until her health no longer allowed

it. The successful woman, scout, politician, first lady of Czech justice passed away on 30 June 2018 at the age of 88. The legacy she left behind is eternal.

Použitá literatura

KNIHY

ALTHEIDE, David L. a Robert P. SNOW, 1979. *Media Logic*, Beverly Hills: Sage. ISBN 978-08-039-1296-0

BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN, 1999. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 8085959-46-1

BĚHAL, Rostislav, 2003. Rozhlas po nástupu totality 1949–1958. In: JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas. ISBN 80-86762-00-9

BOUČEK, Zdeněk a Jiří HUBIČKA, 2003. Období normalizace 1968–1989. In: JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas. ISBN 80-86762-00-9

BUREŠ, Jan, 2007. *Občanské fórum*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-86855-28-8

BUREŠ, Jan, CHARVÁT, Jakub, JUST, Petr a Martin ŠTEFEK, 2012. *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4283-0

BURTON, Graeme a Jan JIRÁK, 2001. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal. ISBN 80-85947-67-6

CAPELLA, Joseph N. a Kathleen H. JAMIESON, 1997. *Spiral of cynicism: The press and the public good*. New York: Oxford University Press. ISBN 978-0195090642

COHEN, Bernard C., 1963. *The Press and Foreign Policy*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press. ISBN 978-0-6916-2458-7

ČÁBELOVÁ, Lenka, 2014. *Radiojournal: rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923-1939*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0624-0

DVOŘÁKOVÁ, Zora a Jiří DOLEŽAL, 2001. *O Miladě Horákové a Milada Horáková o sobě*. Praha: Klub Milady Horákové. ISBN 80-238-9161-8

GAMSON, Willam A. a Kathryn E. LASCH, 1983. The political culture of social welfare policy. In: SPIRO, Shimon E. *Evaluating the welfare state: Social and Political*

- perspectives*. San Diego: Academic Press. ISBN 978-0126579802
- GITLIN, Todd, 1980. *The whole world is watching: Mass media in the making and unmaking of the New Left*. Berkeley: University of California Press. ISBN 978-0520040243
- GOFFMAN Erving, 1986. *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Northeastern University Press ed. Boston: Northeastern University Press. ISBN: 978-0930350918
- HALL, Stuart, 2001. *Representation: Cultural representations and signifying practices*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage. ISBN 0-7619-5432-5
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2
- HRAŠE, Jiří, 2003. Profesionalizace vysílání 1930–1938. In: JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas. ISBN 80-86762-00-9
- HRDLIČKA, František a Zdena BRATRŠOVSKÁ, 1998. *Jak chutná nezávislost: 33 životních ohlédnutí*. Praha: Votobia. ISBN 80-7220-016-X
- HRDLIČKA, František, 2003. Rozhlas v okupaci 1939–1945. In: JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas. ISBN 80-86762-00-9
- IYENGAR, Shanto, 1991. *Is Anyone Responsible? How Television Frames Political Issues*. Chicago: University of Chicago Press. ISBN 978-0226388540
- JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas. ISBN 80-86762-00-9
- KELLE, Udo, PREIN, Gerald a Katherine Bird, 1995. *Computer-aided qualitative data analysis: theory, methods and practice*. London: Sage. 978-0803977600
- KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8
- LIPPMANN, Walter, 1998. *Public Opinion*. New Brunswick: Transaction Publishers. ISBN 1-56000-999-3
- MARŠÍK, Josef, 2003. První pokusy s rozhlasovým vysíláním. In: JEŠUTOVÁ, Eva. *Od*

mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas. ISBN 80-86762-00-9

MCCOMBS, Maxwell E., 2014. *Setting the Agenda: Mass Media and Public Opinion*. Cambridge: Polity. ISBN 978-0-7456-6109-4

MCQUAIL, Denis a Mark DEUZE, 2020. *McQuail's Media & Mass Communication Theory*. London: Sage. ISBN 978-1-4739-0250-3

MORAVEC, Václav, 2003. Svobodný rozhlas 1990-2003 in: JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas. ISBN 80-86762-00-9

NEUMAN, Russell W., JUST, Marion R. a Ann N. CRIGLER, 1992. *Common knowledge*. Chicago: University of Chicago Press. ISBN 978-0226574400

NUTIL, Petr, 2018. *Média, lži a příliš rychlý mozek: průvodce postpravdivým světem*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0716-2

OSVALDOVÁ, Barbora a kolektiv, 2001. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0248-2

PACNER, Karel, 2012. *Osudové okamžiky Československa*. Praha: Brána. ISBN: 978-80-7243-597-5

REESE, Stephen D., GANDY Oscar H. a August E. GRANT, 2003. *Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World*. Routledge. ISBN 978-0805849264

REIFOVÁ, Irena a kolektiv, 2004. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-926-7

RENNER, Jana, 2019. *První, statečné, jedinečné: Češky, které zvolily tu méně pohodlnou cestu*. Praha: XYZ. ISBN 978-80-7597-551-5

RYKL, Milan, 2003. Renesance rozhlasu 1959-1968. In: JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas. ISBN 80-86762-00-9

SHOEMAKER, Pamela, 1997. *A New Gatekeeping Model*. In Berkowitz, Daniel, *Social Meanings of News: a Text-reader*. Sage. ISBN 978-0-7619-0076-4

SHOEMAKER, Pamela a Timothy, VOS, 2009. *Gatekeeping Theory*. New York: 0-415-98138-7

SINCLAIR, Upton, 2021. *The Brass Check: A Study of American Journalism*. Pasadena: University of Illinois Press. ISBN 978-0252071102

SUK, Jiří, 2009. *Labyrintem revoluce: aktéři, zápletky a křížovatky jedné politické krize: (od listopadu 1989 do června 1990)*. Praha: Prostor. Prostor (Obzor) ISBN 978-80-7260-219-3

TOMAN, Petr a Ondřej ŠEBESTA, 2016. *Nestoři české advokacie*. Praha: Česká advokátní komora. ISBN 978-80-906571-0-6

TOMAN, Petr a Ondřej ŠEBESTA, 2019. *Advokáti proti totalitě: Kamill Resler, Jiří Křížek, Jaroslav Borkovec, Rastislav Váhala, František Hejný, Dagmar Burešová, Otakar Motejl, Ján Čarnogurský, Jiří Machourek, Milan Hulík*. Praha: Mladá fronta. ISBN 978-80-204-5430-0

TRAMPOTA, Tomáš, 2006. *Zpravodajství*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-096-8

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ, 2010. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-683-4

TUCHMAN, Gaye, 1978. *Making news. A study in the construction of reality*. New York: Free Press. ISBN 978-0029329306

VOTAVOVÁ, Jarmila, 1993. *Stručný nástin historie Českého rozhlasu: (Příspěvek k 70. výročí)*. Praha: Český rozhlas. Informace, učebnice, semináře.

WOOD, Julia T., 2004. *Communication Theories in Action. An Introduction*. Canada: Thomson Wadsworth. ISBN 978-0534566395

ČASOPISY A STUDIE

ALOZIE, Emmanuel, 2005. Sudan and South Africa – a framing analysis of Mail & Guardian Online's coverage of Darfur. *Ecquid Novi*, číslo 26.

BAUER, Jan a Klára ŘÍHOVÁ, 1999. Lidé revoluce a 10 let navíc. *Květy*, číslo 46.

BUREŠOVÁ, Dagmar, 1990. Najít cestu ke skutečné nezávislosti soudu. *Socialistická zákonnost: Časopis pro právní praxi*, číslo 3.

ČAS: časopis Masarykova demokratického hnutí, 2021, číslo 133.

D'ANGELO, Paul, 2002. News framing as a multi-paradigmatic research program: A response to Entman. *Journal of Communication*, číslo 52.

DE VREESE, Claes H., 2005. News framing: Theory and typology. *Information Design Journal & Document Design*, číslo 13.

ENTMAN, Robert M., 1993. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, číslo 43.

GALTUNG Johan a Mari Holmboe RUGE, 1965. The Structure of Foreign News. *Journal of Peace Research*, číslo 2.

MCCOMBS, Maxwell E. a Donald L. SHAW, 1972. The Agenda-setting Function of Mass Media. *Public Opinion Quarterly*, číslo 36.

PAN, Zhongdang a Gerald M. KOSICKI, 1993. Framing analysis: an approach to news discourse. *Political Communication*, číslo 10.

PECHÁČKOVÁ, Marcela, 2013. Jako kaštan na špejli. *Pátek Lidových novin: Páteční magazín Lidových novin*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

PELIKÁN, Jiří, 1995. Jsou advokáti drazí? *Listy: časopis československé socialistické opozice*, číslo 4.

REESE, Stephen D., 2007. The Framing Project: A Bridging Model for Media Research Revisited. *Journal of Communication*, číslo 57.

SEMETKO, Holli A. a Patti M. VALKENBURG, 2000. Framing European politics: A content analysis of press and television news. *Journal of Communication*, číslo 50.

SCHEUFELE, Dietram A., 1999. Framing as a theory of media effects. *Journal of Communication* číslo zimní.

TVERSKY, Amos a Daniel KAHNEMAN, 1981. The framing of decisions and the psychology of choice. *Science*, číslo 211.

VAN GORP, Baldwin, 2005. Where is the Frame? Victims and Intruders in the Belgian Press Coverage of the Asylum Issue. *European Journal of Communication*, číslo 20.

WHITE, David M., 1950. The “Gate Keeper”: A Case Study in the Selection of News. *Journalism Quarterly*, číslo 27.

INTERNETOVÉ A DALŠÍ ZDROJE

AK ŠPITÁLSKÁ, 2022. O nás. In: *akspitalska.cz* [online] [cit. 1. 9. 2022]. Dostupné z: <https://www.akspitalska.cz/o-nas/>

BLAŽEK, Petr, 2022. Jan Palach. In: *janpalach.cz* [online] [cit. 5. 10. 2022]. Dostupné z: <https://janpalach.cz/cs/default/jan-palach>

ČERNÝ, Tomáš, 2020. Český rozhlas vysílá už 97 let. Projděte se s námi (nejen) rozhlasovou historií. In: *radiozurnal.rozhlas.cz* [online] 18. 5. 2020 [cit. 4. 1. 2022]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/cesky-rozhlas-vysila-uz-97-let-projdete-se-s-nami-nejen-rozhlasovou-historii-8205285>

ČESKÝ ROZHLAS, 2022. Stanice. In: *portal.rozhlas.cz* [online] [cit. 3. 12. 2022]. Dostupné z: <https://portal.rozhlas.cz>

ČFTA, 2022. Český lev – ocenění a nominace. In: *ceskylev.cz* [online] [cit. 6. 10. 2022]. Dostupné z: <https://www.ceskylev.cz/cz/detail?movie=Hoř%C3%ADc%C3%AD%20keř&csfdid=313105>

ČT, 2013. Ivan Trojan získal Zlatou nymfu za Hořící keř. In: *ct24.ceskatelevize.cz* [online] 14. 6. 2013 [cit. 15. 9. 2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/1092303-ivan-trojan-ziskal-zlatou-nymfu-za-horici-ker>

ČTK, iDNES.cz, 2022. V čele poslechovosti se drží Radiožurnál, ze soukromých stanic vede Impuls. In: *idnes.cz* [online] 9. 11. 2022 [cit. 10. 11. 2022] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/mediahub/poslechovost-radii-radioprojekt-2-a-3-ctvrtleti-2022.A221109_113410_mediahub_jpl

DUCHKOVÁ, Anna, 2021. Díky Vám jsme nejposlouchanější rádio. Děkujeme, že jste s námi! In: *radiozurnal.rozhlas.cz* [online] 14. 3. 2021 [cit. 15. 8. 2022]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/diky-vam-jsme-nejposlouchanejsi-radio-dekujeme-ze-jste-s-nami-8445666>

DYER, Richard, 1999. “The Role of Stereotypes” In: THORNAM, Sue, BASSETT, Caroline a

Paul MARRIS. *Media Studies: A Reader* [online]. Edinburgh University Press. [cit. 1. 9. 2022]. Dostupné z: <http://thowe.pbworks.com/f/dyer.on.stereotypes.pdf>

FILA, Kamil, 2022. Jan Žižka byl dvakrát dražší než Tmavomodrý svět. Které české filmy stály nejvíce peněz? In: *kinobox.cz* [online] [cit. 5.11.2022]. Dostupné z: <https://www.kinobox.cz/clanek/22594-jan-zizka-byl-dvakrat-drazsi-nez-tmavomodry-svet-ktere-ceske-filmy-staly-nejvice-penez>

HULÍK, Štěpán, 2015. Seriál Vyprávěj nesnáším, říká scénárista filmu o Palachovi. In: *respekt.cz* [online] 5. 8. 2015 [cit. 12. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/online-rozhovor/serial-vypravej-nesnasim-rika-scenarista-filmu-o-palachovi>

KESSLER, Vojtěch, 2015. 18. května 1923 – Zahájeno pravidelné rozhlasové vysílání. In: *dnyceskestatnosti.cz* [online] [cit. 1. 9. 2022]. Dostupné z: <https://www.dnyceskestatnosti.cz/kalendarium/18-kvetna-1923-zahajeno-pravidelne-rozhlasove-vysilani/>

KINDLOVÁ, Veronika, 2020. Normalizace 24 hodin denně? To byla rozhlasová stanice Hvězda. In: *plus.rozhlas.cz* [online] 11. 11. 2020 [cit. 8. 2. 2022]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/normalizace-24-hodin-denne-byla-rozhlasova-stanice-hvezda-7671780>

KRUPIČKA, Miroslav a Dita KŘÍŽOVÁ, 2017. Historie rozhlasu v kostce. In: *temata.rozhlas.cz* [online] 25. 10. 2017 [cit. 3. 11. 2022]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/historie-rozhlasu-v-kostce-7983541>

MZV, 2014. Film Hořící keř získal na Mezinárodním filmovém festivalu v Hongkongu cenu SIGNIS. In: *mzv.cz* [online] 9. 4. 2014 [cit. 15. 10. 2022]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/hongkong/cz/archiv_zprav_a_udalosti/film_horici_ker_ziskal_na_hkif_f_cenu.html?force_format=mobile

POLÁK, Lukáš, 2022. Radiožurnál je i na podzim nejposlouchanějším českým rádiem. Vysoká čísla si drží také Plus. In: *irozhlas.cz* [online] 9. 11. 2022 [cit. 1. 12. 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/radiozurnal-plus-radiprojekt-nejposlouchanejsi-stanice-cesky-rozhlas_2211091340_kac

PROCHÁZKOVÁ, Andrea, 2018. Dagmar Burešová věděla, co je to spravedlnost. In: *respekt.cz* [online] 2. 7. 2018 [cit. 5. 9. 2022]. Dostupné z:

<https://www.respekt.cz/politika/dagmar-buresova-vedela-co-je-to-spravedlnost>

RADIČOVÁ, Iveta, 2022. *Výzkumné otázky*. Praha: 24. 11. 2022

SENÁT, 2022. Volby do Senátu v roce 1996. In: *senat.cz* [online] [cit. 5. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.senat.cz/senat/volby/v1996.php?ke_dni=17.7.2015&O=10

TUREK, Miloslav, 2022. *Historie Československého rozhlasu*. Praha: 24. 10. 2022

Volby, 2022. Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 15.11. – 16.11.1996. In: *volby.cz* [online] [cit. 15. 8. 2021]. Dostupné z:

<https://www.volby.cz/pls/senat/se2111?xjazyk=CZ&xdatum=19961116&xobvod=20>

VOLEK, Jaromír. Mediální obraz ve volební kampani In: *clovekamedia.cz* [online] 18. 4. 2013 [cit. 3. 2. 2022]. Dostupné z:

http://www.clovekamedia.cz/konference/sborniky/cm_2013_jaro.pdf

ZÁKONY PRO LIDI, 2005. Zákon č. 348/2005 Sb. Zákon o rozhlasových a televizních poplatcích a o změně některých zákonů. In: *zakonyprolidi.cz* [online] 13. 9. 2005 [cit. 5. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-348>

Teze diplomové práce

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:									
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Folwarczná Aneta	Razítko podatelny: <table border="1" style="margin: 5px auto;"> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;"> Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd </td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td style="text-align: center;">- 7 -10- 2020 -1-</td> </tr> <tr> <td>Čj:</td> <td style="text-align: center;">545 Příloh:</td> </tr> <tr> <td>Přiděleno:</td> <td></td> </tr> </table>	Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	- 7 -10- 2020 -1-	Čj:	545 Příloh:	Přiděleno:	
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd									
Došlo dne:		- 7 -10- 2020 -1-							
Čj:		545 Příloh:							
Přiděleno:									
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2019/2020									
E-mail diplomantky/diplomanta: anet.folwarczna@gmail.com									
Studijní obor/forma studia: Žurnalistika/prezenční									
Název práce v češtině: Mediální obraz političky Dagmar Burešové v Radiožurnálu Českého rozhlasu									
Název práce v angličtině: Media image of the politician Dagmar Buresova in Radiojournal Czech Radio									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: <i>ZS 2012/2013</i>) (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve</u> po dvou semestrech od schválení tezi) LS 2020/2021									
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Ve své magisterské práci se budu věnovat mediálnímu obrazu političky Dagmar Burešové v Radiožurnálu Českého rozhlasu (dříve jako Československo a Hvězda). Zaměřím se na tři etapy jejího života: období, kdy zastávala jako první žena post ministru spravedlnosti (5. prosinec 1989 – 29. června 1990), období, kdy jako historicky první žena vedla Českou národní radu (26. června 1990 – 30. června 1992), a nakonec období jejího života mimo politicky aktivní činnost, v rámci kterého v roce 1996 neúspěšně kandidovala do Senátu.									
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Cílem práce je představit mediální obraz Dagmar Burešové, a z něj vycházející její politický a společenský odkaz. Ten je do značné míry spjatý s dobou před rokem 1989, kdy se v období normalizace angažovala jakožto právnička ve spoustě případech obětí totalitního režimu. V jednom ze sporů zastupovala matku Jana Palacha, Libuši Palachovou. Jako ministru spravedlnosti léta usilovala o vydání osobních dopisů Milady Horákové do rukou vlastní dcery. Inciovala zákon o mimosoudních rehabilitacích a podporovala tzv. velký lustrační zákon s důrazem na odmítnutí kolektivní viny.									
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): Úvod <ol style="list-style-type: none"> 1. Teoretická část <ol style="list-style-type: none"> 1.1 Dagmar Burešová a život před rokem 1989 1.2 Rok 1989 a nástup do politiky <ol style="list-style-type: none"> 1.2.1 Ministru spravedlnosti 1.2.2 Předsedkyně České národní rady 1.3 Životní období mimo aktivní politiku 2. Metodologie a cíl <ol style="list-style-type: none"> 2.1 Framingová (rámcová) analýza 									

<p>2.2 Cíl</p> <p>3. Analytická část</p> <p>3.1 Nastolování agendy, rámcování</p> <p>3.2 Dagmar Burešová ve zpravodajství Radiožurnálu Českého rozhlasu (předtím stanice Československo a Hvězda)</p> <p>3.3 Dagmar Burešová v publicistických výstupech Radiožurnálu Českého rozhlasu (předtím stanice Československo a Hvězda)</p> <p>3.4 Dagmar Burešová jako téma rozhovorů s RNDr. Františkem Mikloškem, prof. PhDr. Ivetou Radičovou, Ph.D. a PhDr. Petrem Justem, Ph.D.</p> <p>3.5 Vyhodnocení a představení mediálního obrazu a odkazu Dagmar Burešové</p> <p>Závěr</p> <p>Přílohy</p>
<p>Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):   Budu pracovat především se sekundární literaturou, která mi pomůže získat ucelený historický a mediální obraz doby. Primárním zdrojem pro zpracování analytické části pro mě bude archiv Radiožurnálu Českého rozhlasu (před rokem 1993 stanice Československo, předtím Hvězda). Archiv mě bude zajímat od roku 1989, tedy od začátku politického období Dagmar Burešové, až do roku 2018, kdy zemřela. Důležitým pramenem budou rozhovory s politologem PhDr. Petrem Justem, Ph.D., dále s disidentem a pamětníkem, slovenským protějškem Dagmar Burešové na čele Slovenské národní rady RNDr. Františkem Mikloškem a se slovenskou političkou a socioložkou prof. PhDr. Ivetou Radičovou, Ph.D.</p>
<p>Metody (techniky) zpracování materiálu: V analytické části budu vycházet z poslechu archivu Českého rozhlasu (Československo, Hvězda, Radiožurnál) od prosince 1989, tedy od nástupu Dagmar Burešové na post ministryně spravedlnosti, až po její smrt v červnu roku 2018. Využitou metodou bude framingová (rámcová) analýza. Nedílnou součástí mé práce pro mě budou také rozhovory.</p>
<p>Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):</p> <p>BÁŤA, Ľubomír a MIKLOŠKO, František. <i>Zločiny komunizmu na Slovensku 1948:1989 (1)</i>. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2001.   V prvom diele jsou na téměř 800 stranách historické studie slovenských historiků, kteří reflektují různé druhy perzekucí komunistického režimu na území Slovenska.</p> <p>BÁŤA, Ľubomír a MIKLOŠKO, František. <i>Zločiny komunizmu na Slovensku 1948:1989 (2)</i>. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2001.   Druhý díl je rozšířen o komentovaný přehled literatury zabývající se obdobím komunismu, dále obsahuje osobní svědectví a statistické údaje o seznamu obětí.</p> <p>BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. <i>Dějiny českých médií: od počátku do současnosti</i>. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019.   Publikace přináší základní chronologicky řazený přehled vývoje českých médií na pozadí historického kontextu jak ve světě, tak v českých zemích.</p>

BUREŠ, Jan, CHARVÁT, Jakub, JUST, Petr a ŠTEFEK, Martin. *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*. Praha: Grada, 2012.

Autoři zde zpracovali odborné politologické analýzy prvních dvaceti let politického vývoje od sametové revoluce v České republice. Popisují především syntézu mnoha dílčích studií a prací zabývajících se politickými, a také ústavněprávními aspekty.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 1993.

Metodologická učebnice vysvětlující různé metody sociálního výzkumu. Je psána s humorem s hlubokým porozuměním.

KOCÁB, Michael. *Vabank: 1989-1991 : sametová revoluce : odsun sovětských vojsk*. Praha: Euromedia Group, 2019.

Autobiografický text může působit trochu jako politický thriller. Autor popisuje všechna zásadní jednání s komunistickými vládci, se sbory generálů československé i sovětské armády, se sovětskou stranou včetně zástupců KGB. Ta buď vedl, nebo se jich účastnil za iniciativu MOST či Občanské fórum. Líčí průběh sametové revoluce na pozadí připravované akce Zásah, kterou se armádní složky ve spolupráci s StB snažily silou zabránit demokratizačním změnám.

KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010.

Kniha shrnuje vývoj českých médií během 20. století. Zaměřuje se na tisk, rozhlas, televizi, zároveň však také na změny mediální legislativy, proměny tiskových agentur. Popisuje obraz české společnosti prostřednictvím médií.

MCCOMBS, Maxwell. *Agenda setting: nastolování agendy: masová média a veřejné mínění*. Praha: Portál, 2009.

Kniha seznamuje čtenáře s tím, jakou mají média moc ve smyslu ovlivňování svého publika. Velká moc médií a její účinky na publikum jsou spjata s tím, jaká témata ve své agendě média vybírají jako ústřední. Navazuje na myšlenky klasika mediálních teorií Waltera Lippmana.

MIKLOŠKO, František. *Znamenia čias. Slovenské súradnice 1982 – 2012*. Praha: Národní památkový ústav, 2013.

Autor v publikaci popisuje dění na slovenské politické scéně. Zabývá se etapou od 80. let až po současnost. Jedná se o výběr textů, které byly publikovány v průběhu třiceti let.

RADIČOVÁ, Iveta. *Malé dejiny česko-slovenských vzťahov I. Staré město: Nadácia Milana Šimečku*, 1994.

Dokument přináší dějiny česko-slovenských vztahů formou „oral history“. Nachází se zde výpovědi lidí, kteří mají buď přímou nebo zprostředkovanou zkušenost s tradicemi a vnímání vztahů mezi Čechy a Slováky na úrovni každodennosti.

RYCHLÍK, Jan. *Československo v období socialismu 1945-1989*. Praha: Vyšehrad, 2020.

Kniha uznávaného historika přináší komplexní pohled na dějiny Československa za doby socialismu. Je celkovým soupisem sociálních, politických i hospodářských dějin éry, jejíž důsledky nás dodnes hluboce ovlivňují.

RYCHLÍK, Jan. *Rozdělení Československa: 1989-1992*. Praha: Vyšehrad, 2012.

Ke dvacetiletému výročí od rozdělení společného státu Čechů a Slováků vychází další publikace historika Jana Rychlíka, který je přímým účastníkem v procesu jeho rozdělení.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014.

Publikace pomáhá čtenáři osvětlit metodologii a empirický výzkum sociálních věd. Je návodem pro případnou samostatnou vědeckou práci v oblasti výzkumu médií. Hlavním cílem je představit nejčastěji užívané postupy ve výzkumech médií a kultury na území České republiky.

TOMAN, Petr a ŠEBESTA, Ondřej. *Advokáti proti totalitě: Kamill Resler, Jiří Křížek, Jaroslav Borkovec, Rastislav Váhala, František Hejny, Dagmar Burešová, Otakar Motejl, Ján Čarnogurský, Jiří Machourek, Milan Hulík*. Praha: Mladá fronta, 2019.

Autoři se v publikaci zaměřili na životní osudy deseti významných advokátů. Jedná se o projekt, jímž připomíná Česká advokátní komora u příležitosti 30. výročí listopadové revoluce 1989 principy, na kterých je advokacie postavena. Těmito principy jsou nezávislost, mlčenlivost a samospráva. Text je postaven na archivním výzkumu a rozhovorech s pamětníky, nachází se v něm unikátní fotografie a reprodukce dobových dokumentů.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

CALETKA, Lumír. *Vývoj advokacie v Československu 1918 – 1989*. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Ústav právních dějin. Vedoucí práce prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc.

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Nahrávka č.1, Rozhlasové noviny, 5.12.1989
- Příloha č. 2: Nahrávka č. 2, Rozhovor na sobotu 16.12.1989
- Příloha č. 3: Nahrávka č. 3, Rozhlasové noviny 12.01.1990
- Příloha č. 4: Nahrávka č. 4, Rozhlasové noviny 12.03.1990
- Příloha č. 5: Nahrávka č. 5, Hovory o vojně, 14.06.1990
- Příloha č. 6: Nahrávka č. 6, Rozhlasové noviny 26.06.1990
- Příloha č. 7: Nahrávka č. 7, Rozhlasové noviny 13.07.1990
- Příloha č. 8: Nahrávka č. 8, Rozhlasové noviny 14.09.1990
- Příloha č. 9: Nahrávka č. 9, Rozhlasové noviny 12.12.1990
- Příloha č. 10: Nahrávka č. 10, Rozhlasové noviny 17.01.1991
- Příloha č. 11: Nahrávka č. 11, Rozhlasové noviny 31.01.1991
- Příloha č. 12: Nahrávka č. 12, Rozhlasové noviny 06.03.1991
- Příloha č. 13: Nahrávka č. 13, Vysílání Radiofóra 25.03.1991
- Příloha č. 14: Nahrávka č. 14, Rozhlasové noviny 23.04.1991
- Příloha č. 15: Nahrávka č. 15, Rozhlasové noviny 02.07.1991
- Příloha č. 16: Nahrávka č. 16, Vysílání Radiofóra 03.07.1991a
- Příloha č. 17: Nahrávka č. 17, Vysílání Radiofóra 03.07.1991b
- Příloha č. 18: Nahrávka č. 18, Rozhlasové noviny 05.09.1991
- Příloha č. 19: Nahrávka č. 19, Vysílání Radiofóra 09.09.1991
- Příloha č. 20: Nahrávka č. 20, Rozhlasové noviny 10.09.1991
- Příloha č. 21: Nahrávka č. 21, Vysílání Radiofóra 10.10.1991
- Příloha č. 22: Nahrávka č. 22, Rozhlasové noviny 16.10.1991
- Příloha č. 23: Nahrávka č. 23, Rozhlasové noviny 21.10.1991
- Příloha č. 24: Nahrávka č. 24, Vysílání Radiofóra 22.10.1991
- Příloha č. 25: Nahrávka č. 25, Vysílání Radiofóra 24.10.1991

- Příloha č. 26: Nahrávka č. 26, Radiožurnál 10.11.1991
- Příloha č. 27: Nahrávka č. 27, Živá slova 29.12.1991
- Příloha č. 28: Nahrávka č. 28, Vysílání Radiofóra 02.01.1992
- Příloha č. 29: Nahrávka č. 29, Vysílání Radiofóra 14.02.1992
- Příloha č. 30: Nahrávka č. 30, Vysílání Radiofóra 28.10.1992
- Příloha č. 31: Nahrávka č. 31, Vysílání Radiofóra 28.10.1992
- Příloha č. 32: Nahrávka č. 32, Radiožurnál, 28.10.2002
- Příloha č. 33: Nahrávka č. 33, Archiv Plus 20.01.2017
- Příloha č. 34: Nahrávka č. 34, Radiožurnál 02.07.2018
- Příloha č. 35: Nahrávka č. 35, Dvojka 12.09.2020
- Příloha č. 36: Nahrávka č. 36, Radiožurnál 30.10.2020
- Příloha č. 37: Rozhovor RNDr. František Mikloško 25.11.2022
- Příloha č. 38: Rozhovor doc. PhDr. Barbora Osvaldová, Ph.D. 26.11.2022
- Příloha č. 39: Rozhovor PhDr. Petr Just, Ph.D. 4.12.2022
- Příloha č. 40: Rámce v tabulkách, výzkum prosinec 1989–červen 1992
- Příloha č. 41: Rámce v tabulkách, výzkum červenec 1992–prosinec 2022
- Příloha č. 42: Rámce v tabulkách, rozhovory s respondenty

Přepis nahrávek

1989

Příloha č. 1: Nahrávka č.1

Rozhlasové noviny, 5.12.1989, RN891205 RN4738

1:03–9:15

Ze studia: A teď už podrobněji, začneme v naší republice. Předsednictvo České národní rady jmenovalo dnes nové členy vlády České socialistické republiky. Jednání sledoval Luboš Lidický.

Redaktor: Po včerejším zasedání, kdy předseda vlády František Pitra požádal poslance, aby jmenování vlády bylo přeloženo až na dnešek, se s napětím očekával výsledek rozhovorů, které měl včera až do nočních hodin s představiteli politických stran, společenských organizací a koordinačním centrem Občanského fóra. Otevřena zůstala otázka obsazení dvou ministerských křesel, spravedlnosti a vnitřního obchodu a cestovního ruchu. V první části jednání poslanci projednali a schválili demisi místopředsedy vlády Jaroslava Tlapáka a jedenácti ministrů. Před hlavním bodem, kterým bylo jmenování nových ministrů, krátce promluvil František Pitra.

Pitra: Tento krok je součástí a výsledkem dramatických událostí, které se v těchto dnech v naší zemi odehrávají. Neodůvodněný zásah proti studentské manifestaci 17. listopadu se stal signálem širokému lidovému protestu proti dosavadnímu byrokratickému systému řízení společnosti, který již dříve dosahoval značnou intenzitu. Dovolte mi před tímto fórem, předsednictvem České Národní rady, malé odbočení, než přistoupím ke zdůvodňování kádrových návrhů. Myslím si, že je třeba pravdivě pojmenovat tento politicky nezodpovědný zásah proti bezbranným studentům. Památný den českého studentstva, mládeže, všeho našeho lidu, celého světa, byl tak tragicky poznamenán zlovolným rozhodnutím, které nejen přineslo utrpení nevinným mladým lidem, ale také těžce poškodilo i autoritu vlády. To všechno se dotklo i mě osobně, protože zásah se udál bez vědomí české vlády. Navíc říkám zcela upřímně, bezprostředně poté, kdy jsem měl projev na slavnostním shromáždění v Karolinu k 17. listopadu, v projevu jsem hovořil o tradicích a smyslu tohoto významného svátku. Mám na mysli i své nedělní vystoupení v Československé televizi, kterým jsem byl pověřen. Považoval jsem v té době za potřebné uklidnit veřejnost, aniž jsem byl objektivně informován o průběhu událostí a oprávněném pobouření veřejnosti. Přitom znova říkám, jsem již v neděli požádal generálního prokurátora České republiky o rychlé prošetření příčin

těchto událostí a říkám zcela upřímně, jestli jsem v něčem pochybil, pak v tom, že jsem ve svém televizním vystoupení toto neuvedl. Hlavní příčinu těch dramatických událostí minulých dnů vidíme v tom, že očekávání a naděje lidí, že ohlašovaná společenská přestavba, demokratizace, přinesou potřebné zásadní změny, že odstraní deformace z našeho života, otevrou cestu ke skutečné obnově socialismu, byly zklamány. Nástupem nových politických sil, proudů, kterým se dostalo široké lidové podpory, se vytvořila pochopitelně nová politická situace. Dochází k hlubokým a zásadním změnám v celém našem politickém životě a z těchto nových skutečností je vláda tak, jak jsem jednal s navrhovanými členy, odhodlána vycházet, a to jak při koncipování programu své další činnosti, tak i z hlediska personálního při jejím formování. Vykročili jsme cestou poctivého a čestného dialogu jak s představiteli stran Národní fronty, tak i koordinacním centrem Občanského fóra i dalších iniciativ. Podle našeho názoru je dialog jedinou cestou, jak překonat napětí, jak dosáhnout národního porozumění, vyvést zemi z nynější krize na dráhu pokojného vývoje, který by zajistil milionům občanů České republiky podmínky pro klidný život a práci.

Redaktor: Tolik úvodem František Pitra, který předložil návrh nové vlády v tomto politickém složení: 8 členů vlády včetně předsedy, členové Komunistické strany Československa, 2 členové vlády, členové Československé strany socialistické, 2 členové vlády, členové Československé strany lidové a 5 ministrů bez politické příslušnosti. Pak vystoupil poslanec Josef Kaňa, který informoval o novém stanovisku vedení Československé strany lidové, za kterou je poslancem. To navrhovalo 50 % bezpartijních členů vlády a o druhou polovinu by se měly podělit politické strany, a pak si vyžádal 30 minut na konzultaci. Během přestávky se vedly intenzivní rozhovory, sám předseda vlády František Pitra telefonicky hovořil s předsedou Československé strany lidové, bratrem Josefem Bartončíkem, který mu sdělil, že stanovisko dopraví delegace strany písemně do budovy České národní rady. Po dalších konzultacích předseda Československé strany lidové sdělil, že jeho strana přijímá účast ve vládě v tom složení, jak bylo předloženo, a to s podmínkou, že bude pokládat novou vládu za otevřenou. Poté předsednictvo České národní rady hlasovalo o každém návrhu na nového ministra zvlášť. Nová vláda České socialistické republiky byla schválena v tomto složení: František Pitra, člen Komunistické strany Československa, předseda vlády. Miroslav Toman, člen KSČ, první místopředseda. Petr Mišoň, člen Československé strany socialistické, místopředseda. Antonín Baudyš, člen Československé strany lidové, místopředseda. Jiří Nykodým, člen Komunistické strany Československa, ministr financí cen a mezd. Ludvík Motyčka, člen Československé strany lidové, ministr výstavby a

stavebnictví. Milan Adam, členem Československé strany socialistické, ministr školství mládeže a tělovýchovy. Milan Lukeš, člen KSČ, ministr kultury. Pavel Klener, bez politické příslušnosti, ministr zdravotnictví a sociálních věcí. **Dagmar Burešová, bez politické příslušnosti, ministryně spravedlnosti.** Antonín Hrazdára, člen Komunistické strany Československa, ministr vnitra a životního prostředí. Petr Hojer, člen KSČ, ministr průmyslu. Jan Vodehnal, člen Komunistické strany Československa, ministr zemědělství a výživy. Jaroslav Boček, člen KSČ, ministr lesního a vodního hospodářství a dřevozpracujícího průmyslu. Vlasta Štěpová, bez politické příslušnosti, ministryně obchodu a cestovního ruchu. Stanislav Kukrál, bez politické příslušnosti, ministr, předseda výboru lidové kontroly. A nakonec Bedřich Moldan, bez politické příslušnosti, ministr, který po zřízení Ministerstva životního prostředí nastoupí do jeho čela. Nově jmenovaní členové vlády pak složili ústavou předepsaný slib. Dnes také zasedaly některé výbory České národní rady. Z jejich jednání vzešel požadavek, aby odstoupilo dosavadní předsednictvo České národní rady a její předseda Josef Kempný. Oficiální zpráva, která nám před chvílí došla, uvádí: 18. prosince se sejde mimořádné zasedání České národní rady, kde budou projednány změny ve složení výborů a předsednictva.

Příloha č. 2: Nahrávka č. 2

Rozhovor na sobotu 16.12.1989, CR.ARCH.1989.562, RN891216

Redaktorka: Na úvod nejdříve musím říci, že jsme se dohodly, že vás mohu oslovovat **paní doktorko**, že **paní ministryně** vám nezní zrovna nejliběji. Když jsme si poprvé volaly, tak jsme se shodly na jedné věci, že nejen námětem toho rozhovoru na sobotu, ale vůbec **vaším prvořadým nejzákladnějším úkolem bude vrátit soudům skutečně tu nezávislost**, která byla do této doby, bych řekla, deklarovaná.

Dagmar: Podle mého názoru, ministerstvo spravedlnosti by nadále mělo být důsledně pouze orgánem státní správy pro oblast justice. **To znamená, že nebude smět zasahovat do soudního rozhodování, ale bude vytvářet podmínky potřebné k tomu, aby soudy byly dobře materiálně i osobně vybavené a aby mohly dokonale plnit své poslání.**

Redaktorka: Já s vámi vřele souhlasím, protože vím, v jakých podmínkách soudy pracují.

Dagmar: **Soudy by tedy napříště měly rozhodovat, jsouce vázány pouze zákonem a svým vlastním svědomím.** Musím upozornit na to, že i v Ústavě je sice základ zakotven podobně,

ale ne zcela přesně. Podle dosavadní Ústavy jsou soudy vázány právním řádem. Za právní řád se pokládají nejen zákony, ale i podzákonné normy. Tyto podzákonné normy jsou mnohdy vypracovány nekvalitně a jsou dokonce v rozporu s Ústavou, případně tedy s těmi vlastními zákony. Soudce tedy napříště by měl při své rozhodovací pravomoci mít možnost prozkoumat zákonnost takovéto podzákonné normy. Jestliže by zjistil, že tato podzákonná norma odporuje Ústavě nebo zákonu, rozhodne ve svém vlastním rozhodnutí i o této skutečnosti a rozhodne tedy pouze podle zákona. Důležitá je podle mého názoru i zásada, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. I tato zásada je zakotvena v Ústavě. V praxi se stávalo, že ve věcech, které byly politicky motivované, se tyto věci aтраhovaly na předsedu okresního soudu a ani tento předseda okresního soudu, který měl případně větší důvěru politického vedení, nepostupoval vždy zcela nezávisle. Stávalo se, že do jeho rozhodovací pravomoci zasahovaly okresní nebo obvodní sekretariáty strany, stávalo se, že do porad docházely osoby zmocněné k tomu, aby tlumočily svůj názor na věc a soudům tzv. radily, jak mají rozhodnout. Tyto jevy by se v budoucnosti v žádném případě neměly opakovat a bude proto nutno vytvořit takový systém záruk, který by jejich návrat znemožňoval. Jednou z těchto záruk je podle mého názoru volba soudce na doživotí. Soudce by měl mít jistotu, že za své rozhodování nebude volán k odpovědnosti a že může být své funkce zbaven jen, pokud by byl uznán pravomocně vinným z úmyslného trestného činu nebo pokud by byl v kárném řízení odsouzen k trestu odvolání z úřadu, nebo pokud nabudou důchodového věku a zdravotní stav už jim nedovoluje výkon další funkce.

Redaktorka: Teď byl soudce volen na dobu 10 let.

Dagmar: Ano, soudci z povolání byli voleni na dobu 10 let, soudci z lidu na dobu 4 let.

Redaktorka: Myslím si, že v posledních letech velice poškodilo jméno justice, poškodily některé případy, které nebyly dotaženy úplně do konce. Třeba kauzu Babinský, ale i *Zapadlo*, ale stejně tak dost rozsáhlá korupční aféra, bych řekla, ve Dvoře Králové, ale ještě před několika lety také a myslím si, že stále v živé paměti lidí, případ s dopravními podniky. To je už příliš konkrétní otázka a vím, že vlastně je to sugestivní pro vás, ale nicméně si myslím, že budete muset nějakým způsobem reagovat tady na tyto vlastně neuzavřené případy.

Dagmar: Já už jsem na začátku řekla, že v budoucnu Ministerstvo spravedlnosti do rozhodovací pravomoci soudů nebude zasahovat. To ovšem neznamená, že se můžeme jako občané spokojit s tím, že pro některé občany platila jiná práva než pro druhé. Zásada naší

Ústavy, která v budoucnu musí být úplně dodržována je, že **všichni občané jsou si rovni**. **Nikoli, že někteří občané jsou si rovnější, jak říká Orwell ve svém známém románu**. Pokud se tedy v těchto případech objeví další stopy, vedoucí na vyšší, případně i nejvyšší, ať už dřívější nebo i nynější státní a stranické funkcionáře, samozřejmě bude provedeno další vyšetřování věci a samozřejmě budou po právu postiženi.

Redaktorka: Vy už jste tu tedy začala řeč o legislativě.

Dagmar: Do našeho resortu spadají ty zákony, které se týkají přímo České republiky. Takže my na ministerstvu včera jsme například probírali po té stránce formální a legislativní úplnosti zákon o politických stranách. Chystáme se, že zpracujeme příslušné partie Ústavy, které se týkají soudnictví, včetně tedy soudnictví správního a ústavního. Že se budeme zabývat otázkami justičními, tedy novým zákonem o organizaci soudů a volbách soudců. Že provedeme očištění Občanského zákona i Občanského soudního řádu od určitých deformací, které jsou poplatné dřívějšímu politickému klimatu. Pokud jde o trestní novely, tam už se tedy ty první rázné kroky učinily a ty nejproblematictější skutkové podstaty budou z trestního zákona vypuštěny. Bude ovšem třeba provést i podstatné reformy v trestním řádě. Podle mého názoru by měl být znovu ustaven institut vyšetřujícího soudce.

Redaktorka: To jste mně vzala, paní doktorko, úplně z pusy. Já jsem se vás chtěla zeptat, jestli by nebylo dobré zavést tento nový institut – tak jsem se vás chtěla právě také zeptat, jestli o tom budete uvažovat?

Dagmar: Uvažujeme o tom a předpokládám, že se skutečně tento institut zavede, protože to je záruka nestranného vyšetřování. Pokud vyšetřovaly trestní věci zatím orgány činné v trestním řízení, tak to postrádalo logiku v tom směru, že jejich tendence směřovala k tomu usvědčit pachatele, právě tak prokurátor vystupoval v trestním řízení proti obviněnému, takže celé to přípravné řízení, i když tam byla účastná advokacie, o to byl velký boj, aby se advokacie vůbec do přípravného řízení dostala, nebylo v rovnováze tak, aby ta práva obviněného a obhajoby byla náležitě zajištěna.

Redaktorka: Paní doktorko, ve funkci ministryně nejste dlouho.

Dagmar: Myslím, že asi týden.

Redaktorka: Asi týden, no, možná o něco víc. Ale myslím si, že není předčasné, vy už jste vlastně na začátku krédo své práce vyjádřila, ale nicméně teď bych se vás ptala nejen jako

ministryně, ale i jako ženy a velice půvabné ženy, jaké máte opravdu své vlastní, osobní krédo v této funkci?

Dagmar: **Moje osobní krédo je vrátit justici její místo, které dříve ve společnosti s tak hlubokými humanitními a demokratickými tradicemi měla.** Slibuji, že napříště Ministerstvo spravedlnosti nebude zasahovat do rozhodovací pravomoci soudu, že se naopak bude starat jenom o to, aby soudům byly vytvořeny takové podmínky, aby mohly dobře a podle zákona soudit.

Redaktorka: Já vám nejen jménem svým, ale jménem i našich posluchačů přeji, abyste měla dostatek síly k tomu, protože to je vskutku úkol nesnadný, ale taky nesmírně humánní a krásný. Děkuji za rozhovor.

1990

Příloha č. 3: Nahrávka č. 3

Rozhlasové noviny 12.01.1990, CR.ARCH.1990.877, RN900112, 46:45, ČSRo Praha

23:50 – 26:00

Ze studia: Nebývalý zájem novinářů se dnes soustředil v Praze na tiskovou konferenci s českou ministryní spravedlnosti, doktorkou Dagmar Burešovou, proč? O tom už blíže Zdeněk Tomáš.

Redaktor: Určitě proto, že konferenci obohatila přítomnost zástupců Konfederace politických vězňů. Mezi lidmi se například hodně diskutuje o tom, zda neprávem odsouzeným lze uhradit ušlý výdělek. Jak řekl doktor Josef Rubeš, jednorázově zřejmě stěží, ale byla by tu možnost v důchodovém zabezpečení. Dejme tomu, výpočtem důchodu podle výdělků, které postižení před nespravedlivým odsouzením pobírali. V průběhu tiskové konference jsem se paní ministryně zeptal, z čeho má ministerstvo v současné době největší vrásky. Tady je odpověď.

Dagmar: Našemu ministerstvu dělá velké starosti možnost umístit propuštěné a ubytovat je. Péče po propuštění vězňů už našemu ministerstvu nenáleží. Včera mě zrovna večer navštívili pánové, jeden z nich odsouzený, druhý z Občanského fóra a informovali mě, že na Hlavním nádraží je asi 800 lidí. Obrátila jsem se už na ministra práce a na ministerstva zdravotnictví a sociálních věcí, protože **jsme si vědomi toho, že se valná část této společnosti, která, vedena**

k přílišnému porozumění pro slabosti druhých, se jich bojí. Já si myslím, že když těm lidem dáme důvěru, dáme jim možnost pracovat a dáme jim možnost bydlet, tak že snad ty obavy jsou přehnané.

Redaktor: Dodávám ještě, že ministerstvo spravedlnosti si je dobře vědomo i vlastních možností, jak do budoucna tyto věci řešit. Hodlá kromě jiného zavést takový systém přípravy vězňů v posledních měsících jejich pobytu v nápravných ústavech, který jim pomůže po propuštění zařadit se do života na svobodě. Ruku v ruce s tím se mnohé změní i v trestním právu, včetně zákona o výkonu vazby.

Příloha č. 4: Nahrávka č. 4

Rozhlasové noviny 12.03.1990, CR.ARCH.1990.971, RN900312, 30:28, ČSRo Praha

2:53–6:31

Ze studia: Zákon o rehabilitacích a novela hospodářského zákoníku byly nejdůležitějšími dokumenty, kterými se dnes zabývala federální vláda. S informací o jednání je u mikrofonu Jana Havligerová.

Redaktorka: Nejvíce dotazů vyvolal na tiskové besedě po zasedání vlády zákon o rehabilitacích. Vztahuje se na osoby odsouzené v trestním řízení 25. únorem 1948 počínaje a posledním prosincem roku 1989 konče. A půjde o dva okruhy lidí. Ti první, kteří byli odsouzeni za trestné činy výlučně politické povahy, budou rehabilitováni přímo ze zákona. Znamená to, že o rehabilitaci nemusejí žádat. Druhý okruh se týká činů, které obsahují prvky násilí, hospodářských deliktů a podobně. Tyto rehabilitace se budou projednávat individuálně a postižení musejí podat návrh na ně nejdříve ministerstvu spravedlnosti. S rehabilitacemi je pochopitelně spojena i náhrada škod, a protože celková výše předpokládaného odškodnění se odhaduje přibližně na 1 miliardu korun, vzniká i otázka, kde tyto finanční prostředky vzít. K tomu nám ministryně spravedlnosti České republiky Dagmar Burešová řekla.

Dagmar: Myslím si, že o tom musíme uvažovat všichni, že činit otázku rehabilitace závislou na finančních možnostech, není možné. Jistě se děly křivdy celé řadě z nás, **ovšem ty křivdy, které se děly lidem, kteří byli nevinny postaveni před soud a nevinni odsouzeni, ty musíme odčinit v první řadě. Ať už to tedy bude na úkor nás všech jako společnosti,** nebo ať už budeme zdroje hledat někde jinde, například z majetku osob, které se bezdůvodně obohatily,

případně naskytá se také otázka, a **ted' mluvím ale jen jako občanka tohoto státu**, myslím si, že bychom tedy měli uvažovat o případných zdrojích tam, kde například komunistická strana dostávala obrovské dotace, jak říkal pan ministr Klaus, tento rok škrtl 1 miliardu, i když minulé roky jistě ty dotace nebyly tak vysoké, přece jen nějaké byly. I u jiných organizací docházelo k některým dotacím bezdůvodně a jestliže všechny tyto organizace, zejména tedy komunistická strana spolu s ostatními stranami bude toho názoru, že všichni chceme začít odčiňovat křivdy těm, kterým se děly ty křivdy největší, **tak si myslím, že by měla případně sama nabídnout některé své majetky k tomu, aby mohly být použity právě za tímto humánním účelem.**

Redaktorka: Nový zákon pochopitelně ještě bude projednávat Federální shromáždění. Jeho konečné znění bude tedy záležet na poslancích a jejich připomínkách, právě tak jako doba, kdy vstoupí v platnost. Totéž platí o novele hospodářského zákoníku. Obě právní normy by však měly začít platit ještě před volbami, pravděpodobně tedy v květnu letošního roku.

Příloha č. 5: Nahrávka č. 5

Hovory o vojně, Portréty - předsedkyně ČNR JUDr.D.Burešové, AF06979/4, 14.06.1990 - Armádní rozhlas

Ze studia: **Zemský Maršálek**, hrabě Albert Nostitz-Rieneck, který poprvé zahájil svůj úřad na nejvyšším místě historického sněmu by se určitě divil, že na jeho místě po desítkách let vlády mužů **usedla vzdělaná**, a navíc **půvabná žena**. Znáte ji v poslední době nejen **jako předsedkyni České národní rady**, ale i jako **starostku českého Junáka**. Představuji vám **doktorku** Dagmar Burešovou, jaké bylo její dětství?

Dagmar: Já jsem prožila opravdu hezké dětství a moc ráda na ně vzpomínám, a dnes zvláště na svého tatínka, který myslím, jako jeden z mála lidí, už za války a těsně po válce velice přesně a pesimisticky předvídal vývoj, ke kterému u nás dojde. A tak si myslím, jak by byl dnes hrozně rád, jak se všechno vyplnilo, co jsme si přáli. Tatínek mě ale moje to nejranější dětství velice silně předznamenal. **Já jsem ho měla opravdu strašně ráda**, on byl pro mě taková hlubina bezpečnosti. Uměl odpovědět na každou mou otázku a o všem se mnou otevřeně mluvil, a tak mě skutečně, myslím, dost formoval podle svých představ. I když se mnou to taky jistě nebylo lehké. On byl advokát a já jsem potom šla docela ráda v jeho stopách.

Redaktorka: Byl to právě váš tatínek, kdo vás přivedl **skautu** nebo jste se ke skautu...

Dagmar: Nene, to ne. Do skautu jsem se dostala úplně jinak, do skautu jsem se dostala hned po roce 45, kdy jedna stará skautka z toho bývalého oddílu číslo 2 v Praze okolo sebe shromáždila několik děvčat 15letých a my jsme tenkrát pomáhaly dělat cupaninu a obvazy, abychom pomohly tedy už při tom Pražském povstání jako děti a tím jsem, protože mezitím, co jsme dělaly tu cupaninu, tak ona nám vypravovala o skautských ideálech a snad to bylo právě taky tou dramatickostí té chvíle, jsem k tomu skautingu dostala takový opravdu velice silný vztah. Mně, když bylo těch 15 nebo 16 let, tak ten skautink pro mě znamená skutečně životní krédo. Ona taky skautská lilie vlastně znamená ukazatel cesty a já jsem při tom skautování zažila strašnou spoustu legrace, doopravdy krásných chviliek a taky okamžiky štěstí. Já jsem byla na první skautský lesní škole, která se tenkrát pořádala. Bylo to trochu legrační, protože když řeknete skautská lesní škola, tak si připomenete takové ty skautské typické hry kácení stromů, pečení hada na kameni, to nás všecko sestra Milčicová učila, ale my jsme tohleto dělaly taky, samozřejmě, ale hlavně jsme myly schody. Ta skautská lesní škola byla v hotelu Steimar a pořád tam jezdily nějaké delegace, sestra Kozeová, bratr Pleiner a zahraniční delegace, takže tam muselo být ustavičně čisto a my jsme každý den myli schody odshora až dolů. Takže kromě těch skutečně skautských umů, uzlů a podobně jsem se hlavně naučila mýt schody, to jsem do té doby nedělala. Zatímco jsem byla na té lesní škole těch 14 dnů, tak my jsme měli už skautský tábor a já jsem byla rádkyně, a když jsem tam přijela, tak všechny ty moje dvanáctileté holky, který mi ty rodiče svěřili, tak byly vodbarvený na blond, protože ta rádkyně z druhé družiny, která byla sama blond se rozhodla, že tu mou družinu přizpůsobí. Tak já jsem pak trnula hrůzou, co mně ti rodiče řeknou, až se vrátíme, no ale prošlo to tedy bez vážnějších následků, byly blond.

Redaktorka: Já si myslím, že kromě takové legrace ovšem podstata skautingu spočívá, že se ten mladý člověk naučí strašnou spoustu věcí, a hlavně ten pobyt v přírodě ovlivňuje také jeho charakterové vlastnosti, a to si myslím, že je asi to nejdůležitější.

Dagmar: Skautování je skutečně taková velká hra a smyslem té hry je naučit děti a mladé lidi vůbec, žít slušně a poctivě v přírodě a v souladu s ní učit se i od těch přírodních civilizací vzdálených národů, to je právě to, co je na tom tak přitažlivé, zejména pro kluky, myslím, vzbudit v těch dětech taky takovou tu aktivní schopnost hrát si, vymýšlet si, dneska v té době, kdy jsme v té konzumní společnosti zglajchšaltované totalitou a televizní kulturou si odvykli něco sami aktivně podnikat, si myslím, že ten skauting je důležitý, protože je celá

řada dětí a mladých lidí, kteří se chtějí sami realizovat, kteří se chtějí nějak projevit a kteří k té přírodě už v sobě zasutý ten vztah mají a ten vztah je třeba v nich pěstovat dál.

Redaktorka: Hudba, která bude vyprávění **doktorky** Burešové doplňovat, je její oblíbená skupina **Beatles**.

Dagmar: Já jsem vlastně vyrostla na hřišti. Já jsem odmalička dělala atletiku, hrála jsem basket závodně, pak jsem hrála volejbal, hlavně hrozně ráda lyžuju, na to se letos vůbec nedostalo. **Pak si strašně ráda čtu**, a to už jsem si myslela, že už teď si budu číst trochu víc, protože ani v advokacii jsem nikdy neměla moc času, no ale ke knížkám se dostanu hrozně málo. No a pak taky hraju trochu bridž, můj tatínek byl veliký bridžista, on byl advokát a vedle toho měl ještě další zálibu, a to byl právě ten bridž, a můj bratr dokonce byl dvojnásobný mistr teď ve Švédsku a předtím mistr republiky v bridži. Já sama taky hraju bridž, ale jen velice špatně, takže když jsme loni byli společně na dovolené s bratrem, tak si myslím, že měl za to, že on hraje jinou hru a já taky jinou hru. **Ale k tomu bridži jsem se dostala letos taky jenom asi tak třikrát za celý rok, když jsem měla dovolenou**. Pak co ještě mám za záliby, pak mám jednu velkou lásku, a to je můj vnuk, a to není snad záliba, jmenuje se Jakub a je mu 12. Víte, kdybych vám vypravovala o svém soukromí, tak by to byla dost humorná kratochvíle. No, nebudu si stěžovat na nedostatek času, to asi je jasné, ale já prostě doma nestihnu vůbec nic. U nás doma zázemí mojí vlastní rodiny zatím funguje, nestávkuje, ale už mám moc trestných bodů. Odcházím ráno, přicházím večer, někdy v noci. **Můj muž, který je dětský lékař, tak taky to zas nemá tak úplně jednoduché, tak měla bych říct, že mně pomáhá, ale snad teď neposlouchá, on vlastně dělá v té rodině za dva a já si toho skutečně vážím**.

Redaktorka: **Já se zeptám na jednu věc, která zajímá všechny ženy, když vás vidí na televizní obrazovce. Máte nějaký recept na to, jak být elegantní?**

Dagmar: Já se vám musím svěřit, že když jsem se dostala už do **funkce ministryně** a pak ještě nakonec do, do téhle funkce v České národní radě, tak jsem se octla před naprosto neřešitelnou situací. **Já jsem předtím totiž skoro neměla šaty, protože v poradně, kde jsem pracovala, byla zima v tom pokoji, kde jsem seděla byl na sever a já jsem celé léto chodila v kalhotkách, v tričkách a v blůžkách. Pokud jde o zimu, tak jsem tedy normální sukně, šaty měla, ale pokud jde o léto, teď mluvím, protože když se topilo, tak jsem chodila oblečená normálně. Letní šaty jsem tedy neměla, takže jedny šaty mi koupila přítelkyně, která to tak odhadla, že by se mi líbily a druhé šaty mi moje dcera a ty už se tak nepovedly, protože moje**

dcera je černá a koupila to podle svých představ. Takže já moc letos na tu parádu jsem čas neměla.

Redaktorka: My jsme samozřejmě rozhlasová armádní redakce, jste hostem našeho pořadu, takže já se vás taky musím zeptat na váš vztah k Československé armádě.

Dagmar: **No tak já bych vám moc ráda odpověděla úplně pacifisticky a čistě žensky**, že bych si přála, aby žádná armáda na světě nemusela existovat, protože jsou v životě důležitější věci, ale nežiju ve vzduchoprázdnu, vidím svět okolo sebe realisticky. Nerada vzpomínám na válku, i když jsem byla tenkrát ještě malá. Nerada vzpomínám na 68 rok. **Děsí mě to, co dělá Husajn v Iráku**. Prostě armáda musí být a zřejmě nejen v cizině, ale i u nás. A ta armáda by měla zřejmě být profesionální, skvěle cvičená, organizovaná, no a pak asi bude muset existovat stejně ještě nějaká činná služba.

Redaktorka: **Myslíte si stále ještě, že svět věcí veřejných je pouze světem mužů? Pokud ano, tak se velice mýlíte a patříte mezi ty, kteří přispívají k celosvětovému primátu Československa, které má nejdražší myčky nádobí – ruce nás žen. Nejen v osobě doktorky Burešové máme my ženy zastoupení v nejvyšších politických funkcích, ale našly by se samozřejmě příklady i jiné. Nezbyvá mi než konstatovat, že začínáme i v tomto ohledu držet krok se světem. Musíme být stále hezké, upravené, přívětivé a milé, zvládat výchovu dětí, domácnost i svou profesi. Dnes jsme však konečně i tam, kde doposud muži nepružně řešili i mnohé problémy, které se nás bezprostředně dotýkaly, a stále ještě dotýkají.**

Dagmar: **Já jsem si nikdy nepředstavila, že bych mohla dělat něco jiného než advokacii. Advokacie doopravdy byla moje velká láska a taky až na takovou tu krátkou dobu, kdy jsem nevěděla, jestli v advokacii vydržím, jsem nikdy nepočítala s tím, že bych změnila zaměstnání. No vidíte, je to jinak, pak jsem se stala ministryní spravedlnosti, a to vlastně bylo pokračování v té mé původní práci, protože na to, a to jsem byla připravená, protože jsem celý život dělala justiční právo a na ministerstvu spravedlnosti jsem byla velice spokojená. Když se pak ukázalo, že je zapotřebí, abych přešla sem, tak to byla pro mě velká změna a tady dělám něco jiného, dělám veřejné právo, to pro posluchače bude znít dost cize, ale s tím se normální advokát vůbec nesetká. Takže se učím stejně jako se učí poslanci, jenže poslanci to mají v náplni práce, probírají zákony ve výborech od rána do večera, chodí tam experti, ti jim to vysvětlují a já, protože mezitím mám jiné úkoly, protože reprezentuji Českou národní radu navenek, ať už tedy ve vztahu k vládě, k Federálnímu shromáždění, Slovenské národní radě, přijímám spoustu delegací, řadu dalších povinností, tak se musím**

učit po večerech, v sobotu v neděli, ale **já jsem přesvědčená, že se to naučím**. Ted' jsme doslova zavaleni legislativou, jak víte, **tak jsme přijímali ted' zákony o obcích, o volbách, odložili jsme zákon o Praze**, respektive vláda vzala ten návrh zpět. To, že my jsme se původně domnívali, že se nám podaří ho přepracovat tak, aby byl v souladu se zákonem o obcích, což je nutné, ale protože ta systematika toho zákona je jiná, byl jiný předkladatel těch zákonů, u každého různý a takže ty instituty tam byly také pojaty různě, i pojmosloví. **Takže se nám to prostě za těch 14 dní nepovedlo, takže jsme to museli odložit. Ale těch minulých 14 dní skutečně pro poslance byl obrovský záběr, seděli jsme tu nejen celé dny, ale večery, noce někdy**, jeden legislativní pracovník se nám tu zhroutil. Soboty, neděle, takže to pokládám za nutné říct proto, že asi by posluchači jinak posuzovali výši poslaneckých platů, kdybychom jim mohli ukázat, jak takový poslanecký den vypadá. Ono se vlastně nedá ani mluvit o pracovním dnu, jak už jsem předtím říkala. Takže myslím, že i z tohoto pohledu, a i z hlediska té obrovské odpovědnosti, kterou poslanci dnes na sebe přijímají, je zapotřebí uvažovat o těch poslaneckých platech. Já jsem sama byla pro to na začátku léta, abychom odložili to rozhodnutí, také poslanci v České národní radě projevíli zcela mimořádnou politickou rozvážnost, souhlasili s tím, abychom odložili rozhodnutí až na konec léta, aby mohli ukázat veřejnosti, jak pracují, co udělali. Jeden poslanec mně spočítal, že ty poslanecké platy stojí jednoho každého občana jedno pivo ročně. Myslím si, že tedy veřejnosti stojí za to, aby měla kvalitní poslance. To zní cynicky, když se mluví jenom o penězích. Já musím říct o našich poslancích, že oni skutečně nemyslí na peníze, že jim jde doopravdy o věc, že jim jde o to, aby odvedli kvalitní práci a že by jim veřejnost velice křivdila, kdyby ten pohled na ně nepřizpůsobila tomu, co se o nich právě ted' v průběhu doby dovídá.

Já bych si přála, abychom skutečně konstruktivně pracovali na tom problému Čechů a Slováků a ted' se nám tady objevuje i ten problém Moravy. Je to otázka, se kterou se doopravdy do hloubky zabýváme, chystáme ted' setkání poslanců České národní rady a Slovenské národní rady. Domníváme se, že toto setkání by mohlo pozitivně ovlivnit ty naše československé vztahy. Já jsem totiž přesvědčená, že většina nedorozumění plyne z nedostatečné informovanosti. My jsme za první republiky taky udělali vůči Slovensku spoustu chyb. My jsme například nesplnili ty sliby, které jsme Slovákům dali ohledně slovenské autonomie. Nebyla to zase výlučně naše chyba, byly to chyby z obou stran. Ten vztah mezi Čechy a Slováky se musí postavit na úplně jiné základy, než tady v minulosti byly. **Musíme projevit pochopení pro sebe navzájem, my pro ně a oni pro nás. To je problém,**

kteřý mě teď nejvíc tíží, ale já jsem přesvědčená, že když bude mít dobrou vůli, že ho zvládneme.

Redaktorka: Já myslím, že máte určitě nějakou hezkou myšlenku, kterou byste ráda vzkázala našim posluchačům jak v Čechách, na Moravě, tak ve Slezsku, tak i na Slovensku.

Dagmar: Už se mnoho toho říkalo o mravní devastaci našeho národa a dnes se z této situace těžce hledají východiska. Ani já, která **jsem v podstatě optimistka, nikdy jsem neztratila doopravdy naději**, to nemohu vidět jinak než jako dlouhodobý proces. Ale je tu ještě jeden moment, o kterém se mluví málo nebo se vo něm nemluví vůbec. V té, jak se teď říká, šedé hmotě obyvatelstva, které stálo mimo sféru rozhodování bez možnosti mluvit do věcí veřejných, se zrodil takový zvláštní fenomén. Všichni s něčím nesouhlasili, něco kritizovali, dělili společnost prostě na my, v uvozovkách a oni, v uvozovkách. **Oni, to byli ti, kteří nesli odpovědnost, tedy ÚV KSC, temné síly, nomenklaturní bratrstva, můžeme tomu říkat různě.** Dnes jsme to ale všichni společně, a přesto řada lidí tuhleto proměnu jaksi nestrávila a nevzala na vědomí. Na nás se teď obrací řada lidí, myslím na nás, kteří pracujeme v určitých funkcích s mnoha žádostmi, peticemi. To je jistě správné, **jsme tu od toho, abychom tyto problémy řešili, ale my k řešení těch problémů potřebujeme spolupráci občanů, my potřebujeme jejich iniciativu, my potřebujeme návrhy, my potřebujeme odvahu z jejich strany je prosazovat a nebát se jít do černého střetu.** A pak je tu ještě další část lidí, a to je sice trošku menší problém, ale je to taky problém, a to jsou lidé, kteří vědomě či nevědomě setrvávají v disentu, tedy takovém tom zásadním nesouhlasu. **Ono je jistě nutné a správné kritizovat všude a kohokoli, ale je také nutné vědět, že nám jde o společný cíl, že to je dneska naše republika, že z ní chceme mít právní stát s pluralitní demokracií a že se všichni musíme učit se demokraticky chovat. Vyměňovat si názory znamená především naslouchat jeden druhému, nezacpávat si uši. Takovými souběžnými monology se ještě nikdy nic nevyřešilo.**

Redaktorka: Tak, a to je už konec našeho setkání s **předsedkyní České národní rady, doktorkou** Dagmar Burešovou. Mohu vám milí posluchači jen slíbit, že se i vy s ní sejdete v některém z našich budoucích pořadů, třeba uprostřed nádherně voňavého lesa, který je pro ni doposud velice vzdálen od její pracovny v budově České národní rady na Malé Straně v Praze. Za všechny ty, kteří se na dnešním pořadu podíleli, mistra zvuku Martina Strnada, techničku Věru Blovskou, režisérku Dášu Páliovou, vám od mikrofonu přeje pěkný víkend třeba uprostřed přírody autorka pořadu Věra Šandová.

Příloha č. 6: Nahrávka č. 6

Rozhlasové noviny 26.06.1990, CR.ARCH.1990.1217, RN900626, 31:31, ČSRo Praha

5:56–9:25

Ze studia: **Předsedkyní České národní rady** byla dnes v Praze zvolena Dagmar Burešová. O první schůzi tohoto zastupitelského sboru informují Václav Klement a Roman Žamboch.

Redaktor: Po české hymně začalo dnešní ustavující jednání Ústavním slibem všech přítomných poslanců. Dostavilo se jich k němu 191, takže 9 poslaneckých křesel zůstalo zatím beze jmen. Z toho dva poslanci oznámili dnes ráno ještě před zahájením zasedání svou rezignaci, a to Zdeněk Šperka a Rudolf Zeman. Rozložení politických sil vypadá dnes tedy ve 200členné České národní radě takto: Občanské fórum má 123 křesel, Komunistická strana 32 poslanců, Hnutí za samosprávnou demokracii 22, Křesťanskodemokratická unie 19 a Liberální demokracie, strana, která se oddělila minulý týden od Občanského fóra, tak tam má 4 poslanecká křesla. Na základě jednání u kulatého stolu zřídila Česká národní rada kromě mandátového a imunitního výboru, který dnes projednal oprávněnost všech mandátů, dalších 10 poslaneckých výborů. Jejich zaměření se poněkud liší od minulosti v návaznosti na změny v připravovaném rozdělení resortu mezi českou a Federální vládu a 2 výbory jsou úplně nové, a to výbor petiční pro právní ochranu a bezpečnost a výbor církevní a humanitární. Ale teď už má slovo **předsedkyně České národní rady** Dagmar Burešová, kterou k úplně prvnímu rozhovoru v její nové funkci pozval Václav Klement.

Redaktor 2: **Jste první ženou, paní předsedkyně, která stojí v čele České národní rady**, jistě je to pro vás **velkým závazkem i náročným úkolem**.

Dagmar: **Je to pro mě skutečně velký závazek a beru výkon této funkce jako své poslání. Budu se snažit, abych ho ze všech sil plnila.**

Redaktor: V nové České národní radě, jak jsem spočítal, je **ze 200 poslanců jenom 27 žen, tedy žádná rovnoprávnost**.

Dagmar: **Rovnoprávnost v tom skutečně není**. Doufáme teď, že poté, co členové vlády budou odevzdávat mandát a poté, co se uvolnila dnes poslanecká místa po inženýru Zemanovi a inženýru Štěpkovi, **na jejich místa přijde několik dalších žen. Ani tak se ale procento žen příliš nezvýší, budeme to muset nahradit kvalitou**.

Redaktor: Jak si představujete **svou práci v České národní radě**?

Dagmar: **Jako prioritní úkol vidím vypracování nové Ústavy.** V tom ovšem nespátřuju jenom tvorbu zákonné normy, nýbrž domnívám se, že se vzděláváním nové Ústavy proběhne i proces našeho národního sebeuvědomění. My o té České otázce jsme si už dlouho nepovídali, **navazujeme na Palackého a Masaryka dnes a musíme si uvědomit, že národ sám o sobě vlastně nemá žádný smysl. Smysl dostává až svým vkladem do kulturního a do humánního vkladu ostatního lidství, ostatních národů** a v tom směru sice máme veliké tradice, ale také velký dluh. Takže se musíme pokusit jej napravit a mám za to, že **právě při tvorbě Ústavy spoustu problémů budeme řešit a odpovíme si při řešení těchto problémů na řadu otázek.**

Příloha č. 7: Nahrávka č. 7

Rozhlasové noviny 13.07.1990, CR.ARCH.1990.1240, RN900713, 30:10, ČSRo Praha

0:41 – 3:07

Ze studia: V budově parlamentu v Praze bylo dnes pracovní setkání předsedů národních rad s předsedou Federálního shromáždění Alexandrem Dubčekem. Po jeho skončení si Luboš Lidický pozval k mikrofonu **předsedkyni České národní rady** Dagmar Burešovou ke krátkému rozhovoru.

Redaktor: **Paní předsedkyně,** proč vůbec došlo k setkání na tak vysoké úrovni?

Dagmar: Chtěli jsme si všichni předsedové parlamentu **ujasnit východiska společného postupu.** Myslím, že ta dnešní schůzka skutečně splnila svůj účel, že **jsme se dohodli o některých problémech, které nás skutečně tíží. Zejména my v národních radách dostáváme někdy předlohy zákonů,** které má projednávat Federální shromáždění pozdě, poslanci cítí takový postup jako znevážení svého poslanceckého mandátu.

Redaktor: Jestli můžete prozradit, jak daleko je práce na Ústavě České republiky?

Dagmar: **Máme pracovní návrh už hotový, práce na všech třech Ústavách musí probíhat koordinovaně,** protože **my a Slovensko se musíme také dohodnout, které pravomoce hodláme postoupit federaci.**

Redaktor: Školní prázdniny už jsou, ale parlamentní prázdniny klepou na dveře, **co ještě musí Česká národní rada do začátku parlamentních prázdnin udělat?**

Dagmar: **Máme ještě tedy několik drobných úkolů. Domnívali jsme se, že možná se bude**

jednat o zákoně o poslancích. Dnes jsme se na této schůzce dohodli, že je zapotřebí tuto otázku zevrubně znovu probrat, uvážit postavení poslance v naší společnosti. Ta práce poslance je velice náročná, takže společnost se bude muset taky trochu připravit na to, že ti poslanci, kteří jsou dnes už svobodně zvoleni, budou muset být také podle té své odpovědnosti vůči společnosti honorováni. Ale za tím účelem je třeba skutečně znovu se sejít, věc pořádně promyslet a udělat také relaci vůči ostatním skupinám obyvatel.

Příloha č. 8: Nahrávka č. 8

Rozhlasové noviny 14.09.1990, CR.ARCH.1990.1326, RN900914, 32:01, ČSRo Praha

19:40-23:01

Ze studia: V hudebním salóнку Pražského hradu se dnes odpoledne konala malá slavnost. Jaká? O tom už reportážní zkratka Aleny Müllerové.

Redaktora: Skautské kroje se vším, co k nim patří, sice trochu kontrastují s reprezentačními prostory sídla našeho pana prezidenta, ale v těchto chvílích jsou tu naprosto nezbytné. Přišlo totiž 12 členů náčelnictva českého a slovenského skautingu, aby předali Václavu Havlovi skautské vyznamenání za čin junácký a současně od dnešního dne se stává pan prezident protektorem skautů, tedy jakýmsi jejich patronem. Před ním tuto čestnou úlohu plnili prezident Beneš a prezident Masaryk, ale teď už nechme náš mikrofon, aby zachytil tu chvíli, kdy pana prezidenta vítá starostka českého Junáka paní doktorka Dagmar Burešová.

Dagmar: Vážený pane prezidente, dovoluji mi, abych vám poděkovala za radost, kterou jste nám způsobil tím, že dnes skautskou delegaci přijímáte. Je to radost o to větší, že víme, že jste sám byl skautem, že znáte skautské zákony a že víte ze své vlastní zkušenosti, co může skauting učinit pro děti a pro naši mladou generaci vůbec. Děkuji vám a dovoluji mi, abych vám představila naši skautskou delegaci. Pojd'te děti.

Skautka: Jsme jedné krve ty i já.

Havel: Ano a levou rukou musíme.

Dagmar: Doktor Burghauser.

Burghauser: Já si dovolím hned předat vyznamenání, je to vyznamenání za činy lásky ve zlatém stupni, které je určeno právě jenom pro mimořádné osobnosti hlavy státu a podobně. Je mi obrovským potěšením, že to můžeme konečně uskutečnit, protože vždycky při vašich

projevech jsme měli jako nějaký pocit, že nám mluvíte z duše. Pocit, že můžeme s kyplíkem říct, jsme jedné krve ty a já.

Slovenský účastník: My vám ďakujeme za ten veľký čin, čo ste pre nás urobili nežnou revolúciou, moc vám ďakujeme.

Havel: Já vám děkuji za toto vysoké vyznamenání, velmi si ho vážím, jenom bych chtěl lehce poopravit to, co jste říkali, ta něžná revoluce nebylo mé osobní dílo, to bylo kolektivní dílo našich národů, že? A pouze osud mně dal v tom jakousi centrální úlohu. Ale jinak to bylo dílo kolektivní, pro což by právě skauti měli mít porozumění, protože ta idea solidarity, spolupráce, vždycky provázela skauting od jeho samého počátku.

Redaktorka: Z hudebního salónku zamířil pan prezident na balkón nad třetím nádvořím, aby pozdravil shromážděné Junáky a potom už 10 trubačů zatroubilo skautskou znělku a děti zazpívaly první sloku skautské hymny. Ale my se ještě mezi ty děti na třetím hradním nádvoří samozřejmě podíváme s mikrofonem.

Redaktorka: Vy jste přijeli až z Jaroměře, jaké je to pro vás být tady na hradě, vidět pana prezidenta?

Skautky: Moc jsme se těšily. Je to velké štěstí si myslím, skautů už je hodně, je to senzační.

Redaktorka: Kluci s hnědými šátky a zelenými krásnými skautskými klobouky přijeli, vidím na domovence z Plaňan. Kdybyste měli možnost s panem prezidentem mluvit, co byste mu řekli?

Skauti: Řekl bych, že jsem tady rád, že ho vidím.

Příloha č. 9: Nahrávka č. 9

Rozhlasové noviny 12.12.1990, CR.ARCH.1990.1395, RN901212, 31:02, ČSRo Praha

2:50 – 10:29

Ze studia: Poslanci Federálního shromáždění dnes přijali novelu ústavního zákona o Československé federaci, takzvaný kompetenční zákon. Jednání parlamentu sledovali Jan Pokorný a Jaroslav Skalický.

Redaktor: Poslanci projednávali návrh takzvaného kompetenčního zákona už od včerejšího odpoledne. V diskusi, kterou jsme vysílali v přímém přenosu na stanici Československo,

vystoupilo celkem 73 řečníků, z nichž mnozí předložili pozměňovací návrhy. Dnes o polední přestávce je projednali v poslaneckých klubech a pak na společné schůzi v hlasovacím maratonu jich část přijali. Při hlasování o novele zákona jako celku, se na světelné tabuli objevila přesvědčivá čísla, pro přijetí zákona se vyslovilo 58 poslanců Sněmovny národů zvolených v České republice, 62 poslanců této sněmovny zvolených ve Slovenské republice a 117 poslanců Sněmovny lidu. Kompetenční zákon byl schválen v podstatě ve smyslu zprávy ústavně právních výborů, která zachovávala charakter dohod, dosažených při jednání tří vlád. Pozměňovací návrhy bylo mimo jiné Federálnímu shromáždění dáno právo v případě nutnosti upravovat věci týkající se rozvodu ropy, plynu a ostatních rozvodných sítí z celostátní působnosti. Federace si rovněž ponechává kompetence v záležitosti národnostních menšin a etnik, církví a náboženských společností, pokud to bude vyžadovat jednota právního řádu. Je nutné připomenout, že novela je dočasnou úpravou, která bude platit do přijetí nových Ústav. Krátce po schválení kompetenčního zákona, jsme pozvali k mikrofonu **zástupce předkladatelů návrhů, předsedy národních rad** Dagmar Burešovou a Františka Mikloška.

Dagmar: Ta **napjatá atmosféra** tady skutečně existovala. Možná, že k ní došlo zbytečně, možná, že v důsledku této napjaté atmosféry se zase vyčistil vzduch a leccos vykrytalizovalo. Zaplať pánbůh, nakonec se ukázalo, že to bylo docela dobře. Možná, že nebýt té napjaté atmosféry, že bychom si nebyli uvědomili, **jak důležité je to dnešní rozhodnutí. Že skutečně jde, nebo šlo o to, abychom zachovali federaci, protože kdyby tento kompetenční zákon nebyl schválen, dostali bychom se do ústavní krize a nastaly by dlouhé a těžké dohody. A já jsem přesvědčená, že by nakonec dobře dopadly**, ale neměli bychom klidné Vánoce.

František: Existuje tu jakási logika dejín, logika vývinu, ale samozrejme človek stále má málo viery, stále musí zápasit', takže tá pochybnosť a tá neistota, tak ta stále prichádzala. A čo by som považoval za zlom, za zlom ja si myslím, že v poslednej chvíli si každý uvedomil veľmi vážnú politickú zodpovednosť za celú túto krajinu a možno, možno aj rozmýšľať, možno polemizovať do istej chvíli, ale v momente, keď ide o vážne veci, zrazu treba zaujať jasné stanovisko a stanovisko, ktoré je veľmi zodpovedné. Nielen za nás, ale za všetkých občanov, **a v tomto sa mi splnilo všetko, čo som predpokládal.**

Redaktor: **Slova předsedů národních rad** dokládají uvolněnou atmosféru, která zavládla **jednací síni.** Po schválení zákona naše pozvání k rozhovoru přijal i předseda Federální vlády

Marián Čalfa

Redaktor: Pane předsedo, co znamená přijetí takzvaného kompetenčního zákona pro, řekl bych, řadového občana České a Slovenské Federativní Republiky?

Marián: Tento zákon vlastne zakladá skutočne nové usporiadanie vzťahov pokiaľ ide o pôsobnosti, zakladá to, o čo sme sa dlho usilovali, aby sa sprehládnilo to hospodarenie najmä finančné hospodárenie, zakladá vlastne bližší vzťah republikových orgánov k svojim inštitúciám k svojim organizáciám na svojom území. Teda pre radového občana je to vlastne také všeobecné poznanie, že začína etapá, kedy miznú všetky tie zatemňovací manévry prerodžovanie cez rozpočty, a tak ďalej, a kedy skutočne sa bude musieť každý začať starať proste na svojom. Totiž toto neni len začiatok, že začína finančne samostatno hospodariť republika. Ono je to vlastne začiatok toho, že začína finančne hospodariť republika, finančne hospodariť obec alebo iný väčší útvar a koniec koncov i ta hospodárska jednotka, takže toto je skutočne podľa môjho názoru taký silný signál tej štátoprávnej sfére k individuálnej starostlivosti o vlastné veci.

Redaktor: Můžeme ještě stručně připomenout, jak tedy nakonec dopadlo řešení těch sporných otázek?

Marián: Asi ťažko by sme mali rozoberať jednu za druhou. Chcem povedať, že fakticky bol prijatý návrh, ktorý bol vypracovaný tak dlho, tak bolestne, tak ťažko všetkými druhmi exekutívami prerokovaný v Národných radách, dopracovali tu vo federálnom zhromaždení, ale tie dopracovania, ktoré tu boli, aby som povedal, že nemenia spôsob ani charakter tohoto zákona, že skorej ho nejakým spôsobom dopracovávajú, vylepšujú. On ten zákon bol pripravovaný i v určitej časovej tiesni, ktorá nedovoľovala naprosto perfektne vyčistiť všetkých, koniec koncov, kedy je zákon hotový, to sa asi ťažko povedať. Takže to, čo vlastne sa tu udialo, tie zmeny, to sú zmeny, ktoré boli všeobecne prijaté, odsúhlasené, a ktoré tu koncepciu, ktorú sme založili v tých prácach, ktorú vlastne zkvalitňuje a doplňuje.

Redaktor: Znamená pro vás přijetí kompetenčního zákona něco zvláštního pro vás osobně?

Marián: Tak jednak je to určité zadosťučinenie, pretože ja som od samého začiatku veril, že ten zákon bude prijatý v posledných dnoch, v posledných týždňoch sa objavilo veľa emócií, veľa vzrušenia okolo týchto vecí. Proste križovali rôzne fámy, postoje, stanoviská, výroky, úvahy i v našich oznamovacích prostriedkoch. Až tu na pôde Federálneho zhromaždenia sa ukázalo, je to vlastne štátnicky múdry orgán, preto to všetko išlo stranou a rokovalo sa

racionálne o texte tohoto zákona. Potom sa ukázalo, že v princípe väčšina je vlastne za jedno o tom, ako sa to má urobiť, no, a to sa potom schválilo. Boli pochopiteľne hlasy, ktoré boli proti, ale to boli hlasy, ktoré ja by som charakterizoval ako hlasy, ktoré zpochybovalo celú koncepciu postavenia federácii. Neboli to hlasy, ktoré by napadali ten spôsob spracovania. To boli hlasy, ktoré povedali buď toto, alebo čosi úplne iného. No, a to Federálne zhromaždenie sa pripojilo proste k tomuto návrhu, ktorý je. Takže pre mňa je to jak pocit zadosťučinenia, tak i pocit uspokojenia, že fakticky aprobovalo Federálne zhromaždenie našu niekoľkomesačnú prácu.

Redaktor: Schválení kompetenčního zákona bylo nejdůležitějším bodem programu 9. společné schůze Sněmovny lidu a Sněmovny národů Federálního shromáždění. Na tento zákon navazuje projednávání dalších, zejména ekonomických zákonů. Společná schůze bude pokračovat zítra.

1991

Příloha č. 10: Nahrávka č. 10

Rozhlasové noviny 17.01.1991, CR.ARCH.1991.891, RN910117, 45:06, ČSRo Praha

34:00–38:15

Ze studia: Pokračujeme zprávami z domova. V Praze se dnes ke své mimořádné 13. schůzi sešel Český sněm. O jeho průběhu informuje Alena Müllerová.

Redaktorka: Prvním nejdůležitějším a nejobsažnějším bodem programu, jednání o něm pokračuje ještě v těchto chvílích, byly otázky související se **složením předsednictva České národní rady**. Vystaly ještě v loňském roce, kdy námitky proti dosavadnímu předsednictvu vyslovila více než jedna třetina poslanců, zejména z řad pravicově orientovaných členů klubu Občanského fóra. V rozpravě dnes k tomuto bodu zazněla široká diskuse od názoru, že rekonstrukce není nutná a že jde v tomto případě spíš o snahu vyvolat parlamentní krizi, řešenou personálními změnami až potvrzení, že naopak nutná je, protože dosavadní složení předsednictva neodráží současný stav politických sil ve společnosti. Poslanci pak odhlasovali odvolání předsednictva Českého parlamentu en bloc. Když byla vytvořena nová kandidátka a schválen návrh volebního řádu, **v tajných volbách poslanci vyjádřili svou důvěru** Dagmar Burešové a **postavili ji znovu do čela Národního sněmu**. Krátce poté pozvala **předsedkyně České národní rady** novináře ke krátké besedě, kde mimo jiné řekla.

Dagmar: Rekonstrukce v České národní radě byla nutná, byla nutná proto, že, jak víte, v poslední době došlo v naší společnosti k výraznému posunu směrem doprava. a to nejen v Občanském fóru. Výsledek toho prvního faktu byl ten, že pokud jde o Komunistickou stranu, v dohodovacích řízeních se dohodli zástupci jednotlivých politických klubů, že místo místopředsedy budou zastávat už jen zástupci koaličních partnerů, nikoliv tedy zástupce poslaneckého klubu Komunistické strany. Také další místa v předsednictvu byla, pokud jde o Komunistickou stranu, poněkud zkrácena tedy o jedno další místo. Jak víte, došlo k diferenciaci i uvnitř Občanského fóra. Koncem loňského roku zrálo určité napětí i mezi poslanci a mezi předsednictvem. Poslanci někdy byli nespokojeni s malou informovaností. Je pravda, že jsme spoléhali na to, že předsedové, kteří jsou členy předsednictva, budou na výborech informovat zcela přesně. Takže toto napětí posléze eskalovalo a výsledkem byl návrh poslance Ježka 22. prosince, aby byla svolána mimořádná schůze České národní rady za účelem rekonstrukce předsednictva. **V mezidobí probíhala dohodovací řízení mezi zástupci jednotlivých politických klubů a výsledkem těchto dohodovacích řízení byla dnešní kandidátka navržená Občanským fórem a ostatními politickými stranami.**

Redaktorka: Pokud jde o zmíněnou kandidátku, v těchto chvílích vám mohu prozradit jména 4 už zvolených místopředsedů. Prvním se stal Jan Kalvoda, představitel demokratické pravice Občanského fóra. O další 3 místa se podělili Jan Kasal, poslanec za křesťansko-demokratickou unii, Zdeněk Malý z Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko a Jiří Vlach, další poslanec Občanského fóra. A ještě ke zmíněným proudům v Občanském fóru. Dagmar Burešová upřesnila, jak se odrážejí v zastoupení v meziparlamentních klubech. V klubu demokratické pravice je 45 a v liberálním klubu 55 poslanců. Ostatní ze 123 poslanců Občanského fóra prý připravují Klub autentického občanského fóra. **Po volbě předsedů jednotlivých výborů České národní rady, ta probíhá teď, mají poslanci na programu ještě další body. Mimo jiné návrh zákona o veterinární péči a zprávu o činnosti předsednictva za uplynulé období. Chtějí také formulovat své stanovisko k současným událostem v Perském zálivu a Pobaltí, tedy práce mají ještě dost, takže pravděpodobně budou rokovat ještě do pozdních večerních hodin.**

Příloha č. 11: Nahrávka č. 11

Rozhlasové noviny 31.01.1991, CR.ARCH.1991.953, RN910131, 28:04, ČSRo Praha

12:54 – 15:52

Ze studia: Delegace České národní rady, vedena její předsedkyní Dagmar Burešovou, ukončila dnes návštěvu spolkové země Severní Porýní-Vestfálsko. Blíže k tomu hovoří náš zpravodaj Jiří Halousek.

Redaktor: Dnes dopoledne přijal Dagmar Burešovou předseda zemské vlády Severního Porýní-Vestfálska Johannes Rau. Dagmar Burešová ho seznámila se současnou činností a úkoly České národní rady a s hlavními úkoly, před kterými teď stojí naše společnost. Johannes Rau projevil velký zájem o vývoj v Československu a během rozhovoru ukázal, že je o dění u nás dobře informován. Počítá se rovněž s tím, že předseda vlády Severního Porýní-Vestfálska v příštích měsících navštíví Českou republiku. Na závěr návštěvy delegace České národní rady se pak v budově Zemského sněmu v Düsseldorfu konala tisková konference. Zeptal jsem se předsedkyně zemského sněmu Severního Porýní-Vestfálska Ingeborg Friebelové na to, jak hodnotí vztahy s Českou národní radou.

Friebe: Hodnotím je jako velmi přátelské, tyto vztahy existují už od roku 1977, ale teď jsem velmi ráda, že jsme mohli poprvé u nás přivítat poslance, kteří byli zvoleni v demokratických volbách. To vytváří novou kvalitu pro další rozvoj našich kontaktů.

Redaktor: Návštěva v Severním Porýní-Vestfálsku byla, jak řekla Dagmar Burešová, její první návštěvou v zahraničí ve funkci předsedkyně České národní rady. Zeptal jsem se jí na závěr na to, jaké konkrétní poznatky si dnes odváží s sebou zpět do Prahy.

Dagmar: Spoustu konkrétních poznatků, my jsme sem přijeli jednak studovat práci parlamentu, pořídili jsme si tady jednací řád, protože v Praze ho připravujeme. Myslím, že skutečně tedy zúročíme ty zkušenosti, které jsme tady nabyli. Zabývali jsme se i Ústavami, jak tedy Spolkovou, tak i Zemskou. Měla jsem rozhovor s panem Hitlajnem, který mně velice informovaně a zasvěceně vyprávěl o práci Ústavního soudu, který budeme také zřizovat nejen na federální, ale také na republikové úrovni. Tak pokud jde o tu práci legislativní, tu vlastní práci našeho parlamentu, byl tento zájezd velice prospěšný a velice úspěšný. Ale i pokud jde o jiné otázky, zejména pokud jde o otázky ekonomické, ekologické, to jsme skutečně, měli jsme velice nabitý program, skutečně jsme využili každou chvíli.

Redaktor: A jak se díváte na další možnosti spolupráce mezi oběma Zemskými sněmy?

Dagmar: Já se domnívám, že jsme teď postavili naši spolupráci na úplně nový základ, protože jsme sjednali různé stáže, návštěvy pracovníků, poslanců z Ústavněprávního výboru našich zde. Naopak já jsem pozvala paní Friebe do Prahy, zrovna tak pana Hitlajna a myslím

si, že teď půjde o skutečně pracovní kontakty, pro které jsme vytvořili doopravdy, myslím, podmínky, které budou fungovat.

Příloha č. 12: Nahrávka č. 12

Rozhlasové noviny 06.03.1991, CR.ARCH.1991.884, RN910306, 31:09, ČSRo Praha

05:09–8:45

Ze studia: O státoprávním uspořádání se dnes hovořilo na tiskové konferenci, kterou svolali představitelé předsednictva České národní rady. Informace z této besedy připravila **Alena Müllerová**.

Redaktorka: V úvodu tiskové konference přednesla **předsedkyně Českého sněmu Dagmar Burešová** stanovisko k pondělnímu setkání Na Vikárce, v této souvislosti řekla.

Dagmar: **Na schůzce ve Vikárce předal totiž zástupce KDH, pan doktor Čarnogurský, návrh na uzavření státní smlouvy mezi Slovenskou národní radou a mezi Českou národní radou.**

Na první pohled, pro nezasvěcence, by se mohlo zdát, že jde pouze o problém procedurální.

Vůbec nejde o problém procedurální, jde o problém zásadní. Státní smlouvu mohou totiž

mezi sebou uzavřít jen suverénní státy, které jsou z hlediska norem mezinárodního práva samostatnými subjekty mezinárodního práva. Ani Česká republika ani Slovenská republika takovými suverénními státy nejsou. Aby se jimi staly, musela by být napřed zrušena Česká a Slovenská Federativní Republika, muselo by dojít k rozpadu našeho federativního státu. Pak by se musely konstituovat dva státy, Česká republika a Slovenská republika, a ty by mohly uzavřít státní smlouvu. Ale Česká národní rada takovouto smlouvu se Slovenskou národní radou ani uzavřít nemůže. **Česká národní rada tuto státní smlouvu se Slovenskou národní radou ani uzavřít nechce. My jsme se už k této věci, i když v jiných souvislostech, vyjadřovali. Česká národní rada považuje za nepřijatelné jakékoliv současné jednání o změně uspořádání státu, pokud by bylo vedeno pouze reprezentacemi národních republik.**

Redaktorka: Tolik tedy Dagmar Burešová. Pokud jde o státoprávní uspořádání, jde v této chvíli o odborné a co nejlepší posouzení a výběr té správné z dostupných variant, ke kterým dospěla vládní komise pro zemské zřízení. Varianty jsou 4. Zahrnují zemské uspořádání 2, 3, případně 4 zemí v rámci České republiky, oblastní řízení 15 až 30 oblastí, takzvanou kombinovanou variantu, která by respektovala sice hranice mezi Čechami a Moravou, ale takto vytvořené země by neměly samosprávné kompetence a byly by spravovány

expoziturami Ústředních orgánů v Praze, a konečně Federální spolkovou variantu, která předpokládá přeměnu České a Slovenské Federativní Republiky v trojčlenný Spolkový stát, tvořený Českou zemí, zemí Moravskoslezskou a Slovenskou republikou. Samozřejmě zvolit správnou variantu znamená svolit souhlas, a tím i podporu obyvatelstva. A protože je to otázka složitá a komplikovaná, navíc zcela logicky probuzeným národním cítěním, nechce Česká národní rada ponechat řešení náhodě nebo ukvapenému, a tedy nesprávnému rozhodnutí. Podle harmonogramu budou její poslanci postupně posuzovat pro a proti jednotlivých variant. V úvahu vezmou i reprezentativní sociologický průzkum, a když ani poté nebude jasno, nebrání se ani referendu. Podle předpokladu by v této otázce mělo být jasno do konce dubna.

Příloha č. 13: Nahrávka č. 13

Vysílání Radiofóra - 25.03.1991 (ráno), CR.ARCH.1991.281, RN0598, 28:57

Ze studia: Ministři české vlády Tomáš Ježek a Karel Špaček budou hovořit na téma samospráva měst a obcí. **K témuž problému, ale tentokrát z hlediska legislativního**, se bude vyjadřovat **předsedkyně České národní rady** Dagmar Burešová. Inženýr Tlustý prozradí, u plynu, co se změnilo během soboty a neděle na návrhu zákona o půdě a ke stejné věci dostane na závěr dnešní relace slovo představitel Československé strany socialistické. Tak ať se vám hezky poslouchá.

15:02–18:17

Ze studia: Pomocť řešit téměř kritickou situaci měst a obcí by měl mimo jiné i zákon o jejich majetku. Ten už byl schválen českou vládou a **na plenárním zasedání České národní rady by měl být projednán tento týden**. Ovšem nad tímto termínem se objevily otazníky, hrozí totiž, že starostové nebudou vědět ani na Velikonoce, co jejich obci vlastně patří. Proč tomu tak může být, na to jsem se zeptal **předsedkyně České národní rady** Dagmar Burešové.

Dagmar: Všecky výbory zákon o majetku obcí projednaly, s výjimkou výboru pro rozpočet. A to bylo zcela záměrně, protože výbor pro rozpočet je garanční výbor a musí zpracovat připomínky ze všech výborů. To znamená, musí vzít na ně ohled, dát to dohromady, vypracovat konečnou zprávu, proto výbor pro rozpočet si rezervoval pondělí, aby se mohl těmi připomínkami ze všech ostatních výborů zabývat. Ale ve Federálním shromáždění tento týden přijímají zákon o půdě. **Jak jsme zjistili, je tam řada problémů, které velice úzce souvisí**

se zákonem o majetku obcí. Z toho důvodu jsme rozhodnutí vyčkat, až Federální shromáždění přijme zákon o půdě, jestliže ho přijme začátkem týdne, budeme moci v závěru týdne my přijmout zákon o majetku obcí. Pokud to nepřijme začátkem týdne, nýbrž až ve čtvrtek nebo v pátek, budeme muset svolat zvláštní plenární zasedání s jedním bodem programu, a to je právě zákon o majetku obcí. Nechceme udělat to, co udělala Slovenská národní rada, abychom přijali zákon, který bychom během měsíce museli novelizovat.

Redaktor: Představitelé obcí také volají po tom, že nutně potřebují zákon o hospodaření obcí. Tento zákon, jak se proslýchá, zatím bohužel není ani zpracováván, není zpracována jeho předloha, kdy tedy tento zákon vůbec bude projednáván, kdy bude připraven?

Dagmar: Zákon o hospodaření obcí nespadá do kompetence České národní rady, a tudíž ani předlohu nemůže předložit česká vláda. Tento zákon je v kompetenci Federálního shromáždění čili zákonnou předlohu bude předkládat federální vláda nebo to bude iniciativní návrh poslanců Federálního shromáždění. Já se domnívám, že takový zákon bude muset být přijat, že občanský zákon sám o sobě neupravuje dost podrobně všechny ty vztahy, které budou přicházet, pokud jde o obce, v úvahu, a bude takový zákon podle mého názoru potřeba. Myslím si, že my z České národní rady se budeme snažit, aby byl takový zákon přijat co nejrychleji, protože jsme toho názoru, že samosprávnou demokracii je zapotřebí budovat zdola, že to je velice důležitý zákon. Právě tak, jako se budeme snažit, aby zákony o daňové reformě byly přijaty dřív než k 1. 1. 1993. Myslím, že jsou nezbytně nutné a bez těchto zákonů vůbec nemohou obce fungovat.

Redaktor: O stavu přípravy zákona o majetku obcí a jejich podnikání hovořila **předsedkyně České národní rady** Dagmar Burešová.

Příloha č. 14: Nahrávka č. 14

Rozhlasové noviny 23.04.1991, CR.ARCH.1991.1050, RN910423, 27:02, ČSRo Praha

03:42–04:49

Redaktorka: O názor na změny ve Slovenské vládě požádali novináři také **předsedkyni České národní rady** Dagmar Burešovou, která jim odpověděla.

Dagmar: Je to pro mě úplně čerstvá zpráva, že ovšem dochází ke změnám na Slovensku, to víme už dávno, a že bylo nutné přikročit k nějakému řešení, to si myslím, že Slovenská

národní rada a zejména její předsednictvo, ví už také delší dobu. Já sama osobně mám naprostou důvěru ve svého partnera, pana Mikloška, a věřím předsednictvu Slovenské národní rady.

Redaktor: Dále zazněla otázka, jaký vliv by mohly mít tyto změny na budoucí jednání o státoprávním uspořádání Československa. Dagmar Burešová odpověděla.

Dagmar: **Já se domnívám, že ta změna by mohla být dokonce pozitivní**, protože ačkoliv je pan Čarnogurský autorem té teorie o státní smlouvě, je to velice kultivovaný a rozumný politik a politika je jednání, jednání, jednání. **Takže se domnívám, že ta budoucí jednání se budou odvíjet v duchu vzájemné tolerance, a že bychom mohli být schopni se k něčemu dopracovat.**

Příloha č. 15: Nahrávka č. 15

Rozhlasové noviny 02.07.1991, CR.ARCH.1991.960, RN910702, 29:43, ČSRo Praha

12:46–15:20

Ze studia: Za volební období, ve kterém pracuje po dlouhých desetiletích **první český parlament zvolený ve svobodných volbách, schválili poslanci 40 zákonů a 13 novel, a projednali 70 zákonných předloh Federálního shromáždění. Tato fakta dnes uvedla Dagmar Burešová na úvod tiskové besedy, ke které novináře pozvala do budovy České národní rady v Praze.** Další podrobnosti připravila Alena Müllerová.

Redaktorka: **Za nejdůležitější současný úkol svého zákonodárského sboru označila předsedkyně Českého sněmu práci na tvorbě Ústav.** Pokud jde o Ústavu České republiky, hovořila Dagmar Burešová o její přípravě takto.

Dagmar: Jednotlivé subkomise už zpracovaly za pomoci expertů vlastní texty, které tedy mají odpovídat hlavám nebo částem Ústavy a **současně jsme pochopitelně museli na půdě České národní rady řešit problémy politického charakteru, jejichž rozhodnutí samozřejmě ovlivní samotnou koncepci Ústavy. Teď mám na mysli řešení státoprávního a územněsprávního uspořádání České republiky, což se netýká pouze Moravy, i když tedy Moravy se to týká velice zásadně. On to není problém mezi Čechy a Moravany, ale spíš mezi občany žijícími na Moravě, protože zatímco severní Morava uvažuje i o regionálním uspořádání, jižní Morava prosazuje zemské zřízení,** jak víte, tedy Zem Moravskoslezskou, a

to někdy až na úrovni republiky, prakticky se všemi státními orgány. *Zatím jsme zajedno v tom, že žádná z příštích Ústav ani česká, ani federální, nesmí bránit vzniku vícečlenného federativního uspořádání.*

Redaktorka: Také ke konečné podobě Ústavy federace je cesta velice složitá. Vede nejen přes práci příslušné komise Federálního shromáždění, ale i řadou setkání politických reprezentací republik i federace, naposledy v Kroměříži. *To, že se podařilo sblížit původně velice rozdílná stanoviska slovenské a české strany k této otázce, zejména pokud jde o názor na státní smlouvu, pokládá Dagmar Burešová za největší úspěch, byť ho v současné době poněkud snižují vystoupení představitelů Hnutí za demokratické Slovensko, kteří prosazují zřetelně konfедераční prvky a Slovenské národní strany, která stále trvá na samostatnosti Slovenska.*

Příloha č. 16: Nahrávka č. 16

Vysílání Radiofóra - 03.07.1991 (ráno), CR.ARCH.1991.465, RN0710, 19:59

5:42–6:20

Redaktorka: *Česká národní rada včera rekapitulovala svoji činnost za čtvrté volební období. Za nejdůležitější úkol současnosti označila předsedkyně Dagmar Burešová, jak jinak, než tvorbu Ústav. Za velice důležitý považuje závěr z Kroměříže, tedy vytvoření dohody mezi Českou národní radou a Slovenskou národní radou o zásadách státoprávního uspořádání ČSFR. Ve smlouvě by ale také mělo být zahrnuto, že Česká republika a Slovenská republika, které tvoří svrchovanou ČSFR, mají rovnoprávné postavení, což podle slov Dagmar Burešové není tak jasné, jak by se na první pohled zdálo.*

Příloha č. 17: Nahrávka č. 17

stejná nahrávka, odlišné téma

10:14–12:27

Redaktorka: *Zdlouhavou debatu o Ústavách začíná v posledních dnech nahrazovat téma nové, budoucí volební systém. Vyjádřil se k němu prezident v televizní besedě. Zeptali jsme se na názor také členů České národní rady. Po předsedkyni Dagmar Burešové hovoří místopředseda České národní rady Jiří Vlach.*

Dagmar: Já nejsem žádný znalec přes volební systémy, předně. **Domnívám se ale, že by snad nejvhodnější pro nás byl určitý smíšený volební systém, tedy ani čistý většinový ani čistý poměrný, spíš něco jako na ten způsob toho německého systému,** že by tedy ve větších volebních obvodech voliči volili strany a v menších by volili osobnosti. Tak by došlo ke kombinaci toho, co navrhoval pan prezident a toho, co jsme my tady už uplatnili v posledních volbách.

Vlach: No, aby nedošlo k nedorozumění, tam to neznamená, že že snad ty obvody jsou nějak různé, tam má každý volič dva hlasy a jeden dává straně, druhý dává konkrétní osobnosti a tím pádem, samozřejmě s těmi hlasy, které které dostanou ty konkrétní osoby, tak způsobem většinovým se s tím nakládá a tím je obsazeno obsazená určitá část křesel v parlamentu. Ta je potom doplněna zároveň tak, aby taková ta celková politická vůle národa byla zohledněna taky. To znamená, je doplněna vlastně na to, aby zastoupení bylo podle toho, jak jsou kandidáti na kandidátních listinách, aby vlastně zobrazovalo poměrným zastoupením tu vůli národa, protože vlastně při většinovém systému můžete dojít k tomu, že že ta strana, která dostala velké procento, tak nebude v parlamentu vůbec a tak dále a tak dále. To znamená, takhle já rozumím tomu německému, tomu německému volebnímu systému.

Redaktorka: Místopředseda České národní rady Jiří Vlach doplnil slova Dagmar Burešové o německém volebním systému. Dodejme, že nehovořil o vlastním názoru.

Příloha č. 18: Nahrávka č. 18

Rozhlasové noviny 05.09.1991, CR.ARCH.1991.1067, RN910905, 31:25, ČSRo Praha

5:36 - 06:02

Redaktorka: Na Bratislavském hradě dnes odpoledne začalo **dvoudenní společné zasedání předsednictev obou republikových národních rad. Hlavním tématem jsou otázky budoucího státoprávního uspořádání Československa.** V publicistické části relace budou o jednání hovořit **předsedové obou republikových parlamentů** František Mikloško a Dagmar Burešová.

stejná nahrávka, stejné téma

20:37–26:53

Ze studia: Nyní se vrátíme k dnešním společnému zasedání předsednictev obou

republikových národních rad v Bratislavě. O dosavadním jednání informovali novináře **předsedové Českého a Slovenského parlamentu Dagmar Burešová** a František Mikloško.

Dagmar: Jednání probíhalo tak, že nejprve zhodnotil stanovisko slovenské strany pan předseda Mikloško. Potom promluvil pan místopředseda Čarnogurský a místopředseda Klepáč, a poté za českou stranu jsem mluvila já. Přičemž jsem přednesla toto společné stanovisko, které vám teď tedy přečtu.

Vycházíme z dohod v Kroměříži a tedy prohlašujeme: **Jsme pro společný stát, a to pro federaci. Základem této federace musí být Ústava přijatá Federálním shromážděním. Souhlasíme s tím, aby návrh zásad federální Ústavy byl obsahem smlouvy České národní rady a Slovenské národní rady.** Tato smlouva bude výrazem vůle obou národních rad uplatnit společnou ústavodárnou iniciativu vůči Federálnímu shromážděním. Touto smlouvou budou obě národní rady vázány do přijetí ústavy Federálním shromážděním. Tuto smlouvu budou národní rady respektovat při tvorbě republikových ústav. Souhlasíme s tím, aby ústavu přijatou Federálním shromážděním, poté ratifikovaly národní rady, čímž bude smlouva konzumována. **V případě nesouhlasu některé z národních rad s Ústavou federace, doporučujeme celostátní referendum o federální ústavě. Pokud se Česká národní rada a Slovenská národní rada shodnou na způsobu přijetí Ústavy, doporučujeme vytvoření společných komisí, složených ze zástupců parlamentů, vlád i expertů obou republik k jednání o obsahu smlouvy.**

A mohu vám říct, že v podstatě zástupci jednotlivých stran setrvali na tomto prohlášení, přičemž k tomu dodávali některé své dodatky. Pokud o Moravany například HZDS, že by federální Ústava měla být koncipována tak, aby nebránila vstupu dalšího členu, aby **dnešní dvoufederace se mohla změnit v trojfederaci a podobně.** Ale jinak, zásadně, jsme u tohoto setrvali. **Zejména jsme setrvali na stanovisku, že jedině společný federální stát, tedy federace, je tím státem, který byl vytvořen v roce 1918** a vzhledem k tomu, že v roce 1968 už vznikla federace, která byla tedy posléze deformována normalizačním obdobím, musíme vycházet z toho, že přetváříme dosavadní stát a nikoliv, že vytváříme nový. Jenom takto totiž zůstane zachována kontinuita našeho dnešního státu se státem, který vznikl. Jinak, kdyby jak například, to vám potom řekne asi pan předseda Mikloško podrobněji, **jak navrhuje HZDS, kteří navrhují konfederaci, by došlo k rozpadu federace. Došlo by ke vzniku dvou států a není, podle mého názoru, správné tvrzení, že tyto státy jako suverénní vzniknou z hlediska mezinárodního práva, jako subjekty mezinárodního práva, vzniknou prostě tím, že přijmou**

své vlastní Ústavy. Nevzniknou. Vzniknou teprve až je mezinárodní veřejnost přijme, až uzavřou ty tisíce smluv, které my už jsme uzavřeli. **Bylo by zpochybněno i naše vstoupení, přijetí do Rady Evropy a to všechno.**

Mikloško: Ak by som mal pomenovať, tak sme vlastne ukončili túto prvú časť nášho rokovania, tie kľúčové problémy, ktoré vznikajú, je to problém zmluvy, z tohto problému prijatie zmluvy potom odvozujúc prijatie či už najprv republikových ústav alebo federálnej Ústavy, respektíve či najprv prijaté ústavy a aké ústavy s ní až vyplývajúca zmluva až potom federálna ústava. Toto je kdesi okruh problémov, kde sa nijak netajíme tým, že slovenská strana má v istom zmysle rozdielne názory a tie názory by som charakterizoval takto. Ako som už viackrát povedal, slovenský pohľad je ten, že federácia je tvorená zdola, to znamená základom sú Česká a Slovenská republika, respektíve aby som bol presný Česká republika a Slovenská republika, ktoré by mali prijať zmluvu. Už tu kdesi sa rozchádzajú názory na slovenskej politickej scéne a nie je ich málo, hlasov, ktoré hovoria, že najprv by mali byť prijaté takzvané čisté Ústavy, plné ústavy a z nich potom, tieto by boli výrazom tej suverenity a svrchovanosti a z tých potom by mala byť prijatá zmluva a ďalej federálna Ústava. To znamená, že teraz tá skupina Ústavnoprávna by mala si vyjasniť tieto okolnosti, v čom je neprijateľnosť prijatia plných ústav, v čom je, v čom je problém pri tom, keď sa prijme zmluva či z toho ma byť najprv odvodená federálna ústava, ako sa domnievajú väčšinou, väčšina zástupcovia teda českých politických strán. Respektíve, či najprv, ak už, tak najprv teda republikové ústavy, ako sa domnievajú prakticky všetky slovenské politické strany. Čiže problémy nie sú jednoduché, ale práve kvôli tomu sme teraz rozdelili skupiny, jedna by sa mala zaoberať ekonomickými kompetenciami, kde sa povie, čo bude základ v ďalšom rozdelenie kompetencií ekonomických, či to čo je v súčasnosti, či sa to dá ešte zmenšiť, či to treba zväčšiť, aká bude ďalší vývoj, či bude flexibilný alebo či bude zafixovaný a po hodine a pol by mali povedať akési spoločné komuniké, čo je spoločné a v čom sa rozchádzajú a druhá táto práve ústavnoprávna, nazývejme ju, komisia by mala pokúsiť sa vyriešiť tento základný problém, teda aký v akom postupe prijímať tie Ústavy v náväznosti na tú zmluvu a aké by ty ústavy mali byť.

Příloha č. 19: Nahrávka č. 19

Vysílání Radiofóra - 09.09.1991 (večer), CR.ARCH.1991.575, RN0782, 45:08

0:16 – 01:05

Ze studia: Od čtvrtečních a pátečních jednání předsednictev České národní rady a Slovenské národní rady už něco času uplynulo. Otázkou zůstává, co tato jednání opravdu přinesla, co z nich vyplývá pro budoucí státoprávní uspořádání tohoto státu, jeho dvou republik. Proto jsme pro vás na dnešek připravili spolu s rozhlasovou stanicí Bratislava rádio dispečink, společné vysílání, v němž budeme hovořit o otázce budoucnosti těchto jednání. V pražském studiu Radiofóra jsou připraveni někteří členové předsednictva České národní rady, spolu s nimi redaktor Radiofóra Petr Marek, v bratislavském potom členové předsednictva Slovenské národní rady, spolu s kolegyní z bratislavského rozhlasu. Po krátkém hudebním předělu se spojíme s bratislavským studiem.

Redaktor: Ano, nyní vítám posluchače obou stanic Československo a Bratislava, v pražském studiu se mnou sedí Dagmar Burešová, předsedkyně České národní rady, jinak zástupkyně Občanského hnutí, protože všichni jsou tady dnes pozváni tak, že zastupují tu stranu nebo to hnutí, za které v parlamentu jsou. Jsou tu místopředsedové Jan Kalvoda za Občanskou demokratickou alianci a Jan Kasal za Československou stranu lidovou a dále je tu za Občanskou demokratickou stranu, člen předsednictva České národní rady Petr Lom. Nyní tedy předáváme slovo do Bratislavy, kdo je v bratislavském studiu?

Redaktorka: Hostami, ktorí prijali pozvanie do štúdia v Bratislave sú predseda Slovenskej národnej rady František Mikloško, ktorý tu zastupuje hnutie Verejnosc' proti násiliu, členovia predsedníctva Slovenskej národnej rady, pán Anton Hykisch za Kresťanskodemokratické hnutie a pán Milan Sečánsky za Hnutie za demokratické Slovensko. Pán Marián Anđel za Slovenskú národnú stranu, pretože je na liečení mimo Bratislavy, Bratislavu, sa bude s nami spájať linkami z Košíc. Takže ja by som prešla k úvodu našej besedy, k prvej otázke. V piatok na záver stretnutia ste vydali komuniké, ktoré všetci poznáme. Politické strany a hnutia ako aj jednotliví politickí predstavitelia reagovali na ne rôzne. Ako hodnotíte vy, jednotlivito, a poprosím vás o veľmi stručné hodnotenie, pretože nás je tu veľa a času je málo, ako hodnotíte teda tieto reakcie poprípade či pod ich vplyvom ste niečo na vašom hodnotenie zmenili, a keď áno tak prečo? Začneme tu v Bratislave. Nech sa páči, pán predseda Slovenskej národnej rady.

Mikloško: Spoločné komuniké nášho stretnutia bolo prijaté, neviem, ako na českej politickej scéne, respektive v masmédiách na slovenskej politickej scéne najmä v masmédiách bolo prijaté s rozpakmi. Všeobecný názor panuje, že vlastne je to komuniké, ktoré nič nehovorí. Ja si myslím, že význam tohto komuniké je v tom, že obidve strany rokujú a sú pripravené

rokovat'. Ak si zoberieme súčasnú politickú scénu Európy, alebo bývalej východnej a strednej Európy, myslím si, že Československo je stále krajinou, kde sa všetky problémy aj problémy zdanlivo neriešiteľné rešia politickou cestou. Toto je prvá vec, na ktorú by som chcel podať, dať teda veľký dôraz. Druhá vec, na ktorej sme sa iste zhodli, že chceme postupovať ústavnými prostriedkami ako predstaviteľ najvyšších zákonodarných zborov. Že sú tam isté pasáže, ktoré predstavujú akúsi voľnosť a poviem to otvorene, kde by si prípadne každý mohol nájsť to, čo chce, to vyplýva celkom otvorene z veľmi ešte by som povedal neujasnených názorových postojov jednotlivých predsedníctev a k tomu sa môžeme vrátiť'.

Redaktorka: Nech sa páči, kto bude ešte reagovať, pan Hykisch.

Hykisch: No, musím priznať, že Kresťanskodemokratické hnutie malo pri týchto rokovaniach zložitú pozíciu, pristupovalo k nim s veľmi jasnými, s jasnými, s jasnými stanoviskami. My sme boli tí, ktorí vydali vlastne svoj prvý návrh kompletnej slovenskej Ústavy, Ústavy Slovenskej republiky, ďalej návrh štátnej zmluvy medzi obidvoimi republikánmi a potom alternatívne kroky ekonomickej reformy. No a dúfali sme, že sa podarí nejako presvedčiť českých partnerov o, o tých postulátoch, ktoré sme my sami v hnutí nejak si pred sebou a pred svojimi voličmi postulovali. No, žiaľ, priebeh rokovaní bol trochu iný a spôsobil to netreba tajiť isté rozčarovanie, iste rozpaky aj medzi jednotlivými členmi predsedníctva zo strany Kresťanskodemokratického hnutia, ale o tom môžeme hovoriť až neskôr. Tie výklady sú rôzne možné a záleží, naozaj bude záležať, aby sme verejnosť oboznámili aj s tým, čo je nejak v pozadí, čo sa myslelo pod tými, by som povedal dosť strohými slovami, ktoré ako aj pán predseda SNR, pán Mikloško povedal, spôsobili isté rozčarovanie slovenskej verejnosti. Tieto jednotlivé body by sme mali dešifrovať a nejak vyjadriť s ním podrobnejšie svoje stanoviská, potom aj verejnosť bude nejak lepšie snáď informovaná o tom než čo z tohto. Každé komuniké je istým kompromisom, to treba pochopiť a tak sme to teda chápali potom nakoniec aj v Kresťanskodemokratickom hnutí, i keď máme v istých otázkach nie vždy rovnaké názory.

Redaktorka: Ďakujem pán Hykisch a pán Sečánsky za Hnutie za demokratické Slovensko.

Hykisch: No, stanovisko Hnutie za demokratické Slovensko je známe. Vydali sme ho fakticky hneď po skončení tlačovky predsedníctev Českej a Slovenskej národnej rady, vychádzame zo zásady, že federatívny princíp sa prežil, že je pre Slovensko škodlivý a preto sme navrhli inú formu, navrhli sme konfederáciu. Pokiaľ ide o samotné závery, pre nás sú neprijateľné, pretože dopredu fixujú federáciu, niekto, v niekoľkých ustanoveniach a pokiaľ

ide o konštrukciu, pokiaľ ide o konštrukciu toho budúceho štátoprávneho usporiadania na princípe federácie, sme toho názoru, že nemôže byť schválená najprv zmluva a potom ústavy jednotlivých republík, pretože právomoc uzatvoriť republikové zmluvy vychádza z práva národu na sebaurčenie, toto je nakoniec zakotvené v medzinárodných dokumentoch, takisto aj v Ústavnom zákone 143, keď sa spomínajú tieto práva a snád' až na základe Ústav toho, čo sa do, čo, čo bude v Ústavach, by sa malo dohodnúť v zmluve.

Redaktorka: Ďakujem a dávam slovo do Prahy.

Redaktor: Takže já poprosím paní předsedkyni Dagmar Burešovou.

Dagmar: Já bych se nejdříve ráda omluvila našim posluchačům, kterým mnohdy už trochu jdeme na nervy tím, že tak dlouho mluvíme o státoprávním uspořádání a pořád nejsme schopni najít společnou řeč. Nám ovšem velice mnoho záleží na tom, aby státoprávní uspořádání, které si zvolíme, vyhovovalo nám všem, aby vyhovovalo oběma republikám, aby vyhovovalo federaci, abychom vytvořili federaci takovou, aby všichni občané naši v ní mohli dobře a spokojeně žít. Možná, že někdy naši občané jsou trochu už z toho nervózní, že bychom se měli zabývat jinými věcmi. Já jsem pokládala proto za nutné říct napřed tuto malou omluvu. Omlouvám se taky i za naši řeč, kterou jsme použili v závěrech, je to řeč strohá, je to řeč právnická a pro veřejnost málo srozumitelná. Nicméně přesto jsem se domnívala až do dneška doposud, doposud, kdy jsem zaslechla hodnocení svých slovenských kolegů, že alespoň mezi námi některé věci byly jasné v Bratislavě. Domnívám se, že jsme se především shodli na tom, že budeme postupovat ústavně, a to by měl být bod číslo 1 a ten bychom měli dodržet všichni. Dále jsme se dohodli, že budeme trvat na kontinuitě našeho státu. To je tedy státu, který vznikl v roce 1918 a který sice jako unitární stát ale v roce 1968 už byl přetvořen ve federaci, že to byla federace posléze znetvořená, to je dost logické, znetvořené bylo tady všechno, tedy i státoprávní uspořádání. My tedy z české strany se domníváme, a to myslím, že mohu promluvit za všechny své kolegy, že my ten dosavadní stát tak jak vypadá pouze přetváříme, my ho nově nevytváříme. My vytváříme z toho, co už tady, my vycházíme z toho, co už tady jednou existuje a snažíme se to přetvořit v něco, co bude funkční, co bude vyhovovat nám všem nebo když říkám nám všem, tak samozřejmě přeháním, většinou z nás. Všem ani demokracie nemůže nikdy přinést to, co si přejí, pouze většina z nás tak, jak jsme, tady mezi sebou může být spokojená s tím konečným výsledkem. Mě překvapuje dnes, že ty výsledky bratislavského jednání jsou přijímány na Slovensku ne s rozpaky, jak říká pan předseda Mikloško, ale spíš, jak jsem slyšela zatím

pana Hykische a pana Sečánského tak, že vlastně už se přímo zpochybňují ty závěry, které jsme tam přijali. My jsme se tam přece dohodli, že společně navrhne smlouvu, která bude upravovat takové ty základy státoprávního uspořádání, a že podle této smlouvy vlastně by, že by to byl jakýsi návrh, který by byl směřován vůči Federálnímu shromáždění a Federální shromáždění by vlastně logicky tedy jako první, je možné uvažovat o tom, že, že to bude, že to bude zkoordinováno časově, že tedy současně budou přijaty i ústavy obou republik, ty parlamenty by byly tou smlouvou určitým způsobem vázány. Tedy Česká národní rada a Slovenská národní rada by nejenom udělala návrh vůči Federálnímu shromáždění, pokud jde o státoprávní uspořádání, to je konkrétně zejména a kompetence, ale současně by tím návrhem byly ty národní rady vázány i pokud jde o tvorbu vlastních ústav. Domníváme se, že poté by tedy mělo Federální shromáždění přijmout už podle doposud platné ústavy, a tady poukazují na to, že jsme se rozhodli pro Ústavní způsob, federální ústavu a k této federální Ústavě by se opět vyjadřovali národní rady a mohly by říct, zda se jim líbí nebo zda se jim nelíbí, to znamená ta ratifikace, o které mluvíme. Čili řekli by té ústavě ano nebo ne. V případě, že by řekli ano, bylo by to v pořádku, Ústava by byla přijata, federální a byly by patrně současně nebo přibližně v tutéž dobu přijaty i ústavy republikové. Pokud by se tato, pokud by národní rady tuto ústavu federální nechtěly přijmout, pak by bylo nutno přistoupit k referendu a já jsem měla za to, že jsme tyto závěry celkem dost jednoznačně v Bratislavě přijali, a proto mě trochu udivuje, že dnes pan Hykisch mluví opět, že by bylo třeba začít od začátku s plnou Ústavou, přijmout, přijmout tedy státní smlouvu, my jsme pro přijetí smlouvy, o tom jsme už mnohokrát mluvili, ale nikoliv státní smlouvy, protože nejsme dva subjekty mezinárodního práva.

Redaktor: Ano, vy už tady vlastně reagujete na to, co zaznělo v Bratislavě, k tomu se ještě určitě v další diskuzi dostaneme. Já bych jenom poprosil zbývající účastníky naší diskuze zde v Praze, aby jenom několika větami řekli, co pro ně vyplývá z bratislavských jednání. Místopředseda pan Kalvoda.

Kalvoda: Ano, pochopil jsem, že nás voláte k pořádku, abychom byli struční. Dobře, otázka zněla, co si myslím o bratislavském závěru a jak ho ohodnotím. Z jednoho hlediska ho hodnotím tak, že to není bůhvíjaký pokrok, a to pouze z toho hlediska, že již zhruba před rokem se oba totožné orgány dohodly na tom, že právo je pro ně závazné. Z tohoto hlediska jsme se dohodli minulý týden na tomtéž, a to by tedy pro občany obou republik nebyl bůhvíjaký výsledek. Takže ono komuniké z Bratislavy hodnotím tak, že to zachycuje stupeň

dohody, stupeň souhlasu dvou orgánů Slovenské republiky a České republiky a abych byl stručný, tak skončím pouze tím, že považuji tento text za ne snad právní, ale politicky za zcela jistě závazný a že se domnívám, že ani jedna z národních rad by nebyla partnerem té druhé v situaci, kdy by jedna nebo druhá se pokoušely zcela zřejmým způsobem ony výsledky dezinterpretovat. Prosím vás, to nemá být nějaký agresivní tón v úvodu debaty, to by asi tak debata nebyla příliš povedená. Přiznám se, že trochu reaguji na některé úvahy o tom, co se vlastně v Bratislavě dohodlo. Kdo umí číst a kdo žije v této čase, v tomto čase a v této době, zde, tak ví, co se dohodlo. Můžeme se k tomu ještě v průběhu debaty vrátit.

Redaktor: Ano, vrátíme, místopředseda ČNR Jan Kasal.

Kasal: Já bych ještě, než začnu hovořit o Bratislavě prvně chtěl říct, že pro mě bylo velice příjemné zjištění že **předsednictvo České národní rady je schopno a ochotno se dohodnout na stanovisku tak, jak paní předsedkyně je v Bratislavě nakonec tlumočila**. Opakuji, pro mě to bylo velice pozitivní zjištění. Co se týká samotného bratislavského jednání, já, ačkoli nemám už v této chvíli reagovat na slova našich bratislavských přátel, mně nezbyvá, než abych vyjádřil politování nad tím, že se opět přes vše, veškerou naši snahu, kde jsme se snažili o jednoznačnost veškerých formulací ukazuje, že opět se objevují slova a volání po dešifraci toho našeho společného prohlášení o tom, že muži, můžou existovat různé výklady jednotlivých bodů. Já chci říct, že naše snaha byla opravdu v tom, aby veškeré to celé prohlášení bylo jednoznačné a pokud možno srozumitelné. Za stranu, kterou v parlamentu zastupuji.

Redaktor: Strana lidová je to.

Kasal: Ano, zastupuji Československou stranu lidovou a jsme společně s dalšími poslanci v klubu KDU křesťanské a demokratické unie, takže my jsme pouze považovali za nezbytné doplnit o stanovisko České národní rady o pasus, kde bychom usilovali o to, aby federace se neskládala pouze ze dvou subjektů, v tom s panem Sečánským souhlasím, že dvoučlenná federace, ovšem na národnostní principu se přežila. Jsme proto, aby budoucí stát se utvářel na principu územním a aby měl víc prvků než 2, tolik snad na úvod.

Redaktor: Zástupce ODS v předsednictví České národní rady Petr Lom

Lom: Ano, vše z naší strany bylo skoro řečeno. Já jsem si povšiml reakce našeho tisku, která je taky rozpačitá. Chápu, že veřejnost čekala určitější vyjádření, ať v tom, či onom směru. Ale přece jenom vidím mírný pokrok, jakým byl výsledek tohoto jednání označen v čase. V

Kroměříži jsme se dohodli, že se bude jednat a nyní jsme se dohodli také, že se bude jednat. Zdá se, že by to nebyl žádný postup, ale čas, který uplynul a to, že nedošlo k formulaci radikální stanovisek, že nedošlo k ultimativním nebo nějakým neústavním krokům svědčí, protože to ve skutečnosti pokrok je. Ale i kompromis musí být čitelný a politicky jasně formulovaný. My jsme dosáhli jistoty cesty, to jest to, že budeme spolu dále jednat, i když jsme nedosáhli jistoty cíle. Některé body našeho společného jednání nejsou v našem společném, v závěru, příliš osvětlený. Je to tvorba federace, kam položíme prioritu, jestli na republikové ústavy nebo na ústavu federální. To myslím zůstává náš určitý dluh do, do, do budoucna. Stejně tak vymezení obsahu smlouvy a pokud se týká politických stanovisek, myslím, že pro Občanskou demokratickou stranu jsou sporné dva body, samotný termín smlouva a ratifikace federální ústavy republikovými radami.

Redaktor: Bylo tady řečeno, že vlastně slovenští partnerové naší diskuze anebo respektive někteří z nich, jak říkala paní předsedkyně Burešová, třeba zástupce KDĽ pan Hikiš vlastně už zpochybňují ty dosažené výsledky čili na to určitě budou chtít teď v Bratislavě reagovat.

Redaktorka: Áno, samozrejme chceme reagovať na viaceré odznené názory, ale ešte predtým by som doplnila našu zostavu, prišiel do štúdia ešte pan Ľubomír Fogaš za Stranu demokratickej ľavice, ktorý síce nie je členom predsedníctva Slovenskej národnej rady, ale pre neprítomnosť pana Ftáčnika zastupoval na týchto rokovaníach Strán demokratickej ľavice a ešte máme na linke aj pána Andela za Slovenskú národnú stranu, na ktorú sme v tom prvom kole zabudli, takže chcela by som poprosiť pana Andela o reakciu.

Angelo: Dakujem za vstup, už som sa bál, že Bratislava opäť zabudla na Košice. Takže by som sa vrátil k tej prvej otázke. Samozrejme, že Slovenská národná strana nemá dôvod meniť vyhlásenie, svoje vyhlásenie k záverom rokovaní predsedníctev Českej a Slovenskej národnej rady. Toto komuniké nakoniec, ako sme povedali na brífingu po tomto rokovaní je z pochopiteľných dôvodov pre Slovenskú národnú stranu neprijateľné. Rozpaky, ktoré sa tu často spomínajú sú samozrejme pochopiteľné, ale myslím si, že väčším výkričníkom je záhada alebo vlastne taký rébus, ako mohlo vzniknúť takéto komuniké, keď tri najdôležitejšie politické sily v Slovenskej republike v súčasnosti mali v podstate určitú spoločnú postupnosť. Myslím tu na KDĽ, HZDS a Slovenskú národnú stranu. Poprvé sme sa, doteraz tieto tri politické sily boli za to, aby sa v prvom rade prijala klasická ústava suverénnej republiky. KDĽ a HZDS šli ďalej, chceli pristúpiť na štátnu zmluvu dvoch rovnocenných štátnych subjektov. Avšak, dovoľm si citovať podpredsedu ČNR pana Jana

Kalvodu, podľa, alebo chápanie toto komuniké, tvrdí, že v záujme kontinuity spoločného štátu nevzniknú dva, dve suverénne republiky, a tak isto v záujme tejto kontinuity je nezlučiteľné vyhlásenie zvrchovanosti žiadnej z republik. Takto chápané komuniké, ja si osobne myslím, je neprijateľné nielen pre Slovenskú národnú stranu, ale zrejme podľa prieskumu verejnej mienky v súčasnosti i pre väčšinu obyvateľov v Slovenskej republike. Takže toľko moja odpoveď zatiaľ na tú vašu prvú otázku.

Redaktorka: Ďakujem, ja musím dať slovo pánovi predsedovi Slovenskej národnej rady, pretože ten sa tu už veľmi dlho dožaduje reakci, nech sa páči pán predseda.

Mikloško: Tak ako som počul na českej strane zaznel tón, že komuniké sa nejakým spôsobom na slovenskej politickej scéne sproblematizováva. Moji kolegovia tu má doplnia, alebo možno budú, nebudú so mnou súhlasiť, ja si myslím, že komuniké sa nie sproblematizováva, že komuniké tak, ak sme ho prijali platí, ale treba celkom otvorene povedať, že počas tých jednaní, ktoré ja osobne považujem za veľmi významné a v ktorých my sme si jasne jedna a druhá strana povedali, že aké sú naše stanoviská, počas tých jednaní zaznel alebo vyvstal ten základný problém, ktorý medzi nami stojí, a to je tvorba federácie. Tvorba federácie zhora alebo zdola. A ja si myslím, že možná dohoda respektíve zjednotenie toho, čo chcem hovoriť, aby obidve strany boli spokojné, v tomto smere môže doslova vyvolať už len technické problémy pri doťahovaní a pri platnosti toho komuniké. Ja chcem za Slovenskú stranu povedať, že považujem v tejto chvíli, no nechcem používať veľké slová, ale veď každý hovoríme viac menej len tak, za seba nemáme celkom právo hovoriť, alebo za svoje hnutie, ale považujem za veľmi zásadné, aby sa zmenil pohľad, zmenil pohľad na štruktúru tejto republiky. Zdá sa nám, že v tomto nie je prerušenie kontinuity, že je to len zmena pohľadu, ktorá odteraz vidí túto republiku ako republiku, ktorá sa skladá z Českej republiky a Slovenskej republiky, ktoré tak ako v tom roku 18 tak aj dnes tvoria základ, pretože tieto dva národy sa rozhodli, že budú spolu žiť, a teda tu kdesi sa, tu kdesi sa kladie dôraz z našej strany, že tu je to gró, respektíve ta absolutnosť kompetencií a odtiaľto sa odovzdáva ďalej. V opačnom prípade to všetko, možná zákonodárna iniciatíva, SNR alebo ČNR, to všetko je v očiach slovenskej politickej scény len pokračovanie akéhosi unitaristického štátu. Ak bude treba, vysvetlím to v ďalšom.

Redaktorka: Pan Hykisch, vy ste boli niekoľkokrát spomenutý v Prahe.

Hykisch: Ano, myslím, že naši českí priatelia ma trochu nepozorne počúvali. Ja som hovoril o tom, že Kresťanskodemokratické hnutie išlo do týchto rokovaní s poslaním a mandátom,

ktoré malo z rady Kresťanskodemokratického hnutia, ktoré, ktoré nás zavezie v týchto základných otázkach, to znamená prijatie slovenskej ústavy v plnej a potom následné uzavretie štátnej zmluvy. To bol východiskový stav, predseda pán podpredseda Klepáč to dosť jasne a dosť podrobne vysvetľoval vo svojom expozé, ak sa pamätáte v prvý deň tohto rokovania. Tak ja som na to narážal, nie, nešlo vôbec o dezinterpretáciu. To znamená, som chcel vysvetliť, že členovia predsedníctva za KDH mali oveľa zložitejšiu úlohu pred sebou zladit' obsah tohto komuniké záverečné s tým, čo ich teda orgány KDH pôvodne zaviazali. A hovoril som o tom, že toto treba si my sami v Kresťanskodemokratickom hnutí musíme tak dešifrovať a tak vyložiť, aby sme boli schopní nejak sa teda aj v praxi ďalej, teda aby sme sa dostali ďalej v rokovaní. Chcem teda pripomenúť, že členovia Kresťanskodemokratického hnutia väčšinou hlasov teda toto komuniké podporí, veď ja som jasne povedal že sú výhrady aj medzi jednotlivými členmi aj budú a s tým musí aj česká politická reprezentácia realisticky rátať a počítať, pretože a tie výhrady sú teda podobné a sú naprosto rovnaké v takom zmysle, že skutočne bude treba si zmeniť trošku optiku. Já vám úprimne poviem, ja som bol dosť prekvapený, by som povedal k tým jednotlivým stanoviskom rôznych strán a hnutí českej politickej reprezentácii, nikto, nikto nešiel za, za alebo teda v tej zhode, čo je síce pekná vec táto zhoda, nikto nechcel ísť za hranicu federácie, ak by som povedal klasickej federácie. To s tým treba otvorene povedať, že s tým treba rátať, že väčšina slovenskej verejnosti naozaj nebude súhlasiť s takýmto nejakým psychologickým prístupom, že my to predseda, potom bola asi zbytočná celá novembrová revolúcia, všetko, keby šlo len o nejaké kozmetické úpravy existujúcej federácie. My sme za ústavný postup, ale skutočne to musí byť transformácia oveľa podstatnejšia tohto spoluzitia Čechov a Slovákov v Českej a Slovenskej republike než teda len nejaké kozmetické úpravy a to si teda musíme nejak uvedomiť, pretože my sa vraciame z tých rokovaní medzi svojich ľudí, teda medzi ľuďmi na Slovensku, my im musíme vysvetľovať toto všetko a nie to veľmi ľahké pre nás, i keď sme teda to záverečné komuniké podpísali a chceme ďalej teda pokračovať v rokovaní, ale chcem, chcem teda upozorniť na túto istú psychologickú bariéru, ktorá je na Slovensku pochopiteľnejšia a ak pre vás je pre českú stranu je federácia najďalšou hranicou, treba predseda veľmi jasne to bolo vidieť z toho spektra názorov slovenskej politickej reprezentácie, že povedzme stanovisku KDH je kdesi v strede, od, od, od nejak od Slovenskej národnej strany, ktorá povedzme je za samostatný štát, úplne suverénny, až po, až po stanoviska povedzme Demokratickej strany a VPN, ktoré sú za klasickú federáciu.

Redaktorka: Prepáčte pán Hikiš, ale mali by sme skutočne nejak časovo sa obmedziť, pretože

nemáme už ani pol hodinu spoločnej debaty, takže maximálne dvojminútové vystúpenia. Pán Mikloško, nie?

Sečánsky: Já sa hlásim za tie dve minuty.

Redaktorka: Nech sa páči, pan Sečánsky.

Sečánsky: Paní Burešová spomínala zmluvu. Historia nám dokazuje, prečo zmluvy alebo obyčajné dohode s českým partnerom neveríme. Som toho názoru, že naozaj by to mal byť akt medzi jednotlivými štátmi, taký akt, ktorý by bol zodpovedajúci jeho hodnote. Rád by som sa spýtal či postup najprv prijať ústavy republík, potom uzavrieť zmluvu považuje česká reprezentácia za protiústavný a samozrejme my za dodržanie Ústavy takisto sme, sme za ústavný postup, ale nemyslíme si, že najprv zmena federálnej ústavy, alebo požehnanie prijatia republikovej ústavy federáciou je jediný ústavný postup, tých ústavných postupov je viac.

Redaktorka: Takže to je konkrétna otázka do Prahy?

Sečánsky: Áno, konkrétna otázka do Prahy.

Redaktorka: Nech sa páči, reagujte.

Redaktor: Ano, pan Kalvoda už se tady chvíli hlásil, že chtěl reagovat. Chcete reagovat? Já nechci předjímat vaši odpověď, ale měl jsem takový dojem, ano?

Kalvoda: Já jsem chtěl reagovat, ano, na něco trochu jiného, ale pokusím se reagovat ve dvouminutovém limitu i na toto. Především je mi trochu líto, že podobné debaty vedeme před sluchem veřejnosti až teď a že jsme tak toto vyhraněné postoje nezaujímalí minulý týden. Bylo by leccos asi jasnější. Víte, my jsme v úvodu toho jednání požádali o jaksi jasná slova, myslím, že to bylo přijato celkem možná i kladně a nicméně jsme řekli, z České strany ne tedy jako kolektivní stanovisko české politiky, ale řekli jsme, že není neslušné mluvit o osamostatnění Slovenska a že pokud takový politický proud získává sílu a relevanci, necht' je to řečeno, to je rovnocenná varianta dnešní situace. Je to můj názor. Jsou totiž možná ještě, ještě hlubší jaksi proudy, nevyslovené argumenty, nevyslovená hnutí na slovenské politické scéně, která motivují jednání politické reprezentace Slovenska. Víte, zaujalo mě z vystoupení myslím pana kolegy Hykische, to jen parafrázuji, to necituji, že proto se snad revoluce dělat nemusela, abychom se bavili stále jen o federaci. Já jsem chápal, aniž se chci pouštět do generalizací, onu novembrovou revoluci jako s, s jistou nadsázkou to říkám, jako něco, co má postavit do správné pozice především občana, člověka a celý další, celý další

jeho svět. Ne proto, aby se etablovala národní česká nebo slovenská práva. Možná je tady ten rozdíl, ale pak si to řekněme a jedneje o tom dál, protože já se obávám, že už není čas na to, aby se vyvíjela ta či ona politická scéna, abychom zde či onde předkládali různé závěry občanům, kteří by se nějakým způsobem zamýšleli nad tím, co vlastně chtějí. Opakuji, co jsme tady potom dělali ten rok a ta jednodušnost stanovisek, stanovisek české, české strany nebyla náhodná. Alespoň v tomto moje kritéria snese, v těchto základních věcech se parlamentní české strany shodly na principech, které formovaly, které paní předsedkyně v úvodu jednání přednesla, to není náhoda, není to ani nic, nic snižujícího. Smysl toho, co jsem chtěl říct je, že můžeme diskutovat, samozřejmě, můžeme mluvit o pohybech sebepotvrzení stejně jako tvorby federace shora či zdola, ale domnívám se, že tyto zásadní otázky měli politici obou stran vyřešit již dávno a že teď na ně bohužel čas nebude. Tady padla v úvodu té debaty omluva, že unavujeme posluchače stále tím problémem, při kterém vypínají své přijímače, případně televizory. Samozřejmě já se s tím zcela ztotožňuji, to jsou zásadní věci, které měly být již rozmyšleny, stanoviska formulované, politická váha různých stanovisek již zvážena a teď je máme vyřešit. Teď je nemůžeme znovu vážit. A na závěr co jsem slíbil, padl tam dotaz na to, proč se považuje nejprve přijetí republikové ústavy a potom teprve uzavření smluv za protiústavní, je to z jednoduchého důvodu, pokud hovoříme o takzvaném plné ústavě, promiňte mi tu zkratku, tedy ústavě, která nepočítá s některými kompetencemi již federaci svěřenými, pak to protiústavní samozřejmě je, protože je to v rozporu se současnou Ústavou, to je úplně prosté, ale já se obávám, že toto vyjasnění pojmů nám trvalo celý jeden bratislavský den, takže bych nerad dál ryze právní terminologií a argumentací zdržoval nesporný spád tohoto vašeho programu.

Redaktor: Nesporný spád nevím, uvidíme, jak do něj dále vstoupí pan Lom nebo paní Burešová.

Dagmar: **Tak pan Lom má přednost.**

Lom: Já – děkuji, **paní předsedkyně.** Já chci jenom podotknout, že tyto otevřené názory, které zde zaznívají jistě jsou, ukazují cestu, ukazují směr, ale nejsou rozhodné. Rozhodující bude většinové rozhodnutí ať už předsednictva národní rady a my se k tomu takto musíme postavit. Pan Hykisch řekl, že pro nás je federace nejzazší hranice, nevím, jaká by měla být ještě další hranice, chceme-li hovořit o společném státu. To je evidentní, evidentní pojem. Pak také tady zaznělo, že smlouva má být proto, protože se slovenské strany nevěří dohodám s Čechy. My si myslíme, že ta smlouva je jedno, jestli je to smlouva nebo dohoda, ale

preferovali bysme raději slovo dohoda a sice z toho jasného důvodu, že bychom chtěli vyloučit možnost, aby smlouva, která bude definována jako zákonodárná iniciativa vůči Federálnímu shromáždění byla později naplněná jiným obsahem, který by šel nebo mohl jít za rámec federace. Čili už tady padlo, už tady padlo slovo o určité časové tísní, myslím si, že už jsme v Bratislavě vyřešili určitou hranici, kterou nám poskytuje termín pro možné uskutečnění referenda. Přimlouval bych se za to, aby všechny tyto otázky sporné včetně sporných termínů a jejich obsahu byly vyřešeny dřív, než tento termín projde.

Dagmar: Já bych teď navázala na kolegu Loma a zejména na tu otázku pana poslance Hykische, který výslovně uvedl, že pro nás je patrně federace tou nejzazší mezí. Je pravda, že jsme přijeli do Bratislavy, a nejen do Bratislavy, ale už předtím jsme vycházeli vždy z toho východiska, že pokládáme federaci za to, co si přejeme, protože jediné federace je ten stát, který tady už existuje od roku 1918. Ovšem jak si mohl pan kolega Hykisch všimnout a jistě si také všiml, protože bych ho nechtěla podceňovat, i my bereme v úvahu určité konfederativní prvky, vždyť přece ratifikace obou národních rad je takovým konfederativním prvkem. My jenom si nepřejeme, aby šlo o nějaký dočasný, přechodný útvar, který by měl převahu konfederativních prvků a který by byl připraven k tomu, aby se ve chvíli, kterou nemůžeme předvídat, náhle rozpadl, případně zcela neústavní cestou. To je to, čemu bychom chtěli zabránit. Já naprosto respektuji to, co tady říkal pan poslanec Anđel, koneckonců SNS od začátku, od začátku vystupuje se stanoviskem naprosto jednoznačným a naprosto, naprosto neměnným. Byla bych moc ráda, kdyby se stejnými stanovisky, nechci říct se stejnými stanovisky, ale s neměnnými stanovisky, se stanovisky, která mohou zaznamenat určitý vývoj, ale která jsou konsekventní, konzistentní, vystupovali i ostatní politické proudy. Například tedy mám na mysli konkrétně Hnutí za demokratické Slovensko, které původně ústy svého předsedy Mečiarova výslovně pledovalo pro, nebo bylo pro federativní princip, a ještě na posledních jednání s panem předsedou, tehdy ještě vlády, Mečiarov, jsme takto výslovně o federaci jako o formě našeho spojení jako o našem společném státě mluvili. Teď za HZDS, pan doktor Sečánsky uvádí, že federativní princip se přežil a že napřed musí být přijaty Ústavy, nikoli napřed, napřed přijata smlouva. Pak ovšem, podle mého názoru, je to určitý alogický, nebo možná, že mě moji slovenští kolegové vysvětlí, jak to myslí a že jenom tomu dobře nerozumím, ale zdá se mi, že by to nebyl postup zcela logický, protože jestliže v té smlouvě se máme dohodnout o obsahu federace, o vztahu federace a republik, a republik navzájem, pak nemůžeme čekat, že tedy ty, ty Ústavy tak, jak je ty parlamenty všechny tři přijmou se náhodou zrovna trefí do něčeho, co, na čem bychom

se společně dohodli. To je jako střílet býčím okem, myslím takovou tu hru. Domnívám se, že bychom se dost, dost těžko potom shodli na nějakých společných principech. No, asi abych nepřeskočila ty dvě minuty.

Redaktor: Dobře, ještě pan místopředseda Kasal se hlásil.

Kalvoda: Už jste přeskočila.

Kasal: Já bych chtěl říct, nevím, jestli za svoje kolegy zde ve studiu, ale za sebe určitě, že může vzniknout občas pocit, že Česká národní rada nějakým způsobem zuřivě hájí zájmy federace, jako ten, v tom federativním slova smyslu. Já chci říct, že my si uvědomujeme v České národní radě, že hájíme především zájmy občanů České republiky a jestliže jsme po dlouhých a dlouhých jednáních dospěli k tomu, že pro občany a obyvatele České republiky je zajímavá do budoucna federace, ale tak máme na mysli, že se musí jednat o federaci funkční, o federaci, která by nemohla být a neměla být jednotlivými republikami zneužívána. Já, když chci mluvit o zájmech obyvatel České republiky, tak musím podotknout, že na řadě setkání s obyvateli jsem se setkal s názorem, že oni v současné době vůbec žádnou novou Ústavu nepožadují. Oni mají zájem o to, aby probíhala ekonomická reforma tak, jak si všichni představujeme.

Redaktor: No jo, ale právě i k té ekonomické reformě je třeba nové Ústavy.

Kasal: Já se nedomnívám, že to je tak nezbytně nutné. Pokud potřebujeme něco změnit na stávajícím rozdělení kompetencí, můžeme to učinit ve stávající Ústavě. Ta ekonomická reforma samozřejmě by mohla probíhat jinak, kdyby se přijali nové Ústavy, ale nedomnívám se, že by to byl nezbytně nutný krok. Takže chci říct, že náš poslanecký klub KDU se nedomnívá, že je nezbytně nutné přijímat Ústavy už v tomto volebním období, pokud to právě přijímání těchto Ústav by mělo být takovým sporným jádrem, kdy bysme se měli nakonec snad rozejít. Máme za to, že to, co je potřeba změnit, změníme, to, co je potřeba doplnit, doplníme. Je potřeba už jen říci, že ta problematika je daleko širší a že i kdyby se neprojednávaly Ústavy, tak zřejmě dojde k určitým sporným záležitostem k projednávání těchto záležitostí při přípravě rozpočtu, a některých dalších věcí.

Redaktor: Mně se na té naší debatě tak trochu nelíbí, že se tady operuje s tím, jaký byl záměr jedné strany, požadavek takový nějaký rámcový druhé strany, každá v tom má nějakou svoji odlišnou představu, všechno se to motá dohromady, pro posluchače je to trochu nepřehledné. A protože na stanici Československo budeme muset už na chvíli s touto besedou skončit,

poprosil bych všechny účastníky besedy o to, aby nějak zhodnotili, co si myslí o tom, jaký bude další osud těchto jednání mezi Českou národní radou a Slovenskou Národní radou, zda se do konce roku dospěje k dohodě... (Zde je nahrávka useknutá a její pokračování není archivované)

Příloha č. 20: Nahrávka č. 20

Rozhlasové noviny 10.09.1991, CR.ARCH.1991.1096, RN910910, 31:34, ČSRo Praha

25:33–29:11

Redaktor: Už pátý den se snaží nalézt příslušníci zprávy policie Východočeského regionu šestinedělního chlapečka Tadeáška, který byl unesen v pátečním podvečeru. O tom, co je v pátrání nového, informuje Jaroslav Charvát.

Charvát: Podle sdělení majora Ladislava Pavlíčka, který vede celé vyšetřování se zdá, že miminko žije a žena, která ho unesla je s ním stále v pohybu. Přenáší ho buď v kabele nebo tlumoku, ale informace o jejím výskytu dostávají příslušníci policie příliš pozdě, někdy až s hodinovým zpožděním. Prověření pravdivosti zprávy se tak nedá provést, neboť žena se ve velkých městech Východočeského regionu dokáže mezitím ztratit. Dosud se prověřilo na 220 možných typů, ale prozatím s negativním výsledkem. Podle poslední zprávy podezřelá žena má vadu chůze, vykopává pravou nohu. Příslušníci policie se obracejí na veřejnost se žádostí o sdělení informace možného pohybu ženy s dítětem. Především však na prodavače v dětském textilu, drogeriích nebo lékárnách, neboť je předpoklad, že miminku musí obstarat základní potřeby. Hlavně potřebují tyto informace dostat co nejdříve a nebude jim vadit, když se nakonec ukáží jako liché. Jakékoliv zprávy o pohybu ženy s miminkem můžete volat buď na telefonní číslo 158 nebo na hradecké číslo 049 282 2401.

Redaktorka: Ještě připojujeme výzvu **předsedkyně České národní rady** Dagmar Burešové.

Dagmar: **Vážená paní nebo slečno**, nevím, jak vás mám oslovit a nevím také, zda znáte vy mne. Mluvím k vám ale ne jako **předsedkyně České národní rady**, ale jako **matka a babička, která jako všechny matky a babičky miluje své děti**. V pátek 6. září jste v Hradci Králové odvezla v kočárku šestitýdenního Tadeáška. Jeho maminka je v šoku, tatínek před zhroucením. Je to jejich jediné dítě a matka prodělala velice těžké rizikové těhotenství. Policie ví přesně, kde jste kočárek odložila, bylo to v Nerudově ulici. Pět svědků vás podrobně popsalo. **Chci věřit tomu, že jste podlehla pokušení vyřešit svůj vlastní životní**

problém, že třeba sama nemůžete mít děti, které byste strašně chtěla. Mohou tu být i jiné důvody. V každém případě jste si už však musela uvědomit, že svou vlastní bolest nemůžete řešit tak, že strašně ublížíte druhému člověku. Prosím vás, uvědomte si, že jste ublížila nejen Tadeáškoví, ale i jeho mamince a tatínkovi. Prosím vás, vraťte malého Tadeáška na kterékoliv zdravotní středisko do kterékoli nemocnice, nebo chcete-li na policii. Zatelefonujte mně potom na pražské číslo 518 227 kde dítě je. **Slibuji vám, že když Tadeáška vrátíte, požádám sama pana prezidenta, aby použil svého práva a nařídil, aby proti vám nebylo zahajováno trestní řízení.** Znovu vás prosím za Tadeáškovu maminku a tatínka.

Příloha č. 21: Nahrávka č. 21

Vysílání Radiofóra 10.10.1991 (večer), CR.ARCH.1991.625, RN0817, 40:59

33:29–39:00

Redaktor: O přestávce jsem zastavil **předsedkyni České národní rady**, paní **doktorku Burešovou**. Byla na odchodu, no a když mě spatřila s mikrofonem v ruce, **provzbudivě se usmála** a já se zeptal. Paní **doktorko**, vy jste před chvílí řekla v sále, že **ne každý komunista je stejně vinen**. Že jim třeba jaksi je soudit nebo...

Dagmar: **Individuálně**

Redaktor: nebo hodnotit individuálně, ale **řekněte mi jako právník**, máte nějaký metr, nějaký klíč? Já ho stále hledám nemohu najít.

Dagmar: Víte, já vycházím z toho, že **nejen komunisti jsou vinni tím stavem naší společnosti**. Já znám celou řadu nestraníků, kteří se například chovali stejně zbaběle nebo dokonce někdy i hůř než ti členové strany. To je důvod, který mě vedl k té úvaze a potom já **jsem zásadně proti principu kolektivní viny**. Byla řada lidí, kteří vstoupili do té Komunistické strany z důvodu idealistických. Z některých z nich se potom stali ti nejtvrďší vykonavatelé zla a násilí. Někteří, když pochopili, o co jde, tak začali proti komunismu, proti těm následkům, které komunismus tady působí, bojovat. Ti lidé mají právo na to, abychom jim odpustili. Někteří si odseděli dlouhé roky v kriminále. Někteří skutečně se zasloužili o to, že listopadová revoluce zvítězila. **Ale pak je tady řada těch komunistů, o kterých právě se tady dnes vede tato konference, a to jsou ti lidé, kteří jsou vinni těmi zločiny v těch 40. a 50. letech, kteří mají na svědomí tu spoustu lidí, kterým už nikdo život nevrátí. Tu spoustu lidí, kterým zničili život. Ale nejde jenom o procesy, jde o to, že devastovali naši společnost**

morálně, že ji zdevastovali ekonomicky, že ji zdevastovali ekologicky. To všechno je odpovědnost těch lidí, kteří skutečně by měli být pohnáni k odpovědnosti. Někteří by měli být souzeni trestně, taky řada trestních řízení se vede. Ale teď se zase dostanu k té otázce, kterou naše veřejnost, která jí popuzuje.

Redaktor: Nejvíc pálí.

Dagmar: Nejvíc pálí a také právem. **Některé ty trestné činy prostě stíhat nelze, protože jsou promlčené.**

Redaktor: Opravdu?

Dagmar: Já jsem se setkala nedávno se zajímavým názorem, který byl tuším, byl to rozhovor doktora Bočka, který je zaměstnán v Ústavu státu a práva, a který uvedl, že například ten trestný čin velezrady, kterého se dopustili někteří čelní představitelé Komunistické strany v roce 1968.

Redaktor: V souvislosti s příchodem vojsk.

Dagmar: V souvislosti s příchodem vojsk, s tím zvacím dopisem, který se zatím nenašel, ačkoliv při každé návštěvě v Sovětském svazu všichni o ten dopis žádáme, ale nemůžeme se k němu dostat. Bůhví také, jestli vůbec existuje. Ale v každém případě to pozvání, byť i nebylo na papíře, tady od nich bylo, **takže by tento trestný čin nemusel být promlčen, protože jde o trvací trestný čin**, protože ty armády tady byly až doteď vlastně, do odchodu posledního sovětského vojáka. Navíc je tam ten problém, že ty lidi nebylo lze postavit přece před soud, protože oni byli, nejen že byli chráněni poslaneckou imunitou, to už proto nebylo lze je postavit před soud, protože by musel mandátový a imunitní výbor souhlasit s tím, aby byli vydáni k trestnímu stíhání, ale hlavně přece tady existoval takový režim, jehož oni byli protagonisté. Čili už vůbec nepřichází v úvahu, že by v tu dobu je mohl někdo soudit a nebo vůbec podat trestní oznámení. Já vím, že několik těch trestních oznámení bylo podáno, a pak by samozřejmě souzeni ti, kdo podali to trestní oznámení. Čili to je otázka, nad kterou bychom se ještě měli zamýšlet. Já vám říkám upřímně, **mě tahleto otázka trápí strašně dlouho, ale už vlastně od listopadu 1989, už v lednu, když jsme měli nějaké setkání, jsem o tom začala mluvit a tehdy dokonce někteří mí přátelé říkali vidíte, my, na nás působíte takovým vyrovnaným dojmem a vy jste vlastně krvežíznivá, a já jsem říkala, vůbec nejsem krvežíznivá. Já si myslím jenom, že přece proboha není možné ten stát budovat bez potřeby spravedlnosti a že je přece nespravedlivé, když vyhazujeme ředitele ze škol za to, že dělali**

víc než museli a ty viníky, kteří za všechno..

Redaktor: Ty ústřední typy, že jo.

Dagmar: Kteří skutečně jsou zásadně odpovědní za to všechno, co se stalo, tak ty necháváme stranou nepotrestané. Mně nejde o to, aby šli ti staří páni do vězení, ale **myslím si, že by vina měla být pojmenována a že by je společnost měla aspoň mít možnost morálně odsoudit, o to jde.**

Redaktor: **Vy jste právník**, já jsem psycholog, ale to je právě, jsem vám chtěl říct, paní **doktorko**. To má přeci důležitý psychologický moment, že když ta vina nebude pojmenována, že to je vlastně výzva pro ty ostatní: no podívejte, tamty jsou venku, prošlo jim to, tak co já bych si nezakradl, co já bych nedělal lumpárny, co já bych neudělal tohle. Vidíte, to si myslím, že je strašně nevychovný.

Dagmar: Já si myslím, že máte úplnou pravdu. Naprosto s vámi souhlasím, **já si myslím, že když velká vina zůstane nepotrestána, je to výzva malým viníkům, aby hřešili dál.**

Příloha č. 22: Nahrávka č. 22

Rozhlasové noviny 16.10.1991, CR.ARCH.1991.1076, RN911016, 30:45, ČSRo Praha

12:45–14:26

Redaktor: **Dvoudenní návštěvu Maďarské republiky dnes ukončila delegace poslanců České Národní rady vedená předsedkyní Dagmar Burešovou.** Na výsledky rozhovoru s maďarskými partnery se jí zeptal náš zpravodaj Tomáš Borec.

Dagmar: **Hodnotím tuto návštěvu jako mimořádně úspěšnou. Podle mého názoru se splnilo naše očekávání, že totiž vzájemné setkání s reprezentací parlamentu země, která se potýká s podobnými problémy jako my, bude pro nás daleko užitečnější než setkání s reprezentací parlamentů v zemích vyspělé západní demokracie. My už dnes po setkání s panem předsedou Sábádem a dalšími poslanci zdejšího parlamentu, po setkání s panem předsedou vlády Antalem a po setkání s panem ministrem zahraničí Jesenickým vidíme, že naše návštěva otevírá cestu k další skutečně plodné konkrétní a pro nás pro obě strany velice důležité spolupráci. Objasnili jsme si i některá nedorozumnění, ke kterým docházelo v minulosti a došli jsme ke společnému závěru, že spolupráce takzvané trojky je pro nás pro všechny životní nutností, že je pro nás cestou do Evropy, že tímto způsobem se posune naše**

společenské vědomí, naše tendence a naše směřování podstatně rychleji, než kdyby každý z nás měl tuto cestu absolvovat sám.

Příloha č. 23: Nahrávka č. 23

Rozhlasové noviny 21.10.1991, CR.ARCH.1991.1081, RN911021, 26:35, ČSRo Praha

Redaktorka: V Praze a Bratislavě se dnes sešla předsednictva národních rad k přípravě a sjednocení stanovisek před zítřejším společným jednáním ve Štíříně. Novináři byli během dne odkázáni jen na stručné informace o přestávkách v jednání. Poslechněte si nejdříve vyjádření předsedy slovenské národní rady Františka Mikloška, po něm oslovil redaktor Michal Tvarožek také místopředsedu Ivana Čarnogurského.

Mikloško: Vôbec sme neskončili zatiaľ, skončili sme prvú časť, kde sme hovorili o tej časti federálnych kompetencií, ktoré sa vzťahujú na výkonnú moc. Teraz riešime druhú časť, kde je tvorba spoločného zákonodarstva, spoločnej legislatívy. Tu idú problémy o nečo pomalšie. Čiže tu sme neskončili, sme prakticky na začiatku.

Redaktor: Návrh týkajúci sa prvej časti, dá sa povedať, že pôjde o štátnu zmluvu, ktorá bude zakladať Československo ako federatívny štát?

Mikloško: Ten návrh, ktorý tá prvá časť, na tom sme sa zhodli, je prakticky úplne zhodný s tým, k čomu sme dospeli v Karlových varoch. Takže možno to môžem odpoveď na vašu otázku kladne.

Redaktor: Na obed sme počuli, že ak sa nedohodnete, že do Prahy nepôjdete. Ako to vyzerá teraz?

Mikloško: Nevieť kto to povedal do Prahy za každú cenu ideme

Redaktor: Aký je váš názor?

Čarnogurský: Ak to povedal jeden člen predsedníctva, alebo jeden poslanec, tak to snáď nie je smerodajné, za pravé, a za druhé, domnievam sa, že to je tak vážna situácia, tak vážne problémy stoja pred riešením Českej a Slovenskej národnej rady, že je úplne nemiestne nie seriozne, aby sme do neho vnášali nervozitu. A to by nemal robiť nikto, ani poslanci, ani členovia predsedníctva, ani žurnalisti.

Redaktor: To znamená, že vôbec neprichádza tento názor do úvahy?

Čarnogurský: Nie neprichádza do úvahy, predsedníctvo zajtra ráno 8:15 odchádza autobusom odtiaľto, o deviatej odlieta a dva dni rokujeme s predsedníctvom Českej národnej rady pri Prahe.

Redaktor: Čiže nevyzerá toto rokovanie tu nejako tak beznádejne, že by sa mohlo takto hovoriť?

Čarnogurský: Nemá prečo vyzerat' beznádejne.

Redaktorka: Ani jednaní predsedníctva Českej Národnej rady v Praze zatím neskončilo. O prestávke s dílčími informacemi před novináře předstoupila **předsedkyně Dagmar Burešová**.

Dagmar: **Slovenským návrhem jsme se zabývali a slovenský návrh obsahuje celou řadu alternativ**, z nichž některé, většinou ty, které jsou uvedeny jako prvé, **se místy jeví jak pro nás jako přijatelné, ty alternativy které jsou uvedeny pod číslem 2 nebo 3, místy přijatelné nejsou vůbec. Na rozdíl od našeho návrhu slovenský návrh neupravuje všechny kompetence, tedy neobsahuje celý ten obsah, kterým jsme se zabývali my. Pro tu proceduru je rovněž podle našeho názoru, i tedy podle mého osobního názoru jednoznačné, že jediným subjektem mezinárodního práva musí být Česká a Slovenská federativní republika. Můžeme uzavřít smlouvu vnitrostátní, které tedy nebudeme říkat z toho důvodu státní, ať už je to smlouva nebo dohoda, to je jedno, protože česky to má tentýž obsah, ale nikoliv státní smlouvu. My, pokud bychom se neměli dohodnout se Slovenskou reprezentací na tom, že máme ještě jako Česká a Slovenská federativní republika být jediným subjektem mezinárodního práva, podle mého názoru, nemá smysl už dál jednat. Upřímně řečeno, ta stanoviska, která zatím nám jsou alternativně předkládána v tom slovenském návrhu, se od sebe tak diametrálně liší, že chápou, že jsou tam určité problémy při sjednocování stanoviska. Při posledním jednání v Bratislavě se pak ukázalo, že nejde o problém Česko-slovenský, nýbrž o problém Slovensko-slovenský, a tomu se patrně slovenská strana teď snaží vyhnout.**

Redaktorka: Slyšeli jste vyjádření účastníků dnešních samostatných jednání, predsedníctev obou národních rad, před zítřejším společným zasedáním, ke kterému se predsedníctva sejdou ve Štíříně.

Redaktor: Přípravou jednání predsedníctev Českej a Slovenskej národnej rady se v Praze zabývalo predsedníctvo vlády České republiky. Hodnotilo rovněž zahraničně politickou aktivitu vlády.

Redaktorka: Výzvu občanů za uskutečnění referenda podepsalo už 840 tisíc lidí. V

prohlášení představitelů výzvy, které dnes poskytli ČSTK se uvádí, že zatím byl přístup poslanců v celé záležitosti velmi vlažný. Současně je v něm uvedeno přání, aby si poslanci zákonodárných sborů uvědomili, že musí hájit a prosazovat zájmy svých voličů. Podpisová akce stále pokračuje.

Příloha č. 24: Nahrávka č. 24

Vysílání Radiofóra - 22.10.1991(ráno), CR.ARCH.1991.644, RN0829, 20:44

7:44–12:30

Redaktorka: Nejen budování demokracie, ale i ekonomická prosperita České a Slovenské republiky je ve středu zájmu všech rozumných občanů. Rychleji a snáze můžeme ekonomické prosperity dosáhnout Česká a Slovenská republika společně. Jaké pravomoce ponechat při tomto společném postupu republikám, a které svěřit federaci, je také předmětem slovenského návrhu státní smlouvy, kterou včera projednávalo předsednictvo České národní rady. **V čem konkrétně se liší názory České národní rady a Slovenské národní rady na kompetence federace** a jakým způsobem by měla být uvažovaná smlouva či dohoda přijata, jsem se včera večer zeptala **předsedkyně České národní rady Dagmar Burešové**.

Dagmar: **No, například v ochraně státních hranic, kde my chceme, aby kompetence patřila federaci, pokud jde o výkon. Dále, dále pokud o celnictví, i tam chceme aby působnosti patřily federaci i pokud jde o výkon. Dále tam máme u, pokud jde o cenovou problematiku, celní tarify, daně, to jsou všechno věci, kde v některých případech my navrhujeme i zákonodárnou i exekutivní pravomoc, zatímco Slovensko zůstává pouze u zákonodárné pravomoci. Přece jenom, jak už jsem říkala, mezi tím naším a slovenským návrhem jsou rozdíly a budeme muset na těch jednáních dvoudenních tyto rozdíly řešit. Jestliže se skutečně dopracujeme takové podoby federace, která bude funkční a přijaté pro obě republiky, pak budeme jednat o té proceduře. Pak už tady ta procedura nebude tak, tak důležitá, ale ujist'uji vás, že tady ta státní smlouva ve smyslu mezinárodního práva to nebude, protože to by znamenalo, a to už jsem o tom taky mluvila několikrát a už je to skoro, skoro to umíte nazpaměť, to by znamenalo, byť i třeba na krátkou dobu, znamenalo by to diskontinuitu našeho státu a to nemůžeme připustit z důvodu, o kterých jsem taky už mockrát mluvila. Z těch důvodu, že by bylo zapotřebí uzavírat všechny možné smlouvy znova mezinárodní, naše, naše přijetí do Rady Evropy by bylo zpochybněno a tohle to všechno. Čili my trváme na**

tom, že uzavřeme smlouvu nebo dohodu a říkejme tomu jakkoli, ale nikoli tedy státní smlouvy ve smyslu mezinárodního práva. Když už jsme se jednou dali do politiky, tak musíme předpokládat, že jednání neskončí nikdy. Nemyslím si ani, že pokud se nám podaří přijmout všechny tři Ústavy do voleb tak, jak si to představujeme, že tím skončí veškeré problémy. Určitě neskončí. Ve všech federacích vřdycky dál trvají problémy, ale když se je naučíme kultivovaně řešit, potom to nevádí. Ne, já myslím, že se tím nemusíme nechat znepokojovat, protože v demokracii je konflikt vřdycky přítomný a vřdycky bude docházet ke konfliktům, ať v té či oné sfěře, a my se musíme naučit těm konfliktům čelit, musíme se naučit je řešit. To, co doposud bylo, nebylo ideální a jak by taky mohlo být. S ničím, co bylo v těch minulých 40 letech, jsme nebyli spokojeni. Proč bychom měli být zrovna spokojeni s federací? Ta federace nebyla, vládl, vládl ÚV KSČ. Čili to nemůžeme mít slovenským partnerům za zlé, že ani oni nebyli s tou federací spokojeni. Ani my jsme s ní nebyli spokojeni, protože tady nevládla vláda, tady nevydával zákony parlament, tady se všechno dělo podle jednotné vůle Komunistické strany. Čili musíme nutně přetvořit ten model federace, o tom není sporu, ale musíme ho přetvořit tak, aby nás nestrašil, aby nebyl něčím obtížným, aby nebyl něčím co prostě s sebou táhneme jako závaží, jak nás někdy karikují, ale něčím, co pro nás pro obě republiky bude přínosem, co bude pro nás výhodou. Já zastávám tentýž názor jako pan prezident, že má pro nás smysl fungující federace. Pokud by se ukázalo, že k této fungující federaci vyjednáváním nemůžeme dojít, pak uvažujeme o tom dalším způsobu, totiž jakým způsobem se kulturní rozejdeme, i když bychom se třeba časem zase znovu mohli sejít a pak teprve uvažovat o nějaké unii, konfederaci, která by se případně posléze mohla zase ve federaci proměnit. Ale dnes, jak je situace před námi, vidím řešení jenom dvě. Fungující federaci, anebo kultivovaný rozchod. Doufám, že to bude ta první alternativa.

Redaktorka: A Radiofórum doufá také. Hovořila předsedkyně České národní rady Dagmar Burešová.

Příloha č. 25: Nahrávka č. 25

Vysílání Radiofóra - 24.10.1991 (večer), CR.ARCH.1991.649, RN0833, 46:23

Redaktor: Když koncem března 1990 přijalo plénum Federálního shromáždění změnu názvu našeho státu, jistě nikdo netušil, jak trnitá bude další cesta hledání jeho nové podoby. Následovala další změna názvu, jednání v Trenčianských Teplicích, setkání Na Vikárce,

jednání v Butmericích, Kroměříži a ve výčtu všech jednání na různých úrovních, která se týkala státoprávního uspořádání, by se dalo pokračovat ještě hodně dlouho. Vždy se dospělo k určité dohodě, která však vydržela jenom několik dní, a bylo potřeba jednání další. To poslední se konalo v úterý a ve středu na Zámečku ve Štíříně, a právě výsledku této schůzky mezi předsednictvím národních rad bude věnováno dnešní společné vysílání redakcí Radiofóra a Po poledni a s rozhlasem, při jehož poslechu vás vítá Petr Hartman. Naši dnešní hosté jsou od sebe vzdálení několik set kilometrů, ale věřím, že rozhlasové linky jsou v pořádku a že nám umožní poznat, jak vzdáleně jsou svými názory na státoprávní uspořádání Československa. V bratislavském studiu je připravená kolegyně Mária Hlucháňová, a já bych ji poprosil, aby nám představila slovenské účastníky dnešní besedy, takže předávám jí slovo.

Hlucháňová: Ďakujem za slovo. V Bratislave, ako to tak vyzerá, máme linky v poriadku a tú v štúdiu sme privítali týchto hostí. Jedným predseda Slovenskej národnej rady pán František Mikloško, pán prvý podpredseda Slovenskej národnej rady Ivan Čarnogurský a člen predsedníctva Slovenskej národnej rady pán Milan Sečánsky, ktorý tu zastupuje Hnutie za demokratické Slovensko.

Hosti: Dobrý večer, Dobrý večer, Dobrý večer v Prahe.

Hlucháňová: Takže slovo má Praha teraz.

Hartman: Ano, děkujem. V bratislavském studiu tady sedí skutečně reprezentativní sestava. Také v Praze jsou přítomni čelní představitelé České národní rady. Konkrétně **předsedkyně Českého parlamentu Dagmar Burešová**, první místopředseda Jan Kalvoda a člen předsednictva Karel Štindl.

Dobrý den, vítám vás ve studiu.

Hosté: Dobrý večer, Dobrý večer, Dobrý večer.

Hartman: Jak už bylo řečeno, výsledky jednotlivých jednání kolem státoprávního uspořádání většinou byly interpretovány jednotlivými účastníky rozdílně. Proto by mě zajímalo, k jakým výsledkům podle vašeho názoru jednání ve Štíříně dospělo. **Dal bych přednost jediné dámě ve studiu**, tedy Dagmar Burešové.

Dagmar: **Já se domnívám, že jsme přece jenom o kousek zase pokročili. Já vím, že už občané, když nás poslouchají, mají pocit, že po každém zasedání přijedeme mírně optimisticky naladěni a než dojde k dalšímu, zase náš mírný optimismus se změní ve skepsi. Domnívám**

se ale, že přece jenom určité důvody k optimismu tu jsou. Ten první důvod k optimismu vidím v tom, že jsme se konečně začali zabývat věčně problémy, o kterých jsme předtím nemluvili. Původně jsme totiž jednali pouze o proceduře, o takzvaných rituálních tancích, jak to kdosi vtipně nazval. Tentokrát jsme se už ale zabývali tím, jak skutečně má federace vypadat, jak si představujeme podobu federace, jak má vypadat společný stát. Že společný stát musí splňovat určitá kritéria, musí mít určité znaky, musí mít určité společné orgány - Federální shromáždění, Federální vládu, prezidenta. Že musí mít také určité kompetence, a o těch kompetencích jsme se celé ty dva dny velice důkladně dohadovali a myslím si, že právě pokud je o tyto kompetence, jsme dospěli k závěrům, které odůvodňují určitou naději, že se nakonec dohodneme.

Hartman: To bylo tedy slovo Dagmar Burešové. Já bych poprosil předsedu Slovenské národní rady Františka Mikloška.

Hlucháňová: Áno, samozrejme, už reaguje, nech sa páči.

Mikloško: Pani predsedníčka povedala toľko, že už vlastne ani nemám čo povedať, ale predsa, predsa len to trošku doplním. Ja si myslím, že malo veľký význam, že sme tentokrát začali v jednotlivostiach a totiž, že sme začali celkom krok za krokom prechádzať tými kompetenciami. Tým sa nám jednak plasticky vytvoril akýsi štrukturálny obraz toho spoločného štátu, alebo federácie, čo všetko by malo byť v kompetenciách federálnych orgánov, aby ten celok bol funkčný, aby nemohlo dochádzať k dysfunkciám, aby som povedal. Čiže toto, tie dva dni, aj keď boli neuveriteľné namáhavé a keď ku koncu sme už tak vnímali len na pol oka a hlavy, myslím si, že mal obrovský význam. To posledné čoho sme sa dotkli, to je tá filozofia toho pretvárania štátu, tam pretože sme vedeli, že tam isté problémy môžu byť, sme vystupili len tak, že každá strana povedala svoje názory. Tam sa to ukázalo dosť zatiaľ problematické, ale už to, že, že je tu istý malý, veľmi konkrétny dielčí výsledok, a ja by som ani nepovedal že malý, že predsa ten pohľad na kompetencie je veľmi závažný, ten by som tiež považoval za prínosom a v každom prípade by som neľutovaneľutujem vôbec toho stretnutie. Nehovoriac o neobyčajnej atmosfére, ktorú nám tam pripravil miestny personál. Skutočne by som chcel využiť túto príležitosť, aby som sa jim poďakoval.

Hartman: Souhlasí s tímto hodnocením také Jan Kalvoda, místopředseda České národní rady?

Kalvoda: Možná byste mě neměl vyvolávat na tyhleto otázky. Já jsem si zakázal být

pesimista nebo optimista. Já si také dokonce myslím, že veřejnost jak česká, tak slovenská příliš jaksí netouží po tom, abychom jí sdělali své pocity, zda jsme optimisté či pesimisté. Že sama je buď pesimistická nebo optimistická. Já můžu jen věcně, pokud vůbec mohu, s takovým krátkým odstupem tu věc shrnout, to, to jednání trochu shrnout, tak bych jim řekl, že jsme učinili jistou osnovu předmětem svého jednání, ta osnova se týkala společného státu, jeho funkcí. Je pravda, že jsme se na mnoha věcech dohodli. Já osobně konstatuji, že je také pravda, že naši slovenští partneři v mnoha věcech měli spíš než postoji spíše vyplývá z jejich postojů princip tohoto typu, jako co všechno můžeme federaci vzít, aby ještě existovala. Osobně si myslím, že tento postoj není perspektivní. No, takže dohodli jsme se na mnoha věcech, na mnoha věcech jsme se nedohodli, a zásadně jsme se rozešli, pokud jde o to, jakým způsobem dospějeme k vyjádření vůle národních rád, pokud jde o společný stát. Jestli je to málo nebo hodně, ponechám na úvaze všech. Já osobně si myslím, že to mnoho není.

Hartman: Dejme slovo do Bratislavy

Hlucháčová: Áno, keď sa tak bavíme o tom optimisme, pesimisme, my sme my sme tu všetci usmiaty v tom štúdiu, ale slovo má pán Čarnogurský.

Kalvoda: Aha, blahopřeju.

Čarnogurský: Náhodou to tak vyšlo, na rozdiel od pana Kalvodu mne zase väčšina mojich partnerov nazýva beznádejným optimizmom, optimistom, a ja si ale dovoľím to stretnutie hodnotiť ako realista dokonca studený realista. Keď sme šli do Štířína, bola otázka položená, či budeme hovoriť o obsahu smlúvy či budeme hovoriť k filozofii, respektive ku konštrukcii spoločného štátu. Nám to bolo v celku jedno, prijali sme tu filozofiu, že najprv budeme hovoriť vecne. Ja som dneska prečo optimista, pretože tým, že sme v podstate tie večné problémy skoro všetky vyriešili, tak tým sme vlastne zatlačili druhú stranu do kúta, pretože ak teraz kto niekto by povedal, že sa nevieme dohodnúť na filozofii, narod by nám ťažko uveril, že nie je možné riešiť problém, ktorý sa vecne vyriešil. Takže v tom som optimista, by som povedal, v tom je snáď výhoda tohoto celého nášho postupu vecného a dúfam, že teda aj tá filozofická časť, že tá prebehne obdobne.

Hartman: Dejme nyní slovo Karlu Štindlovi.

Štindl: Já doufám, že budu dobře pochopen, ale budu mluvit trochu spíše z té skeptické stránky. Předně bych k tomu, co řekl pan čarnogurský neřekl, že filozofie je nevěčná ona je oni ty otázky kterým říkáme filozofické jsou vlastně věčné a jsou mnohem těžší než ty

konkrétní, kterými jsme se ve Štíříně obírali. Jistý optimismus samozřejmě plyne i pro mě z toho, že skutečně na řadě konkrétních kompetencí jsme se dohodli o federálním a republikovém podílu a skutečně oproti Bratislavě celé to jednání v tomhleto smyslu jsme opravdu posunuli o krok dál k uskutečnění toho, čemu se říká tady v Čechách skutečná nebo funkční federace. Ale můj skepticismus spočívá v tom, že se domnívám, že vývoj slovenského národa dosáhl takového stupně, kdy i myšlenka dokonce i na samostatný stát je zcela reálnou možností vyjádření práva na sebeurčení, a že to bude trvale tuto federaci činit poněkud labilní. Budu samozřejmě rád, když mi dejiny usvědčí z omylu.

Hartman: To je svým způsobem hozená rukavice do Bratislavy, takže máte slovo.

Hlucháčková: Áno, pan Milan Sečánsky, nech sa páči.

Sečánsky: Pozor počúvam mojich predajníkov a pozorne som sledoval aj rozhovory v Štíříně. Pani Burešovej som položil otázku, čo rozumieme pod pojmom spoločnosť štát. Ona odpovedala jednoznačne federáciu. Vyplývalo tak z tých diskuzných príspevkov ostatných a teraz k tej pôsobnosti spoločného štátu. My sa nedomnievame pod spoločným štátom treba vidieť iba federáciu, my pod spoločným štátom vidíme aj iné formy, také, ktoré ešte tento štát dodržia. Českí priatelia hovoria v tomto prípade nepôjde o spoločný štát, ale o zväzok štátov. Ak posudzujem to čo sa dohodlo, tú pôsobnosť, ktorá sa dohodla musím konštatovať, že sa štartovalo jednoznačne na federáciu a podľa rozsahu dohodnutých pôsobností či už na úseku zákonodarnej moci alebo vykonodarnej alebo moci výkonodarne musím povedať, že tieto dohody sledujú k oslabeniu pozície republika a posilnení pozície federácie. Toľko na vstup.

Hlucháčková: Áno, nech sa páči, Praha.

Hartman: Dobře, jedním z jádra sporu je to, že Česká strana přijela s návrhem dohody k zásadám státoprávního uspořádání společného státu, Slovenská strana naopak s návrhem státní smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou, ta vychází z existence svrchovaných a svébytných národních států České republiky a Slovenské republiky. **Takže je zde určitý rozpor, jak ho hodláte řešit, paní předsedkyně?**

Dagmar: No, tak už ve Štíříně se ukázalo, že vlastně nejde o tak neřešitelný rozpor. Pan předseda Slovenské národní rady František Mikloško výslovně v závěru uváděl, že pokud mluví Slovenská strana, Slovenská reprezentace o státní smlouvě, má na mysli vnitrostátní smlouvu nikoli, nikoli státní smlouvu z hlediska mezinárodního práva. **Takovou smlouvu totiž skutečně mohou uzavřít jen dva suverénní subjekty mezinárodního práva a takovým**

subjektem je v našich poměrech pouze Česká a Slovenská federativní republika. Z toho důvodu je možné uzavřít mezi sebou smlouvu, k tomu jsme nepochybně oprávněni, a v té smlouvě navrhnout svou představu jakou máme, jak by tedy federace měla vypadat, Federálnímu shromáždění. To potom přijme Federální Ústavu, ale tady národní rady zase mají svoje místo a mohou říci: tato Federální Ústava se nám nelíbí, tuto Federální Ústavu my nechceme anebo mohou říct ano tato Federální Ústava se nám líbí a ratifikovat ji takzvaně a potom bude tento Ústavodárný proces dovršen. Federální Ústavu samozřejmě musí přijímat Federální shromáždění a to je také předpokladem federace, protože základem federace je vždycky Ústava, nikoli smlouva. Smlouvou vznikají konfederace, a teď bych tady navázala na to, co říkal pan Sečánsky, já jsem skutečně na jeho výslovný dotaz co si představuji pod pojmem společný stát uvedla, že si představuji federaci, totiž skutečně jenom federace je společný stát. Konfederace je jenom svazek států, tam skutečně jde o státy, které získají tu mezinárodněprávní subjektivitu, a tyto potom mohou spolu uzavřít unii, celní unii, konfederaci, cokoli, ale oni zůstávají samostatnými státy. Tak pokud někdo mluví o konfederaci, myslím, že nemluví zcela přesně. Měl by přímo říci, že si přeje samostatnost. Poté, co by získal samostatnost, může si hledat partnera k tomu, který by s ním uzavřel smlouvu o konfederaci nebo o jakémsi jiném soustátí.

Hartman: Jaká je reakce Bratislavy?

Hlucháčová: Áno, pán predsedu Slovenskej národnej rady.

Mikloško: Ja by som sa rád vrátil ešte k tomu čo povedal pán poslanec Štindl a potom by som nadviazal aj na pani predsedníčku. Dnes som dostal zaujímavú otázku od jedného žurnalistu, ako by som vedel porovnať rok 1918 a 1991 s ohľadom Slovenska. Najprv som bol trochu zaskočený, potom som chvíľu rozmýšľal a stretol som tam niektoré veľmi také zaujímavé podobnosti. Rok 1918 bola Európa otrasená prvou svetovou vojnou a Slovensko akoby dokončovalo svoj svoj ťažký zápas s posledným storočím Maďarov. V tomto v tomto zápase, tu hneď poviem že nechcem porovnávať so súčasnou situáciou aby dopredu som nikoho nenahneval, ale v tej situácii po tisíc rokoch akýsich spoločných väzieb čo bola, by som povedal až organická jednota, sú známe slová slovenského politika Hlinku, že tisíc ročné manželstvo s Maďarskom sa nevydarilo, rozchádzame sa. Každý si vtedy v tých rokoch predchádzajúcich roku 1918 uvedomoval, že mení sa tvárnosť Európy. A tu kdesi nachádzam akési podobné, podobné väzby, akési väzby, ktoré sa celkom nenapĺňajú. Sme všetci otrasení poslednými desaťročiami komunizmu, celá Európa je otrasená a myslím si,

že tie otrasy ešte len môžu sa vystupňovať do akejsi až neuveriteľnej gradácie. Žijeme Žijeme v období, teda všetci cítíme, že sa mení akým spôsobom tvárnosť Európy a rozdiel medzi vzťahom slovenska k maďarom a vzťahom Slovenska k Čechám je ten, a tu chcem povedať že áno, tak ako povedal pán Štindl, Slovensko dospelo do akéhosi štádia, kedy cíti potrebu seba nejak nanovo konštituovať, respektive potvrdiť alebo predstaviť. Nie sme zatiaľ tam, kde, kde vyhlásil Hlinka, že to manželstvo, čo sa nevydarilo, treba sa rozísť, ale pri nepochopení tejto meniacej sa štruktúry a obrazu Európy, pri nepochopení všetkých, ktorí sú zúčastnení, iste aj nás, iste aj vás v Čechách, môže celý tento vývoj späť k veľmi, nazývejme to, pesimistickému záveru. To znamená, k akémusi rozpadu. Ale práve som tam povedal, nenastal ešte okamih a práve preto rokujeme, práve preto sa stretáme, práve preto by som bol rád, keby sme hľadali túto novú tvár Európy, ktorej sa nevyhneme asi. - 17:30

Hlucháčová: U nás v Bratislave, prepáčte, chce ešte reagovať pán prvý podpredseda Ján Čarnogurský

Čarnogurský: Tu odzneli také termíny, že je federácia labilná a že federácia, aby nebola labilná, musí byť funkčná. Ja by som chcel jeden snád' nový pojem vzniesť do tejto našej diskusie. Základnom všetkých týchto štátnoprávných vzťahov je v prvom rade funkčný národ a aký je to ten funkčný národ. No to je taký, ktorý sa hlási ku svojej identite a už tento vstup a tento pohľad na riešenie štátnoprávných vzťahov, ten potom vylučuje tie útrapy z rozumu, že či sme schopní tú federáciu pretvoriť jedným krokom alebo iným krokom, alebo či musíme pridať nejaký zákon alebo ubrať nejaký zákon. Ak sme funkčný národ a vieme čo chceme, tak si musíme vedieť nájsť aj postup ako to dosiahnuť.

Hartman: Reagovať chce Jan Kalvoda.

Čarnogurský: To sa tešíme.

Kalvoda: No, chce... no, musím. Funkční národ, já, já kolegovi Čarnogurskému blahopřeji k tomu, že vypustil nového džina z lahve, že vymyslel nový, aspoň pro mě, nový termín funkční národ. To tedy budu muset velmi hluboce přemýšlet, jaký má mít národ funkce. Ve mně to skoro evokuje takovou představu národa v pohybu někam.

Sečánsky: Národné.

Kalvoda: Prosím? Národné, národní funkce, ano, o nich budu velice silně přemýšlet, jaké že to funkce jsou. Pro vás není tajemství, že Česká republika se ve své drtivé většině politických reprezentantů kloní k tomu, že úběžníkem a kritériem politiky je občan, nikoli národ. Ale to

jsem chtěl jen tak komentovat. Víte, dobrá, já jsem se zařekl, že už se nebudu zamýšlet nad právě proběhlou fází jednání, myslím tím všeobecně, nejen po tomto Štířinském jednání, ale jaksi atmosféra k tomu vybízí. Tedy jeden můj můj dojem. Už jsem se o něm také zmínil. My se po jistou dobu z České strany neustále tak či onak víceméně otevřeně tážeme, je skutečně na Slovensku převažující idea společného státu a zhruba idea podobného společného státu? To není to není filosofování na plano. Když si vzpomenete na ty maratony právě právě, který jsme spolu prošli, tak zjistíte, že většina těch únavných argumentací spočívala na tom, že nepochybně nemáme stejnou ideu společného státu. Opakuji tedy, jakmile se zmínit o jedné zákonodárné působnosti, o které se trošinku handrkují, jestli bude federální nebo republiková, tak stanovisko slovenské strany ve velké většině lze charakterizovat takhle: no a proč bychom ho nemohlo mít my v republikách, proč bychom to nemohli mít, tu kompetenci, proč není speciálně naše, proč musí být na té federaci? Prosím vás, to je to je taková filosofie utrhnout ještě kus masa z boku toho raněného zvířete. Promiňte mi tu metaforu. My přece nebudujeme, alespoň z České strany, federaci, proč musí být federaci jediným typem společného státu, to už, o tom se šířit nebudu, na bázi minimální, aby ještě žila, aby ještě skomírala, abychom ji ještě mohli vystavovat Evropě vstříc, aby se Evropě líbila. Ale federaci optimální není možné jaksi budovat federaci takticky, aby se ještě několik let komíhala na vratkých nohou a pak padla. Proto při každém dílčím sporu o každou jednotlivou kompetenci, ostatně i o proces přijímání Ústav, postrádáme absenci stejné ideje společného státu. To já považuji za velice důležité dodat k tomu, co řekl velice akademicky pan kolega Štindl a já bych se k jeho stanovisku skoro přidal s tou výhradou, že jak ho chápu, tak on jaksi jako osoba rezignoval na federaci. Já jsem na federaci rezignoval podmíněně. Já jsem se zařekl, že budu-li držitel jedné dvou setiny české vůle, jako jeden poslanec České národní rady, tak do té doby budu federalista do té míry a natolik, že postavím svou českou nekompromisní představu federace a pokud se na této federaci sejdeme, pak pro ni budu. Pokud nikoliv, pak pro ni nebudu. To je asi takový rozdíl mezi mnou a kolegou Štindlem.

Hartman: Doplnit Jana Kalvodu by chtěl ještě Karel Štindl a potom předáme slovo do Bratislavy.

Štindl: Já se skoro musím k věci vyjádřit, protože jsem vlastně byl jak z Bratislavy, tak kolegou Kalvodou osloven. Já, dosavadní způsob vyjednávání samozřejmě chápu. Pokud chceme tu funkční federaci, tak má logiku, a to skoro železnou logiku i to stanovisko k procedurálním otázkám, zda státní smlouva nebo zákonodárná iniciativa, a tak a tak dále.

Ale vyčítám trochu české politice, že se, jak právě říkal pan doktor Kalvoda tážeme, zda Slováci chtějí společný stát, myslí se de facto federace. Zatímco si myslím, že situace slovenského národa i situace evropská je taková, že prostě možností je víc. A možností přátelského, produktivního, těsného, těsné spolupráce mezi českým a slovenským národem je také víc, a proto musím říct, že až skoro trochu nemám i rád, když se používá takových silných termínů jako o tom mrtvém koňovi a tak. Já si nemyslím, že se můžeme dívat na realizaci práva národů na sebeurčení jako na katastrofu. Přeci jsme oba civilizované národy a můžeme postupovat takovým způsobem, že vytvoříme nějaký jiný, nějakou jinou hodnotu státotvornou než zrovna tu, která nám teď momentálně působí takový nesnáze při vyjednávání.

Hartman: Takže slovo má Bratislava.

Hlucháčová: Áno, ďakujeme, o slovo se tu prihlásil pan Milan Sečánsky, nech sa páči.

Sečánsky: Navadvižam na pana Kalvodu, ktorý použil výraz “idea spoločného štátu”, dovoľte, aby som to spresnil v rámci tých našich ideí, aby som povedal, že pôjde o ideu budúceho spolunažívania občanov Českej a Slovenskej republiky. Myslím si, že táto idea, ak máme mať akú takú budúcnosť, tak musí byť založená bezpodmienečne na základe rovnosti, vzájomnej výhodnosti a na základe dobrovoľnosti. Nech sa priatelia ešte na mňa nehnevajú, ale doterajšia federácia ani jeden, jednu, jedinú túto podmienku nespĺňa. Je známe, že táto federácia nám bola v 1968 roku naoktrojovaná, hoci v preambule sa hovorí, že vzniká z vôle českého a slovenského národa, že sa tam priznávajú aj určité, dalo by sa tak povedať štátoprávne prvky jednotlivých národov, ale úplne završenie štátnosti jedných, jednotlivých národov alebo jednotlivých republík tam nenájdeme a už sa dotýkam tej, toho názvu štátna zmluva alebo zmluva. Pán predseda Mikloško to vysvetlil ve Štíříně, že štátnu zmluvu treba chápať ako zmluvu vnútroštátnu. To nie je náš pohľad na vec, my tvrdíme a sme toho názoru, že subjektom tieto zmluvy by mala byť Česká a Slovenská republika, samozrejme zastúpená národnými radami, ako subjekty medzinárodného práva. A v tom momente pôjde o medzištátnu zmluvu, alebo v tej skrátenej forme o štátnu zmluvu. Táto štátna zmluva by mala mať trvalý charakter. Pre nás je neprijateľné, aby bola konzumovaná federálnou ústavou, pretože nevidíme záruky jej porušenia budúcnosti, ale aby nebola porušená v budúcnosti, to je ďalší pohľad na vec. Trošku sa obávam, že priatelia v Čechách sú v zajatí len typických historických štátoprávnych modelov, federácia, unitárny štát, reálna únia, konfederácia a tak ďalej. Osobne si myslím a v žiadnom prípade sa nebojím prekročiť

rámec federácie, ak to bude prospešné pre obidva štáty. Teda prospešné bude to, na čom sa obidva tieto štáty dohodnú. A prečo medzištátne, alebo prečo štátna zmluva? Aby tu boli medzinárodné garancie dodržiavanie tejto zmluvy.

Dagmar: Já bych se teď pozastavila nad tím, co nakonec říkal pan předseda Slovenské národní rady, když dovolíte, protože to bylo poprvé zcela jasně formulované a teď jsem nepochopila, zda říká František Mikloško své stanovisko anebo zda říká, zda, zda cituje kolegu Sečánskeho.

Mikloško: Já som poopravil pana kolegu Sečánskeho

Dagmar: Ano, **tak děkuju, protože já už jsem teď jsem to trochu mě tady neseď ty moje uši, takže jsem to nepochopila zcela zcela přesně. Děkuju za doplnění.**

Hartman: Řekněme si tady na závěr, jak dál, **paní předsedkyně.**

Dagmar: Podle mě je to docela jednoznačné. Teď sedí naši experti a pracují na jednotlivých kompetencích, o kterých se uvažuje, zda mají Federální či republikové a snaží se věcně odůvodnit, který z těchto způsobů zvolit. V Brně se sejde, v sobotu se sejdou, se sejde exekutiva, sejdou se jednotliví ministři a **příští týden se sejdeme opět předsednictva České národní rady a Slovenské národní rady** a budeme jednat dál. Proto jsme také politici.

Příloha č. 26: Nahrávka č. 26

Radiožurnál 10.11.1991 v 18:30, CR.ARCH.1991.1159, RN911110, 30:29, ČSRo Praha

Ze studia: Předsednictvo České národní rady a členové české vlády se na dnešním společném zasedání v Praze připravují na nadcházející jednání předsednictev republikových parlamentů o státoprávním uspořádání, které zítra začne v Časté-Papierničce. Blíže k tomu redaktorka Kateřina Hrochová.

Redaktorka: Představitelé České republiky měli dnes posoudit návrh dohody o státoprávním uspořádání Československa. **Ten byl konkretizován na pátečním setkání předsedů a dvou místopředsedů České národní rady a Slovenské národní rady v Praze.** Její návrh není zcela jednotný, v bodech, kde se Česká a Slovenská reprezentace nedohodli, je vypracován ve variantách. Dále se dnes jednalo o kompetencích, které by měly zůstat republikám a naopak, které by připadly federaci. **Předsedkyně České národní rady** Dagmar Burešové jsme se o přestávce zeptali na zhodnocení dnešního jednání.

Dagmar: Pokud by se nám jednalo zítra v Bratislavě tak, jako se nám jedná dnes v Praze, tak bychom mohli mluvit o velkém úspěchu. Zatím všechno probíhá naprosto bez jakýchkoli složitostí, vlastně předsednictvo reaguje vcelku shodně a dohodli jsme se už na několika bodech o kterých, na kterých tedy musíme trvat, protože si přejeme zachovat federaci, přejeme si ovšem zachovat federaci funkční, to znamená federaci společný stát jako subjekt mezinárodního práva s tím, že bude mít určité společné orgány, společnou hlavu státu, Federální shromáždění, Federální vládu, to teprve bude projednávat a určité kompetence, které právě teď podrobně probíráme.

Redaktor: Jste schopni na nadcházejícím jednání v Bratislavě učinit určitý kompromis i v otázce procedury?

Dagmar: K procedury jsme se dneska ještě nedostali. Zatím jsme pořád jenom na tom stanovisku z Hrádečku, že tedy my si vykládáme uzavření dohody jako podání ústavodárné iniciativy směřující vůči Federálnímu shromáždění s tím, že tuto dohodu nebo smlouvu zakomponujeme do Ústav, jak do Federální, tak vlastně i do republikových, poněvadž ty musí být komplementární. To, co je ve Federální Ústavě, nemůže být v republikové, a naopak a s tím, že tedy přistupujeme k tomu, že v rámci tvorby nebo přetváření našeho federativního státu použijeme určitých konfедераčních prvků, ale my tedy z české strany zatím vycházíme z toho, že to je právě pro tento proces přetváření podoby našeho státu. Ten konfедераční prvek, jak známo, je ta ratifikace národními radami a také to, že napřed, než se přistoupí k přijetí Ústav, které by měly podle dosavadního ústavního stavu být vypracovány jednotlivými parlamenty, bude předcházet smlouva. Ovšem tu smlouvu jako Ústavodárnou iniciativu připouští paragraf 142 zákona ústavního 143 z roku 68.

Redaktorka: Paní předsedkyně, jestli se můžu ještě vrátit k těm bodům, na kterých budete trvat, co se stane v případě, že zítra ta Slovenská strana bude požadovat kompromisní řešení přesně v těchto bodech?

Dagmar: Já jsem říkala o tom, že na některých bodech jsme nuceni trvat, protože to pokládáme za znaky společného státu. Pokud by tyto znaky stát neměl, nejde už o společný stát. Takže tady není, nepřichází v úvahu, že bychom v tomto bodě mohli ustoupit a říkala jsem tedy Česká, Slovenská federativní republika jako subjekt mezinárodního práva, měna a 1 emisní banka, obrana zahraniční věci, v těch zahraničních věcech jsou určité ještě podbody, o kterých se budeme dohadovat dál. Otázka, zda republiky mohou uzavírat mezinárodní smlouvy se součástmi státu anebo se státy jako celky.

Příloha č. 27: Nahrávka č. 27

Živá slova 29.12.1991, CR.ARCH.1991.1245, RN911229, 8:21, ČSRo Praha

0:00-8:21

Dagmar: **Vážení a milí posluchači**, už jen několik málo dnů budeme psát letošní, **pro oko hezký letopočet**, se dvěma jedničkami a dvěma devítkami, rok 1991. **Byl to rok předznamenáný celosvětovým tíhnutím k demokracii**. Došlo však také k mnoha ohromným otřesům. **K válce v Perském zálivu, k srpnovému puči v Sovětském svazu a následnému rozpadu Impéria, stále ještě trvá válka v Jugoslávii**. **Mnoho se stalo, a ne všechno bylo dobré**. **Ani v našich zemích jsme nežili klidně a pocity mnoha občanů asi nejspíš mohu označit jako jisté rozčarování a skepsi**. Lidé srovnávají radost, nadšení a soudržnost polistopadové revoluci s hašteřením, nedůvěrou, osočováním, se snahou po rychlém zbohatnutí a s touhou pomoci co všechno se kolem nás šíří dnes. Všichni **jsme unavení, netrpěliví**, mnozí občané vyčítají parlamentům a vládám, že se dosud nedokázali vypořádat **s přežívající více či méně skrytou nadvládou bývalých komunistů, že dosud nepotrestali zločiny minulých let a nepostihly alespoň na majetku bývalé prominenty režimu**. Mnozí dokonce litují časů totality, kdy byl nepřítel známý, společný, otevřeně se projevující a tedy viditelný. **Od revoluce se skutečně ne všechno dařilo tak, jak bychom si přáli**. Do čela státu přišli noví lidé, kteří nebyli a ani nemohli být profesionálními politiky a učili se a dosud se učí v denní praxi. Ne všichni, jak víme, obstáli. Váhání a někdy i nedůslednost nás stály část důvěry občanů, kteří tak svorně vyšli v listopadu do ulic a smetli monopolní panství komunistické diktatury. Kdo však pozorně sleduje činnost vlád a zákonodárných sborů musí uznat, **jak velký kus cesty jsme urazili**. **Přijali jsme četné zákony politické a ekonomické povahy, které postupně odčiňují hlavní křivdy a chyby minulosti**. **Musíme vidět také to, že nikdy v minulosti neměly naše parlamenty tolik práce, že nikdy před nimi nestály tak ohromné úkoly, jako po listopadu 1989**. **Bylo nezbytné přebudovat či dokonce znovu vystavět prakticky celý Československý právní řád**. Je logické, že při tak rozsáhlém legislativním programu došlo a dochází k nedostatkům, a to i při nejlepší vůli všech zúčastněných stran. I s tím však musíme počítat, protože vytvoření právního státu a transformace ekonomiky nemohou čekat mnoho let na to, až se vyladí na takovou úroveň, která by uspokojila všechny. **Není lehké být politikem, věřte mi**. Naše parlamenty jsou složeny z lidí revoluce, fungují, třebaže k jejich práci mají občané právem mnohé výhrady. Bilanci jejich činnosti si však může ověřit každý a tato bilance je

vysoce aktivní. Vzpomínám se při této příležitosti na moudrá slova Winstona Churchilla, tvrdě kritizoval parlamenty demokratických zemí, ale současně konstatoval, že nic lepšího lidstvo nikdy nevytvořilo. Třebaže uplynulo mnoho let, tato slova pořád platí. Mohu a musím parlamenty kritizovat, ale věřím v jejich sílu. Slýchám velmi často kritiku vlád a parlamentů především pro jejich zdouhavá jednání se slovenskou politickou reprezentací o zásadách státoprávního uspořádání společného státu. Mnozí volají po tom, abychom Slovensku nebránili v odchodu a aby se obě republiky osamostatnily. Byla jsem při řadě těchto jednání a cítím skutečně velkou odpovědnost. Každý soudný člověk ví, že odpovědnost politika, který má v tak zásadní věci rozhodovat, je nepoměrně větší než odpovědnost občana. Politik nemůže a nesmí podlehnout momentálnímu tlaku, který je vyvolává netrpělivostí, nejistotou či únavou ze zdouhavých jednání. Ze zkušenosti z projednávání významných mezinárodních smluv víme, že cesta k dohodě nebývá jednoduchá. Mnohdy záleží na každém slově. Dnes je navíc nepochybné, že dohoda či smlouva o zásadách státoprávního uspořádání naší vlasti je pro nás aktem významnějším než všechny smlouvy mezinárodní. Úvahy o existenci společného státu ovšem nejsou a nemohou být jen věcí citu a jisté tradice československého vlastenectví, tyto úvahy jsou diktovány především argumenty rozumovými. Jsou to důvody vojenské, geopolitické a ekonomické, ty především. Stále více renomovaných ekonomů zastává stanovisko, že by rozdělení státu bylo krajně nevýhodné nejen pro Slovensko, ale i pro českou stranu, protože vzájemná hospodářská, dopravní a technická provázanost je tak silná, že by její absence pro nás znamenala dlouhodobou a těžko nahraditelnou újmu. Vybudování nových a fungujících struktur by nám trvalo celá léta. Pro to všechno jsme přesvědčeni o nutnosti dalších jednání se slovenskou stranou o společném státu. Jsme ale ochotni jednat jen o takovém státu, který znaky společného státu opravdu bude mít. Nikdo z nás přece nechce žít v těžko definovatelném prostoru dvou sousedních nezávislých republik, které budou společnou státnost vágně předstírat. Ve svých důsledcích by podobný hybrid vedl k neprospěchu všech bez ohledu na to, na které straně řeky Moravy žijeme. Zmínila jsem se o vztazích mezi našimi národy, ale naše hašteření se promítá do celkového obrazu politického života obou republik. Jako sůl potřebujeme vzájemnou snášlivost, toleranci, pochopení. Platí to zejména nyní v předvolebním období. Po dlouhých letech diktatury se musíme v tomto směru učit z historie demokratických tradic. Voltaire kdysi řekl jednomu svému současníkovi: S vašimi názory hluboce nesouhlasím, ale udělám všechno pro to, abyste je mohl veřejně vyslovit. Angličané mají také jedno pěkné přísloví: Poctivost je nejlepší politika. Dnes to zní možná i naivně, myslím si však naprosto

upřímně, že bychom se všichni měli snažit o to, aby se právě toto úsloví stalo skutečností. Důvěra občanů je hodnota nad jiné křehká, občan ji neztratí proto, že se politik dopustil jedné chyby či omylu. Ztratí ji, jestliže politik dělá chyby soustavně a zejména ji ztratí, když dojde k názoru, že s ním onen politik nehraje poctivou hru. Bez důvěry občanů a poctivé hry politiků však moderní demokratický stát vybudovat nelze a moderní fungující demokratický právní stát, to je jistě cíl nás všech. Cesta k jeho vybudování je obtížná, ale základy byly položeny. Čeká nás společně mnoho práce a já si na zlomu roku dovolím vsadit na génia a pracovitost našeho národa, také na jeho ducha a smysl pro humor. Věřím, že se nám společné dílo podaří, věřím, stejně jako náš pan prezident, že to s námi nakonec dobře dopadne. Víím ale, že nás čeká spousta dřiny, nelehký rok 1992, jehož tíhu na svých bedrech ponese mnoho lidí. K tomu nám přeji všem spoustu sil a také trochu štěstí.

1992

Příloha č. 28: Nahrávka č. 28

Vysílání Radiofóra - 02.01.1992 (ráno), CR.ARCH.1992.129, RN0921, 19:50

0:00 – 6:16

Ze studia: Co jsme pro vás připravili? Zamyšlení **předsedkyně České národní rady Dagmar Burešové**, rozhovor s arcibiskupem Miloslavem Vlkem a na závěr bude naším hostem ředitel Československého rozhlasu Peter Duhan. Hezký poslech vám přeje Marcela Hrudková. Rok 1992 je už druhý den skutečností a všichni se v duchu ptáme, jaký bude a co nám přinese? **A právě na toto téma se teď zamýšlí předsedkyně České národní rady Dagmar Burešová.**

Dagmar: Už snad ani nebudu opakovat to, co jste slyšeli mnohokrát a s čím jistě všichni souhlasíte. Totiž, že příští rok bude těžký a **náročný na naši trpělivost, čínorodost a uvážlivost.** Žijeme ve svobodném státě, to však ještě neznamena, že bychom se měli chovat, jak se říká, jako utržení ze řetězu. Svoboda není anarchie, ale především závazek a odpovědnost. **Nedostatek odpovědnosti je příznačný pro duše poddanské. Odpovědnost je také základem úcty k druhému.** V kolébce občanské svobody ve starém Řecku se prostě všichni nakonec museli domluvit. To neznamena, že by byli museli odstupovat od svých zásad, měli však společně hledat nejlepší možné řešení. Opak totiž mohl znamenat i zkázu obce. **Je dobře mít stále před sebou ten obraz shromaždiště, na kterém stojí vedle sebe řekněme, pan Čarnogurský s panem Pithartem a vedle nich pan Klaus s panem Mikloškem.**

Při všech programových rozdílnostech by měli mít na mysli jedno společné, totiž právě ten zájem obce. To je mimochodem řečeno, obsaženo v základu slova politika neboli polis značí obec. Mimochodem, starý tradiční nápis na budově Českého sněmu zní: Nejvyšším našim zákonem budiž prospěch věcí veřejných. V základu politiky není tedy pojem moci, ale spíše zprávy, rozumí se zprávy věcí veřejných a kultivovaný politik v sobě vášeň mocichtivosti dokáže potlačit. Krotit své vášně bylo ostatně vždy devizou osvícených osobností, a právě proto bych si moc přála, aby i naši vedoucí činitelé měli tuto starou pravdu na zřeteli. Vášeň je krajnost, která do demokratické politiky nepatří. Demokratická politika potřebuje spíše snahu po dohodě a někdy i přijatelném kompromisu. Toleranci potřebujeme ovšem nejen v čase každodenní práce, ale dvojnásob v časech výjimečných, to jest v dobách, kdy se rozhoduje o osudu společnosti na dlouho dopředu, například před volbami. Tolerovat však přirozeně nelze nešvary, a to nejen ty, které nám zanechal totalitní režim, ale vraťme se k volbám. Volby jsou mimořádnou, ošemetnou, ba přímo mezi Mefistofeleskou příležitostí sejít na scestí vášní a hnát se pouze za oním pověstným účelem, jenž světi prostředky. Jezuité se však řídili jinou zásadou: Fortiter in re, suaviter in modó, to je pevně v podstatě věci, jemně a zdrženlivě ve způsobech. A podstata věci bude v našem případě naprosto jednoznačná. Blaho nás všech, nikoli tedy jen jednotlivých stran. Ty jsou, nebo by měly být, pouze prostředníkem politického života ve státě, když už se z důvodu praktických nemůžeme všichni scházet pravidelně na náměstí a tam rozhodovat o věcech veřejných. A podle toho by se také naše strany měly chovat a krotit vášně mocichtivých. Všichni jsme totiž přímo povinni uvědomovat si, že nejen naše svoboda je omezována svobodou druhých, ale že dost podobně je tomu i s našimi názory. Nikdo nemá, lidově řečeno, patent na rozum, lidské poznání je omezené, za hranice vesmíru ani za hranice smrti nikdo nedohlédl. V podstatě jsme, ať chceme nebo nechceme, zrníčky prachu v kosmu, jak nám krásně připomíná Pascal. Ovšem zároveň si každý z nás nese i vlastní kosmos v sobě, to je své lidství vymezené nejen rozumem, ale i srdcem. A srdce má i ten náš protivník, i on s námi sdílí tuto zemi. Proč o tom mluvím právě dnes. Mám strach, aby v předvolebním vlnobití nepadla neuvážlivá, zraňující a urážlivá slova, za která bychom se museli hambat všichni, neboť jak víme, vyřčené slovo nelze vzít zpět. Ano, mám obavu, abychom v tom mumraji, který zanedlouho propukne, nezapomněli, že volbami nic nekončí. Že hlavní nebude, kdo vyhraje, ale kolik užitečné práce se udělá, abychom se už konečně z toho 40letého marastu vyhrabali na kousek pevnější a také pohlednější půdy. Že také daleko důležitější bude, kolik slušných a chytrých lidí dá hlavy dohromady a hlavně, kolika z nás už konečně dojde, že rozhodující budou

nakonec skutky a vykonané dílo, nikoli slova a vyhlášené programy. Podle skutků poznáte je, říká Bible. Přála bych si proto především, aby nás bylo co nejméně. Totiž těch, kteří se touto pravdou, více než 2000 let starou, budou řídit.

Redaktorka: Jaký bude a co nám přinese rok 1992, nad tím se teď zamyslela předsedkyně České národní rady Dagmar Burešová.

Příloha č. 29: Nahrávka č. 29

Vysílání Radiofóra - 14.02.1992 (ráno), CR.ARCH.1992.196, RN0971, 19:23

4:59–9:26

Ze studia: Postoje opozičních slovenských politiků k návrhu smlouvy o státoprávní uspořádání se daly očekávat, naopak velice překvapilo počínání hnutí, které je členem vládní koalice, tedy KDĽ. Zde došlo k rozštěpení názoru, a to se odrazilo v tom, že předsednictvo Slovenské národní rady vlastně nepřijalo původní návrh smlouvy. Ať už je tento krok jakkoli interpretován, je jasné, že ve Slovenské národní radě smlouva těžko v původní podobě projde. Proto jsem se zeptal předsedkyně České národní rady Dagmar Burešové, zda jednání v Milovech po středečním zasedání předsednictva Slovenské národní rady mělo nějaký smysl.

Dagmar: Dohody v Milovách mají podle mého názoru obrovský význam, zejména pokud jde o stanovení kompetencí, pokud jde o ten první blok. Tam za pomoci exekutivy, pomoci ministrů tří vlád, se nám skutečně podařil velikánský kus práce a ten by neměl být zpochybňován. I kdyby třeba ke smlouvě nedošlo, domnívám se, že to je materie, se kterou lze pracovat dál, a která by mohla posloužit jako hlava Ústavy. Druhá je otázka té procedury a otázka preambule a otázka vůbec právní povahy smlouvy. Tady se zřejmě i někteří poslanci na Slovensku liší od závěru v Milovech a bude na tomto úseku před námi ještě velký kus práce a dohadů. Na druhé straně pokládám za dobré, že se odkryly karty, že se ukázalo, kdo je kdo a doufám, že při příštím jednání předsednictev ti poslanci, kteří hlasovali proti závěrům z Milov, nám vysvětlí, proti čemu vlastně hlasovali. Zda hlasovali proti tomu prvnímu bloku o kompetencích, či zda hlasovali proti některým formulacím v preambuli, či proti proceduře. Obávám se totiž, že teď se skutečně objevují na Slovensku některé politické síly, které jsou zásadně proti všemu, že ani nedovedou zcela přesně artikulovat, co jim například konkrétně na té dohodě z Milov vadí.

Redaktor: Jedním z argumentů například pana Klepáče je, že návrh smlouvy nemá potřebné náležitosti smlouvy. Jak vy hodnotíte, jako **předsedkyně České národní rady** a zároveň **právnička**, toto prohlášení?

Dagmar: **Tato smlouva je významným politickým dokumentem nejvyšší politické síly.** Zároveň její váha spočívá v tom, že část této smlouvy, preambule, by mohla být převzata do Federální Ústavy. **Námítka pana Klepáče, že tady nejsou náležitosti řádné smlouvy, podle mého názoru, neobstojí. Pan Klepáč by musel přesněji formulovat, v čem tedy podle jeho názoru chybí náležitosti smlouvy a co pokládá za nutné do této smlouvy doplnit.**

Redaktor: Další významný politik, slovenský pan Mečiar, představitel opozičního Hnutí za demokratické Slovensko prohlásil, že lepší nežli takováto smlouva, žádná smlouva a že Slovenská národní rada už nereprezentuje dostatečně voliče a že po volbách bude všechno jinak.

Dagmar: **Pan Mečiar, dokud byl předsedou vlády, tak byl zásadně profederální a nikdy nepřišel s žádným jiným modelem státu než s federací. Teprve poté, kdy přestal být předsedou vlády, začal uvažovat o konfederaci, možná proto, že vlastně to bylo jediné volné místo na celé té paletě různých politických programů.** Já jsem, jsem přesvědčená, že kdyby pan Mečiar setrval v oficiální politické scéně, že by rozhodně konfederaci neprosazoval, protože je to zkušený pragmatický politik a ví, že konfederace se ještě nikde nikdy neosvědčila, že vždycky fungovala jenom jako přechodný útvar a že vždycky potom došlo buď k rozdělení těch států naprostému anebo se konce teda se změnila ve federaci.

9:38

Ze studia: Podívejme se nyní na českou stranu. V návrhu smlouvy se hovoří o společném státu založeném na národnostním principu, ovšem z české strany jsou snahy tuto smlouvu poněkud pozměnit a spíše prosazovat společný stát na občanském principu.

Dagmar: V návrhu smlouvy se nemluví pouze o národnostním principu, nýbrž i o **principu občanském, a to hned v článku 3 a v článku 6.** Tady na české straně jsme v některých politických klubech zaznamenali snahy, aby tento občanský princip byl ještě zvýrazněn, protože národní princip nijak nevylučuje občanský princip a zásadně je naším, naším vstupním přístupem občanský princip. Také jsme v tom směru začali ten text upravovat, ovšem s tím, **že ty úpravy budou předmětem jednání s předsednictvem Slovenské národní rady.** Já osobně se domnívám, že občanský princip nijak nevylučuje národní princip.

Redaktor: Myslíte si tedy, že tento návrh některých poslaneckých klubů bude akceptován v České národní radě a že s ním bude souhlasit i slovenská strana?

Dagmar: Samozřejmě, že je zapotřebí to se slovenskou stranou projednat, o tom už jsem mluvila. Domnívám se, že vůbec nevidím žádný důvod, proč by s ním slovenská strana neměla souhlasit, protože jak říkám, národní princip zůstane zachován, občanský princip už tam je. Tady jde jenom o jinou systematiku, která je v tom návrhu obsažena.

Redaktor: Myslíte si tedy, že odsunutí jednoho bodu programu Federálního shromáždění, to znamená jednání o určitých hlavách nové Ústavy, mělo smysl z hlediska vašeho jednání se Slovenskou národní radou? Protože o tomto problému by měl parlament jednat už příští týden, myslíte si, že bude znát vaše konečná stanoviska nebo bude opět muset toto jednání odložit?

Dagmar: Předně nevím, jestli Federální shromáždění bude vázat projednání bodu 3 hlav Ústavy na jednání národních rad. Tak to sice nám Federální shromáždění prostřednictvím politického grémia traktovalo svůj požadavek, ale nevím, zda na tomto požadavku bude politické grémium dál trvat. Pokud na něm bude trvat, myslím si, že to naše jednání mělo smysl, už jsem mluvila o tom obrovském bloku těch kompetencí, který jsme k skutečně velké spokojenosti myslím všech zúčastněných, ať jde o zástupce federace nebo o zástupce republik, udělali. V každém případě to, co jsme společně v Milovech stvořili, je materiál, se kterým se dá dál pracovat, zejména pokud jde o ty kompetence a to je, myslím, obsah společného státu, to je to nejdůležitější. Pokud bude Federální shromáždění chtít čekat na případné uzavření smlouvy mezi národními radami, pak teda se nejví reálným ten termín 17. února, ale je tady ještě možnost na schůzi 3. března.

Redaktor: Tolik tedy názory předsedkyně České Národní rady Dagmar Burešové.

Konec politické kariéry

Příloha č. 30: Nahrávka č. 30

Vysílání Radiofóra - 28.10.1992 (večer), CR.ARCH.1992.614, RN1232, 41:26

Ze studia: Poslední říjnový víkend, jak jistě víte, vážení přátelé, proběhla v Praze konference pod názvem Idea české státnosti. V redakci jsme dlouho uvažovali, jak dnešní přece jen poněkud smutný státní svátek prezentovat. Přišli jsme k tomu, že zmíněná konference by

mohla být vhodným prostředníkem k tomu, jak se podívat na dějiny Československa v úhlu dnešní politické reality a zároveň podhalit závoj neznáma, za kterým by měla stát jasná kontura nového státu Českého. Položil jsem proto některým účastníkům této konference trochu provokativní otázku a jelikož se v hradčanské míčovně sešel vskutku elitní vzorek českých intelektuálů, nebude, myslím, tato improvizovaná anketa bez zajímavosti. První stanuli u mého mikrofonu historik Emanuel Mandler a filozof Bohumil Doležal, kolegové disidenti a zakladatelé první opoziční strany před listopadem demokratické iniciativy. Otázka pro ně jako pro všechny ostatní zněla: Kdybyste měl volit mezi projevem nad rakví federace nebo u zrodu nového Českého státu, jak byste si vybral?

10:35–13:33

Redaktor: Dagmar Burešová, **předchozí předsedkyně České národní rady**, byla podrobena podobné politické kritice jako bývalý český premiér. Řekla nám toto.

Dagmar: To je hrozně ošemetná otázka, protože říct nad rakví Československé federace svědčí o tom, že člověk vlastně je, je v tom jakási, jako, **jakýsi smutek, jaká, jaká, taková ta listopadová pochmurná nálada**. Nicméně, přece jenom bych radši mluvila nad rakví Československé federace, protože **vím, o čem bych mohla mluvit**. Zatímco, kdybych měla mluvit na téma zrodu budoucího Českého státu, tak **bych byla trochu na rozpacích, protože se netajím tím, že aspoň tak, jak já to chápu, my na české straně jsme byli do tohoto postavení vlastně vnuceni**. **My jsme před třemi lety, by nás vůbec nenapadlo dělat rozdíl mezi Českou a Československou státností** a nyní, když jsme tedy pochopili a respektujeme Slovenskou snahu o emancipaci, vytváříme si svou Českou státnost jako cosi nového, protože, málo platné, ty historické tradice nám při tvorbě budování demokratického státu nebudou příliš moc platné. Takže, abych a mluvit, konkrétně o humanitních ideálech a o tom, že tedy státy žijí idejemi, ze kterých se zrodily, bych vlastně radši nechtěla. **Myslím si, že jsme byli vhozeni, vlastně trošku existenciálně, po Sartreovsku řečeno, do určité situace, kterou jsme si sami vlastně původně nezvolili, ale teď už zodpovídáme za to, co z ní uděláme, protože tak jako je člověk úhrn svých činů, tak i ten stát bude úhrnem činů naší politický reprezentace a všech občanů, který by tedy měli pomáhat, zanechat hašteření, zanechat partajničení a uvědomit si, že nám teď jde vo, vo všechno.**

Ze studia: Kdybyste měla vybrat jenom jeden jediný prvek, akcent, který by neměl ani v novém Českém státě z těch 74 let Československé republiky chybět.

Dagmar: Já si myslím, že by to měly být tedy ty demokratické tradice, na kterých, které

pokládám za nesmírně důležité, a které bychom si měli pěstovat, neměli bychom uhnout ani o kousíček, protože není možné ubrat kousíček svobody. Jakmile se ubere kousíček svobody, zničí se svoboda celá.

Příloha č. 31: Nahrávka č. 31

Duel Radiofóra 08.12.2001, CR.RFM.2001.1494, CRA02917/2, 21:07

Redaktor: Dobré odpoledne, od mikrofonu Duelu Radiofóra vás zdraví Martin Veselovský. V současné době jsou jednorázová odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění vyplácena podle vyhlášky staré celých 36 let. Je celkem jasné, že tato je pro dnešní dobu zcela nedostačující. Ministerstvo zdravotnictví tedy připravilo vyhlášku novou, takovou, která by se systematicky i výší odškodnění přiblížila evropským standardům. Tato nová vyhláška byla podepsána ministrem zdravotnictví předešlým a zároveň vyvolává veřejnou diskusi na téma, zda je posunem k větší péči o postižené či ne. Hosty tohoto Duelu Radiofóra jsou **právnička, doktorka** Dagmar Burešová, dobrý den.

Dagmar: Dobrý den.

Redaktor: A mluvčí ministerstva zdravotnictví pan Otakar Černý, dobrý den.

Černý: Dobrý den.

Redaktor: V odůvodnění návrhu této vyhlášky o jednorázovém odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění je psáno, že vyhláška by měla napravit stávající situaci zejména co se výše odškodnění týče. Myslíte, že tento cíl byl splněn? **Dáme přednost dámě**, tedy **paní doktorka Burešová**.

Dagmar: Pane Veselovský, já bych dala přednost panu Černému, protože já nevím, v jaké podobě byla vyhláška nakonec panem ministrem schválena. **Pokud pan ministr vyhověl našim připomínkám, tím myslím tedy nejenom českou advokátní komoru, ale také pracovní právní komisi, legislativní a občanskoprávní komisi, tak v tom případě, bude-li tam převzato to ustanovení, o které jsme bojovali, tak je to posun dopředu. Pokud nikoli, tak je to naopak zabrždění dosavadního vývoje.**

Redaktor: Jak jsem říkal, tento duel je velice aktuální, tak jaká je ta výsledná podoba?

Černý: Dmu pýchou. **Já musím musím hned na začátku přehrát míč na stranu elegantní dámy, paní doktorky Burešové a říct, že tato vyhláška v plné míře vyhověla požadavkům**

paní doktorky Burešové. Paní doktorko, jste vítěz.

Dagmar: Děkuju. Děkuju.

Černý: Takže, paní doktorka by mohla říct, o čem ta vyhláška je, když ji vymyslela.

Redaktor: No, i přesto veškeré papíry, které byly definitivně nebo v této definitivní podobě podepsané, máte před sebou vy. To znamená, moje otázka zněla, jestli tato vyhláška směřuje k tomu, aby byla péče o postižené, které by z ní měli mít prospěch, jestli je navýšena tato péče?

Černý: Pane redaktore, jestliže je u nás vyhláška, která trvá 36 let, tak je samozřejmě nesmyslná. Samozřejmě je nutné udělat novou a tato vyhláška nová je a posouvá ji tam, kde ji chcete mít. Ano, tato vyhláška velmi výrazně zvýhodňuje lidi nebo odškodní lidi, kteří trpí po úrazech, kteří mají pracovní problémy, zdravotní a tak dál, a tak dál. Je to vyhláška, která posune výrazně, výrazně k občanovi veškeré svoji, svoji, svůj cíl.

Redaktor: Jestli se nepletu, tak částí vaší kritiky, paní doktorko Burešová, bylo to, že v novém návrhu, který pravděpodobně se asi lišil od té výsledné přijaté podoby, byla vypuštěna možnost, že by se poškozený obrátil na soud a vymohl si vlastně nadstandardní odškodnění ještě nad určité, zákonem dané limity.

Dagmar: Ano, to byl kruciální bod našich připomínek, zásadní věc a skutečně to byla věc, která by byla ohrožovala ty nejtíže poškozené, kdyby bylo k té změně nedošlo, protože, abych to trochu vysvětlila, při normálním běhu odškodňování většinou, když je to s českou pojišťovnou nebo Kooperativou, tak ještě v tom mimosoudním řízení se zvyšovala ta základní bodová sazba, zejména pokud jde o ztížení společenského uplatnění, což je takový ten hlavní největší nárok toho poškozeného až na dvojnásobek bez problémů skoro vždycky. Vyhláška to snížila na 50 procent z těch 200procent, a to tam podle mého názoru asi zůstalo.

Redaktor: Zůstalo to tam, pane Černý?

Černý: Ano, ano, ano, ano, ano, ano, to tam zůstalo.

Dagmar: Takže tam ministerstvo zdravotnictví to odůvodňovalo tím, že tato možnost zvýšení o 50 procent přísluší, přísluší lékařům, ale zcela původně opomnělo ministerstvo zdravotnictví tam dát tu možnost, kterou soudy bohatě využívaly, když zvažovaly ten individuální osud toho jednoho každého poškozeného a v mimořádných zvláštního zřetele hodných případech přiznávali těm poškozeným ne dvojnásobek ale nebo trojnásobek, ale

pětinásobek, desetinásobek, patnáctinásobek a teď dokonce v poslední době osmnáctinásobek základní bodové sazby. To prodělalo svůj vývoj, ale musíme si uvědomit, že ta základní bodová sazba je jenom takový ten základ, ze kterého vyjdem. A je přece něco jiného, když uvažujete o společenském uplatnění, a to je ten nárok, o kterém říkám, že je základní, **když ten úraz utrpí dítě nebo sedmnáctiletý špičkový sportovec, který má třeba za sebou mistrovství Evropy a věčné umístění na našem českém žebříčku a má před sebou olympiádu, a když utrpí tentýž úraz 80letá důchodkyně. Je pak možné uvažovat, že by to zvýšení mezi tím, já jsem tady měla jeden případ, kdy, kdyby například Ulihrach tenista utrpěl, utrpěl úraz lokte, takže by mu příslušelo těch 120 000 podle té základní bodové sazby a navýšení by bylo možné jenom o 60 000, čili, čili by dostal 180 000 za to, že by mu ztuhl loket a nemohl by už nikdy hrát tenis, ale těch 120 000 by musela dostat i ta 80letá důchodkyně, která už má stejně ztuhlé klouby. Čili tu individualizaci, tu možnost postihnout ten konkrétní případ, tu dává právě ten dřívější paragraf 7 odstavec 3, že v mimořádných případech soud může zdvihnout to, tu, to odškodnění, tu bodovou sazbu i nad ten dvojnásobek, teď jenom, jenom vlastně...**

Redaktor: Těch 50 procent.

Dagmar: Těch 50 procent.

Redaktor: Pan Černý.

Černý: No ono, ono jenom, ono jenom, ono 50 procent je velmi hodně peněz u nás ve státě, kde ty peníze nejsou tak velké, je to teď, ono to má proběhnout ve dvou etapách, první etapa teď o 2 a půl krát a potom těch 50 procent znovu, a je to, protože ty peníze prostě nejsou, že jo. Ono to má další konsekvence, jestliže takovéhle úrazové pojištění bude větší, tak potom se musí například zvýšit povinné ručení u aut, protože i tam je to zakomponováno, v té ceně zakomponováno, čili nám bylo podsouváno mnoho, mnoho důvodů, proč bychom toto nechtěli. Hlavní důvod je, že prostě na to nejsou peníze. Bylo to konzultováno s několika pojišťovny a teprve na základě konzultací s pojišťovny došlo k tomu, že byl akceptován návrh paní doktorky, nebo postoj paní doktorky Burešové, protože nakonec nám to přišlo, že v těchto etapách, takhle po částech je to možné udělat, aby potom v té finální sféře, která bude během pěti, šesti let, byla, to bylo to navýšení, o kterém hovořila **paní doktorka Burešová** tedy tak velké. Dneska 400 procent navýšení prostě ministerstvo financí není schopné garantovat.

Redaktor: Jestli se nepletu, já jsem viděl nějaké výpočty, které ve svém článku uváděla **paní**

doktorka Burešová a zatím s tou stávající vyhláškou na to peníze jsou, byť v mnoha případech ty výpočty odškodnění vlastně finančně jsou vyšší podle staré vyhlášky než by byly podle nové.

Černý: To je právě ten případ těch, proč tam stále se bojovalo o to zakomponovat do té vyhlášky ty soudy, protože, že jo, právě ten nárůst těch, ty je možnosti toho soudění, tam vytváří riziko dalších velkých nárůstů peněz. My právě se velmi bojíme toho a věříme, že soudy budou posílat velmi zodpovědně, že tam nebudou hrát jiné role, jiné, jinou úlohu věci než zdravotní, že se...

Redaktor: Kterou jinou by mohly hrát nezávislé soudy?

Černý: Věřme tomu, že budou hrát jenom roli nezávislého soudu. Věřme tomu. Já jsem o tom přesvědčený a jestliže to bude, pak je to všechno v pořádku a pak se nemusíme ničeho bát, pak se nemusíme ničeho bát, ale...

Redaktor: Máte dojem pane Černý, že ošetřující lékař by mohl být méně podjatý než například soud?

Černý: To je otázka, na kterou neumím odpovědět, na to možná neumí odpovědět nikdo, paní doktorka se usmívá...

Dagmar: Já myslím, že ano. Já myslím, že dovedu odpovědět.

Redaktor: Jestli se nepletu, tak ministerská vyhláška, ta nová, spíš dává nebo straní ošetřujícímu lékaři...

Černý: Ano, ošetřujícímu lékaři. Ten finální, který může celou tu záležitost konečně definovat, to je pravda, ano, ale já jsem, já si myslím, že se dostáváme do špatné polohy, já jsem, já jsem přesvědčený, že jak soudy, tak lékaři, budou postupovat v pořádku, a proto je dobře, že tato verze tohoto zákona, této vyhlášky, takhle je, je přijata a podepsána.

Redaktor: Vy s tím souhlasíte? Protože tam neustále...

Dagmar: Zaznívá...

Redaktor: Je těch 50 procent.

Dagmar: Ne, tak o tom mluví pan Černý, o to zvyšuje ten ošetřující lékař tu základní bodovou sazbu, ale ta možnost soudu, aby zvýšil tu bodovou sazbu zvýšenou už o 50 procent podle své úvahy, podle individuálních okolností, podle toho, jaké možnosti ten dotyčný, poškozený

měl v životě, jak se chystal uplatnit v práci, jestli byl sportovně činný, jestli měl nějaké výsledky, jaké měl ambice, jak byl starý, tak to všechno potom musí posoudit soud a to bylo právě taky předmětem našich námitek, že tohle ošetřující lékař přece udělat vůbec nemůže, ten to přece ani neví, jaké ty předpoklady ten jeho pacient má, ale já bych panu Černému oponovala, protože věcná škoda, já například, když si uvážíte, že ta vyhláška je z roku 65, tenkrát auto rozbité přišlo pojišťovnu na v nejlepším případě 20, 30 000, teď auto rozbité přijde pojišťovnu třeba na 300 000. Bolestné je zvýšeno podstatně a přitom je to, protože ta sazba..

Černý: Ne, paní doktorko, vy mně neoponujete, já s váma souhlasím, ano, to bolestné je stále, stále velmi zanedbatelné vůči těm škodám, o kterých mluvíte, samozřejmě. Dneska za auto dostanete více peněz, mnohokrát víc než za zlomenou nohu ve srovnání, to je, já s váma souhlasím, ano, i takhle, jak to je zvýšené, to je málo, já s váma souhlasím...

Dagmar: Ale víte, víte mně jde vo to, že přece jenom to auto rozbité, to vlastně tu škodu utrpí někdo, kdo si ho případně může koupit, ale jestliže někdo utrpí škodu na zdraví takového rázu, že ochrne na nohy a je do smrti upoután na invalidní vozíček a dostane potom důchod 6000 Kč a od pojišťovny tedy dostane nějakou náhradu, tak ten člověk už se nikdy nezmůže na to, aby si ten svůj životní standard zlepšil nějakým, nějakým zásadním způsobem, protože ten člověk většinou je odkázán na pomoc dalších osob, ty ho musejí mýt, ty mu musí podat jídlo, ty ho musí vozit, když chce jít mezi lidi, tak ho, většinou mají dokonce ty, pokud získají auto, tak to musím mít na ruce, protože ty nohy jsou úplně bezvládné, tak mně jde o to, aby tihleti lidi, který jsou nejvíc postižený, tak oni, aby, aby nakonec nedoplátili na tu novou vyhlášku a pokud pan Černý říká, já mu věřím, že ministerstvo akceptovalo tu naši připomínku a tu možnost soudům tam dalo, tak já soudům věřím víc než ošetřujícím lékařům, to ne, protože bych podceňovala lékaře, myslím si, že, že jsou to poctivý, slušní lidé a že jsou u nás dost bití, co do platu, ale ten, ten lékař přece nemůže vůbec vědět, v jakém rozsahu je ten poškozený, jeho pacient v tom životě omezen, to nemůže.

Černý: No, paní doktorko, to asi ví lékař, ale o tom se nebudeme přít. Já si myslím, že tohleto, co vy říkáte, je samozřejmě ten požadavek, je otázka vize, abychom to mohli akceptovat plně, abychom mohli všechny tyhleto věci, abychom vyrovnali pojištění auta, pojištění tedy úhrady za rozbití auta, úhrady za zlomenou nohu, to je vize budoucnosti, ke které chceme dospět, my k tomu chceme dospět, aby se to vyrovnalo, aby to naopak bylo pro občana lepší

než s tím autem, ale bohužel, za to auto si dneska platí pojištění takové peníze, že jo, že ty pojišťovny už i takhle na tom trátí, ale to, co jsme teďkom dokázali, je první předpoklad k tomu, abychom dospěli k tomu, co vy chcete.

Dagmar: No, tak já doufám, že už jsme k tomu dospěli, až dostanu od vás tu vyhlášku, tak doufám, že se, že se opravdu budu kvitovat s radostí, že všechny ty požadavky jsou splněny...

Černý: Budete první, kdo ji bude mít, paní doktorko.

Dagmar: No, tak dobře, takže děkuju.

Černž: Ještě je teplá.

Dagmar: Ale mně jde o to právě, aby na tom nebyli hůř ti poškození než ti majitelé aut...

Černý: Ne jenom vám, to každému.

Dagmar: To je, to já si myslím, že by nám o to mělo jít všem, protože...

Černý: Ano.

Redaktor: Tak na tom se asi shodnete.

Dagmar: No, to já si myslím, že jo. A teďka si myslím ještě druhou věc, že už dneska nejsou státní pojišťovny, pane Černý, přece.

Černý: No jistě, jsou zdravotní pojišťovny.

Dagmar: A taky tedy partnerem není většinou stát jako byl za totalitního režimu, a přesto jsme ty kauzy těch poškozených proti tomu státu i proti ministerstvu vnitra tehdejšímu za totality vyhrávali,...

Černý: Někteří.

Dagmar: ...Protože soudy, ty soudy byly taky slušný lidi po většině a měli proto porozumění a chápali dobře, že oni můžou pro toho člověka něco udělat, takže já, já bych se toho nebála, dneska skutečně partner není povětšinou stát, kdežto dřív byl, takže proč ty starosti, a navíc já nepochybuji o tom, že pojišťovna si tento problém ošetří zvýšením pojistného. Vždycky bude partnerem toho poškozeného dneska vlastně soukromá osoba, ať už to bude právnická osoba, nějaký podnik, který bude pojištěn nebo, nebo fyzická osoba, tedy člověk, který bude provozovatelem auta a taky bude pojištěn. Čili pojišťovna si to pojistné může navýšit tak, aby, aby obstála i v tomhle tom boji o vyhlášku.

Redaktor: Jestli dovolíte, paní doktorko...

Černý: Ne může, pojišťovna bude teď nucena si to navýšit...

Dagmar: No.

Černý: Ale to snad není až tak moc dobře, si myslím. Já si myslím, že...

Redaktor: Hrály v tom rozhodování o tom, jak ta vyhláška bude ve finále vypadat, nějaké tlaky ze strany pojišťoven? Protože tam se ty peníze, jak jste sám říkal, například u povinného ručení, budou hýbat.

Černý: Pojišťovny byly pouze konzultanty, pojišťovny, a naopak musím říct, že jsou pojišťovny, které doporučovaly toto řešení, které ho doporučovaly, protože, já nevím proč, ale zřejmě se jim to nějakým způsobem vyplatí takhle, takhle jednat dál. Ono, vy jste, paní doktorko, hovoříte o lékařích, dneska lékaři, že jo, dneska, to je další aspekt tohoto pojištění, protože dneska je medicína úplně jiná než byla. Dneska má jiné možnosti, jiné možnosti diagnostické, jiné možnosti léčení a tak dále, a tak dále, a proto i tohle je nutné do těch všech věcí zakomponovat, protože medicína si dneska může dovolit jiné věci a může ty úrazy řešit razantněji a účinněji, než je mohla dřív. I s tím bylo nutné počítat, když se tato vyhláška stanovila, ale pojišťovny v tom ne, to je novinářská licence, novináři pořád jenom, vy novináři pořád jen...

Redaktor: Já jsem se jen zeptal, já tady nevytvářím žádnou licenci.

Černý: Ne, já, já reaguju na některé články v novinách, kde se píše, že lobby a podobně a paní doktorka to řekla správně, všem tady v tomto případě jde o pacienta, o lidi, aby lidi na tom neprodělávali, aby, protože to odškodnění bylo skutečně až směšně malé, to je pravda ve všech směrech. Tak je potřeba něco změnit, jestliže se dvakrát změnil režim a pořád jsou stejné tabulky, tak je to nesmysl samozřejmě a je dobře, že jsme se dopracovali do verze, která tímto způsobem zřejmě bude vypadat větší.

Redaktor: Mohu se zeptat, na co z těch dvou věcí, to znamená odškodnění bolestného a škodní ztížení společenského uplatnění, na co větší důraz klade ta verze poslední vyhlášky? Pan Černý.

Černý: Já si myslím, že, já ji taky tak moc ještě neznám, protože dneska ráno jsem ji dostal, já si myslím, že dává větší důraz na odškodnění. To je můj..

Redaktor: Odškodnění čeho?

Dagmar: Odškodnění ztížení?

Černý: Ztížení, ano, odškodnění ztížení. Ale to bych nechtěl říct, já se teď kom, když paní doktorka chvilku bude mluvit, tak já se na to podívám a řeknu vám to přesně.

Redaktor: Paní doktorko, vy byste viděla ideální stav pro vás jak?

Dagmar: Ideální stav pro poškozené...

Redaktor: Tak.

Dagmar: ...Bych viděla tak, kdyby se kladl větší důraz na ztížení společenského uplatnění a vyhláška, bohužel, klade právě větší, větší důraz na bolestné...

Černý: Ano, ano.

Dagmar: ...A to proto, že **přebírá sazebník WHO, tedy světové zdravotnické organizace, kde ty sazby jsou pochopitelně vysoké, protože tam už jsou zohledněny ty sazby v těch státech, kde už jsou o kus dál než my**, pokud jde o tuto otázku. Ale ztížení společenského uplatnění zůstalo vlastně u těchže sazeb nepatrně zvýšených dřív, a to je to, proti čemu jsem taky brojila, a ještě jenom k té otázce těch pojišťoven. Dokonce to byly i pojišťovny, já se moc na vědomí těch, těch připomínek, těch ostatních míst, odkud se připomínalo k vyhláše nedostala, ale z pojišťovny ano, a tam výslovně pojišťovny také doporučovaly, a jo, aby o tom zvýšení rozhodovaly soudy nikoli lékaři, protože i ty pojišťovny, kteří, které jsou ty, které mají platit, mají za to, že ty soudy jsou objektivní nestranný orgán. Kdežto u těch lékařů, byť i nikoho nechci podezírat, ale ten pacient mu bude třeba protivnej, protože, protože ho moc...

Černý: Ale tak soud je razítko. Soud je razítko.

Dagmar: Ale soud, soud má odpovědnost a soud je tu od toho.

Černý: Ano, ano, lékař taky, ale soud je razítko.

Dagmar: Ale soud je podle, podle obecných předpisů vždycky povolán k tomu, aby rozhodoval o všech právních věcech

Černý: Vždycky u všech soudů to skončilo.

Dagmar: A proč z toho, a proč z toho vylučovat zrovna tak citlivou věc, jako je odškodňování úrazu, ať už pracovních nebo dopravních nebo jiných?

Černý: Ano, ono by to u těch soudů ...

Redaktor: Pan Černý.

Černý: ...Stejně vždycky skončilo, i kdyby ten lékař, tak by to nějakým způsobem...

Dagmar: **Pane Černý, ale tak, tak, nenene, takhle to ale právě není**, protože ta...

Redaktor: Paní doktorka Burešová, pardon.

Dagmar: ...Jo, promiňte.

Redaktor: Odpovídejte.

Dagmar: Já jenom chci říct, že pokud by byla zůstala ta první verze, tak by ty soudy sice mohly přicházet v úvahu, ale nesměly by dát tomu člověku víc než těch 50 procent.

Černý: Ano, ano, ano.

Dagmar: Protože tam v tom zmocňovacím, zmocňovacím ustanovení, ať je to v občanském zákoníku anebo v zákoníku práce je, že ministerstvo zdravotnictví v dohodě s ministerstvem práce a sociálních věcí určí do jaké výše, ne v jaké výši, ale do jaké výše bude poskytovat, bude poskytováno bolestné a ztížení společenského uplatnění. Takže, i kdyby ten soud potom tu věc projednával, tak by nesměl tomu člověku dát víc než to 50procentní zvýšení, kdyby nebylo toho, že jsme se do toho pustili a že jsme teda v tomto směru tu vyhlášku napravili, troufám si říct, protože do té doby...

Černý: Ale kdyby nebylo rozumného přístupu ministerstva, tak by tento tvar nevyšel na svět nikdy, že jo, to musíme uznat, no.

Dagmar: Pane Černý, já...

Redaktor: Už zase, rozum, ano, pardon, ano.

Dagmar: ...Já si myslím, že by nakonec se to prosadilo tak jako tak, **já chválím vás, že jste uznali včas, že, že je zapotřebí to změnit a opravdu jsem ráda, že to ministerstvo zdravotnictví takhle samo udělalo**, ale nebyl by všech věcí konec, kdyby to bylo prošlo, tak vás ujišťuju, že ne.

Černý: Pan redaktor se ptá, co to je rozumný přístup. Rozumný přístup je ten, že ministerstvo naslouchá těmto hlasům a že je nepovažuje apriori za nepřátelské...

Redaktor: Kromě jiného se tomu také říká veřejná diskuse.

Černý: Ano, jistě. A právě to, já se musím pochlubit, právě profesor Fischer je člověk, který velmi rád veřejně diskutuje o těchto věcech a dlouho opravdu přemýšlí a paní doktorka řekla

výhradu, že WHO, WHO je pro nás organizace, která je příkladná, my musíme respektovat její předpisy, a proto právě jsme dali příklad, jsme dali větší důraz na to, co WHO požadovalo v tom směru, v jakém jste o tom hovořila, protože WHO, jestliže chceme do Evropské unie, musíme respektovat tyto všechny předpisy a tato vyhláška je plně v souladu s vyhláškami Evropské unie a s tím, co Evropská unie tomto případě požaduje.

Redaktor: Jestli dovolíte, vzhledem k tomu, že náš čas vypršel pro tento pořad, tak řekl bych to asi tak, že teprve čas ukáže, jestli ta nová vyhláška je opravdu velkým přínosem pro pacienty a pro postižené tak, jak pravděpodobně s tím rozumným přístupem všichni předpokládáme.

Černý: Ne, my to všichni chceme a v to doufáme a přejeme si, aby to tak bylo.

Dagmar: Pokud to skutečně ministerstvo, já jsem to ještě neviděla tu vyhlášku, ale pokud ministerstvo akceptovalo tu poslední naši připomínku...

Redaktor: Je to čerstvá záležitost, pan Černý už to skládá dohromady a pravděpodobně vám to podá, paní doktorko.

Černý: Já vám ji daruju, paní doktorko, já vám ji daruju.

Dagmar: Děkuju, s věnováním.

Redaktor: To je konec dnešního duelu Radiofóra, mými hosty byla doktorka Dagmar Burešová, děkuju, že jste přišla a pan Otakar Černý z ministerstva zdravotnictví, děkuju a na shledanou.

Černý: Já děkuju za pozvání, na shledanou.

Dagmar: My taky děkujeme, na shledanou.

Redaktor: Samozřejmě opět příští sobotu v 17 hodin a 10 minut u duelu Radiofóra na Českém rozhlasu 1 Radiožurnálu.

Příloha č. 32: Nahrávka č. 32

28.10.2002, 021028 AY27122 Radiožurnál

8:15–9:00

Ze studia: Osobnosti, kterým večer prezident Havel předá vyznamenání se před slavnostním ceremoniálem sešli v Senátu. Kdo bude mezi oceněnými telefonuje Irena Skurovcová.

Redaktorka: Nejvíce oceněných dostává medaili za zásluhy. Jsou mezi nimi například herci Jan Tříska a Pavel Landovský, spisovatel Ivan Klíma, doktor Jaroslav Skála, přední český odborník na alkoholologii nebo antropolog, profesor Malý. Medaile za hrdinství obdrží kromě odbojářů a politických vězňů také policisté a záchranáři, kteří pomáhali během letošních povodní. Řád Tomáše Garrigua Masaryka udělovaný osobám, které se vynikajícím způsobem zasloužili o rozvoj demokracie, humanity a lidská práva dostane z rukou prezidenta například rabín Karol Sidon, kardinál Miloslav Vlk nebo Dagmar Burešová.

Příloha č. 33: Nahrávka č. 33

Archiv Plus 20.01.2017, CR.TSPD.2017.13, PS3782517, 25:28

Redaktor: Slovenské zákulisí, kupónová privatizace, definice populismu a konec sociálních jistot, tedy leden 1992. Vybral a uvádí Pavel Hlavatý.

Dagmar: Žijeme ve svobodném státě, to však ještě neznamená, že bychom se měli chovat, jak se říká, jako utržení ze řetězu. Svoboda není anarchie, ale především závazek a odpovědnost. Nedostatek odpovědnosti je příznačný pro duše poddanské. Odpovědnost je také základem úcty k druhému. V kolébce občanské svobody ve starém Řecku se prostě všichni nakonec museli domluvit. To neznamená, že by byli museli odstupovat od svých zásad, měli však společně hledat nejlepší možné řešení. Opak totiž mohl znamenat i zkázu obce.

Redaktor: **Předsedkyně České národní rady Dagmar Burešová a její promluva do nového roku 1992, volebního a jak se později ukázalo, i posledního Československého.**

Dagmar: Je dobře mít stále před sebou ten obraz shromaždiště, na kterém stojí vedle sebe řekněme, pan Čarnogurský s panem Pithartem a vedle nich pan Klaus s panem Mikloškem. Při všech programových rozdílnostech by měli mít na mysli jedno společné, totiž právě ten zájem obce. To je mimochodem řečeno, obsaženo v základu slova politika neboli polis značí obec. Mimochodem, starý tradiční nápis na budově Českého sněmu zní: Nejvyšším našim zákonem budiž prospěch věcí veřejných. V základu politiky není tedy pojem moci, ale spíše zprávy, rozumí se zprávy věcí veřejných a kultivovaný politik v sobě vášeň mocichtivosti dokáže potlačit. Krotit své vášně bylo ostatně vždy devizou osvícených osobností, a právě proto bych si moc přála, aby i naši vedoucí činitelé měli tuto starou pravdu na zřeteli. Vášeň je krajnost, která do demokratické politiky nepatří.

Redaktor: Z cyklu Archiv Plus jste slyšeli pořad Leden 1992, začátek posledního roku Československa. Na slyšenou se těší jeho autor, Pavel Hlavatý.

Příloha č. 34: Nahrávka č. 34

02.07.2018, ČRo Radiožurnál

Ze studia: Zemřela advokátka a politička Dagmar Burešová, bylo jí 88 let. V prosinci roku 1989 se stala šéfkou resortu spravedlnosti, byla předsedkyní České národní rady a také starostkou obnovené organizace Junák. Mezi její nejznámější soudní případy patří zastupování matky Jana Palacha, který se v roce 1969 upálil na protest proti sovětské okupaci a tehdejšímu režimu.

Dagmar: **Moje osobní krédo je vrátit justici její místo, které dříve ve společnosti s tak hlubokými humanitními a demokratickými tradicemi měla.**

Redaktorka: S takovým postojem vstoupila Dagmar Burešová do čela ministerstva spravedlnosti na konci roku 1989. Studovat práva se rozhodla kvůli svému otci, který v oboru působil. Po absolvování Karlovy univerzity nastoupila do Advokátní poradny.

Dagmar: Začínala jsem jako koncipientka, tím, že jsem dělala ex offa. To nikdo nechtěl dělat. Advokáty to určitým způsobem zatěžovalo.

Redaktorka: Burešová se specializovala na pracovní právo a náhrady škod za úrazy v zaměstnání. Zastupovala stovky lidí. Mezi jejími klienty byla i matka Jana Palacha, která chtěla očistit jméno svého syna od lží komunistického poslance Viléma Nového.

Dagmar: Prohlásil, že to nebyla hrdinná oběť, že to byl všecko podvod, tak jsem to žalovala, že je povinen odvolat tohleto tvrzení.

Redaktorka: Žaloba ale byla nakonec zamítnutá. Státní bezpečnost Burešovou pak sledovala a na 7 let jí zabavila pas. O soudním procesu vypráví film Hořící keř, advokátku Dagmar Burešovou v něm ztvárnila slovenská herečka Tatiana Pauhofová.

Ukázka ze seriálu: Kolem 15. hodiny se na Václavském náměstí těžce popálil 21letý JP... Chci být dobrá právnička. Rozhodla jsem se tak. Bránit Libuši Palachovou proti prolhanosti tohoto režimu **je přece správný, nebo ne? Co bych jednou řekla svým dětem.**

Redaktorka: Kvůli soudnímu procesu se její mladší dcera nedostala na gymnázium. **Dagmar**

Burešová ale nikdy nelitovala, že se do předem prohrané bitvy pustila a dál urputně bojovala za práva lidí, kteří se znelíbili totalitnímu režimu.

Dagmar: Chodili za mnou lidé, s tím, že chtějí se postavit tomu státu. Kdo tady jako vlastně socialistický řád narušuje nejsou oni, ale právě navopak ty normalizátoři a že teda voni chtějí u toho soudu říct svý.

Redaktorka: První polistopadová ministryně spravedlnosti vedla i Českou národní radu a na začátku 90. let byla také starostkou Junáka.

Dagmar: Všichni jsme totiž přímo povinni uvědomovat si, že nejen naše svoboda je omezována svobodou druhých, ale že dost podobně je tomu i s našimi názory. Nikdo nemá, lidově řečeno, patent na rozum, lidské poznání je omezené, za hranice vesmíru ani za hranice smrti nikdo nedohlédl.

Redaktorka: Dagmar Burešová své volné chvíle trávila hraním karet, v mládí se věnovala volejbalu a lyžování. Michaela Široká, Radiožurnál.

Příloha č. 35: Nahrávka č. 35

12.09.2020, ČRo Dvojka

Redaktorka: Dagmar Burešová, tehdy se jmenovala Kubištová, se narodila v říjnu roku 1929 v Praze. Je považována za první dámu české justice. Už ve svém mládí byla neohroženou a statečnou ženou s jasným mravním rámcem a tyto vlastnosti ji provázely celým jejím dalším životem. Byla ženou s neopakovatelným úsměvem a dáma každým coulem. Po listopadu 1989 vstoupila do politiky, umírá v Praze v červnu roku 2018 ve svých 89 letech.

“Radim”: Dáša byla naprosto čistá bytost.

Redaktorka: Řekl o ní její manžel, doktor Radim Bureš, se kterým prožila v manželství 68 let. Souhlasí s jeho názorem host pořadu, advokát, doktor Petr Toman?

Toman: Já jsem se s paní doktorkou Burešovou sešel osobně pouze několikrát, ale z toho, co jsem od ní slyšel i jak jsem se seznámil s jejím životním osudem a mluvil s dcerou, s tím úžasným manželem jejím a se spolupracovníky, tak pochopitelně souhlasím.

Redaktorka: Její manžel také vzpomínal, z jakého prostředí Dáša pocházela.

“Radim”: Dášin otec, doktor Josef Kubišta, byl známým pražským advokátem a zároveň

expertem na bridž. Dášin mladší bratr Josef, také vystudovaný pediatr, byl dvakrát mistrem Československa v bridži a po své emigraci také mistrem Švédska.

Redaktorka: Rodina, do které se narodila, patřila tedy k těm, jak se říká, profesně zajištěným a úspěšným.

Toman: Její tatínek byl skutečně prvorepublikový úspěšný advokát, specializoval se na pojistné právo. Dáša Burešová tehdy studovala Gymnázium Jana Masaryka v Praze, maturovala v roce 1948 a ten samý rok se hlásila na Právnickou fakultu. Zajímavé ovšem je, že otec jí studium rozmlouval, on si totiž pamatoval, jaká byla advokacie za první republiky a viděl, jak se mění po válce a předpokládal, co všechno se pravděpodobně stane po komunistickém puči v roce 1948. **Ovšem geny jsou geny a Dagmar Burešová nakonec práva skutečně vystudovala.**

Redaktorka: Ale v době, kdy byla ještě studentkou, bylo jí 19 let a píše se právě rok 1948, se ocitáme v pražské kavárně Alfa.

“Dagmar”: Už nechcete tančit? Ještě aspoň tenhle kousek.

“Radim”: Dášo, při takovém pohybu musíme pravidelně doplňovat tekutiny.

“Dagmar”: Vy v sobě nezapřete budoucího lékaře.

“Radim”: Do toho mi ještě hodně schází. Co to vaše studium? Proč zrovna práva?

“Dagmar”: To kvůli tatínkovi.

“Radim”: Taky právník?

“Dagmar”: Advokát. On je expert na pojistné právo.

“Radim”: Takže dostat se na školu pro vás byla hračka?

“Dagmar”: Málem jsem se tam nedostala.

“Radim”: Tréma u zkoušek?

“Dagmar”: To ne, ale měla jsem na gymnáziu takový skoro politický škraloup.

“Radim”: Co jste provedla?

“Dagmar”: **Jsem od mála skautka.**

“Radim”: A řekla jste to nahlas... Kdo vás z toho vytáhl?

“Dagmar”: Spolužáci, svazáci mi napsali, že jsem sice **skautka**, ale že mám sociální cítění.

“Radim”: A máte?

“Dagmar”: Až budu advokátka, chci hájit klienty proti nespravedlnosti.

“Radim”: Jsem moc rád, že jsme se potkali.

“Dagmar”: Opravdu?

“Radim”: Znáť dobrého advokáta, to je dneska k nezaplacení.

“Dagmar”: Vy si ze mě utahujete.

“Radim”: Kdepak. Vy budete dobrá advokátka. Jste taková opravdová. Smím prosit, slečno?

“Dagmar”: Prosím, pane.

Redaktorka: Setkání to bylo pro další Dášin osobní život vsutku zásadní.

Toman: Radim Bureš byl o dva roky starší a studoval v té době medicínu. Na jejich příběhu je podle mě krásné, jak dlouho spolu ti dva chodili a co všechno vydrželi. Radim totiž dostudoval už v roce 1949 a narukoval na vojnu do Košic. Dagmar Burešová zůstala v Praze, tehdy tedy ještě Kubištová a dále studovala. Musela to být velká láska, jednak proto, že spolu opravdu vydrželi až do smrti a jednak proto, že i přes tu vzdálenost a odloučení se v roce 1950 vzali.

Redaktorka: Jaké bylo politické smýšlení Dáši? Slyšeli jsme, že měla nějaké problémy v době, kdy studovala gymnázium.

Toman: Z toho příběhu, který před chvílí zazněl, vyplývá neskutečný cit pro spravedlnost a především demokracii, protože ona opravdu málem nebyla přijata na vysokou školu a právě svazáci se jí tehdy zastali, jak říkali a ona sama vzpomíná, protože měla sociální cítění. Toto přeci v té době mohli udělat jenom takoví spolužáci, kteří v to opravdu věřili a kteří ji měli opravdu rádi.

Redaktorka: Události, které navazovaly na komunistický převrat v únoru 1948 zasáhly i do života studentky práv Dagmar, tehdy Kubištové.

“Tumlíř”: Petře?

“Kopta”: Pst, neznáme se. Vystup se mnou. Co tady děláš? Vyhlásili po tobě pátrání.

“Tumlíř”: Už o tom víš?

“Kopta”: Hlásili to v rádiu. Jak ses dostal do Prahy?

“Tumlíř”: Utekl jsem v 6 ráno. Šel jsem pěšky, ale u Horoměřic jsem už nemohl, risknul jsem to a jel jsem autobusem až na Bořislavku.

“Kopta”: Proč ale jedeš sem, na Václavák? Lezeš fízlům rovnou do chřtánu.

“Tumlíř”: Takhle jsem se domluvil...s Dášou Kubištovou, ve tři bude čekat přímo u pomníku.

“Kopta”: Takhle riskovat.

“Tumlíř”: Říkala ‘pod svícnem bývá největší tma’, hele, támhle jde.

“Dagmar”: Honzo, Petře, co ty tu děláš?

“Kopta”: Potkali jsme se v tramvaji.

“Tumlíř”: Dášo, máš nějaký plán?

“Dagmar”: **Mám to nejdůležitější, úkryt.**

“Tumlíř”: Kde?

“Dagmar”: Není to daleko. Půjdu napřed, pak ty, Honzo, pomalu za mnou a Petr nás bude jistit zezadu.

“Tumlíř”: Jasně, kdyby něco, tak nic.

Redaktorka: Proč se musel hledat úkryt pro Jana Tumlíře?

Toman: On pocházel z velmi politicky angažované rodiny, jeho maminka totiž byla prvorepublikovou poslankyní národního shromáždění za agrární stranu a tatínek dokonce zaměstnanec státního statistického úřadu. A společně vlastnili zemědělskou usedlost v Předboji poblíž Prahy. A bylo jim naprosto jasné, že po únoru 48 je komunisti vyženou a jejich osud rozhodně nebude růžový, proto si sehnali již v květnu roku 48 převaděče a snažili se uprchnout za hranice. Bohužel Janu Tumlířovi se přechod hranic nepodařil, byl zadržen, uvězněn a následně odsouzen ke dvěma rokům vězení. A právě z toho vězení utekl v červenci roku 1948, běžel směrem ku Praze a první a jediné, co ho napadlo, bylo z okraje Prahy zavolat telefonem Dáše Burešové a požádat ji o pomoc.

Redaktorka: Podařilo se to?

Toman: Podařilo se to. S Dášou se setkali, dokonce i s Petrem Koptou a Dáša Burešová sehnala úkryt pro Jana Tumlíře a **společně s Petrem Koptou se o něho celý měsíc starali.** Zajímavé je, že ten úkryt byl skutečně ‘pod svícnem bývá tma’, takže v Bartolomějské ulici.

Dáša mu vařila, prala, starali se o něj, dokonce – a to bylo nejúžasnější, mu sehnali částku 40 000 korun a nového převaděče a díky tomuto jejich naprosto statečnému postoji a zásahu se Janu Tumlířovi nakonec opravdu napodruhé podařilo překročit hranice a uprchnout do západního Německa.

Redaktorka: A sama Dagmar Burešová k tomu později řekla.

“Dagmar”: Nosila jsem Honzovi jídlo, konzervy, vzpomínám si jednou chilli con carne a hrozně páliho. Doma jsem předstírala, že se učím na zkoušku, vracela jsem se denně po 2 v noci. Člověk si v 19 nepřipouštěl, co se může stát. Za přechovávání člověka tehdy hrozilo až 10 let.

Toman: Ukrývat v roce 1949, v době stupňujícího se běsnění komunistické moci, uprchlého vězně, vyžadovalo hodně odvahy. Pokud by se to provalilo, hrozilo jí několikaleté vězení, vyloučení z právnické fakulty, společenská dehonestace a česká advokacie by přišla o jednu ze svých nejzářivějších hvězd.

Redaktorka: V roce 1950 se lékař Radim Bureš, dostudoval konečně medicínu, začal věnovat své profesi. Nejprve dostal umístěnku do slovenských Košic, pak se mu podařilo získat zaměstnání v Litoměřicích, a tak mohl bydlet v Praze a v témže roce byla také svatba. Z tehdy 21leté studentky práv, Dagmar Kubištové, se stává paní Dagmar Burešová. O dva roky později, bylo to v roce 1952, pak i ona končí studium právnické fakulty. Začala se hned věnovat tomu, co říkala, když byla studentkou prvního ročníku, že **chce pomáhat lidem a snažit se nacházet i tu sociální a další spravedlnost?**

Toman: Je to zajímavé, ale **opravdu začala, okamžitě po dokončení právnické fakulty získala umístěnku do advokátní poradny v Praze. Buď to byla veliká náhoda anebo jí v tom trochu pomohl její otec, advokát.**

Redaktorka: Co víme o jejím soukromém životě vdané paní Dagmar Burešové?

Toman: Domnívám se, že pokud Dagmar Burešová je **osudová žena**, pak pro ni je osudovým mužem právě její manžel Radim, protože podpora, kterou on jí dával nejen **v době výkonu advokacie**, ale i později, když **byla političkou**, byla tak významná a zásadní, že opravdu bez Radima Bureše by nebylo Dagmar Burešové.

Redaktorka: A tak dodejme, že se jim roce v 1958 narodila dcera Zuzana, později druhá, mladší dcera Lucie. Stává se právě advokacie tedy pro Dagmar Burešovou nejen prací, ale můžeme říci i jistým posláním?

Toman: Zcela nepochybně. Ona se advokacii věnovala od vlastně samého začátku až do úplného konce svého profesního života a nasazení, které tomu věnovala a snaha, péče, odbornost, přenášení svých odborných zkušeností potom mladší generaci, bylo opravdu velice významné.

Redaktorka: Srpen 1968 a okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy. Zásadní změna v životě celé společnosti. Nastolovány jsou, mohli bychom říci pořádky, které byly před reformními snahami nazývanými pražské jaro. Na období po okupaci vzpomíná Petr Pithart.

“Pithart”: Poprvé jsem se s ní setkal v rehabilitační léčebně v Kladrubech, výborná lyžařka to kdesi v Alpách nezvládla. Měla nohu v sádře tak mohutné, že v ní skoro mizela, ale **i tehdy byla usměvavá, dobré mysli**, vždy byla ochotna pustit se do jakéhokoliv sporu s jakoukoli mocí, když byla na straně práva. Bylo jaro 1969 a přijeli jsme se s Dášou poradit, já zastupoval šéfredaktora Listů, nástupce Literárních novin a pak Literárních listů, Milana Jungmanna a Pavel Rychetský Svaz spisovatelů, jako vydavatele ve sporu s Českým úřadem pro tisk a informace, pro jeho rozhodnutí vydávání onoho týdeníku zastavit. Poradili jsme se, všechno sepsali, připraveni bojovat do posledního dechu, ale soud se už nekonal.

Redaktorka: Počátkem dubna roku 1969 přichází další událost, která je jistým předělem v advokátní praxi Dagmar Burešové.

“Dagmar”: Radime, promiň, že jdu tak pozdě.

“Radim”: Pst, stalo se něco?

“Dagmar”: Největší případ v mé advokátní praxi, důležitější už být nemůže.

“Radim”: No tak mě nenápinej.

“Dagmar”: Dneska za mnou přišla do kanceláře paní Libuše Palachová.

“Radim”: Snad ne ta...

“Dagmar”: Ano, ta Palachová. Chce, abych ji právně zastupovala.

“Radim”: O co jde konkrétně?

“Dagmar”: Chce žalovat Viléma Nového za ty sprosté pomluvy.

“Radim”: No jo, soudruh Nový a jeho báchorky o zneužitím studentovi.

“Dagmar”: Víš, co to může znamenat? Nejen pro mě, ale i pro tebe, pro naši Zuzanu.

“Radim”: Jo, tady nepůjde o právo, ale o politiku, nemůžeš to vyhrát a oni se budou mstít.

“Dagmar”: Přesto souhlasíš?

“Radim”: Ani si nedovedu představit, že bys té paní řekla ne. Pojd' ke mně, děvče.

“Dagmar”: Radime, já mám strach.

“Radim”: Strach překonáš. **Jsi statečná.**

Redaktorka: Proč bylo rozhodnutí Dagmar Burešové, převzít zastupování paní Libuše Palachové, tak riskantním?

Toman: První polovina roku 1969 patřila k nejbouřlivějším a nejsložitějším obdobím novodobé historie. Od srpna 68 jsme měli v zemi sovětské tanky, v lednu 69 se na Václavském náměstí upálil Jan Palach a o tom, jak složitá doba to byla, svědčí i to, že žaloba proti komunistickému poslanci Novému byla podávána 14. dubna 69, tři dny předtím, než se konalo plénum ústředního výboru KSČ, které odstavilo od moci Alexandra Dubčeka a nahradilo ho Gustávem Husákem. Pro všechny šlo o zlomovou dobu, ve společnosti panoval strach, co bude dál, takže **převzít právní zastoupení Libuše Palachové proti komunistickému poslanci a členovi Ústředního výboru bylo velkým hrdinstvím a Dagmar Burešová ho přijala zcela vědomě.**

Redaktorka: Jaká byla podstata žaloby paní Libuše Palachové na komunistického poslance Viléma Nového?

Toman: Upálení Jana Palacha znamenalo pro nastupující komunistický režim velkou ránu, to znamená, KSČ se snažila jeho čin maximálně zlehčovat, zpochybňovat pohnutky Jana Palacha. Jedním z nich byl právě komunistický poslanec Vilém Nový. Ten v lednu roku 69 a později to ještě zopakoval, začal prohlašovat, že Jan Palach zemřel omylem, že se měl polít podle jeho znalostí kapalinou, která sice hoří, ale nepálí, to znamená, že jeho cílem nebylo zemřít. Tvrdil, že mu někdo kapalinu úmyslně vyměnil a tím, že zlehčoval čin Jana Palacha, tak pochopitelně se dotkl i matky Libuše Palachové, a proto začal celý soud. Mezitím se změnila politická situace a soud, konkrétně paní soudkyně Jarmila Ortová, nakonec žalobu všech zamítla.

Redaktorka: V dobovém tisku, bylo to v Rudém právu, se objevil v té době text, ve kterém byla zmínka o advokátce, 'která s urputností a nadšením zastupuje lidi, kteří se domnívají, že utrpěli v roce 1968 nějakou křivdu.' Nebylo to riziko, že bude Dagmar Burešová vyhozena z advokacie. Toman: Pochopitelně, protože negativní článek v Rudém právu byl vždy předzvěstí stahujících se mračen nad pracovní nebo politickou kariérou. Pomohl jí ovšem jeden z jejích bývalých klientů, kterého zastupovala rovněž v řízení o náhradu škody, a ten napsal hned do Rudého práva, že se stejnou urputností zastupovala i jeho, člověka z proletářské rodiny a rázem efekt toho článku byl vynulován. Pravdou ovšem je, že komunistická moc v tu dobu neměla příliš zájem postihovat advokáty, jednak se obávala negativních reakcí ze zahraničí, ale i nakonec samotné advokacie.

Redaktorka: Dagmar Burešová později na danou dobu vzpomínala.

“Dagmar”: Strach je přirozený, jen hlupák nemá nikdy strach, protože nemá dost fantazie, aby si dokázal představit, co vše se může stát. Ale strach je třeba umět překonávat. V jeho překonávání se rodí statečnost. Dovedeno do důsledků, kdo ho nechce překonávat, není statečný, jen zbabělý.

Redaktorka: Dagmar Burešová překonávala opakovaně strach a opakovaně se stavěla proti komunistické justici i v dalších letech.

Toman: Ve své praxi zastupovala více jak stovku disidentů a nepřátel režimu. Z těch známějších jmenujme například Ivana Medka, Milana Kunderu nebo Karla Kyncla a další. Zpočátku, když byl režim slabší a soudy rozhodovaly alespoň trochu spravedlivě, tak své spory vyhrávala, ale později už by je nedokázal vyhrát ani ten nejlepší advokát. Pravdou ovšem je, že zastupování klientů v té době nebylo jenom o právu jako takovém, ale o velké psychické podpoře. Zajímavé je, jak Dagmar Burešová vzpomínala právě na zastupování Libuše Palachové. Ona říkala sama, že jí nepomohla tolik ani jako advokátka, ale lidsky. Že k ní paní Palachová chodila domů a hodiny a hodiny ji musela Dagmar Burešová ubezpečovat o významu činu jejího syna Jana.

“Dagmar”: Disidenty tenkrát houfně propouštěli z práce, a protože to podnikoví a kádroví právníci neuměli, byly první výpovědi neplatné. Já vyhrávala spory a postižení za mnou začali chodit v zástupech.

Toman: Také si tím vysloužila zájem Státní bezpečnosti. Opakovaně byla předvolána k výslechu do Bartolomějské ulici, byl jí odebrán cestovní pas, byla sledovaná, dokonce dcera

nesměla studovat. Zajímavé je, že na ní v roce 1978 zavedla Státní bezpečnost svazek podezřelé osoby a dala jí krycí název **Dáma**, a v tom se Státní bezpečnost nemýlila, Dagmar Burešová skutečně **dámou s velkým D pro mě byla**.

Toman: 17. listopad roku 1989. Události spjaté se studentskou vzpomínkovou akcí a reakce komunistického režimu začaly měnit dějiny naší země. A stejně tak začaly také měnit životní a profesní příběh Dagmar Burešové, jak vzpomínal její manžel, doktor Radim Bureš.

“Radim”: 18 listopadu 1989 u nás doma zazvonil telefon, u aparátu byl Pavel Rychetský a ptal se mě, jestli si myslím, **že by Dáša vstoupila do politiky a jestli bych proti tomu nic neměl. Řekl jsem mu jen ‘samozřejmě, že ne, já ti ji předám’ a podal jsem jí sluchátko.**

Toman: 6. prosince 1989 se Dagmar Burešová stala první polistopadovou ministryní spravedlnosti, což pro českou justici byla ohromná výhra, ale nejen pro justici jako takovou, ale i pro českou advokacii, protože celý život v advokacii pracovala, rozuměla jí a byla to právě ona, která se velmi, velmi zasloužila o to, že se advokacie již v roce 1990 privatizovala a od 1. července 1990 se začala psát novodobá historie české advokacie podle zákona, který ona připravila.

Redaktorka: Po svém jmenování Dagmar Burešová řekla.

“Dagmar”: **Moje osobní krédo je vrátit justici její místo, které dříve ve společnosti s tak hlubokými humanitními a demokratickými tradicemi měla.** Slibuji, že napříště Ministerstvo spravedlnosti nebude zasahovat do rozhodovací pravomoci soudu, že se naopak bude starat jenom o to, aby soudům byly vytvořeny takové podmínky, aby mohly dobře a podle zákona soudit.

Redaktorka: Povedlo se jí to?

Toman: **Nepochybně.** Na dobu, kterou v této funkci strávila, se jí to povedlo.

Redaktorka: Dagmar Burešová se v roce 1990 také **vrací ke své dětské a mládežnické zálibě, kterou byl skautink, je dokonce zvolena starostkou Junáka.** Pokračuje rovněž ve své **politické dráze**, v červnu roku 1990 byla na kandidátce Občanského fóra a po svém zvolení se stala **poslankyní České národní rady. Následně byla zvolena předsedkyní této komory parlamentu.** A k tomu druhá vzpomínka Petra Pitharta, který byl v daném období premiérem české vlády.

“Pithart”: Nejvíc jsme toho spolu prožili jako český vrcholový pár při jednáních se slovenskou politickou reprezentací. Ona jako **předsedkyně České národní rady**, já jako

předseda České vlády. Našimi partnery byli František Mikloško a zprvu Vladimír Mečiar a pak Ján Čarnogurský. **Desítky, spíše stovky hodin jednání, přejíždění z jednoho konce Československa na druhý, nekonečná jednání plná zvrátů, my dva si rozdělení státu nepřáli. Možná i proto jsme pak v červnu roku 1992 prohráli volby. Naše Občanské hnutí zůstalo pod 5 procenty, stát byl rozdělen bez referenda už bez nás.**

Redaktorka: Mohli bychom říci, poměrně vzdálená historie, přesto, když si představíme přelomové období, kdy se měla z komunistické justice stát **demokratická justice** ve smyslu pilíře toho, co všechno se změnilo, byla právě tehdy role Dagmar Burešové, byť posléze se vrací i ve svém řekněme penzijním věku, **do světa advokacie**, přelomovou?

Toman: Naprosto nepochybně. Jednak tím, že byla **půl roku ministryně spravedlnosti**, nastoupila na komunistické ministerstvo a **půl roku minimálně začínala s jeho přeměnou** a hlavně ona potom po volbách v roce 1990 se stala **předsedkyní České národní rady** a společně s Petrem Pithartem **řešili otázku rozdělení či nerozdělení Československa**. Nakonec z **politiky** neúspěšně odešla, republika se rozdělila bez ní i bez pana Pitharta a ona se dále **věnovala advokacii**.

Redaktorka: 30. června roku 2018, Dagmar Burešová, bylo to v Praze v rodinném kruhu, ve svých 89 letech umírá. Proč ji můžeme zařadit mezi **osudové ženy**? Otázka pro hosta pořadu, advokáta, doktora Petra Tomana.

Toman: K **osudovým ženám** řadím takové **ženy, které změnily něčí osud a zanechaly za sebou nesmazatelnou historickou stopu, a to se podle mě Dagmar Burešové povedlo několikrát. Jednak zachránila život Janu Tumlířovi v roce 1949, stala se osudovou ženou pro všechny své klienty, pro které byla mnohdy jedinou spásou, jedinou nadějí a ostrůvkem spravedlnosti. Byla nepochybně osudovou ženou pro Libuši Palachovou, a protože jsem advokát, tak musím připomenout, že byla osudovou ženou i pro českou advokacii. Mohu říct, že nebýt Dagmar Burešové, tak pravděpodobně neznáme českou advokacii tak, jak v tento okamžik existuje.**

Příloha č. 36: Nahrávka č. 36

30.10.2020 ČRo Radiožurnál

Redaktorka: Posloucháte Radiožurnál. Josef Klíma je dneska mým hostem. Bavili jsme se o knize Šarlatán a já teď spojím Šarlatána s tím, co děláte vy, protože Jan Mikolášek popsal

svůj osud v knize Vzpomínky přírodního léčitele, která mohla vyjít až po roce 1989. A vy se taky setkáváte s lidmi, kteří když se chtějí ocitnout u vás v pořadu, tak jsou schopni vám říkat spoustu věcí, které ale nemusí být úplně pravda. Tak jak moc podléhat vzpomínkám přírodního léčitele nebo domněnkám někoho, kdo vlastně hledá pomoc, ale aby tu pomoc našel, přikráší to, co vám vlastně říká.

Josef Klíma: Tak musíte rozlišit, jestli to jsou vzpomínky dávný, to znamená, jestli ty pamětníci už jsou třeba mrtvý nebo jich zbylo malinko a jestli je to kauza současná. Samozřejmě na ověřování kauzy současný máme nějaký mechanismy, který jsou víceméně rutinní, standardní. Stalo se mi několikrát, že jsem musel zastavit přímo jako kauzu natáčení, protože se ukázalo, že ty věci jsou prostě jinak, než jak mi byly podávány, jo. U těch historických věcí samozřejmě máte pamětníky, sháníte starý dokumenty, je tady archiv bezpečnostních složek, je tady ÚSTR, jsou tady rodinný dokumenty. Teď zrovna pracuju na jedny kauze, která je hodně stará. Týká se převaděčství přes hranice. Vobjevil jsem tam příběh, kterej je jak vyšitej pro celovečerní film, proto ho tady nechci, nechci teda říkat. Ale já točím něco jinýho jo, já točím, a to zase můžu říct, **dodnes skrytý a neobjevený hrdinský čin naší první polistopadový ministryně spravedlnosti Dagmar Burešové**. Protože vona za komunistů jako devatenáctiletá ukrejvala člověka, kterej utekl z kriminálu politickýho a později se mu podařilo přejít hranice. Nikdy vo tom sama nemluvila. Ani rodina to neví.

Moderátorka: Jak jste se k tomu dostal?

Josef Klíma: Dva advokáti začali hledat advokáty, kteří za komunistů se chovali **statečně**. Vydali i teď vo tom čerstvě knížku, myslím, že se jmenuje Advokáti proti totalitě a tam třeba jako jeden z příběhů vobjevili tohle. A ta Dagmar Burešová to nikdy ani neřekla. **Vona byla tak skromná. Kdyby ji chytli, tak dostala 10 let jo.**

Moderátorka: Říká Josef Klíma. Já jsem si z jednoho z vašich posledních rozhovorů vypůjčila větu, "Dluhy mám splacený. Děti zaopatřený. Vnoučata jsem si pochoval. Světu už nic převratnýho sdělovat nepotřebuju." To je jako zajímavá věta, ale to by znamenalo, že už vám vlastně o nic nejde a já ten pocit úplně nemám.

Rozhovory

Příloha č. 37:

Rozhovor RNDr. František Mikloško, bývalý politik a bývalý předseda Slovenské národní rady 25.11.2022

1. Co se vám vybaví, když se řekne jméno Dagmar Burešová?

Dagmar Burešová bola **prvá dáma** českej, ponovembrovej politiky.

2. Jak byste popsal její osobnost a přínos pro československou, následně i pro českou nebo slovenskou politiku?

Doteraz nebolo dostatočne zhodnotené, čo znamenali disidenti, chartisti a ich podporovatelia v novembrových dňoch 1989 pre Československo. S Václavom Havlom som sa zoznámil v Bratislave na byte u Jána Langoša 10. decembra 1987. Bol to deň ľudských práv, v Prahe na Staromestskom námestí mala byť manifestácia za ľudské práva a tak sme si večer zapli Hlas Ameriky, aby sme vypočuli, ako dopadla. Počuli sme, že policajti obkľúčili sochu Jána Husa, aby niekto nemohol vyjsť na jej vyvýšené miesto a odtiaľ rečniť, ale ináč nezasahovali. Mladí ľudia sa pochytili za ruky a krúžili okolo nich a skandovali: „Nech žije Charta 77“. Pri tejto správe sa v očiach Václava Havla objavili od dojatia slzy. Charta, chartisti boli desať rokov od jej vzniku štvanci, prenasledovaní a zatváraní ŠtB, nachádzali sa na okraji spoločnosti, ľudia sa báli s nimi kontaktovať. Odrazu Česi prijali Chartu a chartistov. A práve toto bol kľúčový moment v prvých hodinách po 17. novembri 1989, že vo chvíli, keď ľudia vošli do ulíc, existovala politická i spoločenská alternatíva voči, voči skorumpovanej komunistickej moci. Bol to Havel a jeho priatelia, ktorí viedli rozhovory s predsedom federálnej vlády Jozefom Adamcom, **boli to chartisti, disidenti a ich podporovatelia, ktorí vytvorili v Československu, v Čechách a na Slovensku po voľbách 1990 prvé vlády.** Dagmar Burešová, **nebojácna obhajkyňa chartistov pri súdnych procesoch, ich priateľka**, ktorá sa s nimi stretávala v lesoch na poľsko-československých hraniciach pri stretnutiach poľských, českých a slovenských disidentov. Tým, že sa Václav Havel stal prezidentom, Alexander Dubček sa stal predsedom Federálneho parlamentu, **Dagmar Burešová sa prirodzene stala predsedníčkou ČNR, tým pádom najvyšším ústavným činiteľom v Českej republiky.**

S Dagmar Burešovou sme viedli dvojročné rokovania medzi predsedníctvami ČNR a SNR. Od začiatku našich rokovaní **sme sa spriatelili a hneď vtedy sme si povedali, že budeme pred sebou pravdiví, že v našich stretnutiach a rokovaniach sa navzájom nepodrazíme.** Myšlienka, aby základ budúceho štátoprávneho usporiadania postavili predsedníctva národných rád bol ideovo správny. Predsedníctvo ČNR aj SNR bolo kolektívnou hlavou Českej, aj Slovenskej republiky. **Ale v predsedníctvach sedeli zástupcovia všetkých, aj opozičných politických**

strán v parlamente a dosiahnúť tak pri rokovaníach rýchly a jednotný postup bolo prakticky nemožné. Okrem toho, česká strana necítila vážnu potrebu meniť daný stav rozdelenia kompetencií medzi republikami a federáciou a tak len reagovala na požiadavky slovenskej strany, ktorá bola navyše veľmi jednoduchá. Dagmar Burešová sa snažila na českej strane vyvažovať a hľadať spoločný prienik jednotlivých názorov a postojov v ich predsedníctve. Ako právnička sa opierala o právnu legitimitu pri štátoprávnych rokovaníach. V jednej chvíli mi však povedala svoj názor, že má obavy, či v tomto dvojročnom období sme schopní dospieť k dohode. **Nedospeli sme.** 11. marca 1992 som navštívil v Prahe predsedníčku ČNR, kde sme na spoločnej tlačovej konferencii konštatovali, že rokovania sú pre toto volebné obdobie ukončené. Václav Havel bol v tom čase chorý a prežíval svoju rekonvalescenciu na samote povyš Lán. Tam sme sa spoločne za ním vybrali, aby sme mu ukončenie našich rokovaní oznámili.

3. Jaký význam nebo jak velkou důležitost hrálo ve veřejném prostoru roli to, že byla ženou?

Prezidentom republiky bol Václav Havel, predsedom federálnej vlády bol Marián Čalfa, predsedom FZ bol Alexander Dubček, predsedom SNR bol František Mikloško, všetko muži. **Jedinou ženou vo vrcholovej politike pri štátoprávnych rokovaníach bola šarmantná a vzdelaná žena** Dagmar Burešová. S Dagmar Burešovou ma viažu samozrejme aj iné, „historické“ a **milé zážitky**. 12. septembra 1991 sa uskutočnil prvý mobilný hovor v Československu medzi Prahou a Bratislavou. Organizoval to Eurotel. Z budovy ČNR volala jej **predsedníčka Burešová** a v bratislavskom vládnom hoteli Bôrik bol na linke predseda SNR Mikloško. Hovor sa uskutočňoval v priamom televíznom vysielaní Československej televízie. A zostane už navždy zapísané, že hovor začal F. Mikloško slovami: „Haló Dášo počujeme sa?“ A z druhej strany sa ozvalo: „Nazdar Fero“.

4. Jaký odkaz zanechala ve veřejném prostoru pro současnou generaci politikůk a politikůk?

Prvé roky po páde komunizmu boli rokmi nadšenia a „čistých“ vzťahov a postojov. Dagmar Burešová bola popri Václavovi Havlovi, Petrovi Pithartovi a mnohých ďalších **vzorom tejto politiky**. Jej politika nebola politikou marketingu, reklamných agentúr a facebookových statusov. **Bola napĺňaním hesla Václava Havla o „nepolitickej politike“ založenej na svedomí a vzájomnej úcte**. Dagmar Burešová síce po voľbách 1992 odišla z vrcholnej politickej scény v Čechách, **ale je tam už navždy zapísaná**.

Příloha č. 38: Rozhovor doc. PhDr. Barbora Osvaldová, novinářka 26.11.2022

1. Co se vám vybaví, když se řekne jméno Dagmar Burešová?

Ministryně spravedlnosti, **statečná** advokátka a **skautka**

2. Jak byste popsala její osobnost a přínos pro československou, následně i pro českou nebo slovenskou politiku?

V období tzv. normalizace zastupovala kolem sta osob stíhaných totalitním režimem, mj. Milana Kunderu, Ivana Medka nebo Karla Kyncla. **Téměř všechny případy vyhrávala, protože pracovní právo bylo její zaměření a skvěle ho ovládala.** Pro mne byla zajímavá především zastupováním novináře Karla Kyncla, kterého jsem během jedné jeho návštěvy Prahy pozvala ke studentům. Dodnes knížky Karla Kyncla předepisují jako důležitou četbu.

3. Jaký význam nebo jak velkou důležitost hrálo ve veřejném prostoru roli to, že byla ženou?

To je těžké říct. To by bývala spíš otázka pro ni. Dnes to asi vnímáme trochu jinak. Chovali se k ní při procesech odlišně, tedy krom toho, že ji sledovala STB? Otakar Motejl byl muž a bylo to důležité? Myslím, že tehdy se jednalo **spíš o statečnost** než o gender. Krom toho JUDR. Burešové velmi pomáhal její manžel a její tchýně.

4. Jaký odkaz zanechala ve veřejném prostoru pro současnou generaci politiků a politiků?

Dnes už se to tolik neví, ale byla **iniciátorkou zákona o mimosoudních rehabilitacích a také podporovala lustrační zákon.** I když prý v trochu jiné podobě, než nakonec vznikl. Tak že pokud dnes o tomto období novináři nebo historici píší, neměli by zapomenout na její podíl.

Příloha č. 39: Rozhovor PhDr. Petr Just, Ph.D., politolog 4.12.2022

1. Co se vám vybaví, když se řekne jméno Dagmar Burešová?

Těch asociací je hodně. Disidentka a **obhájkyně disidentů.** Politická – první polistopadová ministryně spravedlnosti a **následně předsedkyně České národní rady.** **Advokátka.**

2. Jak byste popsal její osobnost a přínos pro československou, následně i pro českou nebo slovenskou politiku?

Vzhledem k době a okolnostem, kdy vstoupila do politiky, **byl její přínos zásadní**. Jednalo se o období zásadních politických a společenských změn, a **aktéři tehdejšího vývoje tedy měli výrazný podíl na formování demokratického politického zřízení**. Zejména vzememe-li v potaz, že jedním ze znaků minulého režimu bylo ohýbání práva, politicky motivovaná justice a podobně, je jasné, že **role nového vedení ministerstva spravedlnosti v čele s Dagmar Burešovou byla klíčová**.

3. Jaký význam nebo jak velkou důležitost hrálo ve veřejném prostoru roli to, že byla ženou?

V době, o které mluvíme, bylo v exekutivních funkcích výrazně méně žen než dneska. Takže skutečnost, že se ve vysoké exekutivní funkci objevila **charismatická žena**, neunikl pozornosti. Ale nemyslím si, že by její výběr do funkce byl ovlivněn skutečností, že byla ženou. Před rokem 1989 byla **činná v advokacii** a mimo jiné **hájila disidenty**, což v daném dobovém kontextu byl docela **vhodný předpoklad pro výkon funkce ministryně spravedlnosti**.

4. Jaký odkaz zanechala ve veřejném prostoru pro současnou generaci političek a politiků?

Byla z generace, která vnášela do politiky nějaké skutečné hodnoty, což bylo i díky jejímu **angažmá v protikomunistických aktivitách**. Dnešní generace politiků však si již na hodnoty příliš nehrají (čest výjimkám). Myslím, že Dagmar Burešová by asi moc spokojená se současnou politickou garniturou nebyla. Samozřejmě že její osobnost je součástí širšího povědomí dnešních politiků a rétoricky se k ní a jejímu odkazu hlásí, ale reálně se od toho odkazu spíše odklánějí.

Rámce v tabulkách

Příloha č. 40: Rámce v tabulkách, výzkum prosinec 1989–červen 1992

1.

Tematické rámce	Politická a úkoly s tím spojené Ministryně spravedlnosti a úkoly s tím spojené	Doktorka práv	Demokracie
-----------------	---	---------------	------------

	Předsedkyně České národní rady a úkoly s tím spojené		
Příklady z nahrávek	<p>1. Ministryně spravedlnosti (1)</p> <hr/> <p>2. Slibuji, že napříště Ministerstvo spravedlnosti nebude zasahovat do rozhodovací pravomoci soudu, že se naopak bude starat jenom o to, aby soudům byly vytvořeny takové podmínky, aby mohly dobře a podle zákona soudit (2)</p> <hr/> <p>3. Našemu ministerstvu dělá velké starosti možnost umístit propuštěné a ubytovat je (3)</p> <hr/> <p>4. vzniká i otázka, kde tyto finanční prostředky vzít. K tomu nám ministryně spravedlnosti České</p>	<p>1. Podle dosavadní Ústavy jsou soudy vázány Právním řádem. Za právní řád se pokládají nejen zákony, ale i podzákoné normy. Tyto podzákoné normy jsou mnohdy vypracovány nekvalitně a jsou dokonce v rozporu s Ústavou, případně tedy s těmi vlastními zákony (2)</p> <hr/> <p>2. Doktorkou (3)</p> <hr/> <p>3. Já jsem si nikdy nepředstavila, že bych mohla dělat něco jiného než advokacii. Advokacie doopravdy byla moje velká láska</p>	<p>1. všichni občané jsou si rovni. Nikoli, že někteří občané jsou si rovnější (2)</p> <hr/> <p>2. všichni musíme učit se demokraticky chovat. Vyměňovat si názory znamená především naslouchat jeden druhému, nezacpávat si uši (5)</p> <hr/> <p>3. Ta práce poslance je velice náročná, takže společnost se bude muset taky trošku připravit na to, že ti poslanci, kteří jsou dnes už svobodně zvoleni, budou muset být také podle té své odpovědnosti vůči společnosti honorováni (7)</p> <hr/> <p>4. jsme toho názoru, že</p>

	<p>republiky Dagmar Burešová řekla (4)</p> <hr/> <p>5. to vlastně bylo pokračování v té mé původní práci, protože na to a to jsem byla připravená, protože jsem celý život dělala justiční právo a na ministerstvu spravedlnosti jsem byla velice spokojená (5), mezitím mám jiné úkoly, protože reprezentuji Českou národní radu navenek, ať už tedy ve vztahu k vládě, k Federálnímu shromáždění, Slovenské národní radě, přijímám spoustu delegací, řadu dalších povinností (5)</p> <hr/> <p>6. Je to pro mě skutečně velký závazek a беру výkon této funkce jako své poslání (6)</p> <hr/>	<p>(5)</p> <hr/> <p>4. doktorka (8)</p> <hr/> <p>5. Státní smlouvu mohou totiž mezi sebou uzavřít jen suverénní státy, které jsou z hlediska norem mezinárodního práva samostatnými subjekty mezinárodního práva. Ani Česká republika ani Slovenská republika takovými suverénními státy nejsou (12)</p> <hr/> <p>6. občanský zákon sám o sobě neupravuje dost podrobně všechny ty vztahy, které budou přicházet, pokud jde o obce v úvahu, a bude</p> <hr/>	<p>samosprávnou demokracii je zapotřebí budovat zdola, že to je velice důležitý zákon (13)</p> <hr/> <p>5. spíš něco jako na ten způsob toho německého systému (17)</p> <hr/> <p>6. Všem ani demokracie nemůže nikdy přinést to, co si přejí, pouze většina z nás tak, jak jsme, tady mezi sebou může být spokojená s tím konečným výsledkem. (19)</p> <hr/> <p>7. v demokracii je konflikt vždycky přítomný a vždycky bude docházet ke konfliktům. S ničím, co bylo v těch minulých 40 letech, jsme nebyli</p> <hr/>
--	--	--	---

	<p>7. Máme ještě tedy několik drobných úkolů. Domnívali jsme se, že možná se bude jednat o zákoně o poslancích. Dnes jsme se na této schůzce dohodli, že je zapotřebí tuto otázku zevrubně znovu probrat (7)</p> <hr/> <p>8. zástupce předkladatelů návrhů, předsedy národních rad (9)</p> <hr/> <p>9. postavili ji znovu do čela Národního sněmu (10)</p> <hr/> <p>10. Dnes dopoledne přijal Dagmar Burešovou předseda zemské vlády Severního Porýní-Vestfálska Johannes Rau. Dagmar Burešová ho seznámila se současnou činností a úkoly České národní rady a s hlavními úkoly, před kterými teď stojí</p>	<p>takový zákon podle mého názoru potřeba (13)</p> <hr/> <p>7. že tyto státy jako suverénní vzniknou z hlediska mezinárodního práva, jako subjekty mezinárodního práva, vzniknou prostě tím, že přijmou své vlastní Ústavy (18)</p> <hr/> <p>8. řekněte mi jako právník (21)</p> <hr/> <p>9. Takovou smlouvu totiž skutečně mohou uzavřít jen dva suverénní subjekty mezinárodního práva a takovým subjektem je v našich poměrech pouze Česká a Slovenská</p>	<p>spokojeni (24)</p> <hr/> <p>8. Po dlouhých letech diktatury se musíme v tomto směru učit z historie demokratických tradic (27)</p> <hr/> <p>9. Žijeme ve svobodném státě, to však ještě neznamena, že bychom se měli chovat, jak se říká, jako utržení ze řetězu. Svoboda není anarchie, ale především závazek a odpovědnost (28)</p>
--	---	---	--

	<p>naše společnost (11)</p> <hr/> <p>11. Na schůzce ve Vikárce předal totiž zástupce KDH, pan doktor Čarnogurský, návrh na uzavření státní smlouvy mezi Slovenskou národní radou a mezi Českou národní radou (12)</p> <hr/> <p>12. Myslím si, že my z České národní rady se budeme snažit, aby byl takový zákon přijat co nejrychleji, protože jsme toho názoru, že samosprávnou demokracii je zapotřebí budovat zdola, že to je velice důležitý zákon. (13)</p> <hr/> <p>13. předsedkyni České národní rady (14)</p> <hr/> <p>14. Za nejdůležitější současný úkol svého zákonodárského sboru</p>	<p>federativní republika (25)</p> <hr/> <p>10. Ovšem tu smlouvu jako Ústavodárnou iniciativu připouští paragraf 142 zákona ústavního 143 z roku 68 (26)</p> <hr/> <p>11. Bylo nezbytné přebudovat či dokonce znovu vystavět prakticky celý Československý právní řád (27)</p> <hr/> <p>12. zároveň právníčka toto prohlášení? (29)</p>	
--	---	--	--

	<p>označila předsedkyně Českého sněmu práci na tvorbě Ústav (15)</p> <hr/> <p>15. Česká národní rada včera rekapitulovala svoji činnost za čtvrté volební období. Za nejdůležitější úkol současnosti označila předsedkyně Dagmar Burešová, jak jinak, než tvorbu Ústav. (16)</p> <hr/> <p>16. Zeptali jsme se na názor také členů České národní rady. Po předsedkyni Dagmar Burešové (17)</p> <hr/> <p>17. předsedové Českého a Slovenského parlamentu Dagmar Burešová (18)</p> <hr/> <p>18. jak paní předsedkyně je v Bratislavě nakonec tlumočila (19)</p> <hr/>		
--	--	--	--

	<p>19. předsedkyně České národní rady (20)</p> <hr/> <p>20. předsedkyni České národní rady (21)</p> <hr/> <p>21. Hodnotím tuto návštěvu jako mimořádně úspěšnou. Podle mého názoru se splnilo naše očekávání, že totiž vzájemné setkání s reprezentací parlamentu země (22)</p> <hr/> <p>22. Slovenským návrhem jsme se zabývali a slovenský návrh obsahuje celou řadu alternativ (23)</p> <hr/> <p>23. předsedkyně České národní rady Dagmar Burešové (24)</p> <hr/> <p>24. Řekněme si tady na závěr, jak dál, paní předsedkyně (25)</p> <hr/>		
--	---	--	--

	<p>25. Pokud by se nám jednalo zítra v Bratislavě tak, jako se nám jedná dnes v Praze, tak bychom mohli mluvit o velkém úspěchu (26)</p> <hr/> <p>26. Přijali jsme četné zákony politické a ekonomické povahy, které postupně odčihují hlavní křivdy a chyby minulosti. Musíme vidět také to, že nikdy v minulosti neměly naše parlamenty tolik práce, že nikdy před nimi nestály tak ohromné úkoly, jako po listopadu 1989 (27)</p> <hr/> <p>27. A právě na toto téma se teď zamýšlí předsedkyně České národní rady Dagmar Burešová (28)</p> <hr/> <p>28. Tam za pomoci exekutivy, pomoci</p>		
--	--	--	--

	<p>ministrů tří vlád, se nám skutečně podařil velikánský kus práce a ten by neměl být zpochybňován (29)</p>		
--	---	--	--

2.

Tematické rámce	Kladné lidské vlastnosti	Všeobecný přehled	Feminismus
Příklady z nahrávek	<p>1. Moje osobní krédo je vrátit justici její místo (2)</p> <hr/> <p>2. Já si myslím, že když těm lidem dáme důvěru, dáme jim možnost pracovat a dáme jim možnost bydlet, tak že snad ty obavy jsou přehnané. (3)</p> <hr/> <p>3. ovšem ty křivdy, které se děly lidem, kteří byli nevinny postaveni před soud a nevinni odsouzení, ty musíme odčinit v první řadě. (4)</p> <hr/>	<p>1. jak říká Orwell ve svém známém románu (2)</p> <hr/> <p>2. Děsí mě to, co dělá Husajn v Iráku (5)</p> <hr/> <p>3. navazujeme na Palackého a Masaryka dnes a musíme si uvědomit, že národ sám o sobě vlastně nemá žádný smysl. Smysl dostává až svým vkladem do kulturního a do humánního vkladu ostatního lidství, ostatních národů</p>	<p>1. ale i jako ženy a velice půvabné ženy (2)</p> <hr/> <p>2. teď mluvím ale jen jako občanka tohoto státu (4)</p> <hr/> <p>3. by se určitě divil že na jeho místě po desítkách let vlády můžu usedla vzdělaná a navíc půvabná žena (5)</p> <hr/> <p>4. V nové České národní radě, jak jsem spočítal, je ze 200 poslanců jenom</p>

	<p>4. Já jsem ho měla opravdu strašně ráda (5)</p> <hr/> <p>5. Budu se snažit, abych ho ze všech sil plnila. (6)</p> <hr/> <p>6. budou muset být také podle té své odpovědnosti vůči společnosti honorováni (7)</p> <hr/> <p>7. A já jsem přesvědčená, že by nakonec dobře dopadly (9)</p> <hr/> <p>8. v tajných volbách poslanci vyjádřili svou důvěru Dagmar Burešové (10)</p> <hr/> <p>9. Skutečně jsme využili každou chvíli (11)</p> <hr/> <p>10. Já se domnívám, že ta změna by mohla být dokonce pozitivní (14)</p> <hr/>	<p>(6)</p> <hr/> <p>4. Voltaire kdysi řekl jednomu svému současníkovi: S vašimi názory hluboce nesouhlasím, ale udělám všechno pro to, abyste je mohl veřejně vyslovit. Angličané mají také jedno pěkné přísloví: Poctivost je nejlepší politika (27)</p> <hr/> <p>5. ba přímo mezi Mefistofeleskou příležitostí sejít na scestí vášní a hnát se pouze za oním pověstným účelem, jenž světí prostředky. Jezuité se však řídili jinou zásadou: Fortiter in re, suaviter in modó, to je pevně v podstatě věci,</p>	<p>27 žen, tedy žádná rovnoprávnost (6)</p> <hr/> <p>5. matka a babička, která jako všechny matky a babičky (20)</p> <hr/> <p>6. Dal bych přednost jedině dámě ve studiu (25)</p>
--	--	--	---

	<p>11. Já bych se nejdříve ráda omluvila našim posluchačům, kterým mnohdy už trochu jdeme na nervy (19)</p> <hr/> <p>12. Chci věřit tomu, že jste podlehla pokušení vyřešit svůj vlastní životní problém, že třeba sama nemůžete mít děti, které byste strašně chtěla. Mohou tu být i jiné důvody. V každém případě jste si už však musela uvědomit, že svou vlastní bolest nemůžete řešit tak, že strašně ublížíte druhému člověku (20)</p> <hr/> <p>13. myslím si, že by vina měla být pojmenována a že by je společnost měla aspoň mít možnost morálně odsoudit, o to jde (21)</p> <hr/> <p>14. Čili to nemůžeme mít slovenským partnerům</p>	<p>jemně a zdrženlivě ve způsobech (28)</p>	
--	--	---	--

	<p>za zlé, že ani oni nebyli s tou federací spokojení (24)</p> <hr/> <p>15. Já vím, že už občané, když nás poslouchají, mají pocit, že po každém zasedání přijedeme mírně optimisticky naladěni a než dojde k dalšímu, zase náš mírný optimismus se změní ve skepsi. Domnívám se ale, že přece jenom určité důvody k optimismu tu jsou (25)</p> <hr/> <p>16. Mnoho se stalo, a ne všechno bylo dobré. Ani v našich zemích jsme nežili klidně a pocity mnoha občanů asi nejspíš mohou označit jako jisté rozčarování a skepsi (27)</p> <hr/> <p>17. Všichni jsme totiž přímo povinni uvědomovat si, že</p>		
--	---	--	--

	<p>nejen naše svoboda je omezována svobodou druhých, ale že dost podobně je tomu i s našimi názory. Nikdo nemá, lidově řečeno patent na rozum (28)</p>		
--	--	--	--

3.

Tematické rámce	Konflikt	Kompromis	Federace
Příklady z nahrávek	<p>1. Já bych si přála, abychom skutečně konstruktivně pracovali na tom problému Čechů a Slováků a teď se nám tady objevuje i ten problém Moravy (5)</p> <hr/> <p>2. Na první pohled, pro nezasvěcence, by se mohlo zdát, že jde pouze o problém procedurální. Vůbec nejde o problém procedurální, jde o problém zásadní (12)</p> <hr/>	<p>1. Musíme projevít pochopení pro sebe navzájem, my pro ně a oni pro nás. To je problém, který mě teď nejvíc tíží, ale já jsem přesvědčená, že když bude mít dobrou vůli, že ho zvládneme (5)</p> <hr/> <p>2. jsme se dohodli o některých problémech, které nás skutečně tíží (7)</p> <hr/> <p>3. jak důležité je to</p>	<p>1. Že skutečně jde, nebo šlo o to, abychom zachovali federaci, protože kdyby tento kompetenční zákon nebyl schválen, dostali bychom se do ústavní krize a nastaly by dlouhé a těžké dohody (9)</p> <hr/> <p>2. Česká národní rada považuje za nepřijatelné jakékoliv současné jednání o změně uspořádání státu,</p>

	<p>3. Jak jsme zjistili, je tam řada problémů, které velice úzce souvisí se zákonem o majetku obcí (13)</p> <hr/> <p>4. byť ho v současné době poněkud snižují vystoupení představitelů Hnutí za demokratické Slovensko, kteří prosazují zřetelně konfедераční prvky a Slovenské národní strany, která stále trvá na samostatnosti Slovenska (15)</p> <hr/> <p>5. což podle slov Dagmar Burešové není tak jasné, jak by se na první pohled zdálo (16)</p> <hr/> <p>6. Bylo by zpochybněno i naše vstoupení, přijetí do Rady Evropy a to všechno (18)</p>	<p>dnešní rozhodnutí (9)</p> <hr/> <p>4. Pokud to nepřijme začátkem týdne, nýbrž až ve čtvrtek nebo v pátek, budeme muset svolat zvláštní plenární zasedání s jedním bodem programu, a to je právě zákon o majetku obcí. Nechceme udělat to, co udělala Slovenská národní rada, abychom přijali zákon, který bychom během měsíce museli novelizovat (13)</p> <hr/> <p>5. Takže se domnívám, že ta budoucí jednání se budou odvíjet v duchu vzájemné tolerance, a že bychom mohli být schopni se k něčemu dopracovat (14)</p> <hr/> <p>6. To, že se podařilo</p>	<p>pokud by bylo vedeno pouze reprezentacemi národních republik (12)</p> <hr/> <p>3. Zatím jsme zajedno v tom, že žádná z příštích Ústav ani česká, ani federální, nesmí bránit vzniku vícečlenného federativního uspořádání (15)</p> <hr/> <p>4. Jsme pro společný stát, a to pro federaci (18)</p> <hr/> <p>5. aby vyhovovalo federaci, abychom vytvořili federaci takovou, aby všichni občané naši v ní mohli dobře a spokojeně žít (19)</p> <hr/> <p>6. Pro tu proceduru je rovněž podle</p>
--	--	---	--

	<p>7. tak dlouho mluvíme o státoprávním uspořádání a pořádku nejsme schopni najít společnou řeč (19)</p> <p>8. ty alternativy které jsou uvedeny pod číslem 2 nebo 3, místy přijatelné nejsou vůbec. Na rozdíl od našeho návrhu slovenský návrh neupravuje všechny kompetence, tedy neobsahuje celý ten obsah, kterým jsme se zabývali my (23)</p> <p>9. v ochraně státních hranic, kde my chceme, aby kompetence patřila federaci, pokud jde o výkon. Dále, dále pokud o celnictví, i tam chceme aby působnosti patřily federaci i pokud jde o</p>	<p>sblížit původně velice rozdílná stanoviska slovenské a české strany k této otázce, zejména pokud jde o názor na státní smlouvu, pokládá Dagmar Burešová za největší úspěch (15)</p> <p>7. Za velice důležitý považuje závěr z Kroměříže, tedy vytvoření dohody mezi Českou národní radou a Slovenskou národní radou o zásadách státoprávního uspořádání ČSFR (16)</p> <p>8. V případě nesouhlasu některé z národních rad s Ústavou federace, doporučujeme celostátní referendum o federální ústavě. Pokud se Česká národní rada a</p>	<p>našeho názoru, i tedy podle mého osobního názoru jednoznačné, že jediným subjektem mezinárodního práva musí být Česká a Slovenská federativní republika (23)</p> <p>7. byť i třeba na krátkou dobu, znamenalo by to diskontinuitu našeho státu, a to nemůžeme připustit z důvodu, o kterých jsem taky už mockrát mluvila. Z těch důvodů, že by bylo zapotřebí uzavírat všechny možné smlouvy znova mezinárodní, naše, naše přijetí do Rady Evropy by bylo zpochybněno a tohle to všechno (24)</p>
--	---	--	--

	<p>výkon. Dále tam máme u, pokud jde o cenovou problematiku, celní tarify, daně, to jsou všechno věci, kde v některých případech my navrhujeme i zákonodárnou i exekutivní pravomoc, zatímco Slovensko zůstává pouze u zákonodárné pravomoci (24)</p> <hr/> <p>10. je zde určitý rozpor, jak ho hodláte řešit, paní předsedkyně (25)</p> <hr/> <p>11. Takže tady není, nepřichází v úvahu, že bychom v tomto bodě mohli ustoupit (26)</p> <hr/> <p>12. Nikdo z nás přece nechce žít v těžko definovatelném prostoru dvou</p>	<p>Slovenská národní rada shodnou na způsobu přijetí Ústavy, doporučujeme vytvoření společných komisí, složených ze zástupců parlamentů, vlád i expertů obou republik k jednání o obsahu smlouvy (18)</p> <hr/> <p>9. Nám ovšem velice mnoho záleží na tom, aby státoprávní uspořádání, které si zvolíme, vyhovovalo nám všem, aby vyhovovalo oběma republikám (19)</p> <hr/> <p>10. Objasnili jsme si i některá nedorozumnění, ke kterým docházelo v minulosti a došli jsme ke společnému závěru (22)</p> <hr/> <p>11. se místy jeví jak pro</p>	<p>8. já jsem skutečně na jeho výslovný dotaz co si představuji pod pojmem společný stát uvedla, že si představuji federaci, totiž skutečně jenom federace je společný stát (25)</p> <hr/> <p>9. protože si přejeme zachovat federaci (26)</p> <hr/> <p>10. zejména pokud jde o ty kompetence a to je, myslím, obsah společného státu, to je to nejdůležitější (29)</p> <hr/> <p>11. My jsme před třemi lety, by nás vůbec nenapadlo dělat rozdíl mezi Českou a Československou státností (30)</p>
--	--	---	--

	<p>sousedních nezávislých republik, které budou společnou státnost vágně předstírat. Ve svých důsledcích by podobný hybrid vedl k neprospěchu všech bez ohledu na to, na které straně řeky Moravy žijeme. Zmínila jsem se o vztazích mezi našimi národy, ale naše hašteření se promítá do celkového obrazu politického života obou republik (27)</p> <hr/> <p>13. Je dobře mít stále před sebou ten obraz shromaždiště, na kterém stojí vedle sebe řekněme, pan Čarnogurský s panem Pithartem a vedle nich pan Klaus s panem Mikloškem. Při všech programových rozdílnostech (28)</p>	<p>nás jako přijatelné (23)</p> <hr/> <p>12. aby nebyl něčím obtížným, aby nebyl něčím co prostě s sebou táhneme jako závaží, jak nás někdy karikují, ale něčím, co pro nás pro obě republiky bude přínosem, co bude pro nás výhodou (24)</p> <hr/> <p>13. jsme dospěli k závěrům, které odůvodňují určitou naději, že se nakonec dohodneme (25)</p> <hr/> <p>14. v těch zahraničních věcech jsou určité ještě podbody, o kterých se budeme dohadovat dál (26)</p> <hr/> <p>15. Pro to všechno jsme přesvědčení o nutnosti dalších jednání se slovenskou</p>	
--	---	--	--

	<p>14. Obávám se totiž, že teď se skutečně objevují na Slovensku některé politické síly, které jsou zásadně proti všemu, že ani nedovedou zcela přesně artikulovat, co jim například konkrétně na té dohodě z Milov vadí (29)</p>	<p>stranou o společném státu (27)</p> <p>16. Demokratická politika potřebuje spíše snahu po dohodě a někdy i přijatelném kompromisu (28)</p> <p>17. Samozřejmě, že je zapotřebí to se slovenskou stranou projednat, o tom už jsem mluvila. Domnívám se, že, vůbec nevidím žádný důvod, proč by s ní slovenská strana neměla souhlasit, protože jak říkám, národní princip zůstane zachován, občanský princip už tam je. Tady jde jenom o jinou systematiku, která je v tom návrhu obsažena (29)</p>	
--	---	---	--

4.

Tematický rámeček	Skauting
Příklady z nahrávek	<p>1. starostka českého Junáka (5)</p> <hr/> <p>2. pana prezidenta vítá starostka českého Junáka paní doktorka Dagmar Burešová (8)</p>

Příloha č. 41: Rámce v tabulkách, výzkum červenec 1992–prosinec 2022

1.

Tematické rámce	<p>Politická a úkoly s tím spojené</p> <p>Ministryně spravedlnosti a úkoly s tím spojené</p> <p>Předsedkyně České národní rady a úkoly s tím spojené</p>	Doktorka práv	Demokracie
Příklady z nahrávek	<p>1. předchozí předsedkyně České národní rady (30)</p> <hr/> <p>2. Předsedkyně České národní rady Dagmar Burešová a její promluva do nového roku 1992, volebního a jak se později ukázalo, i posledního Československého (33)</p>	<p>1. Čili tu individualizaci, tu možnost postihnout ten konkrétní případ, tu dává právě ten dřívější paragraf 7 odstavec 3, že v mimořádných případech soud může zdvihnout to,</p>	<p>1. Já si myslím, že by to měly být tedy ty demokratické tradice, na kterých, které pokládám za nesmírně důležité, a které bychom si měli pěstovat, neměli bychom uhnout ani o kousíček, protože není možné ubrat</p>

	<p>3. vedla i Českou národní radu (34), První polistopadová ministryně spravedlnosti (34)</p> <p>4. Je považována za první dámu české justice (35)</p> <p>5. naší první polistopadový ministryně spravedlnosti Dagmar Burešová (36)</p>	<p>tu, to odškodnění (31)</p> <p>2. Prohlásil, že to nebyla hrdinná oběť, že to byl všecko podvod, tak jsem to žalovala, že je povinen odvolat tohleto tvrzení (34)</p> <p>3. Ona se advokacii věnovala od vlastně samého začátku až do úplného konce svého profesního života a nasazení, které tomu věnovala a snaha, péče, odbornost, přenášení svých odborných zkušeností potom mladší generaci, bylo opravdu velice významné (35)</p>	<p>kousíček svobody. Jakmile se ubere kousíček svobody, zničí se svoboda celá (30)</p> <p>2. rozvoj demokracie, humanity a lidská práva (32)</p> <p>3. Žijeme ve svobodném státě, to však ještě neznamena, že bychom se měli chovat, jak se říká, jako utržení ze řetězu. Svoboda není anarchie, ale především závazek a odpovědnost (33)</p> <p>4. Vrátit justici její místo, které dříve ve společnosti s tak hlubokými humanitními a demokratickými tradicemi měla (34)</p>
--	---	---	--

			<p>5. Z toho příběhu, který před chvílí zazněl vyplývá neskutečný cit pro spravedlnost a především demokracii, protože ona opravdu málem nebyla přijata na vysokou školu a právě svazáci se jí tehdy zastali, jak říkali a ona sama vzpomíná, protože měla sociální citění (35)</p>

2.

Tematické rámce	Kladné lidské vlastnosti	Všeobecný přehled	Feminismus
Příklady z nahrávek	<p>1. jakýsi smutek, jaká, jaká, taková ta listopadová pochmurná nálada (30)</p> <hr/>	<p>1. Myslím si, že jsme byli vhozeni, vlastně trochu existenciálně, po Sartreovsku řečeno</p> <hr/>	<p>1. Já musím, musím hned na začátku přehrát míč na stranu elegantní dámy (31)</p> <hr/>

	<p>2. tak ten člověk už se nikdy nezmůžu na to, aby si ten svůj životní standard zlepšil nějakým, nějakým zásadním způsobem, protože ten člověk většinou je odkázán na pomoc dalších osob, ty ho musejí mýt, ty mu musí podat jídlo, ty ho musí vozit, když chce jít mezi lidi, tak ho, většinou mají dokonce ty, pokud získají auto, tak to musím mít na ruce, protože ty nohy jsou úplně bezvládné, tak mně jde o to, aby tihleti lidi, který jsou nejvíc postižený, tak oni, aby, aby nakonec nedoplatili na tu novou vyhlášku (31)</p> <hr/> <p>3. právě proto bych si moc přála, aby i naši vedoucí činitelé měli tuto starou pravdu na zřeteli. Vášně je krajnost, která do</p>	<p>(30)</p> <hr/> <p>2. přebírá sazebník WHO, tedy světové zdravotnické organizace, kde ty sazby jsou pochopitelně vysoké, protože tam už jsou zohledněny ty sazby v těch státech, kde už jsou o kus dál než my (31)</p> <hr/> <p>3. To je mimochodem řečeno, obsaženo v základu slova politika neboli polis značí obec. Mimochodem, starý tradiční nápis na budově Českého sněmu zní: Nejvyšším našim zákonem budiž prospěch věcí veřejných. V základu politiky</p>	<p>2. byla neohroženou a statečnou ženou s jasným mravním rámcem a tyto vlastnosti ji provázely celým jejím dalším životem. Byla ženou s neopakovatelným úsměvem a dáma každým coulem. (35)</p>
--	---	--	---

	<p>demokratické politiky nepatří (33)</p> <hr/> <p>4. Bránit Libuši Palachovou proti prolhanosti tohodle režimu je přece správný, nebo ne? Co bych jednou řekla svým dětem (34)</p> <hr/> <p>5. Pro všechny šlo o zlomovou dobu, ve společnosti panoval strach, co bude dál, takže převzít právní zastoupení Libuše Palachové proti komunistickému poslanci a členovi Ústředního výboru bylo velkým hrdinstvím a Dagmar Burešová ho přijala zcela vědomě (35)</p> <hr/> <p>6. dodnes skrytý a neobjevený hrdinský čin, Vona byla tak skromná (36)</p>	<p>není tedy pojem moci, ale spíše zprávy, rozumí se zprávy věcí veřejných a kultivovaný politik v sobě vašeň mocichtivosti dokáže potlačit. Krotit své vášně bylo ostatně vždy devizou osvícených osobností (33)</p> <hr/> <p>4. lidské poznání je omezené za hranice vesmíru ani za hranice smrti nikdo nedohlédl (34)</p>	
--	---	--	--

3.

Tematické rámce	Konflikt	Kompromis	Federace
Příklady z nahrávek	<p>1. kdybych měla mluvit na téma zrodu budoucího Českého státu tak bych byla trochu na rozpacích, protože se netajím tím, že aspoň tak, jak já to chápu, my na české straně jsme byli do tohoto postavení vlastně vnuceni (30)</p> <hr/> <p>2. Pokud pan ministr vyhověl našim připomínkám, tím myslím tedy nejenom českou advokátní komoru, ale také pracovní právní komisi legislativní a občanskoprávní komisi, tak v tom případě, bude-li tam převzato to</p>	<p>1. a nyní když jsme tedy pochopili a respektujeme Slovenskou snahu o emancipaci, vytváříme si svou Českou státnost jako cosi nového (30)</p> <hr/> <p>2. já chválím vás, že jste uznali včas, že, že je zapotřebí to změnit a opravdu jsem ráda, že to ministerstvo zdravotnictví takhle samo udělalo (31)</p> <hr/> <p>3. V kolébce občanské svobody ve starém Řecku se prostě všichni nakonec museli domluvit. To neznamena, že by byli museli</p>	<p>1. My jsme před třemi lety, by nás vůbec nenapadlo dělat rozdíl mezi Českou a Československou státností (30)</p>

	<p>ustanovení, o které jsme bojovali, tak je to posun dopředu. Pokud nikoli, tak je to naopak zabrždění dosavadního vývoje (31)</p> <hr/> <p>3. Je dobře mít stále před sebou ten obraz shromaždiště, na kterém stojí vedle sebe řekněme, pan Čarnogurský s panem Pithartem a vedle nich pan Klaus s panem Mikloškem. Při všech programových rozdílnostech (33)</p> <hr/> <p>4. negativní článek v Rudém právu byl vždy předzvěstí stahujících se mračen nad pracovní nebo politickou kariérou (35)</p>	<p>odstupovat od svých zásad, měli však společně hledat nejlepší možné řešení (33)</p>	
--	---	--	--

Tematický rámec	Skauting
Příklady z nahrávek	<p>1. starostkou obnovené organizace Junák (34)</p> <hr/> <p>2. Jsem od mala skautka. (35)</p>

Příloha č. 42: Rámce v tabulkách, rozhovory s respondenty

1.

Tematické rámce	<p>Politická a úkoly s tím spojené</p> <p>Ministryně spravedlnosti a úkoly s tím spojené</p> <p>Předsedkyně České národní rady a úkoly s tím spojené</p>	Doktorka práv	Demokracie
Příklady z rozhovorů	<p>1. Dagmar Burešová sa prirodzene stala predsedníčkou ČNR, tým pádom najvyšším ústavným činiteľom v Českej republike (1)</p> <hr/> <p>2. Dnes už se to tolik neví, ale byla iniciátorkou zákona o</p>	<p>1. obhajkyňa chartistov pri súdnych procesoch</p> <hr/> <p>2. Téměř všechny případy vyhrávala, protože pracovní právo bylo její zaměření a skvěle ho ovládala (2)</p>	<p>1. boli to chartisti, disidenti a ich podporovatelia, ktorí vytvorili v Československu, v Čechách a na Slovensku po voľbách 1990 prvé vlády (1)</p> <hr/>

	<p>mimosoudních rehabilitacích a také podporovala lustrační zákon. I když prý v trochu jiné podobě, než nakonec vznikl. (2)</p> <p>3. první polistopadová ministryně spravedlnosti a následně předsedkyně České národní rady (3)</p>	<p>3. obhájkyňe disidentů (3)</p>	<p>2. aktéři tehdejšího vývoje tedy měli výrazný podíl na formování demokratického politického zřízení (3)</p>

2.

Tematické rámce	Kladné lidské vlastnosti	Všeobecný přehled/Vzdělaná	Feminismus
Příklady z rozhovorů	<p>1. nebojácna (1)</p> <hr/> <p>2. statečná (2)</p> <hr/> <p>3. charismatická (3)</p>	<p>1. vzdělaná (1)</p>	<p>1. Jedinou ženou vo vrcholovej politike pri štátoprávnych rokovaniach bola šarmantná a vzdělaná žena (1)</p> <hr/> <p>2. V době, o které mluvíme, bylo v exekutivních funkcích výrazně méně žen než</p>

			<p>dneska. Takže skutečnost, že se ve vysoké exekutivní funkci objevila charismatická žena, neunikl pozornosti (3)</p>
--	--	--	--

3.

Tematické rámce	Konflikt	Kompromis	Federace
Příklady z rozhovorů	<p>1. Ale v predsedníctvach sedeli zástupcovia všetkých, aj opozičných politických strán v parlamente a dosiahnúť tak pri rokovaniach rýchly a jednotný postup bolo prakticky nemožné. Okrem toho, česká strana necítila vážnu potrebu meniť daný stav rozdelenia kompetencií medzi republikami a federáciou a tak len reagovala na</p>	<p>1. sa snažila na českej strane vyvažovať a hľadať spoločný prienik jednotlivých názorov a postojov v ich predsedníctve (1)</p>	

	požiadavky slovenskej strany, ktorá bola navyše veľmi nejednotná (1)		
--	---	--	--

4.

Tematický rámec	Skauting
Příklady z rozhovorů	1. Skautka (2)

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Ukázka, jak lze například použitím určitého výřezu fotografie zarámcovat událost rovnou několika způsoby. Dostupné z:

<https://baslangicnoktasi.org/en/manipulation-of-viewpoint/?fbclid=IwAR3OCvooJCZi-Aq37tv06riL0d7tULLBJ5DuWzu0sFUD62EdQO7KYOWHEXU>